MSZMP-HATÁROZATOK ÉS PÁRT-DOKUMENTUMOK

1985–1986

KOSSUTH

MSZMP-HATÁROZATOK ÉS PÁRTDOKUMENTUMOK 1985–1986

MSZMP-határozatok és pártdokumentumok

1985–1986

Kossuth Könyvkiadó / 1987

MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK
PÁRTTÖRTÉNETI INTÉZETE

SZERKESZTETTE:
VASS HENRIK

ISBN 963 09 3140 0
(4386)

Előszó

Kötetünk az MSZMP XIII. kongresszusát követő közel *két esztendő nyilvánosságra hozott* pártdokumentumait, a Központi Bizottság ülésein elhangzott előadói beszédeket, az ülésekről megjelent közleményeket tartalmazza. A napilapokban és a párt folyóirataiban megjelent anyagokon kívül közöljük a Titkári Tájékoztatóban számos esetben ismertetés formájában közzétett határozatokat, valamint a Központi Bizottság mellett működő munkaközösségek már publikált, fontos politikai, gazdasági, társadalmi kérdésről szóló állásfoglalásait, amelyek esetenként egy-egy későbbi párthatározat alapjául is szolgáltak.

A kiadvány célja, hogy a fentebb említett dokumentumok *egybegyűjtve* mielőbb a felhasználók és érdeklődők rendelkezésére álljanak. A kongresszusok közötti ciklus párthatározatainak és dokumentumainak gyűjteménye az ismert „nagy sorozatban" kerül közlésre, amelynek hatodik kötete (1980–1985) megjelenik még ebben az esztendőben. Hogy a „várakozási időt" lerövidítsük, illetékes pártszervek hozzájárulásával a Párttörténeti Intézet és a Kossuth Könyvkiadó ezután évenként közreadja a nyilvánosságra hozott, fentebb ismertetett dokumentumok gyűjteményét, amelyet a tárgyévet követően az olvasók rendelkezésére bocsátunk. Igaz, ezek nem pótolják a Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai címen megjelenő, tudományos igényű köteteket, de reméljük, segítségül szolgálnak mindazoknak, akik munkájukhoz nem nélkülözhetik az itt közölt párthatározatokat, állásfoglalásokat, dokumentumokat.

Az egyes dokumentumokhoz csatolt jegyzetekben tájékoztatjuk az olvasókat a határozatokhoz kapcsolódó legfontosabb párt- és állami döntésekről, esetenként pedig olyan írásokról, amelyek a tárgyalt téma bővebb kibontását tartalmazzák. A címeket – az előadói

beszédek kivételével – egységesítettük. A kötet használhatóságát kívántuk elősegíteni a „bontott" tartalomjegyzékkel, amelyben feltüntettük mindazokat a fontos témaköröket, amelyekkel a kötet dokumentumai érdemben foglalkoznak.

Vass Henrik

1

A KB Politikai Bizottságának határozata az 1985/86. évi pártoktatás irányelveiről

1985. ÁPRILIS 23.

A XIII. kongresszus állásfoglalásainak érvényesítéséhez elengedhetetlenül szükséges, hogy a párttag tanulmányozza és helyesen értelmezze az elfogadott dokumentumokat. Minden párttag ismerje meg a kongresszus értékelését társadalmunk állapotáról, szocialista építőmunkánk soron következő feladatairól, hogy felkészülten tudja képviselni politikánkat.

Az 1985/86. évi pártoktatás fő feladata, hogy a kongresszus anyagainak részletes feldolgozásával segítse az egységes szemlélet és cselekvés kialakítását, szilárdítsa pártunk egységét, járuljon hozzá a határozat végrehajtásához szükséges politikai és ideológiai feltételek biztosításához. Segítse elő, hogy a pártéletben, a párttagság körében erősödjön a reális szemlélet, valamint az a politikai gyakorlat, amely pártunkat jellemzi és a kongresszus munkájában is érvényesült.

Éppen ezért a pártoktatás

– foglalkozzon a szocializmus építésének történelmi tapasztalataival, a XII. kongresszus óta eltelt időszak jellemzőivel, a folyamatokkal és az eredményekkel;

– tudatosítsa, hogy pártunk marxista–leninista alapon, a valóságnak megfelelően elemezte és értékelte az ország helyzetét, a jelentkező ellentmondásokat és megoldásuk útjait. A kongresszus feltárta társadalmi fejlődésünk lehetőségeit, és számolva a meglévő tartalékokkal is, meghatározta az elkövetkező időszak tennivalóit;

– ismertesse és tudatosítsa pártunknak a kongresszus által megerősített fő politikai irányvonalát, annak tartalmát és jellemzőit, a párt álláspontját társadalmi fejlődésünk időszerű kérdéseiről;

– mutassa be az összefüggéseket helyzetünk, szocialista céljaink és a következő években előttünk álló feladatok között;

– sokoldalúan bizonyítsa, hogy a XIII. kongresszus által kijelölt célok és feladatok társadalmunk szocialista fejlődését, népünk érdekeit szolgálják.

Annak érdekében, hogy a pártoktatás minden párttag számára biztosítsa a kongresszus dokumentumainak tanulmányozását, a fenti követelmények és szemlélet érvényesülését, a tömegoktatásban az 1985/86-os oktatási évben – a különböző tanfolyamtípusok helyett – minden alapszervezetben egységesen a kongresszus anyagára épülő „Társadalmi fejlődésünk időszerű kérdései" tanfolyam indul.

E tanfolyamon a kongresszus dokumentumait az alábbi témakörökben kell részletesen feldolgozni:

1. Szocialista fejlődésünk történelmi tapasztalatai és a párt politikai irányvonala.
2. Szocialista építőmunkánk nemzetközi feltételei.
3. A társadalmi viszonyok alakulásának tartalma és fő tendenciái.
4. A gazdaság teljesítőképessége növelésének lehetőségei, eszközei és feladatai.
5. Életszínvonal- és szociálpolitikánk.
6. Szövetségi politika, szocialista demokrácia, nemzeti egység.
7. A világnézet, a politikai tudat, az erkölcs és a műveltség formálódása társadalmunkban.
8. A párt előtt álló feladatok a pártegység erősítésében, a vezető szerep érvényesítésében, a pártdemokrácia fejlesztésében.

A tanfolyamot a tömegoktatás hagyományos szervezeti rendje szerint kell működtetni. A tanfolyamon 8-10 foglalkozás keretében a központi témákat dolgozzák fel. Tananyagként minden témához füzetet bocsátunk ki, alapirodalomként pedig a kongresszus rövidített jegyzőkönyvét kell felhasználni.

A pártalapszervezetek törekedjenek arra, hogy a „Társadalmi fejlődésünk időszerű kérdései" tanfolyamon a káderoktatásban tanulókon kívül minden párttag részt vegyen. A tanfolyamra párton kívüli hallgatókat a helyi szükségleteknek megfelelően iskolázzanak be, külön is legyenek figyelemmel azokra, akik párttagnak jelentkeztek.

A pártszervekre és az alapszervezetekre az 1985/86. évi pártoktatás megszervezésében és irányításában az alábbi fontosabb feladatok hárulnak:

– A megyei, városi, és ennek megfelelő szintű pártszervek gondoskodjanak arról, hogy a kongresszusi dokumentumok feldolgo-

zása során a párttagok megismerjék a saját pártértekezletük határozatából adódó helyi feladatokat is.

– Biztosítani kell a propagandisták egységes felkészítését. Ennek érdekében tartsanak 2-5 napos felkészítőt differenciáltan a régi és az új propagandisták részére.

– Az év folyamán fokozott gonddal kell megtervezni és megtartani a propagandistaszemináriumokat.

– Fordítsanak figyelmet az oktatás rendszeres segítésére, a tapasztalatok feltárására, elemzésére és hasznosítására.

Az oktatási év idejében történő, tervszerű előkészítése érdekében javasoljuk, hogy a pártalapszervezetekben

– taggyűlésen ismertessék és beszéljék meg a párttagsággal a következő pártoktatási év feladatait;

– alakítsák ki a tanfolyami csoportokat, az egyes csoportok hallgatói körét;

– jelöljék ki és bízzák meg a tanfolyam propagandistáit;

– a tanfolyamok vezetésével az új oktatási évben a propagandisták mellett nagyobb számban bízzanak meg párttestületi tagokat és pártapparátusi dolgozókat, valamint munkahelyi – gazdasági és állami – vezetőket is;

– biztosítsák mindenütt a megfelelő feltételeket a tanfolyamok eredményes működéséhez, a propagandisták felkészítéséhez;

– jelezzék az irányító pártszerveknek a propagandisták felkészítésére vonatkozó igényeiket.

A propagandamunkában folytatódjanak azok a kedvező folyamatok, amelyek a korábbi két oktatási évben a Politikai Bizottság határozatai nyomán kibontakoztak.

A pártoktatás színvonalának és hatásfokának javítása érdekében változatlanul kiemelt figyelmet kell fordítani a propagandisták képzésére és továbbképzésére, utánpótlásuk tervszerű kiválasztására és felkészítésére. Kapjon nagyobb lendületet a Politikai Bizottság 1983. augusztus 2-i, a pártoktatás személyi feltételeinek továbbfejlesztéséről szóló határozatának végrehajtása.[1]

[1] A Politikai Bizottság 1983. augusztus 2-i határozata megállapította, hogy az elmúlt években a propagandisták tevékenysége előtérbe került. A határozatok nyomán jó irányú változások bontakoztak ki. Azonban a szocialista építőmunka feltételeinek változásai s a nyomukban jelentkező feladatok még jobban megnövelték a propagandisták szerepét a pártéletben, a kommunisták nevelésében. A jelentős javulás ellenére problémák és hiányosságok tapasztalhatók a propagandamunkában, amelyek a következőkre vezethetők vissza: még ma is él az a felfogás, amely a minőséget alárendeli a mennyiségnek; a propagandisták kiválasztásában és felkészültségének megítélésében sok helyen az állami és politikai végzettséget abszolutizálják, és kevés figyelmet fordítanak a tényleges adottságokra, képességekre. Az egyéb fo-

Ezért a pártszervek és az alapszervezetek

– tekintsék át és pontosítsák a propagandisták képzésére és továbbképzésére, valamint utánpótlásuk biztosítására vonatkozó terveiket;

– folytassák a propagandistáknak az oktatási igazgatóságokon megkezdett képzését és továbbképzését;

– kísérjék figyelemmel és segítsék a propagandistaklubok munkáját.

A Politikai Bizottság a pártszervek és az alapszervezetek fontos tennivalójaként jelölte meg, hogy

– dolgozzák ki a XIII. kongresszusból és a saját határozataikból adódó propagandafeladataikat;

– fordítsanak kiemelt figyelmet az újonnan megválasztott, megfelelő politikai végzettséggel nem rendelkező tisztségviselők beiskolázására;

– saját területükön kezdeményezzék és irányítsák a pártban és a tömegszervezetekben folyó politikai propaganda és oktatás tartalmi feladatainak kimunkálását és összehangolását.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1985. 2. sz.

---

gyatékosságok között a határozat megemlíti az utánpótlás tervszerű és célirányos képzésének hiányát, a továbbképzés, a műhelymunka, az írásos anyagok felhasználása terén jelentkező problémákat.

A határozat a helyzetelemzés alapján jelölte ki a teendőket, a propagandamunka minden területére kiterjedően.

2

Közlemény a Központi Bizottság üléséről

1985. ÁPRILIS 29.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1985. április 29-én ülést tartott. Az ülésen a Központi Bizottság tagjain kívül részt vettek: a Központi Ellenőrző Bizottság elnöke és titkára, a Központi Bizottság osztályvezetői, a megyei és a megyei jogú pártbizottságok első titkárai.

A Központi Bizottság kegyelettel megemlékezett a közelmúltban elhunyt tagjairól: Nemes Dezső és Révész Ferenc elvtársról, valamint Takács Imre elvtársról, a Fejér Megyei Pártbizottság első titkáráról, a Központi Ellenőrző Bizottság tagjáról.

A Központi Bizottság meghallgatta és jóváhagyólag tudomásul vette Kádár János elvtársnak, a párt főtitkárának tájékoztatóját az időszerű politikai kérdésekről.

1. A Központi Bizottság, áttekintve a nemzetközi helyzetet, elfogadta a Varsói Szerződés tagállamai párt- és állami vezetőinek varsói tanácskozásán részt vett magyar párt- és kormányküldöttség tevékenységéről szóló tájékoztatót.[1] Tudomásul vette, hogy Kádár

[1] A Varsói Szerződés hét tagállama legfelsőbb szintű párt- és állami vezetőinek varsói tanácskozására 1985. április 26-án került sor. A pártvezetők által vezetett küldöttségeknek tagjai voltak: a miniszterelnökök, a külügyminiszterek, a honvédelmi, illetve nemzetvédelmi miniszterek. Jelen volt a tanácskozáson Viktor Kulikov marsall, a Varsói Szerződés tagállamai egyesített fegyveres erőinek főparancsnoka.

A találkozó résztvevői áttekintették az 1955. május 14-én Varsóban megkötött barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés hatályának meghosszabbításával összefüggő kérdéseket, és jegyzőkönyvet írtak alá a szerződés következő 20 évre történő, 1985. május 31-ével hatályba lépő meghosszabbításáról. A találkozóról közleményt adtak ki (lásd: Népszabadság, 1985. április 27.). A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1985. május 10-én iktatta törvénybe a szerződés hatályának meghosszabbításáról aláírt jegyzőkönyvet.

M. Gorbacsov nagy jelentőségű szovjet javaslatokat jelentett be, amelyben felhívta Európa és a többi földrész országainak vezetőit, hogy legyenek partnerek az új, az egész emberiséget fenyegető nukleáris pusztítás veszélye elleni küzdelemben.

János elvtárs, az MSZMP főtitkára, küldöttségünk vezetője az Országgyűlés felhatalmazásával a Magyar Népköztársaság nevében aláírta a szerződés hatályának meghosszabbításáról rendelkező jegyzőkönyvet.

A Központi Bizottság megállapította: a Varsói Szerződés hatályának meghosszabbítását a nemzetközi helyzet alakulása, a NATO léte és tevékenysége, a békét fenyegető veszélyek tették szükségessé. Változatlanul érvényes a Varsói Szerződés tagállamainak az a közös javaslata, amely a két katonai szövetségi rendszer egyidejű megszüntetését szorgalmazza.

A Varsói Szerződés Szervezete megbízhatóan garantálja a tagállamok biztonságát és függetlenségét, jól szolgálja békeszerető külpolitikai tevékenységük összehangolását, a béke védelmét Európában és az egész világon. Három évtizedes fennállása alatt következetesen fellépett és a jövőben is síkraszáll a világháború veszélyének elhárításáért, a katonai erőegyensúly fenntartásáért a fegyverzet lehető legalacsonyabb szintjén. Tevékenyen fellép a különböző társadalmi berendezkedésű államok békés egymás mellett éléséért, együttműködésük bővítéséért, a vitás nemzetközi kérdések tárgyalások útján történő rendezéséért, az enyhülési folyamat eredményeinek megőrzéséért.

A Magyar Népköztársaság teljesíti a szerződésből rá háruló kötelezettségeket. Hozzájárul politikai és védelmi szervezetünk működésének tökéletesítéséhez, védelmi képességének fejlesztéséhez. A magyar nép nemzeti érdekeit és a szocializmus közös ügyét szolgálva részt vállal a tagállamok külpolitikai tevékenységének összehangolásában, a közös békekezdeményezések érvényre juttatásában.

2. A Központi Bizottság megállapította, hogy a XIII. kongresszus állásfoglalásainak szellemében, a felszabadulás 40. évfordulójának méltó megünneplése nyomán jó politikai légkörben, élénk társadalmi érdeklődés közepette folyik az 1985. június 8-ra kitűzött országgyűlési képviselő- és tanácstagválasztások előkészítése. A magyar dolgozók a kongresszusi és a felszabadulási munkaversenyben tettekkel bizonyítják elkötelezettségüket az eltelt négy évtized vívmányai, a szocializmus mellett.

A Hazafias Népfront választási felhívásában[2] támogatja a párt XIII. kongresszusán elfogadott országépítő programot, s ez a választások politikai alapja. Az eddigi előkészítő munka tanúsága

[2] A Hazafias Népfront választási felhívása az országos napilapok 1985. április 13-i számában olvasható.

szerint az állampolgárok a szocialista demokrácia gazdagításaként, a szövetségi politika érvényesítéseként értékelik a választási rendszer korszerűsítését, az országos választási lista bevezetését és a többes jelölés általánossá tételét az egyéni választókerületekben.

A jelölőgyűlések, a választási gyűlések, a rétegtalálkozók és más rendezvények lehetőséget nyújtanak a lakossággal való széles körű párbeszédre, az országos választási program ismertetésére, a helyi ügyek és tennivalók megvitatására, valamint olyan jelöltek választására, akik várhatóan a legeredményesebben képviselik a választók érdekeit és a legtöbbet tudják tenni az országos és a helyi célokat kifejező programért.

Az országgyűlési képviselő- és tanácstagválasztások fejlesszék tovább a szocialista nemzeti összefogást, járuljanak hozzá rendszerünk demokratizmusának további kibontakozásához; a rendeltetésüknek megfelelő országgyűlési és tanácstestületek létrehozásával erősítsék a dolgozó nép hatalmát.[3]

3. A Központi Bizottság fontosnak tartja, hogy a kiemelkedő politikai események során kialakult társadalmi aktivitás segítse az 1985. évi népgazdasági terv sikeres teljesítését.

A Központi Bizottság köszönetét fejezi ki a dolgozóknak a zord időjárás miatt keletkezett gondok és nehézségek leküzdésében tanúsított helytállásért. Felhívja a pártszervezeteket, a társadalmi, állami, gazdasági vezetőket, az üzemi, munkahelyi kollektívákat, a dolgozókat, hogy a maguk területén kövessenek el mindent a szokatlanul kemény tél kedvezőtlen gazdasági hatásainak ellensúlyozásáért, az első negyedévi termeléskiesés pótlásáért.

Széles körű társadalmi összefogással, fegyelmezett munkával, jó gazdálkodással, az éves népgazdasági terv teljesítésével kell biztosítani az ország töretlen társadalmi-gazdasági fejlődésének feltételeit.

Megjelent: Népszabadság, 1985. április 30.

[3] Az országgyűlési képviselő- és tanácstagválasztásokat a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1985. évi 1/1985. sz. határozata értelmében (lásd: Magyar Közlöny, 1985. március 8.) 1985. június 8-án tartották. Lásd erről a kötet 6. számú dokumentumát és annak jegyzeteit.

3

A KB Szövetkezetpolitikai Munkaközösségének állásfoglalása a kisszervezeti formák működésének tapasztalatairól a szövetkezeti mozgalomban

1985. JÚNIUS 3.

Az előterjesztés részletesen bemutatja a kisszervezeti formáknak a szövetkezeti szektorban való dinamikus fejlődését. Ezek közül a kisszövetkezetek (az ipari szövetkezeteknél), az ipari-szolgáltató szakcsoportok, a gazdasági munkaközösségek, az átalányelszámolású részlegek (az ipari és mezőgazdasági szövetkezeteknél) és a kiskereskedelemben a szerződéses üzletek terjedtek el. Ezekkel a mozgalom színesítette gazdálkodási formáit, javította a szövetkezetek jövedelemtermelő képességét. Tevékenységük következtében növekedett az árukínálat, javult a szolgáltatások színvonala. A kisszervezetek túlnyomó többsége eredményesebben gazdálkodik a hagyományos szervezeteknél. Jobbak a hatékonysági mutatóik, magasabb az egy főre jutó árbevétel és nyereség, jobb az eszközkihasználás. Ezt jobb szervezéssel, a felesleges létszám leépítésével és a közvetlen anyagi érdekeltség megteremtésével érték el. Piacérzékenységük, rugalmasságuk a hagyományos szövetkezetekét meghaladó mértékű.

A kisszervezetek mindinkább szerves részeivé válnak a szocialista szövetkezeti mozgalomnak. A szövetkezeti jelleg azonban az egyes formákon belül eltérő. Túlnyomó többségük beilleszkedik a szövetkezeti környezetbe, és segítik a tagok és szövetkezetek közötti kapcsolat erősödését, aktívabbá tették az önkormányzati életet.

Az eredmények mellett néhány negatív jelenséget is megemlít az előterjesztés. Így szóvá teszi, hogy a kisszövetkezetek között olyan „álszövetkezetek" is vannak, amelyek nem a saját, hanem a szakcsoport munkájából élnek. Egyes gmk-k 200-300 forint órabért is fizetnek tagjaiknak különösebb teljesítménytöbbletet és szakértelmet nem igénylő munkáért. Néhány szakcsoport felelőtlen gazdálkodásával tönkretette az anyaszövetkezetet.

Az előterjesztés megoldandó gondként vetette fel a kisszövetkezeteknél az oszthatatlan szövetkezeti vagyon képzésének hiánya miatti perspektívátlanságot, érdekképviseletük rendezését és a közvélemény reálisabb tájékoztatását a kisszervezetek hasznosságáról, szerepük tartósságáról.

A Szövetkezetpolitikai Munkaközösség az előterjesztést a vitában elhangzottak figyelembevételével elfogadta. Megállapította, hogy a szövetkezetek és érdekképviseleti szerveik részéről helyes kezdeményezés volt a gazdálkodási formáknak a különböző kisszervezetekkel való színesítése, rugalmasságuk növelése. A kisszervezeteket valós társadalmi szükséglet hozta létre, és biztosítja tartósságukat is. Tevékenységük szűkülése maga után vonná a hiánycikkek számának növekedését, a lakossági ellátás és szolgáltatás színvonalának romlását. Ezeken túlmenően a bennük részt vevő több százezer ember anyagi helyzetét is kedvezőtlenül érintené. A munkaközösség ezért fontosnak tartja szerepük megerősödését, további kisszervezetek alakításának szükségességét a szövetkezeti szektorban is.

A kisszervezeteknek az MSZMP XIII. kongresszusa határozatainak szellemében történő továbbfejlesztése azonban igényli, hogy tevékenységükben, gazdálkodásukban, jövedelmi viszonyaikban a szocialista társadalom normatívái erősödjenek. Szűnjenek meg a közvéleményt irritáló és a kisszervezeteket is lejáratő olyan negatív jelenségek, mint a végzett munkával arányban nem álló jövedelem, a harácsoló-élősködő típusú életmód kialakulásának lehetősége, a társadalmunk érdekeivel ellentétes tevékenység stb. Nagyobb figyelmet kell ezért fordítani a már kialakított és érvényben levő gazdasági és jogi szabályok betartására, törvényes működésük biztosítására. Javítani kell belső szabályozásukat, nyíltabbá és demokratikusabbá tenni gazdálkodásukat, tartalmasabbá tenni ellenőrzésüket.

Indokolt erősíteni a kisszervezetek kapcsolatát az egyes szövetkezetekkel és az egész szövetkezeti mozgalommal. A kisszervezetek vegyék át a szövetkezeti mozgalom bevált haladó és demokratikus hagyományait, a szövetkezetek pedig a kisszervezetek eredményes működésének tapasztalatait.

A munkaközösség helyesli, ha a kisszövetkezetek anyagi lehetőségeik és körülményeik figyelembevételével fokozatosan bevezetik az oszthatatlan szövetkezeti alap képzését. Ez növeli stabilitásukat, gazdasági kapcsolatuk megbízhatóságát. Úgyszintén egyetért azzal is, hogy a szövetkezeti gazdasági munkaközösségek segítségét

igénybe lehessen venni a kiskereskedelmi munka színvonalának javításánál is (nyitva tartási idő, kiszolgálás kulturáltsága stb.).

A vitában elhangzott még a kisszövetkezetek érdekképviseletének kötelezővé és a mezőgazdaságban a kisszövetkezetek szervezésének lehetővé tétele. A munkaközösség a kisszövetkezetek érdekképviseleti tagságának kötelezővé tételével nem ért egyet, de ellenzi önálló érdekképviseletük létrehozását is. A kisszervezetek érdekeinek képviseletét rugalmasan kell értelmezni, azt a jelenlegi intézmények mellett vállalatok, területi szövetségek is elláthatják.

A mezőgazdaság területén a szövetkezetek szétválása (kiválás) és egyesülése jogilag rendezett. Ezek korszerűsítését a szövetkezeti kongresszusra való felkészülés során – ahol indokolt – szükséges elvégezni. Nem rendezett viszont a különböző kisszervezetek mezőgazdasági kisszövetkezetekké történő átalakulásának módja és lehetősége. A munkaközösség ennek szabályozását is javasolja áttekinteni és a szükséges módosításokra javaslatot tenni.

A szövetkezeti kongresszusra való[1] felkészülés egyik fontos feladata lesz a szövetkezeti jogszabályok korszerűsítése. Ennek során kiemelten kell foglalkozni a kisszervezetek társadalmi-gazdasági fejlődésünkkel összhangban levő szabályozásával is. A jogszabályokat a Minisztertanács hagyja jóvá,[2] de előtte azokat a Szövetkezetpolitikai Munkaközösség is vitassa meg.

Megjelent: Szövetkezetpolitikai Kérdések '86. Kossuth Könyvkiadó, 1986.

[1] A fogyasztási szövetkezetek (Szövosz) X. kongresszusát 1986. november 14. és 16. között tartották meg Budapesten (lásd: Népszabadság, 1986. november 15., 17.).
Az ipari szövetkezetek (Okisz) IX. kongresszusát 1986. október 10-én és 11-én tartották Budapesten. (Részletesen lásd: Népszabadság, 1986. október 11., 13.)
A Kisiparosok Országos Szervezete (Kiosz) IX. kongresszusát 1986. december 5. és 7. között tartották Budapesten (lásd: Népszabadság, 1986. december 6., 8.).
A mezőgazdasági szövetkezetek V. kongresszusát 1986. december 12. és 13. között tartották Budapesten. A kongresszusról szóló ismertetéseket lásd: Népszabadság, 1986. december 13., 15.

[2] A szövetkezetekről szóló 1971. évi III. törvény és az ipari szövetkezetekről szóló 1971. évi 32. számú törvényerejű rendelet módosításáról lásd: Magyar Közlöny, 1985. június 22.

4

A KB Szövetkezetpolitikai Munkaközösségének állásfoglalása a szövetkezeti közös alapok rendszerének és a tagok vagyoni kapcsolatának továbbfejlesztéséről

1985. JÚNIUS 3.

Az előterjesztés megállapítja, hogy a szövetkezeti mozgalomban bevált gyakorlat a szövetkezetek egymást segítő magatartása. Ennek egyik fontos eszköze közös pénzalapok létrehozása és kölcsönös felhasználása. A szövetkezetek általában kétféle alapot – Kölcsönös Támogatási Alapot (KTA) és Kölcsönös Fejlesztési Alapot (KFA) – működtetnek. Ezek eredményesen segítették a szövetkezetek fejlődését, feladataik teljesítését, hozzájárultak korszerűsödésükhöz és a pénzügyi egyensúly fenntartásához.

A közös alapok kialakulásának körülményei és működésének feltételei szövetkezeti ágazatonként eltérőek voltak. Leglényegesebb különbség, hogy

– a mezőgazdasági termelőszövetkezetek csak KTA-t képeztek, a másik két ágazat a KTA mellett KFA-t is;

– a KTA a Szövosz, Okisz területén csak országosan működött, míg a TOT területén megyei és központi szinten;

– ingyenes és végleges juttatás a mezőgazdasági termelőszövetkezeteknél nem alakult ki, a másik két ágazatnál rendszeres volt;

– különbözőek voltak a közös alapok forrásai;

– eltérően szabályozták az alapok feletti rendelkezés jogát.

A különbségek a továbbfejlesztésnél is éreztetik hatásukat. A korszerűsítés során a KTA jellegét – mint a szövetkezetek szolidaritási alapját – valamennyi ágazat fenn akarja tartani. Ez lenne továbbra is az alapja a fizetési gondokkal küzdő szövetkezetek likviditási helyzete javításának. A TOT-nál ezt a KTA egy részének e célra történő elkülönítésével, a másik két ágazatnál a KTA változatlan jelleggel való fenntartásával kívánják megoldani. A megsegítés eszközeként az alacsony kamatozású hitel, a kedvezőbb futamidő, a lejárt hitelek átütemezése, a visszafizetések elengedése szolgálna.

A KFA működését valamennyi ágazat bankszerűvé kívánja tenni. A banki jelleget azonban – a TOT kivételével – csak óvatosan, fokozatosan akarják kiterjeszteni. Mind a Szövosz, mind az Okisz területén átmenetileg fennmaradna a KFA korszerűsített, pénzintézeti módszerekkel működtetett formája. Ezekből alakulnának ki később az ágazatonként működő szövetkezeti bankok.

A tagok vagyoni kapcsolata az Okisznál és a Szövosznál több évtizedes múltra tekint vissza. Ennek két formája vált általánossá: a tagsággal együtt járó részjegy és a fejlesztéshez való hozzájárulás, a célrészjegy vásárlása. A mezőgazdasági termelőszövetkezeteknél – néhány esettől eltekintve – eddig megalakulásuk és fejlődésük sajátosságai miatt egyik formája sem működött. Az utóbbi időben itt is a célrészjegy kezd elterjedni.

A jelentés a célrészjegyeknél problémaként veti fel az örökösödési illeték alóli mentességük megoldását, felső határuk (jelenleg 200 000 forint) megállapításának önkormányzati hatáskörbe történő utalását, valamint az így megvalósított beruházás felhalmozási adó alóli mentesítését.

A Szövetkezetpolitikai Munkaközösség a jelentést a vitában elhangzottak figyelembevételével elfogadta. Egyetért a közös fejlesztési célú pénzalapok bankszerű módon történő továbbfejlesztésével. A korszerűsítést már 1986-ban meg kell kezdeni. A pénzintézetté történő fejlesztést átmenetileg ágazatilag elkülönülten és a sajátosságok figyelembevételével kell megkezdeni, de már most is arra kell törekedni, hogy néhány év múlva egységes szövetkezeti bank alakuljon ki. Ennek lehetőségét és feltételeit a Gazdaságpolitikai Bizottság 1985. október 3-i napirendjén szereplő „Jelentés a bankrendszer továbbfejlesztésének tapasztalatairól, javaslat a további teendőkre" című témánál kell áttekinteni és irányelveit kialakítani.[1]

[1] A bankrendszer reformjáról a Figyelő 1986. szeptember 10-i számának melléklete átfogó tájékoztatást közöl. A melléklet tartalmazza Hetényi István cikkét a bankrendszer és a gazdaságirányítás fejlesztéséről; Tenner György írását a vállalatok és a bankok kapcsolatáról; Palkovits Dezső cikkét az új bankrendszer állami irányításáról; valamint Radnózi János állásfoglalását a bankrendszer állami irányításáról. A lapnak ugyanez a száma közli az 1986. január 1-je óta Magyarországon működő bankok jegyzékét is.

„Bankrendszer és -hitel 1987-ben" címen Timár Mátyás, a Nemzeti Bank elnökének írása olvasható a Népszabadság 1987. január 2-i számában. A szerző bemutatja a bankrendszerünkben végbement jelentős továbbfejlesztési folyamat megindulásának állomásait, a bankrendszer szervezeteit, a változások célját, összefüggését a bankreformmal, folytatásának útját és kapcsolatát az 1987. évi népgazdasági terv teljesítésével.

A munkaközösség egyetért azzal, hogy valamennyi szövetkezeti ágazatban a kölcsönös támogatási alapok segítő, támogató jellege fennmaradjon, a lehetőségekhez képest erősödjön. Célszerűnek tartja a bankszerűen működő fejlesztési alapoktól való elkülönítését.

A munkaközösség vitájában egyetértés alakult ki a célrészjegyek örökösödési illetékadó alóli mentességével, valamint összegének (felső határának, egy tag által jegyezhető tételének) önkormányzati hatáskörbe történő utalásával. A felhalmozási adó alóli mentességének, illetve mérséklésének lehetőségét a szabályozórendszer keretén belül kell megvizsgálni, illetve kialakítani.

A mezőgazdasági szövetkezetekben is alapvető társadalmi-gazdasági érdek fűződik a tagság felelősségének, vagyoni érdekeltségének növeléséhez. Ennek formáját, módját, lehetőségét a TOT a soron következő kongresszusig tekintse át, és tegyen javaslatot a szükséges intézkedésekre.

Megjelent: Szövetkezetpolitikai Kérdések '86. Kossuth Könyvkiadó, 1986.

A Mezőgazdasági Szövetkezetek Országos Pénzintézete Részvénytársaság (Mezőgazdasági Rt.) 1986 decemberében tartotta alakuló közgyűlését. Elfogadták a bank alapszabályát, megválasztották az igazgatóságot és az igazgatót. Még az alakulóülés előtt a bank jellegéről, alaptőkéjéről, tulajdonosainak számáról stb. részletes interjút készített a Figyelő Kabai Gyulával, a TOT főosztályvezető-helyettesével, a bank szervezésének egyik irányítójával (lásd: Figyelő, 1986. november 20.).

5

A KB Politikai Bizottságának állásfoglalása a szakszervezeti választásokról és a pártszervezetek feladatairól

1985. JÚNIUS 4.

A Politikai Bizottság 1985. június 4-én állást foglalt a szakszervezeti kongresszusok előkészítésével összefüggő fő politikai feladatokról. Egyetértett azzal, hogy a szakszervezeti választásokra 1985. szeptember 1. és 1986. február 1. között, a szakszervezetek XXV. kongresszusára pedig 1986 februárjában kerüljön sor. A Szakszervezetek Országos Tanácsának 1985. április 12-i határozata alapján a szakszervezeti mozgalomban megindult a választások politikai és szervezeti előkészítése.[1]

A választások menetrendje:

– 1985. szeptember 1. és november 15. között választják, illetve bízzák meg a bizalmiakat, a főbizalmiakat, a vezető főbizalmiakat és helyetteseiket, az alapszervezeti vezető testületeket; az iparági-ágazati szakszervezetek megyei, budapesti, valamint a középszervként működő tröszti, nagyvállalati és intézményi vezető szerveit;

– 1985. december 31-ig választják meg a szakszervezetek megyei, budapesti tanácsait és a szakszervezet szövetségeihez tartozó tagszervezetek vezető testületeit;

– 1986. február 1-jéig tartják meg az iparági-ágazati szakszervezetek kongresszusait.

A legfontosabb változások

A SZOT választási határozata és szabályzata számos új elemet tartalmaz, amelyek célja a választási rendszer demokratikus vonásainak erősítése, a tagság közvetlen részvételének növelése a tisztségviselők megválasztásában:

[1] A határozat megjelent: Szakszervezeti Értesítő, 1985. 5. sz.

– A szakszervezeti tagok választhatósága többé nincs tagsági időhöz kötve.

– A bizalmiak, főbizalmiak jelölésének előkészítését a tagság által választott szakszervezeti tag végzi, a szakszervezeti szervek tagjaival kapcsolatos káder-előkészítő munkát pedig a választások előtt legalább egy hónappal megbízott jelölőbizottság. A jelölést előkészítő bizottságok megszűntek.

– A jelölőbizottságok és a jelölést előkészítő szakszervezeti tagok – a tagsághoz hasonlóan – több személyt is javasolhatnak minden szakszervezeti tisztségre.

– A bizalmiakat, a főbizalmiakat, a vezető főbizalmiakat és helyetteseiket titkosan és nyíltan egyaránt lehet választani. Erről a tagság dönt.

– A szakszervezeti bizottságok tagjait és tisztségviselőit nemcsak bizalmitestületi ülésen vagy bizalmi-küldöttértekezleten lehet választani, hanem az egész tagság részvételével, közvetlenül is. A választás módjáról az alapszervezet, illetve az illetékes központi vezetőség dönt.

– A főbizalmiakat és helyetteseiket összevont csoporttaggyűlésen is lehet választani.

– Többes jelölés esetén, ha a szükséges szavazatot, tehát a szavazatoknak több mint a felét minden jelölt megkapta, a kapott szavazatok száma és nem a jelölés sorrendje dönt abban, hogy ki tekinthető megválasztottnak.

– A választás akkor érvényes, ha azon a jogosultaknak legalább kétharmada szabályosan szavazott.

A választások fő politikai céljai és a kommunisták feladatai

A választások során minden szinten számot kell adni az elmúlt öt esztendőben végzett munkáról, lehetőséget kell biztosítani az alkotó, nyílt eszmecserére a szakszervezeti mozgalom eredményeiről, gondjairól és a XIII. pártkongresszus dokumentumai alapján kimunkált további teendőkről. A középpontba az időszerű, helyi feladatok megvitatását kell állítani.

A kommunisták működjenek közre abban, hogy a szakszervezetek az MSZMP XIII. kongresszusának határozatát és a Központi Bizottság 1983. október 12-i, a szakszervezeti munkáról szóló állásfoglalását alapul véve fejlesszék tovább munkájukat.[2] Erősödjön a szakszervezetek elkötelezettsége a párt fő törekvései iránt, munkájuk váljon önállóbbá és hatékonyabbá. Egész tevékenységük fejlesztésével, meggyőző felvilágosító munkájukkal segítsék, hogy a párt politikáját a szakszervezetekbe tömörült milliók megértsék, elfogadják és megvalósítsák.

A kommunisták járuljanak hozzá, hogy a szakszervezetek még szorosabb összhangban fejlesszék tovább a gazdálkodást segítő munkájukat és érdekképviseleti tevékenységüket. Tudatosítsák, hogy az érdekvédelmi munka reális alapját csak a társadalom anyagi helyzetének javulása, az eredményes gazdálkodás biztosítja.

A pártszervezetek, a kommunisták a viták során lépjenek fel annak érdekében, hogy a szakszervezetek

- gazdálkodást, termelést segítő munkája jobban igazodjon a változó feltételekhez, az intenzív gazdálkodásnak és a gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztésének a követelményeihez;
- működjenek közre a munkahelyi demokrácia fejlesztésében;
- segítsék elő a dolgozók aktív részvételét a helyi döntésekben, a gazdaságpolitikai célok megvalósításában;
- számoljanak az új vállalatvezetési formák bevezetése kapcsán kialakuló lehetőségekkel és feltételekkel;
- igényeljék a kötelezettségek fegyelmezett teljesítését, a szervezett munkavégzés feltételeinek biztosítását, a végzett munkával arányos anyagi és erkölcsi elismerést;
- vállaljanak részt a munkaerő-átcsoportosítások nyomán szükségessé váló átképzésben és továbbképzésben;
- a szocialista munkaverseny és brigádmozgalom megújításával,

[2] A Központi Bizottság 1983. október 12-i állásfoglalása a szakszervezeti munka fejlesztéséről és feladatairól áttekintést nyújt a szakszervezetek szerepéről a különböző történelmi periódusokban; részletesen taglalja mai feladataikat. Megállapítja, hogy társadalmunkban növekszik a szakszervezet szerepe, amelyben egységben kell kezelni a gazdasági építőmunkában és az érdekvédelemben, a szociálpolitikában betöltött funkciójukat. Különösen nagy a szerepük, felelősségük a szocialista demokrácia elmélyítésében, a tudatformálásban. Hangsúlyozza, hogy a határozat alapján a SZOT és a Minisztertanács folytassa azt a gyakorlatot, hogy folyamatosan áttekinti és megvitatja a legfontosabb közös, időszerű feladatokat. Ugyanezt ajánlja a minisztériumok és az ágazati szakszervezetek közötti kapcsolat gyakorlatára. Megállapítja, hogy közérdekű vitákat nyílt fórumokon kell folytatni, a kérdés súlya és jellege szerint munkahelyi vagy szélesebb, adott esetben országos nyilvánosság előtt (lásd: Pártélet, 1983. november).

szervezésével járuljanak hozzá a dolgozók alkotó erejének kibontakoztatásához;

– tegyenek meg mindent a jó munka rangjának erősítéséért.

A párt szervei és szervezetei, a kommunisták igényeljék, hogy a szakszervezetek következetesen képviseljék, védelmezzék a dolgozók törvényekben biztosított jogait. A szakszervezetek a tagság törekvéseit kifejezve, felelősséggel, a gazdasági lehetőségekkel számolva foglaljanak állást az életszínvonallal, a szociálpolitikával, az élet- és munkakörülményekkel, a biztonságos munkavégzéssel összefüggő minden kérdésben. Ismerjék pontosabban és kísérjék figyelemmel a dolgozók különböző csoportjainak sajátos helyzetét.

A kommunisták ösztönözzék, hogy a tagság szerepe növekedjen a munkahelyi szakszervezeti feladatok kialakításában, eldöntésében, végrehajtásában és ellenőrzésében. Lépjenek fel annak érdekében, hogy a szakszervezeti tisztségviselők és a tagság kapcsolata elevenebb legyen, visszaszoruljanak a szakszervezeti munka formális vonásai, erősödjön a mozgalom társadalmi jellege. A párt szervei és szervezetei tekintsék át és fejlesszék tovább a szakszervezetek pártirányításának rendszerét, és tökéletesítsék annak módszereit. A Központi Bizottság 1983. október 12-i állásfoglalásának megfelelően mozgósítsák a párttagságot a szakszervezetekben végzett politikai, meggyőző munkára, a párt és a tömegek kapcsolatának erősítésére.[3]

A pártalapszervezetek segítsék elő, hogy minden párttag, szakszervezeti tag ismerje és értse a szakszervezeti választások politikai jelentőségét, célját és a módosult választási rendszer működését. Segítsék, hogy növekedjen a szakszervezetek belső életének demokratizmusa.

A pártalapszervezetek a szakszervezetek önállóságát és felelősségét tiszteletben tartva vegyenek részt a káder-előkészítő munkában. Mozdítsák elő, hogy olyan személyek végezzék a jelölést, akik élvezik a választók bizalmát, munkájukkal elismerést, tekintélyt szereztek, alkalmasak a demokratikus szellemű jelölőmunkára. Taggyűlésen vagy vezetőségi ülésen értékeljék a szakszervezeti munkát, és foglaljanak állást, hogy tagjaik közül kiket ajánljanak a jelölőbizottságoknak megválasztásra. A párttagok állásfoglalásukkal és személyes meggyőző munkájukkal járuljanak hozzá a pártszervezet álláspontjának érvényre juttatásához, figyelembe véve, hogy a döntés joga a szakszervezeti tagságé.

A választói értekezleteken a közvetlen irányító szakszervezeti

[3] Lásd az előző jegyzetet.

szervek értékelik a helyi szakszervezeti munkát. A választás jó alkalom, lehetőség arra, hogy a pártszervezetek is véleményt mondjanak a szakszervezetekben dolgozó kommunisták tevékenységéről. Segítsék elő, hogy a szakszervezeti munka minősítése reális, előremutató legyen, a feladatok meghatározásánál kerüljék az általános elvek, a felsőbb határozatok ismételgetését, és a helyi, konkrét tennivalókra összpontosítsanak.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1985. 3. sz.

6

HORVÁTH ISTVÁN

Előrelépés a szocialista demokrácia útján[1]

A választások politikai szerepe és jelentősége a korábbiakhoz képest megnövekedett, hiszen új választási törvény alapján folyt a munka. A választási rendszerünket továbbfejlesztő változtatások közül az országos lista bevezetése, az egyéni választókerületekben pedig a kötelező kettős vagy többes jelölés előírása emelkedik ki. Ezek növelték az állampolgári jogok gyakorlásának lehetőségét, minthogy nemcsak a politikára és a jelöltre való szavazásra kellett készülni, hanem új módon történt maga a jelölés, a szavazás pedig a jelöltek közül való választás lett. Mindezek lényegesen új feladatokat, másfajta politikai, szervezési és kádermunkát igényeltek, mint amit három és fél évtizede alkalmaztunk, ismertünk és megszoktunk.

Népünk ismét hitet tett a szocializmus mellett

A módosított választási rendszer keretei között lezajlott országos képviselő- és tanácstagválasztások a korábbinál nagyobb társadalmi érdeklődés mellett, nagy politikai sikerrel zárultak. A választások a törvényes előírások megtartásával, kiegyensúlyozott, jó politikai légkörben, a szocialista nemzeti összefogás jegyében folytak le. A magyar nép hitet tett a fejlett szocialista társadalom építése és a béke megvédése mellett.

A választási kampány egy-egy szakasza és a szavazás végeredménye ismét bizonyította: népünk támogatja a párt politikáját, egyetért a népfront választási felhívásában megfogalmazott nemzeti

[1] A Központi Bizottság 1985. június 26-i ülésén elhangzott előadói beszéd rövidített szövege.

programmal. Június 8-án és a pótválasztás napján a szavazáson megjelentek nagy aránya kifejezte a politikánk iránti bizalmat, hogy az emberek a választási program megvalósítását várják.

A szavazók nem közömbösen és kétkedve mentek a választásra, hanem olyan aktív állampolgárokként, akikben megerősödött a közügyekben való személyes érdekeltség.

A tapasztalatok azt is igazolják, hogy a mi viszonyaink között milyen fontos szerepe van a szocialista demokrácia fejlesztésében, a társadalmi aktivitás kibontakoztatásában a helyes szervezeti kereteknek, formáknak. Az új választási törvény első alkalmazása is bizonyította: ha a demokrácia fejlesztésére a kezdeményezés a pártból indul ki és aktív társadalmi részvétel mellett valósul meg, s ezáltal konkrét szerephez jut az állampolgár, akkor a felfokozódott aktivitás és a helyenként éles vita – akár személyi kérdésekben is – nem a bizonytalanságot, hanem a politikai stabilitást szolgálja. A nagy társadalmi érdeklődés, aktivitás olyan politikai élénkülést eredményezett, amely nem dezorganizálódást és destrukciót idézett elő, hanem az állampolgári kezdeményezéseket is a szocialista rendszerünk megszilárdításába kapcsolta be.

A választások általános politikai értékelése kapcsán szólni kell a kampány nemzetközi visszhangjáról is. Már a törvény előkészítését is élénk nemzetközi figyelem kísérte. Ez az érdeklődés a választások idején fokozódott.

A szocialista országok sajtója a választások fontosabb politikai összefüggéseit emelte ki. Főleg a párt és az ország vezetői iránt a választásokon is kifejeződő bizalomról és népünk egységéről írtak, az MSZMP bel- és külpolitikai irányvonalának a választók általi megerősítését hangsúlyozták.

A nyugati, burzsoá hírügynökségek és lapok tudósításai – néhány kivételtől eltekintve – összességében korrektek voltak. Azt természetesnek vehetjük, hogy az értékelést a saját, és nem a mi nézőpontunk szerint végezték. Hangsúlyozták, hogy a hatalom tekintetében nem történt meglepetés, hogy az új választási rendszer sem hozott változást az ország társadalmi rendjében. Ebben egyetértünk velük. Más kérdésekről szólván pedig az ismert szemlélet jellemezte írásaikat. Megkísérelték az állampolgári kezdeményezésre jelölt személyeket úgymond valamiféle „független" jelölteknek beállítani. Kiemelték a magyar választási rendszer sajátosságait, de úgy, hogy azt mindjárt megpróbálták szembehelyezni más szocialista országok választási megoldásaival. Több lap pedig vagy tudatos hamisításként, vagy a helyzetről való teljes tájékozatlansággal

állított olyasmit, hogy ezúttal indulhattak először pártonkívüli jelöltek. Mindezt már megszoktuk. Feltűnő volt a Szabad Európa Rádiónak durva, a belügyeinkbe nyíltan beavatkozó hangvétele; kifejezetten uszított a szavazástól való távolmaradásra vagy érvénytelen szavazatok leadására.

Összességében a választásoknak jó nemzetközi visszhangja volt, és ez kedvezően befolyásolja szocialista rendszerünk, hazánk tekintélyét.

Az új választási törvény és a választási kampány jól szolgálta politikai céljainkat, hozzájárult a XIII. kongresszuson meghatározott országépítő program lényegének megismertetéséhez és társadalmi elfogadtatásához. A pártban azonban akkor járunk el helyesen, ha a választási sikerek miatti jogos elégedettség mellett nem tartunk győzelmi örömünnepet, hanem most is kritikusan és önkritikusan értékeljük a végzett munkát. A választási kampány közepette koncentráltan jelentek meg munkánk erényei és gyengéi, eredményei és fogyatékosságai. Ebből következően a választások tapasztalatai, tanulságai túlmutatnak a kampány konkrét eseményein, s a jövőre, a politikai munkánk egészére vonatkozó következtetések levonására kínálnak lehetőséget. Tekintsük át ezeket röviden.

A választási rendszer továbbfejlesztésének lényeges – korábban így nem ismert – eleme az országos választási lista bevezetése. A Hazafias Népfront Országos Tanácsa már a választási kampány megkezdésekor elvégezte az országos listán indulók jelölését, és azt nyilvánosságra hozta. A névsorból is kiderült az a szándékunk, hogy a jelölések kezdetekor világosan kifejezzük: a választások fő tartalma a szocialista nemzeti egység erősítése, a szövetségi politika folytatása, azaz annak a politikának a jóváhagyása, amely a szocializmus építését nemzeti programmá emelte. Az országos választási lista funkciója tulajdonképpen az volt, hogy lehetővé tegye e politika valós megméretését és a szövetségi politikát megtestesítő jelöltekre való szavazást. Népünk túlnyomó nagy többsége bizalmat szavazott annak a politikának, amelyet a listán induló személyiségek együttesen kifejeztek.

Kritikusan értékeljük a végzett munkát

A választási rendszer új megoldásai közül már az előkészítés során is a legnagyobb érdeklődést az általános kettős, illetve többes jelölés váltotta ki. Megnövekedett mindenekelőtt a jelöltállítási kádermunka. 400 helyett legalább 800 képviselőjelöltet, 42 ezer helyett

legalább 85 ezer tanácstagságra alkalmas személyt kellett a jelöltségre megnyerni. Voltak kételyek akörül, hogyan fogadják a jelöltek ezt, és hogyan reagál rá a lakosság. A tapasztalatok szerint a kötelező kettős jelölések rendszerét a lakosság egyetértéssel fogadta, s egyértelműen növelte az emberek szemében a választások politikai értékét.

Az a tény, hogy a népfrontszervek két vagy három személyre tettek javaslatot, nemcsak a javasolt személyek megítélésében váltott ki nagyobb aktivitást, hanem inspiráló volt az állampolgári kezdeményezésekre is. A képviselői jelölőgyűléseken összesen 78 személyt jelöltek állampolgári javaslatra, de az ilyen kezdeményezések száma ennél több volt. A korábbi képviselő-választásokkal összehasonlítva, a jelölőgyűlések ezúttal valóban a jelöltek megméretésének fórumai voltak, ahol a résztvevők tevékeny közreműködésével döntöttek a jelöltekről.

Amikor a kettős vagy többes jelölést általánossá tettük, a korábbi tapasztalatok alapján a legtöbb fenntartás az iránt volt, vállalják-e majd az emberek az ilyen jelöléssel járó kockázatot, nem lesz-e tömeges a bukástól való félelem. Segített a már meglevő görcsök feloldásában a pótképviselői és póttanácstagi intézmény rendszeresítése is, de főleg maga az a tény, hogy a kettős, illetve többes jelölés általánossá, rendszeressé vált. Kitartó felvilágosítómunka hatására is, a vártnál nagyobb volt a vállalkozási kedv. Az előzetesen számításba vetteknek csak elenyésző kisebbsége zárkózott el a többes jelölés vállalásától. Túlnyomó többségük megtiszteltetésnek, a közösségi bizalom megnyilvánulásának tekintette a felkérést.

Az az aggodalom is felvetődött, hogy ilyen körülmények között biztosítani lehet-e a népképviseleti testületek olyan, politikailag is fontos összetételét, amely megfelel funkcióiknak és a néphatalmi szervekről vallott felfogásunknak. A kérdésre a választ néhány alapvető adat ismertetésével lehet megadni. Az Országgyűlésben a fizikai dolgozók és közvetlen termelésirányítók aránya 21 százalék, a nőké 21 százalék, a 30 éven aluli fiataloké 5,4 százalék, a pártonkívülieké pedig 23 százalék. Bár az 1980. évihez képest az ismertetett arányok módosultak, a most megválasztott képviselők és tanácstagok a magyar társadalom minden rétegét képviselik. Olyan körülmények között, amikor a választók kritikusabban ítélik meg a jelöltek rátermettségét, a testületek kívánatos összetételét nem adminisztratív előírással, hanem csakis politikai eszközökkel lehet kialakítani.

A jelölés és a választás mai rendjében csakis a gondos kiválasz-

tás, a képviseleti munkára alkalmas fizikai dolgozók, nők és fiatalok indításával lehet elérni, hogy nagyobb arányban kapjanak mandátumot.

Tömeges bizalom

Ugyancsak visszatérő kérdés volt a törvény politikai és jogi előkészítésének időszakában, hogy a kettős jelölés nem jár-e a helyi tanácselnökök sokaságának kiesésével. Jelenleg 1511 tanácselnök dolgozik. Közülük 3-at eleve nem jelöltek, 37-et pedig nem választottak meg tanácstagnak, azaz 40 funkcióban levő tanácselnök nem kapott bizalmat. Ebből – politikai szempontból – két dolgot vonhatunk le tanulságként. Az egyik az, hogy a tanácsi vezetők túlnyomó többsége a mostani, nehezebb próbatétel során ismét elnyerte a lakosság bizalmát. A másik, hogy nemcsak a helyes politika képviseletének van nagy jelentősége, hanem annak is, hogy a választott vezetők munkája, magatartása, életvitele összhangban van-e a hirdetett politikával.

Az általános kettős, illetve többes jelölés rendszeréből adódóan lehetségessé vált a pótképviselői, illetve póttanácstagi státus bevezetése. A szavazás során 326 pótképviselőt és több mint 31 ezer póttanácstagot választottak. A számok jelzik, hogy milyen sok a választók sokaságának bizalmát élvező, közéleti szereplésre alkalmas személy került reflektorfénybe, akikről a választások után megfeledkezni hiba lenne. Döntő többségük alkalmas rá, hogy a tanácsok bizottságaiban tevékenykedjék, vagy a közelgő népfrontválasztások során is kaphasson megbízatást.

A választásokon megnyilvánuló társadalmi aktivitás, a szándékaink szerint ezzel járó élénkebb vitaszellem, az állampolgárok bátor véleménynyilvánítása sokszor teremtett olyan helyzetet, amely eltért a megszokottól, gyakrabban ütköztek a nézetek. A jelölteket előzetesen általában a korábbi választásokhoz képest szélesebb körű véleménycsere alapján választották ki. Ebben nagyobb szerephez jutottak mindenekelőtt a népfrontszervek, de aktívabban vettek részt benne a KISZ- és más társadalmi szervek is, továbbá a nagyobb termelővállalatok, intézmények kollektívái, a lakóterületi politikai testületek. Az alapvetően jó káder-előkészítést a jelölőgyűlések igazolták. De az is tapasztalható volt, hogy több helyen nem elég alaposan mérték fel a választókerület lakosságának, hangadó közvéleményének várakozását, nem volt elég körültekintő a szóba

jöhető személyek számbavétele, s ezért több személyi javaslatot a jelölőgyűlésen részt vevők nem fogadtak el, nem támogattak.

Figyelemre méltó vonása volt a választási munka minden fázisának a helyi, területi érdekek erőteljes jelentkezése. Ez tulajdonképpen helyeselhető, hiszen ez részben természetes következménye választási rendszerünk területi elven nyugvó felépítésének, s minden bizonnyal kedvezően hat majd a testületek munkájára. Az egyéni választókerületi elv azonban egyidejűleg eleve magában hordja a helyi érdek túlzásainak lehetőségét.

Az országgyűlési képviselő, természetesen, a választókerületi érdekeknek a felvállalója, de nem merülhet el a provinciális ügyek sokaságában, hiszen a parlament az egész népet érintő ügyekben dönt. Ezt az ellentmondást sem újabb szabályozással, hanem jobb politikai eszközökkel lehet feloldani. Az állampolgári kezdeményezésre történt – jobb szó nincs rá – spontánnak nevezett jelölések voltak talán az egész választási kampány legtöbbet kritizált vagy dicsért, de mind itthon, mind külföldön a legnagyobb figyelemmel kísért jelenségei. Mindjárt hozzáteszem, hogy ennek megítélésében, kezelésében mutatkozott a legtöbb bizonytalanság, ami bizonyos mértékig érthető, hiszen a korábbi választásokon ilyesmihez nem szoktunk hozzá. A választási feladatok meghatározásakor úgy foglaltunk állást, hogy a jelölés a jelölőgyűlés joga. Ez a szabály egyébként 1971 óta érvényes. De igazán most lett jelentősége.

A korábbiakhoz képest nagyszámú állampolgári kezdeményezés mögött különböző motivációk húzódtak meg, de maga a jelenség csak tovább növelte választási rendszerünk hitelét. Az esetek egy részében ez a káder-előkészítés hibáit igazította ki. Másoknál az egyébként indokolt területi érdek képviseletének már egészségtelen felfokozása, megint másoknál egyéni vagy kisebb csoport közösségi fedezet nélküli ambíciója volt a motiváló tényező. Tudomásul kell azonban venni, hogy mindez benne van a választási rendszerünkben, a jelölés jogának demokratikus szabályaiban. Nem lehet célunk a jelöltállítás jogát a népfront által tett javaslatok megszavazására korlátozni. Sőt, ha a javasolt személy alkalmas képviselőnek vagy tanácstagnak, politikai érdekünk amellett szól, hogy az illető legyen jelölt. De nem engedhetünk korlátlanul teret az öncélú helyi érdekek abszolutizálásának, s olyan szemléletnek sem, amely a befolyásos vezetők képviselőségében látja a terület vagy a település fejlődésének egyetlen zálogát. Nem támogathatunk kizárólagosan egyéni ambíciók fűtötte kezdeményezéseket sem.

Nagyobb jelentősége volt a propagandának

Az ez évi választásoknak sok más mellett az is új vonása volt, hogy a kettős, illetve többes jelölések miatt nagyobb jelentőséget kapott a választási propaganda és agitáció. Eredményesen vett részt e munkában a központi és a helyi sajtó, valamint a rádió és a televízió.

Kedvező fogadtatása volt az országos választási listán szereplő képviselőjelöltek részvételével megtartott választási nagygyűléseknek. A jelöltek maguk is a választási agitáció különböző lehetőségével – főképpen a Hazafias Népfront által biztosított keretek között – összességében törvényes, korrekt módon, szélsőségektől mentesen éltek.

A választási kampány tehát ezen a területen is politikailag eredményesen, céljainknak megfelelően és hatásos eszközökkel folyt. Tény azonban az is, hogy élesebb helyzetben, amikor a lakosság a sokszor emlegetett kritikus szemléletnek nagy nyilvánosság előtt hangot adott, aktivistáink egy része nem mindig tudta megtalálni a megfelelő stílust és magatartást. Ilyen helyzetben nem elég azt gondolni, hogy az eredmények önmagukért beszélnek, hanem tudni kell vitatkozni, s jó fellépéssel, megalapozott érveléssel, sőt a személyiséggel is megnyerni a jelenlevőket.

Várható volt, hogy a jelöltek, a mostani választás nagyobb mozgásterét kihasználva, maguk is aktívabban fognak küzdeni azért, hogy ők válhassanak képviselővé. A választási előírások kimondják, hogy a kampány során valamennyi jelöltnek egyenlő esélyt kell biztosítani. Ez azonban a jogi esélyegyenlőséget jelenti, amit elsősorban az állami szerveknek kell biztosítaniuk. Politikailag és alkalmasságukat tekintve viszont már nem mindegyik jelölt egyenlő. Ez többször gondokat okozott, minthogy erre nincs központilag kiadható és eldönthető séma, csak a helyi körülmények ismeretében lehet differenciáltan fellépni. Mindenképpen tanulság, hogy a jövőben a választási agitáció formáit, módszereit gazdagítanunk kell.

Az új követelményekhez igazodva

A Központi Bizottság két évvel ezelőtti állásfoglalása és az új törvény elfogadása első perceitől tudtuk, hogy a választási rendszer módosított formájának az adott körülmények között történő eredményes alkalmazása a párt-, a népfront- és az érintett állami szer-

vektől a korábbiaknál bonyolultabb és felelősségteljesebb munkát igényel.

A pártszervek a választási munka előkészítésében, irányításában, összehangolásában és megszervezésében, a lakosság mozgósításában eredményesen dolgoztak. A legtöbb helyen helyesen értelmezték a teendőket, képesek voltak reagálni a váratlan helyzetekre is. A párttagok példamutatóan tevékenykedtek a választásokra való mozgósításban, a választási fórumokon való részvételben, a kettős jelölés vállalásában, a választási agitációban.

A választásoknak politikai szempontból is fontos és kedvező vonása volt, hogy a Hazafias Népfront-mozgalom a korábbinál intenzívebben, önállóbban és felelősebben vett részt a választások előkészítésében és megszervezésében. Ritka kivételektől eltekintve nem volt olyan, a választásokkal összefüggő fontos kérdés, amelynek eldöntésében ne vettek volna részt a népfrontszervek. Elmondhatjuk, hogy a népfrontmozgalom ezúttal nemcsak a választások politikai programjának adott keretet, hanem jelen volt a választás minden fázisában.

A fenti helytállás mellett néhány helyen az is kitűnt, hogy a párt, a népfront, a szakszervezet, a KISZ szervei, a tanácsi vezetők is, nem tudták feloldani azokat a régi munkastílusbeli beidegződéseket, amelyek még túlzottan kötődtek az egy jelölt melletti politikai munka megszokott módszereihez. A helyi politizálás bővülő mozgásteréhez még nem mindenhol készültek fel megfelelően. A szocialista demokrácia fejlesztésével párhuzamosan az állampolgárok mind nagyobb részének magatartásán érződik, hogy nemcsak értük, de általuk is, tevékeny közreműködésükkel intéződjenek a közösség dolgai. A szavazás eredménye, úgy véljük, ismételten rávilágított arra, hogy az említett igény változatlanul erős. A néhány meglepő, vagy inkább csak annak tűnő eredmény kapcsán el kell gondolkodni azon, hogy eleget tettünk-e mindenütt ennek az igénynek, megtaláltuk-e a megfelelő hangot. Nyilvánvalóvá vált az is, hogy nagyobb szükség van a párttagok jobb felkészítésére, mozgósítására, a magatartásukkal szemben támasztott követelmények világosabb, egyértelműbb meghatározására.

Hasznosítani a közérdekű javaslatokat

Az elmondottak igazolják, hogy a módosított választási rendszer bevált, ennek révén is előreléptünk a szocialista demokrácia fejlesztésében. Folytatódott az a társadalmi méretű eszmecsere, amely

pártunk XIII. kongresszusának előkészítését jellemezte. Megalapozottan mondhatjuk, hogy a szocialista nemzeti egység ma erősebb, és ebben része van a mintegy három hónapos eredményes választási kampány minden jó hangulatú jelölő- és választási gyűlésének, a választási agitációnak, a több tízezer aktivista áldozatos, sokszor valóban éjt nappallá tevő munkájának egyaránt.

A választások arra is figyelmeztettek, hogy az emberek az élet minden területén a kitűzött célok következetes megvalósítását várják. Beigazolódott, hogy a bevált politikánkra építve, megfelelő kereteket kidolgozva, lehetséges és mindinkább szükséges is a szocialista demokrácia fejlesztése, lehetséges és szükséges további százezreket megnyerni a közösség ügyeinek intézésében való felelős részvételnek. Fel kell azonban készülnünk arra, hogy ez ma már nem a passzív helyeslésre szorítkozik, hanem mind gyakoribb a konstruktív kritika. Mindez együtt jár, továbbá, a nézetek ütközésével, a sokféle érdekek egyeztetésének konfliktusoktól sem mentes, bonyolult rendszerével. Az új választási törvény teremtette keretek nem az első és nem is az utolsó lépést jelentik ezen az úton. Vállalnunk kell ezt a munkát, mert csak így tudjuk folyamatosan megújítani és új forrásokból is megerősíteni a párt tekintélyét, így tudjuk politikánk támogatásához megnyerni a tömegeket.

Országos választások csak öt év múlva lesznek. A választási munka során az eddiginél nyíltabban, kézzelfoghatóbban megmutatkozó fogyatékosságainkat azonban már most meg kell kezdeni felszámolni, hogy a választásoknál kevésbé látványos mindennapi politikai munkában eredményesebben dolgozhassunk.

Fontosnak tartjuk, hogy a jelölő- és választási gyűléseken elhangzott közérdekű javaslatokat, a jelölteknek a választókerület fejlesztéséhez kapcsolódó programját folyamatosan hasznosítsák a népképviseleti testületek munkájában. Az újjáalakuló testületek munkája iránt mutatkozó társadalmi várakozásnak a lehető legjobban eleget kell tenni.

Az Országgyűlés és a tanácsok tagjai megkezdik ötéves munkájukat. Nagy fontosságú feladatnak tartjuk, hogy a választások során tapasztalt társadalmi várakozásnak a testületek a mindennapi munkában megfeleljenek. Ha ez így lesz, akkor minősíthetjük igazán sikeresnek a választást. Ehhez megvan minden feltételünk.

Megjelent: Népszabadság, 1985. június 29.

7

Közlemény a Központi Bizottság üléséről

1985. JÚNIUS 26.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1985. június 26-án Kádár János elvtárs elnökletével ülést tartott. Az ülésen a Központi Bizottság tagjain kívül részt vettek: a Központi Ellenőrző Bizottság elnöke és titkára, a Központi Bizottság osztályvezetői, a megyei pártbizottságok első titkárai, a Budapesti Pártbizottság titkárai, a Szakszervezetek Országos Tanácsának titkárai, a Minisztertanács tagjai, az országos főhatóságok vezetői, valamint a központi sajtó képviselői.

A Központi Bizottság megvitatta és elfogadta

- Szűrös Mátyás elvtársnak, a Központi Bizottság titkárának előterjesztésében az időszerű nemzetközi és külpolitikai kérdésekről adott tájékoztatót;
- Horváth István elvtársnak, a Központi Bizottság titkárának előterjesztésében az országgyűlési és tanácsi választásokról szóló jelentést.

I

A Központi Bizottság áttekintette a nemzetközi helyzet időszerű kérdéseit, a párt- és állami szervek külpolitikai tevékenységét. Megállapította, hogy súlyos veszélyeket rejt magában a szélsőséges imperialista körök tevékenysége, a fegyverkezési verseny fokozódása, a helyi fegyveres konfliktusok kiszélesedésének a lehetősége. Ugyanakkor kedvező hatással van a nemzetközi helyzet alakulására a szocialista országok külpolitikája, a világ békeszerető erőinek a fellépése, a tőkés országok józan politikai tényezőinek realista magatartása.

1. A Központi Bizottság megállapította, hogy a világ békéjének

megőrzése, a fegyverkezési verseny újabb területekre történő kiterjesztésének megakadályozása szempontjából döntő jelentősége van a genfi szovjet–amerikai tárgyalásoknak. Támogatja a Szovjetunió álláspontját, mely szerint a januári szovjet–amerikai külügyminiszteri megállapodással[1] összhangban, az űrfegyverek, a hadászati és a közepes hatótávolságú nukleáris fegyverek szoros összefüggéséből kiindulva lehet és kell megoldani a világűr militarizálásának megakadályozását és a fegyverzet csökkentését.

A Központi Bizottság méltatta, hogy a Szovjetunió a megállapodáshoz szükséges kedvezőbb légkör megteremtése érdekében ez év novemberéig egyoldalúan felfüggesztette közepes hatótávolságú rakétáinak telepítését, és leállította más válaszintézkedéseinek végrehajtását. A nemzetközi biztonság megszilárdítását elősegítené, ha az Amerikai Egyesült Államok hasonló lépésekkel viszonozná a

[1] Részletek a Központi Bizottság 1985. június 26-i, az országgyűlési és tanácsi választásokról szóló előadói beszédből.

1985. január 7–8-án találkozott A. Gromiko és G. Shultz külügyminiszter Genfben. Megállapodtak abban, hogy a két nagyhatalom új típusú tárgyalásokat kezd az atom- és az űrfegyverzet korlátozásának lehetőségéről. Ezt elősegítendő a szovjet kormány nagy jelentőségű kezdeményezéseket tett, amelyeket az amerikai kormány rendre elutasított. A Szovjetunió 1985 augusztusában – 1986. március 31-ig – egyoldalúan vállalt szünetet a nukleáris kísérletekben. 1985. november 19–21-én Genfben került sor Gorbacsov és Reagan csúcstalálkozójára. Sokoldalúan megvitatták a szovjet–amerikai kapcsolatok és a nemzetközi helyzet fő kérdéseit. Az eszmecserét – noha számos kulcsfontosságú kérdésben fennmaradtak a komoly ellentétek – mindkét fél őszintének és hasznosnak minősítette, eljutottak egymás álláspontjának jobb megértéséhez. Elvi jelentőségűnek értékelték a találkozó záródokumentumában foglalt közös nyilatkozatot arról, hogy megengedhetetlen az atomháború, és a felek lemondanak arról, hogy katonai fölényre törekedjenek a másikkal szemben. Gorbacsov kijelentette, hogy a Szovjetunió a maga részéről minden erőfeszítést megtesz annak érdekében, hogy gyakorlati megoldást érjenek el a fegyverkezési hajsza csökkentésének és a béke megszilárdításának minden területén. Mint a későbbiek megmutatták, az amerikai fél nem tartotta magát sem a Genfben elfogadott közös nyilatkozatnak a tartalmához, sem pedig annak szelleméhez. A sűrűsödő veszélyek és provokatív lépések késztették a szovjet kormányt arra, hogy 1986 októberére újabb csúcstalálkozót javasoljon, amelyre Izland fővárosában, Reykjavíkban került sor október 11–12-én. M. Gorbacsov nagyszabású csomagtervet terjesztett elő, amely minden lényeges kérdését érintette a fegyverkezési hajsza csökkentésének.

Az amerikai fél olyan feltételekhez kötötte a megállapodásokat, amelyeket – M. Gorbacsov szavaival – „csak egy őrült fogadhatott volna el", továbbá hangsúlyozta azt is, hogy az amerikaiak „történelmi lehetőséget szalasztottak el" a leszerelési megállapodások megkötésére, de ugyanakkor bizakodóan nyilatkozott a távlatokat, a későbbi lehetőségeket illetően.

A nagy hordejerű csúcstalálkozóról, annak szocialista, illetve nyugati visszhangjáról, utóhatásairól lásd Vajda Péter: Genf, Reykjavík és a folytatás (Társadalmi Szemle, 1986. 12. sz.) c. tanulmányát; valamint összeállítást a találkozó eseményeiről (Nemzetközi Szemle, 1986. 12. sz.).

szovjet kezdeményezéseket, és a tárgyalásokon tényleges megegyezési szándékot tanúsítana.

Hazánk szövetségeseivel együtt arra törekszik, hogy előmozdítsa az európai biztonsági és bizalomerősítő, valamint leszerelési intézkedésekkel foglalkozó stockholmi konferencia munkáját. A Központi Bizottság kifejezte meggyőződését, hogy az átfogó politikai megállapodások, mindenekelőtt a katonai erőszakról való kölcsönös lemondás, az egyenlő biztonság követelményeinek megfelelő intézkedések Európa népeinek békés életét és a nemzetközi légkör általános javulását eredményeznék.

A nemzetközi feszültség csökkentését, a párbeszéd és a kölcsönösen előnyös együttműködés folyamatosságát mozdították elő azok a megbeszélések, amelyeket az utóbbi hónapokban a Szovjetunió és más szocialista országok vezetői folytattak számos nyugateurópai állam képviselőivel.

2. Nemzetközi tevékenységünk középpontjában változatlanul hazánk és a szocialista országok közötti kapcsolatok erősítése, a két- és többoldalú együttműködés hatékonyságának fokozása áll.

A szocialista országok barátságát, internacionalista összefogását fejezte ki a testvérországok párt- és kormányküldöttségeinek részvétele hazánk felszabadulása 40. évfordulójának ünnepségein. Ezt szolgálta a magyar párt- és kormányküldöttség részvétele is a szovjet nép nagy honvédő háborúban aratott történelmi győzelmének, valamint Csehszlovákia felszabadulásának 40. évfordulója alkalmából rendezett moszkvai, illetve prágai ünnepségeken.

A magyar–szovjet kapcsolatok fontos eseménye volt Lázár György elvtársnak, a Minisztertanács elnökének moszkvai látogatása.[2] A Központi Bizottság nagy jelentőséget tulajdonított a találkozón aláírt, 2000-ig szóló magyar–szovjet gazdasági és műszaki-tudományos együttműködési programnak, amely elősegíti a magyar és a szovjet népgazdaság távlati fejlesztési irányainak összehangolását, a kétoldalú gazdasági kapcsolatok tervszerű továbbfejlesztését.

A KGST tagországaiban működő testvérpártok gazdaságpolitikai kérdésekkel foglalkozó központi bizottsági titkárainak Moszk-

[2] Lázár György, a Minisztertanács elnöke 1985. április 1-jén Moszkvában aláírta a magyar–szovjet gazdasági és műszaki-tudományos együttműködés fejlesztésének 2000-ig szóló hosszú távú programját. Szovjet részről a dokumentumot Gajdar Alijev, miniszterelnök-helyettes írta alá. Lázár Györgyöt fogadta Mihail Gorbacsov, az SZKP KB főtitkára, akivel eszmét cseréltek a magyar–szovjet kapcsolatok alakulásáról (lásd: Népszabadság, 1985. április 1–2.).

vában tartott tanácskozása előbbre vitte az 1984. júnusi felső szintű találkozón jóváhagyott feladatok megvalósítását.[3]

Constantin Dascalescu román miniszterelnök magyarországi látogatása során a tárgyalásokon megvizsgálták a magyar–román gazdasági együttműködés fejlesztésének lehetőségeit és kapcsolataink más kérdéseit.[4]

3. A Központi Bizottság méltatta az európai államok, valamint az Amerikai Egyesült Államok és Kanada képviselőinek részvételével 10 évvel ezelőtt Helsinkiben megtartott biztonsági és együttműködési értekezlet jelentőségét. Az értekezlet és az ott elfogadott záróokmány nagymértékben előmozdította a nemzetközi kapcsolatok fejlődését, az enyhülési folyamatot. A Magyar Népköztársaság következetesen végrehajtja a záróokmány ajánlásait, és nemzetközi tevékenységében a helsinki folyamat vívmányainak megőrzéséért és megszilárdításáért munkálkodik.

Hazánk az elmúlt hónapokban is a békés egymás mellett élés szellemében a kapcsolatok fenntartását és fejlesztését szorgalmazta a más társadalmi berendezkedésű országokkal. Ezt jól példázta, a magyar–svéd együttműködés kölcsönös előnyökkel járó szélesítését mozdította elő Olof Palme svéd miniszterelnök magyarországi látogatása.[5]

4. A magyar–nicaraguai kapcsolatok további fejlődését szolgálták azok a tárgyalások, amelyeket Daniel Ortegával, a Nicaraguai Köztársaság elnökével, a Sandinista Nemzeti Felszabadítási Front Országos Vezetőségének tagjával folytattunk hazánkban tett munkalátogatása során.[6] Szolidárisak vagyunk Nicaragua népével, és támogatjuk kormányának erőfeszítéseit az ország politikai, gazdasági helyzetének megszilárdítására, a szomszédaival való jó vi-

[3] A KGST-tagországok pártjai gazdaságpolitikai kérdésekkel foglalkozó KB-titkárainak tanácskozásáról lásd Népszabadság, 1985. június 26.

[4] Lázár Györgynek, a Minisztertanács elnökének meghívására Constantin Dascalescu román miniszterelnök 1985. április 23–24-én hivatalos baráti látogatást tett Magyarországon. A román vendéget fogadta Kádár János. A találkozó programjáról lásd Népszabadság, 1985. április 25.

[5] Lázár Györgynek, a Minisztertanács elnökének meghívására Olof Palme 1985. június 12–14-én tartózkodott Magyarországon. Az itt-tartózkodásának programját lásd Népszabadság, 1985. június 12–15.

[6] Daniel Ortega, a Nicaraguai Köztársaság elnöke, a Sandinista Nemzeti Felszabadítási Front Országos Vezetőségének tagja küldöttség élén 1985. május 4–6-án tartózkodott hazánkban. Látogatása része volt számos európai országban (Szovjetunió, Jugoszlávia, Bulgária, Románia, Csehszlovákia, Lengyelország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Finnország, Svédország) lebonyolított körútnak. A magyarországi látogatás programjáról lásd Népszabadság, 1985. május 5–7.

szony megteremtésére, a vitás kérdések békés rendezésére. Elítéljük az imperialista beavatkozási kísérleteket, az Egyesült Államok kormányának a közelmúltban meghirdetett kereskedelmi embargóját; azokat a katonai, politikai és gazdasági lépéseket, amelyek arra irányulnak, hogy letérítsék a nicaraguai népet a társadalmi, gazdasági fejlődés maga választotta útjáról.

5. Közvéleményünket aggodalommal töltik el a közel-keleti térség újabb fejleményei: a Libanonban megnövekedett feszültség, a fegyveres összecsapások, a megszálló izraeli csapatok fellépése a békés lakosság ellen. A Magyar Népköztársaság – mint ahogyan ez ismeretes – a közel-keleti válság olyan átfogó, igazságos rendezéséért száll síkra, amely figyelembe veszi valamennyi érintett fél érdekeit.

6. A Központi Bizottság megállapította, hogy internacionalista kapcsolataink, együttműködésünk további elmélyítéséhez hasznosan járultak hozzá a Szovjetunió Kommunista Pártja, a Csehszlovákia Kommunista Pártja, a Lengyel Egyesült Munkáspárt és a Német Szocialista Egységpárt képviselőivel létrejött találkozók. Kétoldalú kapcsolataink fejlesztését és a nemzetközi kommunista mozgalom közös ügyét szolgálta pártküldöttségünk részvétele a Kanadai Kommunista Párt kongresszusán, s ezt segítették elő azok a megbeszélések, amelyeket a Chilei Kommunista Párt, a Francia Kommunista Párt, az Izraeli Kommunista Párt, a Spanyol Kommunista Párt képviselőivel folytattunk. Kapcsolatainkat erősítette az Angolai MPLA-Munkapárt küldöttségének látogatása hazánkban, valamint delegációnk részvétele a Mozambik függetlenségének 10. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségeken.

Tárgyalásaink az angol Munkáspárt, a Finn Centrum Párt, a francia Szocialista Párt, a Spanyol Szocialista Munkáspárt, a Szíriai Arab Újjászületés (Baath) Szocialista Pártjának magas szintű képviselőivel hozzájárultak egymás álláspontjának jobb megismeréséhez, a béke, a nemzetközi biztonság, a társadalmi haladás ügyéhez.

II

A Központi Bizottság tudomásul vette az országgyűlési és tanácsi választásokról[7] szóló tájékoztatót. Megállapította, hogy a választá-

[7] Az országgyűlési képviselők és tanácstagok választásáról szóló 1983. évi III. törvénynek és a végrehajtásáról szóló 11/1985. (III. 8.) MT számú rendeletnek az egységes szerkezetbe foglalt szövegét lásd Magyar Közlöny, 1985. március 8.

sok a törvényes előírások megtartásával, kiegyensúlyozott, jó politikai légkörben, a szocialista nemzeti összefogás jegyében zajlottak le. A magyar nép a választások során is hitet tett a fejlett szocialista társadalom építése és a béke megvédése mellett. Nagyarányú részvételével, szavazataival is kifejezte egyetértését a párt politikájával, a Hazafias Népfront választási felhívásában meghirdetett országépítő programmal.[8]

A választások tovább szélesítették, új vonásokkal gazdagították a szocialista demokráciát. Az új választási törvény, az országos választási lista bevezetése, a két vagy több jelölt állításának általánossá tétele helyénvalónak bizonyult. Bővültek az állampolgárok lehetőségei a képviselőknek, a tanácstagoknak alkalmas személyek jelölésében és megválasztásában.[9]

A Központi Bizottságnak az a meggyőződése, hogy a megválasztott Országgyűlés[10] és a tanácsok a nép hatalmának méltó letéteményesei; összetételükben is megfelelnek a választások során megfogalmazott nagyobb követelményeknek. A képviselők és a tanácstagok hasznosítsák munkájukban mindazokat a közérdekű javaslatokat, amelyeket az állampolgárok tettek a választási fórumokon. A Központi Bizottság számít rá, hogy a pótképviselők, a póttanácstagok is aktívan részt vesznek a közéletben.

A Központi Bizottság nagyra értékeli a pártszervezeteknek, a társadalmi szervezeteknek, a közreműködő tanácsi, állami szerveknek, a Hazafias Népfront bizottságainak, a választási elnökségek és szavazatszedő bizottságok tagjainak és aktivistáinak – párttagoknak és pártonkívülieknek – a választások során végzett felelősségteljes munkáját.

III

A Központi Bizottság megvitatta és jóváhagyta a XIII. kongresszus határozatainak végrehajtásával kapcsolatos teendőket. Kijelölte azokat a legfontosabb témákat, amelyekkel a Központi Bizottság-

[8] Lásd a 2. dokumentum 2. sz. jegyzetét.

[9] Az új választási rendszer legfontosabb módosításai: a kettős kötelező és a többes jelölés általánossá tétele; pótképviselői és póttanácstagi mandátum bevezetése; országos választási lista rendszeresítése; a képviselet erősítése a községi közös tanácsok társközségeiben; a tanácstagok számának csökkentése; a választási eljárás egyszerűsítése. Mindezeket tartalmazza az új választási törvény és annak végrehajtási utasítása.

[10] Az új Országgyűlés összehívásáról lásd Magyar Közlöny, 1985. június 9.

nak és végrehajtó szerveinek a következő esztendőkben folyamatosan és rendszeresen foglalkozniuk kell.

A Központi Bizottság az Országgyűlés alakuló ülésével összefüggő személyi kérdésekben ajánlásokat fogadott el.[11]

Megjelent: Népszabadság, 1985. június 27.

[11] Az új Országgyűlés tisztségviselőinek, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának, az Alkotmányjogi Tanácsnak, az Országgyűlés állandó bizottságainak, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának, a Legfelsőbb Bíróság elnökének, a legfőbb ügyésznek a megválasztását lásd Magyar Közlöny, 1985. június 9.

8

A KB Politikai Bizottságának határozata a mezőgazdaság helyzetéről, fejlesztésének feladatairól

1985. JÚLIUS 16.

A magyar mezőgazdaság az elmúlt években dinamikusan fejlődött, és nemzetközi összehasonlításban is jelentős eredményeket ért el. A mezőgazdaság az élelmiszeriparral együtt 1984-ben a bruttó nemzeti termelés 27 százalékát adta. A megtermelt élelmiszerek kétharmada hazai felhasználásra került, ez biztosítja a lakosság kiegyensúlyozott ellátását. A termelés további egyharmadát exportáljuk. Ezzel az ágazat a népgazdasági kivitelből 23 százalékkal, a nem rubelelszámolású exportból 32 százalékkal részesedik. A közvetlen mezőgazdasági import 6 százalékot tesz ki.

A magyar népgazdaságnak tehát fontos ágazata a mezőgazdaság, amely ma már erős anyagi alapokkal és szellemi erőforrásokkal rendelkezik. A műszaki ellátottság és a terméshozamok egyes termelőtevékenységekben elérik az élenjáró nemzetközi színvonalat. A termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok vezetői, dolgozói összességében jól alkalmazkodnak a követelményekhez. Az elmúlt években kevesebb energia és anyag felhasználásával, csökkenő élőmunkával állították elő termékeiket.

A mezőgazdaság majd minden szektorában a termelés megközelítően azonos mértékben növekedett. Az érdekeltségi viszonyok jól szolgálták a parasztság életfeltételeinek javítását, a város és a falu közötti különbségek csökkenését. Ezzel biztos anyagi alapot teremtettek a munkás-paraszt szövetség további elmélyítéséhez.

I

A mezőgazdaság és az élelmiszeripar előreláthatóan eléri a VI. ötéves tervben kitűzött célokat, sőt néhány termék esetében túl is teljesíti. Emellett növekvő mértékben járul hozzá a nemzeti jövede-

lem termeléséhez is. Az ágazat változatlan áron számított termelése a tervezettet jelentősen meghaladóan, 22 százalékkal bővül.

A mezőgazdaság legeredményesebb ágazata a gabonatermelés. Ebben elértük az élenjáró nemzetközi színvonalat. A tervidőszak végére évenként 15-16 millió tonna gabonával számolunk, amelyből 2 millió tonnát exportálni tudunk. Sajnos, az utóbbi években – főleg a gyengébb jövedelmezőség miatt – csökkent a kukorica termőterülete, s ez kedvezőtlenül érintheti a gabonatermelés továbbfejlesztését. Korszerűsödött a gabonaneműek tárolása, feldolgozása. Négy év alatt 2 millió tonna raktárkapacitás épült. De ez még mindig elmarad az igényektől, jelentős mennyiséget kell továbbra is szükségtárolókban elhelyezni.

A gazdaságosan exportálható olajos növények, főként a napraforgó termelése az elmúlt években a piaci igényeknek megfelelően növekedett, és korszerű feldolgozó kapacitások létesültek.

Az állattenyésztés hozamai összességében jók, viszont a technikai színvonal, a gazdaságosság, a minőség elmarad a fejlett országokétól. Az állattenyésztés termelése a VI. ötéves terv első három évében a tervet meghaladóan növekedett, az elmúlt két évben viszont megtorpant. A nagyüzemek anyagi eszközei nem voltak elégségesek a szükséges műszaki korszerűsítéshez. A mennyiségi növekedés mellett főként ezért nem javult megfelelően a minőség és a versenyképesség.

A húsipar vágókapacitása bővült, de a termékek igényes kikészítése és korszerű csomagolása csak részben valósult meg. Az exportárak csökkenése miatt a húsipar jelenleg súlyos pénzügyi gondokkal küzd.

A kertészeti termelésben – nemzetközi mércével mérve – közepes színvonalat értünk el. Az ágazatok termelésének több mint fele exportra kerül. A nagyüzemi zöldségtermesztés és -feldolgozás színvonala, a szőlő- és gyümölcstermelés fajtaösszetétele, minősége, a tárolási kapacitások elmaradnak az igényektől és a lehetőségektől. A nagyüzemek jövedelmezőségi, értékesítési problémák miatt csökkentették vetésterületüket. Ugyanakkor a kisgazdaságokkal és a kereskedelemmel való kapcsolatukban még nem alakultak ki azok az új formák, amelyek lehetővé tennék a gazdaságos termelést és értékesítést.

A mezőgazdasági nagyüzemek ipari-szolgáltató tevékenységének fejlődése – sokéves dinamikus növekedés után – megtorpant. Ennek oka egyrészt az iparban és más népgazdasági ágazatokban tevékenykedő kisszervezetek gyors fejlődése, s emiatt a megrendelé-

sek csökkenése, másrészt a termelési adó emelése. Ez főként a kedvezőtlen adottságú mezőgazdasági üzemekben okoz gondot.

A mezőgazdaság és az élelmiszeripar beruházásai – más népgazdasági ágazatokhoz hasonlóan – az előző öt évhez képest csökkentek. A szerényebb fejlesztési lehetőségeket viszont a gazdálkodó egységek igyekeztek célszerűen felhasználni. Ennek eredményeként felgyorsult a meliorációs tevékenység, nőtt a gépbeszerzések aránya, bővültek a raktárterek. Ugyanakkor az építkezések stagnáltak, az ültetvénytelepítés lassult, csökkent az öntözőkapacitás.

Az élelmiszerek és élvezeti cikkek belföldi kínálata az elmúlt években folyamatosan jó színvonalú volt, és nemzetközi összehasonlításban is megállja a helyét.

A kivitel 1980–1985 között 37 százalékkal, ezen belül a nem rubelelszámolású export 41 százalékkal növekszik. A tőkés import a tervezett növekedéssel szemben csökken, így az ágazat nem rubelelszámolású kereskedelmi egyenlege – várhatóan – 60 százalékkal javul. Az utóbbi években azonban agrártermékeink külpiaci értékesítését állandósult cserearányromlás jellemzi. Szocialista államközi kötelezettségeinknek az elmúlt években eleget tettünk.

Az élelmiszer-gazdaság összességében eredményesen fejlődött, néhány területen azonban továbbhaladást gátló feszültségek alakultak ki:

– Az elmúlt időszakban az ágazatra erőteljes piaci nyomás nehezedett a világpiaci értékesítés és az ipari eredetű anyagok költségnövekedése miatt. Ezeket a hatásokat és a népgazdaság helyzetéből adódó szigorúbb intézkedéseket, valamint az elmúlt két évben bekövetkezett aszályt az élelmiszer-gazdaság nem tudta maradéktalanul, a hatékonyság javításával ellensúlyozni. Ezért az üzemek jövedelmezőségének növekedési üteme a termeléshez képest elmaradt, egyes ágazatokban pedig csökkent. Különösen a kukorica- és zöldségtermelésben, az állattenyésztésben, a hús- és a cukoriparban romlott a jövedelmezőség.

– A kiegészítő ipari, szolgáltató tevékenység 1984-ben megtorpant, jövedelmezősége csökkent. Az üzemek egy részében – különösen a kedvezőtlen adottságú gazdaságokban – jelentős pénzügyi hiány halmozódott fel.

– A rendelkezésre álló beruházási források – a nagyüzemi állattenyésztésben és néhány élelmiszer-ipari ágazatban – nem tették lehetővé a szükséges mértékű műszaki fejlesztést, a nyersanyagok korszerű feldolgozását és csomagolását, a ráfordítások csökkentését.

— A gazdálkodás néhány negatív vonása is felerősödött. A termelőüzemek egy része a szabályozás szigorítására az alacsony jövedelmű ágazatok megszüntetésével válaszol. Így hamarabb esnek ki termelőkapacitások, mint amilyen ütemben másutt létrejöhetnek. Sok helyen még mindig uralkodó a mennyiségi szemlélet. Gondot okoz, hogy azonos természeti adottságú üzemek termelési hozamai között is jelentős eltérések vannak.

— A kormányzati munkában még nem megfelelő a menet közben jelentkező problémákra való gyors és rugalmas reagálás. Emiatt az elkerülhetetlen intézkedések esetenként indokolatlanul késnek.

Mindezek következtében nemcsak az egyes ágazatok területén jelentkeznek feszültségek, hanem nagy különbségek vannak az üzemek gazdálkodási eredményeiben is. Az élenjárók sok területen képesek a továbbfejlődésre, míg az alacsony színvonalon gazdálkodók nagy részénél az egyszerű újratermelés is gondot jelent. A gazdálkodási és pénzügyi problémák elsősorban a kedvezőtlen agrárkörzetekben, ezen belül is főként Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár megye üzemeiben jelentkeznek. A pénzügyi problémák mérséklése, a gazdasági egyensúly helyreállítása, a munkaerő helyi foglalkoztatása a kedvezőtlen adottságú agrártérségekben a mezőgazdasági ágazatot meghaladó intézkedéseket is igényel.

II

A mezőgazdaság és az élelmiszeripar alapvető feladata változatlanul a lakosság jó színvonalú ellátása, a megnövekedett exportkötelezettségek teljesítése, a jövedelemtermelés fokozása. Mindezeket szigorúbb gazdasági feltételek mellett kell megoldani. A világgazdaság olyan időszakban van, amikor a bővülő élelmiszer-termelés szűkebb fizetőképes piaccal áll szemben, és a helytállás intenzív, hatékony munkát igényel. Az előrehaladás alapvető feltétele az exportképesség és a versenyképesség javítása. Az élelmiszer-gazdaság mind a belső ellátásban, mind az export szempontjából stratégiai szerepet tölt be a népgazdaságban.

A XIII. pártkongresszus által megerősített agrárpolitika és a kongresszus határozata a feladatok teljesítéséhez megfelelő alapot jelent; biztos hátteret ad a továbbfejlődéshez, a VII. ötéves terv megalapozásához, az új követelményekhez való igazodáshoz, a meglevő feszültségek feloldásához.

Már elkészült az élelmiszer-termelés koncepciója a VII. ötéves

terv keretében. A fő irányokban és a fejlődés ütemében egyetértés alakult ki. A termeléshez az anyagi, műszaki feltételeket azonban még nem sikerült maradéktalanul megteremteni.

A feszültségek feloldására és a VII. ötéves terv előirányzatainak megalapozására

- fokozni kell a termelés hatékonyságát, fel kell tárni és mozgósítani szükséges minden ágazati, valamint üzemi tartalékot;
- jobb helyzetbe kell hozni az elmaradt jövedelmezőségű tevékenységeket úgy is, hogy átcsoportosítjuk a mezőgazdaságon belüli anyagi lehetőségeket;
- az elmaradt ágazatokban szükség van a központi jövedelemjavító intézkedésekre is.

A VII. ötéves terv időszakában a feladatok és a feltételek egyensúlya érdekében - a reálisan számba vehető üzemi erőfeszítések mellett - elsősorban a következőkre kell nagyobb figyelmet fordítani:

1. A mezőgazdasági termelés növekedési üteme az elmúlt évekénél mérsékeltebb lehet. (A VI. ötéves tervben az évi átlagos növekedési ütem 2,5 százalék volt, az új ötéves tervben 1,6-1,8 százalék lehet.) A termelés intenzívebbé tétele, szerkezetének módosítása, a minőség javítása ugyanakkor nagy feladatokat jelent.

A teljesítmények növelésének fő módja továbbra is a ráfordítások mérséklése, az anyag és az energia fajlagos felhasználásának csökkentése, a hulladékok és a másodlagos nyersanyagok hasznosítása, a termelékenyebb növény- és állatfajták termelésbe állítása. Az eddiginél jobban össze kell hangolni az alapanyag-termelést, a feldolgozást és az értékesítést. A piacképesség növelése számottevő műszaki fejlesztést igényel, ami termelésbővítő rekonstrukciókat, esetenként új, korszerű kapacitásokat tesz szükségessé mind a mezőgazdaságban, mind pedig az élelmiszeriparban. Ehhez a hazai iparnak az eddigieknél megalapozottabb hátteret kell biztosítania.

A hatékonyság növelésének egyik jelentős eszköze az érdekeltségi és szervezeti rendszer további korszerűsítése. A termelés, a feldolgozás és az értékesítés közös érdekeltségű kapcsolatának bővítésével, a tárolás, a hűtés, a csomagolás és a szállítás fejlesztésével, a külkereskedelmi tevékenység szervezeti rendszerének javításával olyan előrelépést kell elérni, ami fokozza az élelmiszer-gazdaság külpiaci és belföldi manőverező képességét. Ezek figyelembevételével:

- A gabonatermelést a lehetőségek szélesebb kihasználásával úgy kell fejleszteni, hogy az évtized végére meghaladja az évenkén-

ti 17 millió tonnát. A gabona- és hústermelésben a piaci lehetőségeinknek megfelelő arányt kell kialakítani.

— A gyümölcs- és zöldségtermelésben a hozamok javításával, a nagyüzemek és a háztáji, kisegítő gazdaságok közötti munkamegosztás erősítésével érezhető előrelépést kell elérni.

– A vágóállat- és az állatitermék-termelésben különösen fontos, hogy a nagyüzemi állattenyésztés mennyiségi növekedése mellett az állattartás minőségi jegyei is érjék el az élenjáró országok színvonalát.

– Az ipari-szolgáltató tevékenységet – az igények és a hatékonysági követelmények szerint – továbbra is erőteljesen kell fejleszteni. A kedvezőtlen adottságú területeken gazdálkodó üzemekben, ahol a föld eltartó képessége jóval kisebb az ott élő lakosság szükségleteinél, az ipari-szolgáltató tevékenységek preferált, kiemelt fejlesztése is indokolt.

– Az élelmiszer-ipari termelést a mezőgazdasági alapanyag-termeléssel összehangoltan kell fejleszteni. Különösen fontos a csomagolás és a tárolás színvonalának javítása.

2. Az érvényben levő közgazdasági szabályozórendszer összességében jól szolgálja az élelmiszer-gazdaság feladatainak megvalósítását. Fejlesztésében továbbra is figyelmet kell fordítani az ágazati sajátosságokra és a kedvezőtlen adottságú üzemekre. A következő években a tartalékok feltárása, a hatékonyság javítása, a jövedelem belső átcsoportosítása mellett a fejlesztési célok megvalósítása érdekében a feszültségek feloldását a szabályozás oldaláról is elő kell segíteni. Ennek során különös figyelmet kell fordítani

– az állattenyésztés (szarvasmarha-, sertés- és baromfitenyésztés), a kukorica- és zöldségtermelés jövedelmezőségének fokozására;

– a kedvezőtlen adottságú mezőgazdasági nagyüzemek támogatási rendszerének korszerűsítésére;

– a mezőgazdaság és az élelmiszeripar összehangolt fejlesztésére;

– az exportérdekeltség megteremtésére.

3. A vállalatok, szövetkezetek teljesítményének növeléséhez folytatni szükséges a termelőüzemek belső irányításának korszerűsítését. Erősíteni kell a termelési egységek önállóságát, felelősségét. A központi és területi irányító szervek segítsék elő a minőségi szemlélet kialakulását és elterjedését.

A területi és az üzemi pártszervezetek differenciált kádermunkával támogassák a vállalati, a szövetkezeti vezetés színvonalának javítását. Erre különösen az alacsony színvonalon gazdálkodó üze-

mekben kell nagy figyelmet fordítani. Ebben a körben a személyi feltételek biztosításához továbbra is központi segítséget kell igénybe venni.

Az érdekképviseleti szervek a szövetkezetek sokoldalú támogatása mellett a jó színvonalú vezetés személyi feltételeinek kialakításában, a feszültségek megszüntetésében is fokozottan működjenek közre.

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium továbbra is aktívan vegyen részt az irányítás formáinak és eszközrendszerének fejlesztésében, ehhez igazodva bővítse kapcsolatait a vállalatokkal, a szövetkezetekkel. Biztosítsa a műszaki fejlődéshez szükséges feltételeket. A kutatás és a képzés területén a szellemi kapacitásokat mindinkább állítsa a termelés szolgálatába.

A kormányzati tevékenység a jövőben gyorsabban igazodjon a változó körülményekhez. Hatékonyabbá és működőképesebbé kell tenni a piacfelügyeleti munkát. Célszerű munkamegosztással és a felelősség egyértelmű tisztázásával az eddigieknél jobban elő kell segíteni a vitás ügyek gyors és hathatós megoldását.

III

Az élelmiszer-gazdaság nagy erőforrásokkal rendelkezik. Továbbfejlesztését a XIII. pártkongresszuson megerősített agrárpolitika alapján kell folytatni. A kongresszus aláhúzta azt is, hogy a mezőgazdaságnak és az élelmiszeriparnak a múlthoz hasonlóan a jövőben is biztosítani szükséges a népgazdaságban betöltött stabilizáló szerepét. A Politikai Bizottság elismeréssel állapította meg, hogy a növekvő termelés lehetővé tette a lakosság jó minőségű és kiegyensúlyozott ellátását. A mezőgazdaság a nemzeti jövedelem növeléséhez való fokozott hozzájárulásával elősegítette az ország fizetőképességének fenntartását.

A mezőgazdaság fejlesztése továbbra is a szocialista nagyüzemekre épül, de számolni kell a nagyüzemek által egyre jobban integrált háztáji és kisegítő gazdaságok bővülő termelésével is. Az ágazat konkrét feladatait a még kidolgozás alatt álló VII. ötéves terv fogja meghatározni. A tervezőmunka során biztosítani kell, hogy az alapkoncepcióban foglalt termelési célok eléréséhez – a reálisan elvárható üzemi erőfeszítések mellett – az anyagi, technikai feltételek megalapozottak legyenek.

Az élelmiszer-gazdaság terv szerinti fejlődését a vállalati, szövetkezeti munka színvonalának emelésével és a hatékonyság javítása-

val, az ágazaton belüli jövedelmek ésszerű átcsoportosításával, továbbá központi jövedelemjavító intézkedésekkel kell fokozatosan megalapozni. Ennek során különösen nagy figyelmet kell fordítani a szarvasmarha-, a sertés- és a baromfitenyésztésben, valamint a kukorica- és zöldségtermelésben jelentkező feszültségek megszüntetésére. A termelői érdekeltséget úgy kell alakítani, hogy az lehetőleg ne járjon a fogyasztói árak növelésével.

A kiegyensúlyozott zöldség- és gyümölcsellátás megteremtése a termelés növelése mellett a kereskedelmi munka (a szocialista, a magán- és a termelői kereskedelem) helyzetének áttekintését és továbbfejlesztését is indokolja. Gondoskodni kell a szükségtelen közvetítő kereskedelem megszüntetéséről.

A mezőgazdasági üzemek ipari-szolgáltató tevékenységének feltételeit úgy kell rendezni, hogy az a hatékonysági követelmények és az igények szerint fejlődjön. A kedvezőtlen adottságú agrárkörzetek eltartóképességének megteremtése a mezőgazdasági ágazatot meghaladó intézkedéseket is igényel.

A területi pártszervek és az érintett pártalapszervezetek kiemelt feladata, hogy az eddigieknél is nagyobb figyelmet fordítsanak az eredményes vállalati, szövetkezeti munka személyi feltételeinek biztosítására.

Megjelent: Szövetkezetpolitikai Kérdések '86. Kossuth Könyvkiadó, 1986.

9

A KB Politikai Bizottságának határozata a kiegészítő és kisegítő gazdasági tevékenységről

1985. JÚLIUS 30.

I

Az elmúlt években módosított, részben új feltételeket alakítottunk ki a kisüzemi termelői és szolgáltatói tevékenység számára. Lehetőség nyílt új szervezeti-munkavégzési formák létrehozására, a meglevők továbbfejlesztésére, s változtak a magánkisipar és a magánkereskedelem működési feltételei is. Az intézkedések nyomán erősödött a kiegészítő és kisegítő gazdasági tevékenység szerepe, jelentősége. Ezen belül gyors ütemben gyarapodott az új szervezeti-munkavégzési formák száma, mindenekelőtt a vállalati gazdasági munkaközösségeké.

1984 végén a szűken értelmezett kisüzemi formában (tehát a magánkisiparon, a magánkereskedelmen, a kereskedelmi szerződéses, bérleti üzleteken és a mezőgazdasági háztáji gazdaságokon kívül) 35 ezer új típusú szervezet folytatott kiegészítő és kisegítő gazdasági tevékenységet, mintegy 350 ezer fővel. Az itt dolgozók teljesítménye 1984-ben 43-44 milliárd forint, a részükre kifizetett nettó jövedelem 14-15 milliárd forint volt. Ez megfelel a bruttó termelési érték 2 százalékának, illetve a lakossági munkajövedelmek 3-4 százalékának. Az idén tevékenységük értéke várhatóan 60 milliárd forint körül lesz. Ebből a személyes rendelkezésre álló jövedelem 21-22 milliárd forintra becsülhető.

A hagyományos kisvállalkozások körében a kisiparosok száma mérsékelten, a kiskereskedőké jelentősen gyarapodott. 1984 végén 139 ezer kisiparos és 22 ezer magánkereskedő dolgozott. (1980-ban a kisiparosok száma 103 ezer, a magán-kiskereskedőké 11 ezer volt.

1985-ben a kisegítő-kiegészítő gazdasági tevékenység növekedésének üteme – bár továbbra is jelentős – mérséklődik. Az új szervezetek számának gyarapodása mellett a fejlődés súlypontja fokoza-

tosan áttevődik a jobb, szervezettebb tevékenységre, a társadalmi-gazdasági beilleszkedés megszilárdulására. Egyre inkább kibontakoznak kedvező hatásaik, ugyanakkor felszínre jutnak a működésükhöz kapcsolódó negatív, illetve megoldást igénylő társadalmi és gazdasági jelenségek is. Ezek áttekintésével elő kívánjuk segíteni, hogy az eredmények megszilárdítása és a negatív jelenségek visszaszorítása útján beilleszkedésük folyamata meggyorsuljon.

A kiegészítő és kisegítő tevékenység szerepe jóval nagyobb a termelésben, mint amekkora arányt képvisel a foglalkoztatásban. Hozzájárul a gazdálkodás szervezeti formáinak gazdagításához, a feladatkör jellegének inkább megfelelő szervezeti és munkamegosztás kialakításához, a kooperációs kapcsolatok és az áruellátás javításához, a monopolhelyzetek és az áruhiányok mérséklődéséhez, a hatékonyság, a szervezettség növekedéséhez. Az új szervezetek elsősorban az ipari állami vállalatok és szövetkezetek háttértevékenységét erősítették. Ezeken a területeken az új szervezeti formák létrejöttével a társadalmi munkaidőalap mintegy 4 százalékkal bővült, ez lényegében az itt teljesített túlórák mértékének felel meg. A vállalati gazdasági munkaközösségek és a szakcsoportok hozzájárultak a nagyipar munkaerőhelyzetének stabilizálódásához.

A kisegítő-kiegészítő gazdaság térnyerésével, fejlődésével az egyes szervezeti formákban erősödtek a tevékenység sajátosságai. Az új szervezetek nagyobb része a vállalatokhoz, szövetkezetekhez, intézményekhez kapcsolódó belső munkaszervezet, kisebb hányada önálló vállalkozás. A jelentősebb szervezeti formák főbb jellemzői:

– Az 1982 óta létesült mintegy 400 kisszövetkezet részben már meglevő szövetkezetekből vált ki és alakult át, részben pedig új alapítású, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező társaságokból jött létre.

Többségük rugalmasan alkalmazkodik a piaci körülményekhez. A nagyüzemi feltételek között nem gazdaságos ipari tevékenységet vállal, egyedi és kis sorozatú termékeket gyárt (gyógyászati segédeszközöket, gépjármű-alkatrészeket állít elő, számítástechnikai szolgáltatásokat nyújt, gépeket, berendezéseket javít). Tevékenységüknek majdnem kétharmadát az ipari felhasználók, egynegyedét a belkereskedelem, s mintegy 10 százalékát a külkereskedelem részére végzik. Az eddigi tapasztalatok arra utalnak, hogy a lakosságnak nyújtott szolgáltatások aránya – árkötöttségek, illetve jövedelmezőségi okok miatt nem kielégítő.

Jövedelmezően gazdálkodnak (az árbevételükkel arányos nyereségük mintegy 20 százalék, a hagyományos szövetkezetének csaknem kétszerese). Saját vagyonuk értéke mintegy 8 milliárd forint.

Az oszthatatlan szövetkezeti alap képzése, illetőleg vagyon növekedése megkezdődött, bár még nem jelentős. A főfoglalkozású tagok jövedelme dinamikusan emelkedik, és 20-50 százalékkal magasabb, mint a vállalatoknál foglalkoztatottaké. (Kiugróan magas jövedelmek főként szellemi szolgáltatást végzőknél fordulnak elő.) Ennek oka, hogy a tevékenységük iránti kereslet élénk, jelentősen meghaladja a kínálatot. Belső érdekeltségi viszonyaik jobban ösztönöznek a teljesítmények növelésére és a teljesítményektől függően a keresetek differenciálódására, mint a szocialista nagyüzemekben.

– A vállalati gazdasági munkaközösségek működése döntően a vállalatok tevékenységéhez kapcsolódik; ezek gyakorlatilag nem vállalkozások, hanem sajátos munkaszervezetek, amelyek bizonyos vállalkozási jegyeket is viselnek.

Jelenleg a vállalatok csaknem kétharmadában 19 ezer vállalati gazdasági munkaközösség 210 ezer fővel működik. A munkaközösségek tagjai elsősorban a jobb szakmunkások, kisebb részben műszakiak, főleg mérnökök. A szervezetek többsége (60-80 százaléka) a vállalati alaptevékenységet folytatja munkaidőn túl, kisebb része a kiszolgáló tevékenységhez kapcsolódik. A lakosság vagy más vállalat részére dolgozó munkaközösségek aránya csekély. (Esetenként a vállalatok megakadályozzák a külső munkavállalást.)

A vállalati gazdasági munkaközösségek általában javítják a gépek és berendezések kihasználását, segítik a termelési feladatok határidőre történő teljesítését, pótolják a hiányzó munkaerőt, valamint költséges külső kooperációt takarítanak meg. Ezzel hozzájárulnak a vállalati gazdálkodás eredményességének növeléséhez. Az állami szervek ellenőrzései és az év elején megtartott, e napirendi témát tárgyaló alapszervezeti párttaggyűlések tapasztalatai tanúsítják: a munkaközösségek elsősorban ott dolgoznak eredményesen, ahol a gazdálkodás, a szervezettség jó, a belső irányítás, szervezeti rendszer korszerű, a pártszervezetek és a társadalmi szervezetek aktív szerepet vállalnak tevékenységük nyilvánosságának biztosításában, a működésüket szabályozó feltételek kialakításában, a széles körű és hatékony ellenőrzésben.

Az utóbbi időben a vállalatokon belül javult a munkaközösségek működésének szabályozása, bár e téren még jelentős különbségek vannak, s az előrehaladás mértéke nem kielégítő. Általánossá vált, hogy a vállalatok előírják a munkaközösségeknek kiadható feladatok körét, a munka kiadásának és átvételének rendjét, az eszközök és az anyagok igénybevételének térítését, a javadalmazás szabályait, s tisztázzák az összeférhetetlenség eseteit. Ahol ezt nem teszik

vagy nem megfelelő módon csinálják, ott a végzett munkával arányban nem álló, indokolatlanul magas jövedelmek keletkeznek, visszaélések történnek, esetenként korrupció is előfordul. A vállalatok a főmunkaidőben és a munkaközösségek keretében végzett munka szétválasztását legkisebb biztonsággal a szellemi tevékenység (például a tervezés) esetében tudják megoldani.

A munkaközösségi tagok egy órára jutó személyi jövedelme általában a főmunkaidős órakeresetüknek 2,5-3-szorosa, és eléri a havi munkabér 40-50 százalékát. A közismert vitákat, a társadalmi feszültségeket három körülmény okozza: a vállalati gazdasági munkaközösségek nem vesznek fel minden jelentkezőt; adózás alá csak a munkaközösségi keresetek esnek, a főmunkaidőből származó kereset után adó nincs; a munkaközösségek egy része nem a szabályozóknak megfelelően működik, indokolatlan, a munkával arányban nem álló jövedelemkiáramlást enged meg, lazítja a vállalati gazdálkodás belső rendjét.

A munkaközösségek tevékenysége – az alapszervezeti párttaggyűlések tapasztalatai szerint – felértékelte a szabadidőt, fokozott követelményt támasztott a politikai, társadalmi munka színvonalával szemben.

– A szövetkezeti gazdálkodó szervek keretében jelenleg 2500 ipari és szolgáltató szövetkezeti szakcsoport dolgozik, 80 000 taggal. Számos szakcsoport alakult – főként 1984–1985-ben – a mezőgazdasági termelőszövetkezetek melléküzemágainak részlegeiből. Többségük a vállalati gazdasági munkaközösséghez hasonlóan munkaszervezetként működik. Tevékenységükre a belső kooperációs munka a jellemző. Ennek egy része a korábban külső szervezetekkel végeztetett bérmunka helyettesítését szolgálja; eredményeként pedig a szövetkezet rövidebb idő alatt teljesített jobb minőségű, olcsóbb munkához jut. A munkák másik nagy csoportja a szűk keresztmetszetek megszüntetését, a szakemberhiány mérséklését és a túlóráztatás elkerülését segíti. Termékeik és szolgáltatásaik zömét (kb. 85 százalékát) a termelő nagyüzemek, elsősorban az alapító szövetkezetek részére értékesítik, illetve nekik végzik. A szakcsoportok kisebb része (10-20 százaléka) külső megbízásokat is vállalhat, ha a szövetkezet nem köti le teljes mértékben kapacitását. A szakcsoportok egyötöde az alapító szövetkezetek keretén belül önállóan vállalkozik, köti szerződését, külső megrendelésekre végzi munkáját, nehezen ellenőrizhető. Főleg az építőiparban és a személyi-gazdasági szolgáltató ágazatokban alakultak ilyen kisszervezetek.

A szakcsoportok főfoglalkozású dolgozóinak átlagkeresete erő-

teljesen emelkedik (például 1984-ben a havi átlagkereset megközelítette a 10 ezer forintot, ez 21 százalékkal több, mint az előző évi volt), és jóval felülmúlja a többi kisszervezetét.

A tagok jövedelmét általában a szakcsoport és a szövetkezet között létrejött együttműködési szerződés határozza meg. Az önálló szerződéskötésre jogosult szakcsoportok az alapító szövetkezeteknek általában fix összegű nyereséget adnak át. A tagok a szakcsoport jövedelméből közreműködésük és vagyoni hozzájárulásuk szerint részesednek. A tapasztalatok alapján az okoz gondot, hogy egyes szakcsoportok munkájának elhatárolása a szövetkezettől nem történik meg, illetőleg formális. Előfordul összeférhetetlenség is az olyan esetekben, amikor a szövetkezetek vezetői részt vesznek a szakcsoport munkájában.

– A magánszemélyek gazdasági társulásai túlnyomó többségükben önálló gazdasági munkaközösségek. A mintegy 8500 gazdasági munkaközösségben és az 500 polgári jogi társaságban csaknem 50 000 fő végez termelő, főként szellemi (fejlesztő, tervező), illetve szolgáltató tevékenységet. 1984-ben árbevételük 10 milliárd forint, vagyonuk valamivel több, mint 2 milliárd forint volt. Munkájuk nagyobb hányadát vállalatok, közületek megrendeléseire végzik. Szolgáltatásaik között meghatározó az építőipari felújítás, a mérnöki-gazdasági közreműködés, valamint a számítástechnikai, szervezési tevékenység.

E munkaközösségek rugalmasan alkalmazkodnak az igények változásaihoz, ez azonban nem támaszt velük szemben elég szigorú követelményeket, mert a verseny, a szocialista nagyüzemek érzékenysége a költségek iránt nem kielégítő. Ezért arra is módjuk nyílik, hogy kihasználják a kielégítetlen keresletből adódó jövedelemszerzés lehetőségeit. A főfoglalkozású munkavállalók havi átlagkeresete 1985-ben 8500 forint volt, amely mögött azonban számottevő differenciálódás húzódik meg. A jelentős befektetést igénylő fejlesztésekben nem érdekeltek, az adózás után fennmaradó jövedelmüket jórészt kifizetik a tagoknak, a vállalkozói jövedelem csaknem teljes egészében személyi jövedelemmé válik. Gondot okoz, hogy e területen nincsenek megfelelően kidolgozva az ingatlanok vásárlásának és a gépjárművek beszerzésének, üzemeltetésének feltételei. A közös tulajdonszerzés tilalma akadályozza, hogy a tagok jövedelmét (vagyonát) fejlesztésre felhasználják, s korszerű, jól felszerelt kisüzemek alakuljanak ki.

Az önálló gazdasági munkaközösségek társadalmi-gazdasági irányítását és ellenőrzését a tanácsi szakigazgatási szervek, az adóhatóságok és az érdekképviseleti szervek látják el. Az irányító és el-

lenőrző apparátusok azonban (sem szervezetileg, sem a létszámukat és szakmai ismereteiket illetően) nincsenek kellően felkészülve növekvő feladataikra. A korábbi politikai határozatok szerint az önálló gazdasági munkaközösségek érdekképviseletét a meglevő érdekképviseleti szervek (Magyar Kereskedelmi Kamara, Kiosz) keretei között kell biztosítani. Az előrehaladás nem kielégítő és ellentmondásos.

A néhány éve működő magángazdasági munkaközösségek szerepének, tevékenységének, perspektívájának átfogó értékelésére, a meglevő problémák megoldására hosszabb időszakra van szükség.

– A magánkisiparosok és -kiskereskedők tevékenységét a Gazdaságpolitikai Bizottság a közeljövőben áttekinti, s erről a Politikai Bizottságot tájékoztatja.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a kiegészítő és kisegítő gazdasági tevékenységi formák létrehozását indokló okok jelenleg is fennállnak. Ma is és a jövőben is szükség van olyan kisüzemi szervezetekre, amelyek a nagyüzemek által integráltak és beilleszkednek a szocialista gazdálkodás rendszerébe, hozzájárulnak a vállalatok, szövetkezetek jövedelemtermelő képességének fokozásához, a belső gazdasági kapcsolatok javításához, a lakosság színvonalasabb ellátásához.

A kiegészítő és kisegítő gazdasági tevékenységet a XIII. kongresszus határozatában foglaltakkal összhangban kell fejleszteni. Meg kell szilárdítani a fejlődés kedvező vonásait, és vissza kell szorítani a negatív jelenségeket. A fontosabb teendők a következőkben foglalhatók össze:

– Az ágazati és a funkcionális irányítás, valamint a politikai munka fejlesztésével segíteni kell, hogy a kisüzemi szervezetek beilleszkedjenek a szocialista gazdaság struktúrájába. Javítani kell működésük pénzügyi, közgazdasági feltételeit, s hatékonnyá kell tenni állami és társadalmi ellenőrzésüket.

– Az érdekképviseletüket ellátó szervezetek (Kereskedelmi Kamara, Okisz, Kiosz) segítsék, hogy a kisüzemi szervezetek beilleszkedése meggyorsuljon, a nemkívánatos tendenciák visszaszoruljanak.

– Szabálytalan tevékenység esetén jobban kell élni a működési engedély visszavonásával. Indokolt áttekinteni egyes szellemi tevékenységek (építési tervezés) szabályozását.

– A gazdaságirányítási rendszerrel összhangban tovább kell fejleszteni a gazdasági környezetet, hogy az önálló gazdasági munkaközösségek tevékenységével szemben is nagyobb követelmények érvényesüljenek. A tényleges jövedelmek feltárása érdekében erősí-

teni szükséges az adóapparátust; az adókivetést és az adóbehajtást javítani kell.

Az önálló gazdasági munkaközösségekben a résztvevőknek a közös fejlesztésben való érdekeltségét indokolt erősíteni. Felvetődik a gondolata olyan kis létszámú, vállalkozásra alkalmas forma kialakításának is, amelyben a korlátolt felelősség és a közös vagyon képzése lehetővé teszi a szocialista szektorhoz jobban kapcsolódó szervezet elterjesztését; valamint az is felmerül – vizsgálandó lehetőségként –, hogy a jogi, a nem jogi személyiségű szervezetek és a magánszemélyek közös vállalkozásokat alapíthassanak.

II
A Politikai Bizottság határozata

A Politikai Bizottság tudomásul veszi a kiegészítő és kisegítő gazdasági tevékenységről szóló jelentést. Megállapítja, hogy szükség van olyan kiegészítő és kisegítő tevékenységre, amely beilleszkedik szocialista gazdasági rendszerünkbe, javítja a gazdálkodás eredményességét, segíti a lakosság színvonalasabb ellátását. A szabályozásban alapvető változtatások nem szükségesek. Továbbra is fontos feladat az egyes tevékenységi formákra vonatkozó gazdasági és jogi szabályok érvényre juttatása, a törvényes működés biztosítása, a visszaélések megszüntetése.[1]

A vállalatokon, szövetkezeteken belül létesült munkaszervezeteknél tovább kell fejleszteni a szabályozást, és erősíteni kell működésük, tevékenységük felett a munkahelyi kollektívák demokratikus ellenőrzését. A szervezettség és a hatékonyság javításával arra kell törekedni, hogy a munkaidőn túl folytatott alaptevékenység helyett fokozatosan előtérbe kerüljön a kiegészítő jellegű, a külső megbízás alapján végzett munka, valamint a lakossági szolgáltatás.

A magánszemélyek gazdasági társulásainál is érvényt kell szerezni a tisztességtelen gazdálkodást tiltó előírásoknak.

A kiegészítő és kisegítő gazdasági tevékenységet végző szervezetek működésének szabályait a törvényes rendbe illesztve úgy kell továbbfejleszteni, hogy az erősítse a gazdasági érdekeltséget, ugyanakkor akadályozza meg a kockázatvállalással és a munkával nem arányos, illetve a munka nélküli jövedelemszerzést. A jövedel-

[1] A kiegészítő és kisegítő gazdasági tevékenység fejlődéséről lásd Propagandista, 1986. 8. sz., Tóth László írása. A kiegészítő és kisegítő gazdaság működésének fővárosi tapasztalatairól a Fórum (az MSZMP Budapesti Bizottságának folyóirata) 1986. 6. számában olvasható Sárosi István írása.

mek szabályozásában kapjon nagyobb szerepet az adózás és az ellenőrzés.

A Politikai Bizottság felkéri a Minisztertanácsot, hogy az illetékes állami szervekkel vizsgáltassa meg

- a kisvállalkozások milyen szabályozással, milyen szervezeti feltételek révén kapcsolhatók szorosabban a szocialista szektorhoz s alakulhatnak át az egyik szervezeti formából a másikba és vihetik át a közös vagyont;
- milyen módon és formában használhatók fel a személyi jövedelmek a jelenleginél nagyobb mértékben közös célokra;
- vállalkozhat-e egyes tevékenységekre közösen a vállalati, a szövetkezeti és a magánszektor;
- továbbá az önálló gazdasági munkaközösségeket érintő konkrét kérdéseket.

A kiegészítő és kisegítő tevékenység a társadalmi-gazdasági összefüggései miatt rendszeres figyelmet igényel.

Indokolt, hogy a tapasztalatokról a Politikai Bizottság 1986 első felében újabb áttekintést kapjon.

10

A KB Politikai Bizottságának határozata az ipar helyzetéről és fejlesztésének főbb feladatairól

1985. SZEPTEMBER 10.

I

Hazánkban az ipar (az építőanyag-ipar és az élelmiszeripar nélkül) adja az ország nemzeti jövedelmének mintegy 40 százalékát, a felhasználásra kerülő ipari termékeknek csaknem háromnegyedét, a lakosság által vásárolt iparcikkeknek túlnyomó részét, az exportnak mintegy 70 százalékát, ezen belül a rubelelszámolású kivitelnek a 82 százalékát, a nem rubelelszámolású exportnak az 58 százalékát. Az iparban dolgozik az aktív keresők egynegyede. Itt található a népgazdaság állóeszközeinek egyötöde.

Az ipari termelés a VI. ötéves terv időszakában – az eredeti célkitűzésnél mérsékeltebben – 12 százalékkal nő. Ennek fő oka, hogy lassú a strukturális alkalmazkodás a külpiaci feltételekhez, szűkebbek a fejlesztési erőforrások, a versenytársakétól elmarad a műszaki színvonal. Az ipar, bár javította belföldi kínálatát, nem tudja maradéktalanul kielégíteni a mennyiségben és minőségben is jelentősen differenciálódott igényeket.

Ebben az időszakban az ipar fejlődését az határozza meg, hogy fokozott mértékben kell hozzájárulnia a népgazdaság külső egyensúlyának megőrzéséhez és javításához. A többlettermelés döntő részben az exportot szolgálja. A rubelelszámolású export az előirányzatot megközelíti, 34 százalékkal nő, ezzel az ipar teljesíti a szocialista országok iránt vállalt szállítási kötelezettségeit. A nem rubelelszámolású kivitel mintegy fele arányban bővült az eredetileg tervezetthez képest. A kivitel növelése számunkra kedvezőtlen összetételben, romló hatékonysággal valósul meg. Az ipar az egyensúly javításához az export bővítése mellett főként azzal tud hozzájárulni, hogy mérsékli az importot.

Az ipari dolgozók száma a vártnál gyorsabban – 140 ezerrel –

csökken. A termelékenység a tervezettet megközelítve évi átlagban 4,5 százalékkal nő, de általános színvonala még mindig jelentősen elmarad a nemzetközi élmezőnytől.

Az ipari beruházások az előző öt évhez képest több mint 10 százalékkal csökkennek, ez is fékezi a gyorsabb felzárkózást a versenytársakhoz. Az állóeszköz-állomány gyarapodását nem követi a termelés növekedése; a gépek, berendezések kihasználtsága nem megfelelő.

A termelési szerkezet fejlesztésében a hatékonyság szerinti szelekció még nem érvényesül megfelelően, a változás iránya viszont kedvező. Nő az elektronikai ipar, a feldolgozó vegyipar, a villamosenergia-ipar aránya. Az atomenergia részarányának növekedésével és a kőolaj energetikai célú felhasználásának csökkenésével korszerűsödik az energiaszerkezet.

A termelés hatékonyságának fokozásában meghatározó szerepe van a fajlagos energia- és anyagfelhasználás csökkentésének. Az egységnyi termeléshez mintegy 8 százalékkal kevesebb energiát használnak fel. A struktúra korszerűsítése azonban még nem gyakorol kellően erőteljes hatást a hatékonyság javulására.

II

A jövő évben kezdődő VII. ötéves tervidőszakban az iparnak növelnie kell szerepét a gazdasági fejlődés gyorsításában. Megfelelő haladást kell elérnie azoknak a követelményeknek a megvalósításában, amelyeket a Központi Bizottság az ipar helyzetéről és feladatairól szóló határozatában rögzített, és a XIII. pártkongresszus megszabott és hangsúlyozott. Az ipar akkor tud megfelelni feladatainak, ha gyorsítja a technológiai korszerűsítést, az új termékek kifejlesztését, fokozza versenyképességét, jobban hasznosítja a munkaerőt, a szaktudást és az eszközöket, csökkenti a fajlagos anyag- és energiaráfordításokat; ha mindennek eredményeként a termelési szerkezet a hatékonyság szerint differenciáltan fejlődik. A fő követelmény az exportképesség javítása, ezen belül a nem rubelelszámolású kivitel jelentős bővítése.

1. A VII. ötéves terv időszakában a fejlesztés célja, hogy az ipar minél jobban megfeleljen exportkötelezettségeinek. A fejlődés legfőbb ismérvének kell tekinteni a versenyképesség javítását, a jövedelmezőség fokozását, a gyorsabb műszaki korszerűsítést és a struktúrafejlesztést. E célok elérése érdekében az alapkövetelmények a következők:

– Az energiatermelés és -hasznosítás minden fázisának minőségi

fejlesztésével csökkenteni kell az ipar és az egész népgazdaság energiaigényességét.

– Az anyagigényesség csökkenését – összhangban az energiatakarékossági törekvésekkel – új, jobb minőségű anyagok és takarékos technológiák alkalmazásával, valamint a költséget csökkentő helyettesítő megoldásokkal, a hulladékok és a másodlagos nyersanyagok hasznosításával is segíteni kell.

– Emelni kell az ipari termékek feldolgozottságának fokát s növelni bennük a szellemi munka arányát. Ennek érdekében a kiemelkedő szellemi tevékenység kibontakoztatásával, a termelés szervezettségének növelésével, igényesebb vezetéssel javítani szükséges a munkakultúrát. Fejleszteni kell az oktatás, a szakképzés és a továbbképzés rendszerét.

– A termékek és a technológiák fejlesztésében a minőségi elemeket kell előtérbe helyezni. Ezeket egyaránt be kell építeni a tervezési, a gyártási és az értékesítési folyamatba.

– Az elektronizálás lehetőségeinek kihasználásával gyors ütemben szükséges növelni az informatika, a számítástechnika ipari alkalmazását, korszerűsíteni a fejlesztési, tervezési, gyártási és mérési folyamatokat.

– Egyre több ipari ágazatban feltétele az előrelépésnek a biotechnika és a biotechnológia alkalmazása. A fejlesztés elsősorban a gyógyszerek és a növényvédő szerek gyártásának, a biomassza hasznosításának és az élelmiszer-termelés ipari hátterének jobb megalapozására irányuljon.

– Széles körben kell kifejleszteni olyan eljárásokat, berendezéseket, amelyek kímélik az emberi környezetet.

2. Az egyes ágazatokban az átfogó célok megvalósítása, a műszaki haladás érdekében a következő területekre indokolt koncentrálni:

– a bányászatban a vágathajtás, a fejtés és a külszíni technológiák fejlesztésére; a kőolajtermelésben a másodlagos és a harmadlagos művelési módszerek alkalmazására; a földgázfeltárásban a fúrásmélység növelésére és a nyomásfokozó eljárásokra;

– a villamosenergia-iparban az atomerőműből nyerhető energiamennyiség arányának növelésére, a felhasználás hatásfokának javítására, az energetikai rendszer rugalmasabbá tételére;

– a kohászatban – a felhasználók igényeinek figyelembevételével – a minőségi acélgyártás, a további feldolgozásra kerülő termékek arányának növelésére;

– a gépiparban az alkalmazkodóképességet javító technológiák, elsősorban a rugalmas gyártórendszerek elterjesztésére, az alkat-

rész- és részegységgyártás fejlesztésével a rendszerépítés feltételeinek javítására, a finommechanika arányának növelésére, az automatizálás, a robottechnika fokozatos alkalmazására;

– az elektronikai iparban a rendszerszemléletű fejlesztésre, új technológiák bevezetésére, a szellemi munka hányadának növelésére, a mikroelektronikában megvalósítható előrehaladásra, a népgazdasági elektronizációs program segítésére;

– a vegyiparban a gyógyszerek, a növényvédő szerek, valamint a műanyagok gyártásának, a feldolgozás technológiájának fejlesztésére;

– a könnyűiparban a magasabb minőségű termékek arányának növelésére, a munkaerőnek technikával történő pótlására.

A termelési szerkezet korszerűsítésének meggyorsítását nehezíti, hogy erőforrásaink behatároltak, az anyag- és energiaimport korlátozott, s az ellentételezésnél figyelembe kell venni az igényelt áruösszetételt, a tőkés exportban egyaránt meg kell felelni a mennyiségi és a hatékonysági követelményeknek; s végül az importkorlátok miatt számolni kell a belföldi ellátási kényszerrel. Az ellentmondások úgy oldhatók fel, ha a piaci igényekből kiindulva az erőforrásokat azokra a területekre összpontosítjuk, amelyeken adottságaink az átlagosnál kedvezőbbek, s egyidejűleg tudjuk érvényesíteni az iparfejlesztés általános kritériumait és a műszaki fejlesztés konkrét követelményeit. A strukturális változás fő hordozói azok a területek, ahol mindennek eredményeként a mennyiségi fejlődéssel minőségi változások is együtt járnak.

A differenciált fejlesztésnek elsősorban a feldolgozó ipar versenyképességének a jelentős javulását, az alapanyagok feldolgozottsági fokának növelését, s általában a ráfordítások csökkentését kell eredményeznie.

Ezért a termelésnek és az exportnak az átlagosnál gyorsabb ütemben kell növekednie a gépiparban és a feldolgozó vegyiparban. A legnagyobb belső szerkezeti változások elé a gépipar néz.

A tervezett szerkezeti átalakításokat központi és ágazati programokkal segítjük.

3. Az ipar területi elhelyezkedésén csak lassan tudunk változtatni. Új nagyipari üzemek létesítését nem tervezhetjük. A területi arányokat a hatékonyság szempontjából kiindulva módosíthatjuk kisebb üzemek, műhelyek vidékre telepítésével, egyes vidéki ipartelepek rekonstrukciójával vagy kis- és középüzemek létesítésével.

A vidéki ipartelepítés következtében és a helyi munkaerőgondok miatt tovább csökkent a fővárosi ipar aránya. Folytatni kell – a területfejlesztési célokkal összhangban – a kihasználatlan gépek, be-

rendezések vidékre telepítését. A szellemi centrumokban azokat a kutatásokat, fejlesztéseket kell előnyben részesíteni, amelyek kevés munkaerőt igénylő, ugyanakkor magas szellemi tevékenységet képviselő technológiákat eredményezhetnek.

Az iparvállalatok kooperációs kapcsolatainak fejlesztésébe, a versenyhelyzet megteremtésébe erőteljesebben be kell vonni az ipari szövetkezeteket, a termelőszövetkezetek ipari melléküzemágait és a kisipart. Fontos, hogy ezek műszaki, technikai színvonala, termelésük gazdaságossága növekedjen.

4. A VII. ötéves terv előkészítése során kialakultak az iparnak a népgazdaság fejlődésével összehangolt fejlesztési elképzelései. Eszerint a termelés évenként átlagosan 2,5-3 százalékkal, a nem rubelelszámolású kivitel ennél erőteljesebben, a rubelelszámolású export és a belföldi értékesítés ennél kissé mérsékeltebben növekedhet.

A termelési és a termékszerkezet a VI. ötéves tervhez képest javul, a feldolgozó ipar – főleg a gép- és a vegyipar – mind a termelésből, mind az exportból nagyobb mértékben fog részesedni. Növekednie kell a termelés hatékonyságának, csökkennie a fajlagos anyag- és energiaigénynek. A termelékenység, a végzett számítások szerint évi 4,5-5 százalékkal emelkedik. A kapacitások kihasználása csak olyan mértékben javulhat, ahogyan azok műszaki fejlesztéssel alkalmassá tehetők a tőkés piacon értékesíthető termékek előállítására.

Reálisabb esélyt adna a kivitel dinamikusabb növeléséhez szükséges szerkezetváltásra, a nemzetközi műszaki haladás követésére, s ezzel egy gyorsabb fejlődési ütem megalapozására, ha a szigorú szelekció mellett a mainál nagyobb összeget irányozhatnánk elő beruházásokra. Ez különösen a feldolgozó ágazatokra vonatkozik. Ezért indokolt, hogy az ipar jövedelmezőségének növelésével alapozzuk meg néhány kiemelt terület fejlesztését. Ez akkor valósítható meg, ha a többletjövedelemnek a nagyobb hányadát tudjuk fejlesztésre fordítani.

A tervezett gazdasági fejlődés és benne az iparra háruló feladatok megalapozásához szükség van több alapvető feszültség feloldására, illetve csökkentésére. Ezek a következők:

– A nem rubelelszámolású exportnövekmény zömét a feldolgozó iparnak kell adnia. A kalkulált magas exportnövekedési ütemet az indokolja, hogy a népgazdaságon és az iparon belül a feldolgozó ipar devizakitermelési mutatói a legkedvezőbbek. Ugyanakkor az export tervezett arányú növelése ma még csak követelmény jellegű.

– A beruházási lehetőségek korlátai miatt gondot okoz az alapanyag- és energiatermelés fejlesztése.

– A feldolgozó ipari termelés és kivitel szükséges növeléséhez arra lenne szükség, hogy a tervidőszak első két évében megvalósulhasson a beruházások és a műszaki fejlesztések arányos része. Ez – a már eldöntött beruházások miatt – az anyagi források olyan átcsoportosítását kívánná, amire jelenleg nincsenek meg a feltételek.

– Mivel a termelés fejlesztése során a tényleges energia- és anyagfelhasználás csak mérsékelten növekedhet, az anyag- és energiaigényességet indokolt mind az iparban, mind az egész népgazdaságban tovább csökkenteni. A VI. ötéves tervidőszak végén a javulás e téren lelassult, a gyorsításhoz jelentős eszközök kellenek.

E feszültségek feloldása a kormányzati szervektől folyamatos és együttes munkát követel.

A gazdasági szabályozásnak segítenie kell a hatékonyság javítását, az exportképesség növelését, a vállalatok mozgásterének bővülését.

Az ipar struktúrájának korszerűsítését alapvetően a gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztésére, a vállalati önállóság és kezdeményezőkészség kibontakoztatására kell építeni. Ezt érdemben, hosszabb távon csak a szabályozás stabil és rugalmasan változó elemeinek a jobb összhangjával lehet elérni.

Az irányítás csak a kormányzati szervek koordinált munkájával lehet eredményes. Céltudatosabb és hatásosabb együttműködési módszerekre van szükség, olyanokra, amelyek jobban érvényre juttatják a közös felelősséget.

III

A Politikai Bizottság az értékelést jóváhagyta. Megállapította, hogy az ipar a VI. ötéves tervidőszakban a tervezettnél mérsékeltebb ütemben fejlődött. Növelte hozzájárulását a nemzeti jövedelemhez, az ország szükségleteinek kielégítéséhez, a népgazdaság külső egyensúlyának javításához.

Az ipar teljesítette az államközi szerződésekben vállalt kötelezettségeit, nem rubelelszámolású kivitele azonban – főként a feldolgozó ipar egyes ágazataiban – a tervezettnél kisebb mértékben bővült. Ezért az egyensúly javításában inkább az import mérséklésének volt meghatározó szerepe.

A termelés fajlagos anyag- és energiafelhasználása csökkent, a termelékenység emelkedett, de az ipar hatékonyságának javulása

elmaradt a szükségestől és a lehetségestől. Ebben szerepet játszott az is, hogy a termelési szerkezet korszerűsítése és a műszaki fejlesztés lelassult.

A következő évek iparpolitikai céljai összhangban vannak a XIII. pártkongresszus, valamint a Központi Bizottság 1983. júliusi, az ipar helyzetéről és feladatairól szóló határozatával.[1]

Az új ötéves tervidőszakban indokolt az évi mintegy 3 százalékos iparfejlődési ütem megalapozása. A növekedés hordozója az export legyen. Az iparnak a külgazdasági egyensúly javításához elsősorban a nem rubelelszámolású kivitel dinamikus növelésével kell hozzájárulnia. Ezért a fejlesztési politika az exportra irányuljon. Keresni, kutatni kell azokat a megoldásokat, amelyek a célok eddiginél jobb megalapozását szolgálják.

A gyorsabb ipari fejlődés érdekében szükséges, hogy a fejlesztési források bővítésével, az ipar jövedelemtermelésének fokozásával, szigorú szelekcióval, a többletjövedelem nagyobb hányadának a fejlesztésre való fordításával meghatározott területeken dinamikusabb növekedést irányozzunk elő. Fontos a külföldi tőke nagyobb mértékű bevonása, a világbanki hitelek hatékony felhasználása.

Az ipar fejlődése egész gazdasági fejlődésünknek meghatározó eleme. A feladataink megoldásához szükséges feltételek megteremtése azt igényli, hogy az irányító szervek felelősségteljesen együttműködjenek, a központi gazdaságfejlesztési, cselekvési és az ágazati programokat összehangoltan végrehajtsák.

A gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztése segítse elő az ipari tevékenység élénkítését. A termelőszférában közelíteni kell egymáshoz a hatékonyság követelményeit. Állami intézkedésekkel is elő kell mozdítani a struktúra megújítását, központi pénzforrásokból is segíteni kell a vállalatok gyorsabb műszaki fejlesztését. A feladatok megoldását a vállalatok önállóságának erősítésére, kezdeményezéseik, vállalkozási készségük kibontakoztatására kell építeni.

Az ipar előtt álló feladatok megoldásához a pártszervek és -szervezetek, a társadalmi és tömegszervezetek politikai tudatosságára, cselekvő részvételére van szükség. Az agitációs és propagandamunkában nagyobb figyelmet kell fordítani az ipar helyzetének, feladatainak reális bemutatására, gazdasági fejlődésünkben betöltött szerepének megismertetésére.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1985. 5. sz.

[1] A Központi Bizottság 1983. július 6-i határozata az ipar helyzetéről és feladatairól (lásd: Társadalmi Szemle, 1983. 8–9. sz.).

11

A KB Politikai Bizottságának állásfoglalása a KISZ XI. kongresszusának összehívásáról és a Központi Bizottság 1984. októberi ifjúságpolitikai állásfoglalásával kapcsolatos néhány feladatról

1985. OKTÓBER 8.

I

A KISZ kongresszusának politikai tartalmát a párt Központi Bizottságának 1984. október 9-i ifjúságpolitikai állásfoglalása határozza meg.[1] Ennek értelmében az ifjúsági szövetség tevékenységének továbbfejlesztésekor fordítsa fő figyelmét a következő feladatokra:

1. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség fő hivatása, hogy a magyar fiatalság különböző rétegeit, új és új korosztályait megnyerje a szocializmus ügyének. Ehhez az szükséges, hogy javuljon az ifjúsági szövetség politizáló ereje, elismert és vonzó szervezet legyen. Állítson tagsága elé magasabb, korosztályonként és rétegenként eltérő követelményeket. Politikai befolyása haladja meg taglétszámát és szervezettségét. Fordítson nagyobb figyelmet a fiatalabb korosztályokra, az egyetemi és főiskolai hallgatókra, a pályakezdő fiatalokra és a családalapítókra. A tagfelvételi korhatár 14–26 év között legyen, de az ifjúsági szövetség tegye lehetővé, hogy a 26 év feletti fiatalok is részt vállalhassanak a mozgalomban.

2. A KISZ igazítsa belső életét az egyes rétegek, korosztályok helyzetéhez és igényeihez. A rétegtanácsok szerepét és hatáskörét differenciáltan bővítse a döntések meghozatalában és a végrehajtás szervezésében. Ugyancsak növelje az ifjúsági rétegek szerepét a KISZ választási rendjének fejlesztésében, a testületek létrehozásában. Ennek megfelelően az alsóbb szintű küldöttgyűlések, illetve a saját küldöttgyűlés rétegszekciói közvetlenül delegálják a nagyközségi, a városi, a kerületi, a megyei és a budapesti KISZ-testületek

[1] A Központi Bizottság 1984. október 9-i állásfoglalása ifjúságpolitikai kérdésekben. Lásd: Társadalmi Szemle, 1984. 11. sz.

tagjainak egy részét. A központi vezető szervek tagjainak egy része hasonló módon, delegálással kap mandátumot.

3. A KISZ munkáját az egyes ifjúsági rétegekben a következő fő irányokba fejlessze:

– A középiskolások közül a KISZ a legrátermettebb, aktív, elkötelezett diákokat tömörítse. Azokat a fiatalokat hívja tagjai sorába, akik az iskolai diákéletben kivívták társaik megbecsülését és elismerését.

A középiskolákban a KISZ mellett működjenek a változatos diákéletet megteremtő, önkormányzati jelleggel tevékenykedő diákcsoportok, önképzőkörök, szakkörök és más ifjúsági tagozatok. Ezek létrehozását és működését az iskolák vezetése szabályozza. Fontos, hogy mindenütt javítsák a diákközösségek munkáját segítő pedagógusok érdekeltségét.

– A KISZ a szakmunkástanulók körében is erősítse politikai jellegét és befolyását. Itt a KISZ-en kívüli öntevékeny közösségi élet színterei alapvetően a tanulói szakszervezeti alapszervezetek legyenek. Fontos, hogy érdemi együttműködés alakuljon ki a munkahelyi és a szakmunkástanuló-intézeti mozgalmi szervek között.

– Az egyetemeken és a főiskolákon a KISZ fő törekvése politikai szerepének erősítése legyen. Állítson tagjai elé magasabb követelményeket. Váljon az ifjúsági szövetség az egyetemi, főiskolai diákélet meghatározó tényezőjévé.

A felsőoktatásban működő KISZ-szervezetek fontos feladata, hogy az aktív KISZ-tagok köréből minél nagyobb számban ajánljanak alkalmas fiatalokat a párt soraiba. A KISZ a hallgatók képviselőivel együtt lássa el a diákság érdekképviseletét is. A hallgatók képviselőit (az úgynevezett hallgatói képviseleti rendszer tagjait) a diákok összessége választja.

A hallgatók szakmai, kulturális és más öntevékeny csoportjainak, klubjainak, egyesületeinek működéséhez megfelelő feltételeket kell teremteni. Ezeket az önkormányzati jelleggel tevékenykedő diákközösségeket az állami vezetés felügyeli.

– A KISZ az iparban, a szolgáltatásban, a mezőgazdaságban dolgozó fiatalok között növelje politikai aktivitását és tagjainak arányát. Hívja soraiba mindazokat a munkás- és parasztfiatalokat, akik tisztességesen dolgoznak és aktív részt vállalnak a közösségi tennivalókból. A munkahelyi KISZ-szervezetek megkülönböztetett feladata, hogy a legrátermettebb ifiket minél nagyobb számban ajánlja a párt tagjainak sorába.

A munkahelyi KISZ-szervezetek összpontosítsák figyelmüket és tevékenységüket a pályakezdő diplomások aktív részvételére a köz-

életben. Ennek érdekében fejlessze együttműködését az érintett szakmai és tudományos szervekkel, egyesületekkel; szorgalmazza ifjúsági tagozataik kiépítését. Kezdeményezze, hogy ezekben a szervekben a pályakezdés időszakán már túljutott fiatal diplomások kapjanak a mostaninál több lehetőséget mozgalmi, közéleti tapasztalataik hasznosítására.

II

A KISZ kongresszusi felkészülésével és az ifjúsági szövetség munkájának továbbfejlesztésével kapcsolatban a párt szerveinek és szervezeteinek a következő feladataik vannak:

– Fontos politikai érdekünk, hogy a pártszervek és -szervezetek, valamint a párttagok kellő gondossággal segítsék a KISZ szerveinek és szervezeteinek kongresszusi felkészülését. Ennek feltétele, hogy a párttestületek tagjai, a tisztségviselők kapjanak részletes információt a Politikai Bizottság állásfoglalásáról. Használják fel a KISZ-taggyűléseket, a küldöttgyűléseket a közvetlen politizálásra, a XIII. pártkongresszuson kifejeződött politikai törekvések elfogadtatására, a párt vonzerejének növelésére, a fiatalok megnyerésére. Az irányító pártszervek minősítsék a területükön működő KISZ-szervezetek munkáját, és erről alakítsanak ki testületi állásfoglalást. Adjanak a KISZ-szervezeteknek erőt próbáló, érdemleges feladatokat; járuljanak hozzá, hogy a KISZ-taggyűlések, -küldöttgyűlések a helyi közélet fontos eseményeivé válhassanak.

– A Központi Bizottság 1984. október 9-i ifjúságpolitikai állásfoglalásának szellemében ösztönözzék és támogassák, hogy a társadalmi és tömegszervezetek, -mozgalmak a mainál konkrétabb, hatásosabb ifjúságpolitikai munkát végezzenek. Kezdeményezzék, hogy a fiatalok igényeinek, törekvéseinek megfelelően ezekben a szervezetekben ifjúsági csoportok, tagozatok, klubok jöjjenek létre. Egy, a mainál tagoltabb ifjúsági munka változatosabb, sokrétűbb lehetőséget teremt a fiatalok megnyerésére és bevonására a szocializmus építésébe.

– A tanintézeti pártszervek és -szervezetek, a kommunista pedagógusok és oktatók segítsék a KISZ iskolai munkájának fejlesztését. A középiskolákban a párttagok közül nevezzenek ki patronáló tanárokat. Teremtsenek lehetőséget a KISZ-tagoknak a politikai, közéleti cselekvésre, támogassák az iskolai diákközösséget. Az egyetemi, főiskolai pártszervezetek a KISZ irányításának fejlesztésével, az öntevékeny diákcsoportokban folyó politikai munka javításával mozdítsák elő ifjúságpolitikai törekvéseinket.

– A munkahelyi, intézményi és hivatali pártszervezetek segítsék, hogy a választások során azok a KISZ-tagok kapjanak vezetői megbízatást, akik élvezik társaik bizalmát.

A budapesti, a megyei, a városi, a kerületi, a községi és a nagyközségi pártbizottságok hatáskörüknek megfelelően foglaljanak állást a KISZ-bizottságok első titkárainak, illetve titkárainak jelölésében.[2]

III[3]

A Szakszervezetek Országos Tanácsa 1985. október 25-i ülésén döntött a szakszervezetek ifjúsági munkájának továbbfejlesztéséről. A mozgalom hagyományaiból és lehetőségeiből, a csaknem másfél millió 30 éven aluli szakszervezeti tag helyzetéből és valóságos igényeiből kiindulva létre kell hozni a szakszervezetek ifjúsági tagozatait.

– Az ifjúsági tagozat része a szakszervezeti alapszervezetnek. A 30 éven aluli fiatalok az ifjúsági tagozatoknak automatikusan tagjai. Az ifjúsági tagozat vezetőséget (képviselőt) választ. Ennek vezetője tagja az adott szintű szakszervezeti irányító testületnek.

Az ifjúsági tagozatnak saját munkaprogramja van, feladatait önállóan látja el, működéséhez megfelelő eszközökkel rendelkezik. Az ifjúsági tagozatok tevékenységét az adott szintű szakszervezeti szerv irányítja.

– Az ifjúsági tagozat feladata a fiatalok megnyerése társadalmi céljainknak, a szakszervezeti mozgalom törekvéseinek; mozgósítja tagságát a társadalmi, gazdasági feladatok eredményes megoldására; fölvállalja a fiatalok érdekképviseletét és védelmét; segít a szabadidő jobb, hasznosabb eltöltésében.

– Az ifjúsági tagozatok működése a jelenlegi ifjúsági munkán alapul. Nem jelent szervezeti elkülönülést, nem jár együtt a szakszervezeti jog- és hatáskörök megosztásával. Ugyanakkor megteremtheti az önállóbb arculatú, jobb szervezeti garanciát is magában foglaló ifjúsági munka feltételeit.

Az ifjúsági tagozatok, illetve az ifjúsági tanácsok szorosan együttműködnek a KISZ helyi szerveivel, szervezeteivel.

[2] A KISZ XI. kongresszusát 1986. május 24–26. között tartották. A KISZ KB előzetes jelentését közölte: Népszabadság, 1986. május 23.; a kongresszus határozata a Magyar Ifjúság mellékleteként 1986. június 3-án jelent meg.

[3] A Politikai Bizottság ugyanezen az ülésén (október 8.) tárgyalta a szakszervezeteknek az ifjúságpolitikai határozat végrehajtására vonatkozó feladatait. A III. fejezet ennek az ismertetését tartalmazza.

– Az ifjúsági tagozatok munkáját a vállalatoknál, az intézményekben, valamint a szakszervezetek megyei (budapesti) tanácsaiban és a szakmai ágazati szervekben választott ifjúsági tanácsok koordinálják. Országosan ezt a feladatot a SZOT Ifjúsági Tanácsa látja el.

– Az ifjúsági tanácsokat a szakszervezetek megyei tanácsainál, az ágazati szakszervezetekben és a SZOT-ban a mostani szakszervezeti választások során hozzák létre. A vállalatoknál, az intézményekben a szakszervezeti kongresszust követő egy éven belül kell megalakítani ezeket a szerveket.

*

A pártszervek és a pártszervezetek segítsék a KISZ-szervezeteket a taggyűlések és a küldöttgyűlések tartalmi előkészítésében.[4] Mondjanak véleményt a helyi ifjúsági szervezetek beszámolási időszakban végzett munkájáról és a további teendőkről. Adjanak a fiataloknak konkrét feladatokat, s ezeket a KISZ-szervezetek építsék be akcióprogramjaikba, a küldöttgyűlések határozataiba.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1985. 7. sz.

[4] A dokumentum IV. fejezete a KISZ XI. kongresszusa előkészítésének szervezeti kérdéseivel foglalkozik.

12

A KB Szövetkezetpolitikai Munkaközösségének állásfoglalása az áfészek helyzetéről, gazdasági és tagsági kapcsolatuk fejlesztésének lehetőségeiről

1985. OKTÓBER 14.

A fogyasztási szövetkezetek az ország valamennyi településén működnek. A 275 áfésznek 1,6 millió tagja, 35 milliárdos eszközállománya, 128 ezer dolgozója, 173 milliárd forint árbevétele és 4,9 milliárd forint nyeresége van. Bruttó árbevételük hosszú ideje dinamikusan nő. A földműves-szövetkezetek 1950-ben a kiskereskedelmi forgalomnak csupán 9 százalékát bonyolították le, 1984-ben viszont már 30 százalékát.

Fejlődésük előrevivője pártunk következetes szövetkezetpolitikája, a széles tagsági bázis, a viszonylag nagyobb önállóság, a tagok tulajdonosi szemlélete és vagyoni részvétele, az önkormányzati alapon való működés, a közös fejlesztés és támogatás intézményrendszere volt és marad a jövőben is.

I

1. A gazdasági tevékenység fő jellemzői

Az áfészek sokrétű tevékenységükkel mindenekelőtt a párt életszínvonal-politikai céljainak megvalósítását, tagjaik és a lakosság életkörülményeinek javítását szolgálják. Az utóbbi években bővült exportjuk is.

a) Az áfészek alapfunkciója a tagság és a működési területükön élő lakosság áruellátása. Ez összes tevékenységük 87 százaléka. Valamennyi településen szervezik a napicikk-ellátást, iparcikkek tekintetében pedig a városokban és a nagyközségekben összpontosítják azt az árukínálatot, amelyből nagyobb választékra van szükség. Így az áfészek befolyásolják a lakosság közérzetét, politikai hangulatát is. Áruforgalmuk az 1980. évihez képest – változatlan áron – 5-6 százalékkal, a reálkeresetnél nagyobb mértékben nőtt. A válasz-

ték az olcsóbb cikkekből is bővült. A fejlődés kiemelést érdemlő vonásai:

– A településfejlesztési politikával és a fogyasztási szövetkezetek IX. kongresszusának határozatával összhangban a szövetkezetek ebben a tervciklusban egyértelműen a falvak felé fordultak. A kistelepüléseken élők áruellátásának javítása, a vásárlási körülmények kulturáltabbá tétele céljából a Szövosz elnöksége 1983-ban hároméves rekonstrukciós programot kezdeményezett. Az áfészek több mint 1,3 milliárd forint ráfordítással 2600 üzletet és felvásárlótelepet újítanak fel, illetve bővítenek, korszerűsítenek. A program megvalósítása sikeresen halad. Eddig 1200 boltnál és vendéglátóhelynél, valamint 100 felvásárlótelepen fejezték be ezt a munkát.

– A hagyományos működési területen túl az áfészek minden városban működtetnek szaküzleteket vagy áruházat. A csaknem 100 szövetkezeti áruháznak több mint a 80 százaléka nagyközségekben vagy városban található. Jelentős szerepet vállaltak a verseny élénkítésében, s ezzel az adott terület kereskedelmi színvonalának javításában, a korszerű módszerek elterjesztésében. Forgalmuk meghaladja a szövetkezeti átlagot, illetve hálózatuk jobban bővül, mint az állami áruházaké.

– Jelentős eredmény az áfészek és a Skála-Coop nagykereskedelmi tevékenységének fejlődése, forgalmuk megháromszorozódása. Az ebben az integrációban részt vevő áruházak forgalma az átlagot lényegesen meghaladó ütemben bővült. Mintegy 100 áfész rendelkezik nagykereskedelmi joggal. Ezek közül néhány a környezetében működő szövetkezetnek is beszerzési forrást jelent.

– Az áfészek széleskörűen alkalmazzák az új üzemelési formákat. Csaknem 6000 üzletet szerződéses, 800-at pedig jövedelemérdekeltségű formában működtetnek. (Az összes szerződéses üzletnek több mint a fele szövetkezeti.) Ennek eredményeként nőtt a forgalom, a nyereség, javult a kínálat, bővült a választék, jobb lett a kiszolgálás, a tagsági érdekek sem szenvedtek csorbát.

– Kiszélesedett a szövetkezeti nemzetközi árucsere mind a szocialista, mind a tőkés országokkal.

– Az áfészek évről évre növekvő szerepet vállalnak a közétkeztetésben, s ezen belül különösen a gyermek- és diákétkeztetésben. A szövetkezeti vendéglátóegységekben 1980-ban még csak 38 ezer gyermeknek és diáknak főztek ebédet, jelenleg már 103 ezer fő számára készül ebéd.

A kedvező tendenciák mellett olyan hiányosságok is vannak, amelyek rontják a tagság hangulatát. Főleg a kisebb településeken

keresnek hiába egyes iparcikkeket. Ennek következtében gyakoribb a kereskedelmi etika megsértése: a „pult alóli" árusítás, a csúszópénz elfogadása. Kevés a közvetlen termelői beszerzés.

A jelenlegi szabályozás nehéz helyzetbe hozta az alapellátást biztosító kiskereskedelmet. Különösen súlyosak a problémák az alapellátás körében és az élelmiszer-kiskereskedelemben, mert e területeken nagy az élőmunka- és az eszközigény. Ugyanakkor rögzítettek az árak, a haszonkulcsok. Így nincs fedezet a növekvő költségekre. Reális veszély, hogy az érdekeltek kivonják eszközeik egy részét ezekről a helyekről. (A jövedelmezőségi gondokat egyértelműen jelzi, hogy az élelmiszer-kiskereskedelemben és a kistelepüléseken nem honosodnak meg az új üzemelési formák, és a magánkereskedők sem érdeklődnek e terület iránt.)

b) Az áfészek fejlődésének jellemzője, hogy megőrizték, sőt tovább gazdagították tevékenységük sokrétűségét. Ezek közül is kiemelkedik a mezőgazdasági kistermelést integráló munka, ugyanis 2390 mezőgazdasági szakcsoportban 170 ezer kistermelőt, zömében munkást, alkalmazottat, nyugdíjast tömörítenek. Termelő- és értékesítőmunkájukat az áfészek sokoldalúan (szaktanácsadással, piaci információval és egyéb formában is) segítik.

A más gazdálkodó szervekkel folytatott verseny éleződik, de ennek olykor a fogyasztó látja a kárát. Az eddigi tapasztalatok szerint ugyanis a verseny bizonyos esetekben nem gyarapította az árualapokat, inkább növelte az árakat, lazította a szerződéses fegyelmet. Gyakori, hogy más gazdálkodó szervezetek – a konjunkturális lehetőségeket és a kedvezőbb közgazdasági feltételeket kihasználva – „elcsábítják" az áfészek által jelentős munka- és költségráfordítással létrehozott mezőgazdasági szakcsoportokat. (Ezt az is jelzi, hogy a mezőgazdasági szakcsoportok csak az egyes szervezetek között cseréltek helyet!) Számuk országosan nem változott. Minthogy így többéves szervezőmunka gyümölcse vész el, sokan megkérdőjelezik az integrációval járó munka- és költségráfordítás értelmét. Másfelől fogyatékosságok vannak a szövetkezeti munkában is. A termelésszervezés nem mindenütt kielégítő, gyakran nincsenek meg a felvásárlás anyagi-technikai és személyi feltételei, gyenge a tagsági kötődés, esetenként hiányzik a meggyőző propagandamunka is. Nagy előnyt jelent viszont az áfészen belül kiépített élelmiszer-vertikum.

c) Az áfészek kereskedelmi munkáját jól támasztja alá az ipari termelésük. A tipikusan kis- és középüzemekben átlagosan 14-15 személy dolgozik, és viszonylag gyorsan és rugalmasan változik a termékszerkezet. Helyi nyersanyagok és munkaerő hasznosításával

új árualapokat teremtenek, növelik a jövedelmezőséget, a nemzeti jövedelmet. Az 1100 szövetkezeti üzem 16 ezer embert foglalkoztat, és évi 8 milliárd forint értékű – részben exportra is alkalmas – árut állít elő. Termelésük 60 százaléka élelmiszer. Újabban dinamikusan fejlődik a háttéripar is.

d) A szövetkezeti közös vállalkozásokkal és a külkereskedelmi vállalatokkal együttműködve rohamosan bővül az áfészek exportja is. Míg a tervciklus elején csak 35 szövetkezet vett részt exportárualapok feltárásában, illetve termelésében, ma már több mint 200. A tőkés kivitel másfélszerese az 1980. évinek. A hagyományos szövetkezeti exportcikkek mellett olyan termékekkel is bővült a cikklista, mint például a lakberendezési dísztárgyak, vagy akár a rongyszőnyeg. Az alacsony eszközigény és importtartalom következtében megfelelő ugyan a gazdaságosság, de a jelenlegi korszerűtlen felszereltség és a kezdetleges csomagolástechnika hátráltatja a szélesebb körű exportértékesítés kibontakozását.

2. A gazdálkodás és a vezetés színvonala

Az áfészek gazdálkodását a népgazdaság egészében érvényesülő tendenciák jellemzik. 1984-ig a nyereség az árbevételnél és a lekötött erőforrásoknál lassabban, 1985-ben viszont már gyorsabban nőtt. A szövetkezetek összességében eredményes intézkedéseket tettek az évről évre növekvő terhek ellensúlyozására:

– Széleskörűen alkalmazzák az új üzemelési és vállalkozási formákat. A területileg szétszórt üzemek növekvő hányada nagyobb önállósággal, vállalkozásszerűen végzi munkáját. A kereskedelemben bevált és megszokott új formák mellett ma már az ipari és a szállítási részlegeknél is terjed a jövedelemérdekeltségű üzemeltetés, valamint a szakcsoporti forma. Ezek révén a szerződéses üzletek nyeresége mintegy 50-60 százalékkal, a jövedelemérdekeltségű üzleteké pedig 30-40 százalékkal nőtt. Az iparban és a szállításban jobban kihasználják a kapacitásokat, javult a termelékenység is.

– A gazdasági szerkezet némileg elmozdult az átlagosnál jövedelmezőbb területek, az ipar és a nagykereskedelem felé. A lehetőségek azonban korlátozottak, mert kevés az átcsoportosítható forrás, és még most is a helyi szervek nagy ellenállásába ütközik egy-egy gazdaságtalan vagy alacsony jövedelmezőségű tevékenység, illetve üzlet megszüntetése.

– Takarékosabbá vált a költséggazdálkodás. Csökkent a fajlagos anyag- és energiafelhasználás, valamint a szállítási költség. Ebben – az új üzemelési és vállalkozási formák elterjesztése mellett – je-

lentős szerepe van a költségtérítéseknek, a költségnormák, -normatívák kidolgozásának.

– Javult a munkaerő-gazdálkodás: a létszám az utóbbi időben évi 2-3 ezerrel csökkent, a termelékenység nőtt.

A szövetkezeti gazdálkodásnak egyik legnagyobb tartaléka a belső irányítási és érdekeltségi rendszer fejlesztése. Számos áfész korszerűsítette, illetve korszerűsíti belső mechanizmusát. A kedvező eredmények máris mutatkoznak: egyszerűbb, áttekinthetőbb a szervezet, csökkent a vezetési szintek és a vezetők száma, nőtt az egységek önállósága, nyereségérdekeltsége és nyeresége, kevesebb az igazgatási dolgozó.

Az elért eredmények ellenére a szövetkezetek nagy hányadában a kívánatosnál és a lehetségesnél lassúbb az előrehaladás, mert kevés az új iránt fogékony, jól felkészült, kockázatot is bátran vállaló szakember. Közülük számosan nem szívesen vállalják az átszervezéssel járó bonyodalmakat, gondokat, és helyenként nem könnyen adják ki kezükből a „hatalmat".

Mindent egybevéve, a jövedelmezőség fokozódása érdekében tett szövetkezeti erőfeszítések sikeresek voltak. Ezt bizonyítja, hogy öt év alatt – az árbevétel és a nyereség 31 százalékos növekedése mellett – az általuk realizált nemzeti jövedelem csaknem 50 százalékkal, a társadalmi tiszta jövedelem pedig 74 százalékkal nőtt. Ugyanebben az időszakban a költségvetésbe központosított hányad csaknem megduplázódott.

A szövetkezeti kereskedelemben dolgozók átlagkeresete az erőfeszítések ellenére még ma is 5-6 százalékkal elmarad a belkereskedelem átlagától, és 17 százalékkal alacsonyabb, mint azoké, akik a népgazdaság más területén dolgoznak. A feszültségek tovább fokozódnak, mert a nagyobb adóterheket sokan nem tudják vállalni, így a szövetkezetek fele a szigorított központi keresetszabályozást volt kénytelen választani.

A normatív szabályozás hatására kialakult gazdasági érdek, a versenyképesség fenntartása a veszteséges tevékenységek felszámolását, a kistelepülések elhagyását kívánná meg. A tagság és a helyi szervek viszont a napi közszükségleti cikkekkel való ellátást, esetenként a szerződéssel le nem kötött, eladhatatlan mezőgazdasági termékek felvásárlását erőltetik. Ugyanakkor alig van példa rá, hogy az áfészeket beszámoltatnák a jövedelmezőség javítása érdekében tett intézkedésekről, vagy ösztönöznék a hatékonyság javítását és az ezt szolgáló struktúra kialakítását. Ellátási érdekekre hivatkozva számos esetben veszteséges fejlesztésekre kényszerítik a szövetkezeteket. Ezért a népgazdasági érdekeket szolgáló szabályo-

zás és az össz-szövetkezeti érdekeket közvetítő ajánlások gyakorta összeütközésbe kerülnek a helyi szervek által diktált érdekekkel.

Az a vélemény alakult ki, hogy a kistelepüléseken a tagság iránt érzett felelősség és a politikai elkötelezettség alapján a szociálpolitikát is támogató alapellátásnak, más területeken, illetve tevékenységi körökben pedig a jövedelmezőségnek van primátusa. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy az alacsony haszonkulcsok miatt gyenge jövedelmezőségű, olykor ráfizetéses élelmiszer-kiskereskedelem fenntartása és a kistelepüléseken folytatott alapellátó tevékenység nemcsak szövetkezeti, hanem társadalmi ügy is. Indokolt, hogy a költségekkel együtt növekvő, tartós támogatásban részesüljön.

A több mint ötezer szövetkezeti vezető körében javult a politikai és szakképzettségi szint, nőtt az igényesség a munkában, jobban megbecsülik a tehetséges, kockázatot is vállaló szakembereket. Számuk azonban még kevés. Különösen szembetűnő a felkészült közgazdasági, pénzügyi, számviteli szakemberek hiánya. Az okok a szerényebb anyagi lehetőségeken kívül a kereskedelmi szakma átlagosnál alacsonyabb társadalmi presztízsére vezethetők vissza.

3. A fejlesztéspolitika, szervezeti rendszer

A VI. ötéves tervidőszakban az áfészek fejlesztési forrásai (1980. évi árakon) az előző tervciklus mintegy 70 százalékát teszik ki. Ezért a fejlesztési politikában is előtérbe kerültek a rekonstrukciók és a jövedelmezőbb iparfejlesztési módozatok, az egyszerűbb, olcsóbb megoldások. (Tavaly 1 m^2 üzletterületet – folyó áron – csaknem ugyanannyiért építettek, mint 1980-ban.)

Az áfészek mérete – nemzetközi összehasonlításban – a közepesnél kisebb. Az egy szövetkezetre jutó 590 millió forintos éves árbevétel egyharmada a nyugat-európai átlagnak, és fele a szovjetnek, a csehszlovákiainak és az NDK-belinek. A fogyasztási szövetkezetek éves árbevétele 30 millió forint és 3,6 milliárd forint között van.

A hatékonyság forrása azonban nem a méretekben, hanem a tevékenység jellegében, a gazdálkodás szervezettségében és a vezetésben van. Láthatóan az önkormányzat és a tagsági kapcsolatok erőssége sem a nagyságtól függ. A jövőépítés, a fejlődőképesség szempontjából viszont a nagyobb áfészek előnyösebb helyzetben vannak, mert a jövedelmek nagyarányú (kb. 70 százalékos) központosítása miatt a kisebb áfészek fejlesztési forrásai szerényebb ütemben növekednek. A növekedésben ugyanakkor határt szabnak a tevékenység áttekinthetőségének és az önkormányzati formák hatékony működésének a követelményei.

A szövetkezetek előrehaladását tekintve fontos, hogy az egyes szervezetek között széles körű gazdasági együttműködés valósuljon meg. Egy-egy áfész több – esetenként 8-10 – társulásnak is tagja. Tevékenységüket a sokrétűség, szervezetüket a formagazdagság jellemzi. Az áfészek az elsők között hoztak létre különböző társulásokat, közös vállalkozásokat. A mozgalom keretében 18 közös vállalat és mintegy 60 egyéb társulás működik. A tagszövetkezetek száma társulásonként 2 és 200 között mozog. (A Skála-Coopnak például 218 tagja van.) Működésük össz-szövetkezeti, regionális vagy helyi érdekeket szolgál. Néhány területen – így például a nagybani beszerzésben, az exportban, a mezőgazdasági termékforgalmazásban – javítják a szövetkezeti méretekből adódó gyengébb versenyképességet.

4. Tagsági kapcsolatok

Az áfészek taglétszáma hosszabb idő óta 1,6 millió körül mozog. Figyelemre méltó azonban, hogy évről évre nő a fiatal szövetkezők száma és aránya. Ma már a tagság 18,5 százaléka 30 évesnél fiatalabb. (Ez az arány 1975-ben 15,2 százalék, 1980-ban pedig 16,4 százalék volt.)

A szövetkezeti jelleg és demokrácia erősödött. A tagok érdemi módon gyakorolják tulajdonosi jogaikat. Közéleti aktivitásuk nő. A szövetkezeti fórumokon évente több mint egymillióan vesznek részt, és kb. 150 ezren nyilvánítanak véleményt a szövetkezetek munkájáról és az egész települést érintő társadalmi kérdésekről is.

Fejlődött az önkormányzati szervek, különösen az igazgatóságok munkája. A formális elemektől egyre inkább megtisztulva a szövetkezetek egészének működésére, a tagsági érdekek érvényesítésére összpontosítanak. E téren is gyorsítani kell a hatáskörök decentralizálását, és erélyesebbé, hatásosabbá kell tenni a felügyelőbizottságok munkáját.

Az önkormányzati testületek döntéseinek végrehajtását esetenként fékezik a különböző érdekképviseleti szervek hatáskörében meglevő párhuzamosságok.

A tagsági és tulajdonosi szemlélet erősödését mutatja, hogy növekszik a tagok anyagi részvétele a szövetkezeti célok megvalósításában. A részjegyállomány (alap- és célrészjegy együtt) öt év alatt több mint 2 milliárd forinttal gyarapodva megháromszorozódott. Az áfészek erőfeszítései ellenére ma még nem mindenütt élhetnek a tagi kedvezményekkel, és nem érvényesülhet teljesen a szövetkezeti önállóság a tagsági érdekeltségi alap felhasználásában sem. Emel-

lett azt is látni kell, hogy esetenként a tagok alacsony vagyoni részvétele miatt kockázatvállalási készségük is csekély. Közömbösek az új feladatok megoldása iránt, és testületeik működésében sok a formalitás.

5. A gazdasági kapcsolatok fejlesztésének további lehetőségei

Az áfészek eddig is eredményesen alkalmazkodtak a változó körülményekhez, a tényleges szükségletekhez, a gazdaságpolitikai prioritásokhoz. A jövőben is részt vállalnak az MSZMP XIII. kongresszusának határozatából és a VII. ötéves népgazdasági tervből adódó társadalmi, gazdasági feladatok megoldásában. Ennek érdekében különösen nagy figyelmet fordítanak az ellátás, azon belül pedig az alapellátás színvonalának emelésére, a kistermelés integrálására, az exportárualapok bővítésére, a jövedelmezőség javítására, a tagsági kapcsolatok és a szövetkezeti demokrácia erősítésére, érdemibbé tételére. Az előrehaladás jórészt magukon a szövetkezeteken múlik, de néhány területen, illetve feladat megoldásában politikai segítséget is igényelnek.

a) Kereskedelem

Az érvényben levő ár- és haszonkulcsrendszer, valamint vállalatijövedelem-szabályozás mellett a szövetkezeti kereskedelem nem versenyképes. A helyhez kötöttség miatt a visszavonulás és a tőkekivonás szinte lehetetlen, és ez külön is gátolja a hatékony struktúra kialakítását, a konjunkturális lehetőségek kihasználását. A megoldás csakis az alapellátás körébe tartozó árucsoportok haszonkulcsának jelentős mértékű emelése, és az lehet, hogy a területi különbségekből, a kedvezőtlen adottságokból származó hátrányt támogatással ellensúlyozzák.

b) Fejlesztéspolitika

A versenyképesség javításának alapvető feltétele, hogy a struktúra a hatékonyság követelményeinek megfelelően változzon. Ezt az elvet érvényesítve az áfészeknek erőforrásaikat az eddiginél is határozottabban az ipari termelés és a nagykereskedelem bővítésére kellene átcsoportosítaniuk. Az intézkedés számos kis forgalmú, veszteséges iparcikküzlet átprofilírozását jelentené.

Új helyzetet teremt, hogy 1986-tól megszűnik az országos közös fejlesztési alap. A fejlesztések sokkal inkább önerőből valósulhat-

nak meg. Ez egyben azt is jelentené, hogy az áfészek a jövőben elsősorban gazdaságossági alapon végeznek beruházásokat.

Gátolja az ésszerű szerkezetmódosítást a kis- és középüzemekben alkalmazható korszerű gépek, berendezések hiánya is. Szükség lenne hazai gyártásuk megszervezésére vagy külföldi eszközök bérbevételére, technológiák megvásárlására.

A gazdaságirányítás rendszerének korszerűsítése világossá tette, hogy a piacon a keresett áruval és a széles termelői kapcsolatokkal rendelkező szervezetek gazdasági erőfölényt tudnak kialakítani és érvényesíteni. Az erős szövetkezeti nagykereskedelmi háttér hiánya jelentős hátrányt jelent az áfészeknek. Ezt csak részben és egyes területeken ellensúlyozza az évről évre dinamikusan fejlődő Skála-Coop áruházi és beszerzési integráció. Ezért a szövetkezeti fejlesztés egyik fő irányává szükséges tenni, hogy éljenek a nagybani beszerzés lehetőségeivel, és számolják fel a gazdaságtalan tevékenységeket ott, ahol az nem sérti az alapvető tagsági érdeket.

A szűkös beruházási lehetőségek miatt a következő években is csak a rekonstrukció, az állagmegóvás kerülhet előtérbe, illetve azok a fejlesztések, amelyek a lakosság igényeinek kielégítését szolgálják.

c) Szervezeti, intézményi rendszer

A szövetkezetek fejlődésének, tevékenységük jövedelmezőbbé tételének egyik legnagyobb tartaléka a belső szervezet, valamint az ezt alátámasztó irányítási, önelszámolási és érdekeltségi viszonyok további korszerűsítése. El kell érni, hogy lehetőleg minden kérdésben ott döntsenek, ahol legtöbb az információ és legnagyobb az érdekeltség. Meg kell teremteni a hatáskör és a felelősség ésszerű decentralizálásának feltételeit. A helyi intézkedések mellett a központi szervek hathatós segítsége is kell ahhoz, hogy növekedjen az érdemi munka súlya, csökkenjen az adminisztráció, és megszűnjenek a ma még érzékelhető bürokratikus vonások.

A hetvenes évek egyesülési hulláma, az ismert negatívumok ellenére (átmenetileg csökkent a rentabilitás, a tagsági viszony meglazult) nagyjából megfelelő szövetkezeti méreteket hozott létre. Ennek előnyei kétségtelenül mutatkoznak a célszerűbb fejlesztéspolitikában, a szakosodás előmozdításában, a vezetés színvonalának emelésében, a monopolszervezetekkel való partneri viszony megteremtésében. A sokrétű tevékenységet végző, „több lábon álló", erős gazdasági alapokkal rendelkező szövetkezetek a népgazdasági és tagsági érdekeket is jobban tudják szolgálni, és jobban elviselik a

szabályozás szigorodásával párosuló terheket. Emellett azonban vizsgálni kell, hogy a változó közgazdasági viszonyoknak és a tagi kapcsolatok erősítésének hosszabb távon milyen méretű áfészek felelnek meg.

A társulásokról szóló törvény korszerűsítése után ismét áttekintjük a szövetkezeti közös vállalatok helyzetét, és javaslatot teszünk az integráció elmélyítésére, tartalmasabbá tételére. Eddigi elemzéseinkre támaszkodva azzal a gondolattal foglalkozunk, hogy az ismertetett problémák többségét érdekeltségi alapon oldaná meg, ha a közös vállalatok – a jogi feltételek megteremtése után – esetleg átalakulnának részvénytársasággá.

d) A tagsági kapcsolatok fejlesztése

A tagsági kötődés akkor erős, ha a tagok élvezik a szövetkezés előnyeit, figyelembe veszik igényeiket, javaslataikat. Ezért rendkívül fontos, hogy az áfészek még jobban szolgálják tagjaikat mint fogyasztókat, mint kistermelőket. A lehető legelőnyösebb feltételek mellett biztosítsák számukra a fogyasztási cikkeket; a termelési biztonságra is tekintettel megfelelő áron vásárolják fel termékeiket; védjék fogyasztói érdekeiket; segítsék a fogyasztási kultúra és ízlés korszerűsítését, a kulturális és sportigények kielégítését. Továbbra is fokozni szükséges a célrészjegyek szerepét a szövetkezetfejlesztésben. Meg kell vizsgálni azt is, hogy a tisztségviselők tiszteletdíja a mostani, lényegében fix összeg helyett az áfész jövedelmezőségétől függően alakuljon. Célszerű kidolgozni az áfésztagsághoz jelenleg áttételesen kapcsolódó Skála-szervezetek szorosabb tagsági kötődésének feltételeit is.

Végül ahhoz, hogy az új iránt fogékony, kockázatot is vállaló, a fegyelmet megkövetelő fiatal vezetők száma kedvezőtlen adottságú térségekben is gyarapodjon, indokolt lenne támogatni a szakemberek letelepedését. Ennek formája hasonló lehetne a termelőszövetkezetekben alkalmazott módszerekhez.

II
A Szövetkezetpolitikai Munkaközösség állásfoglalása

A Szövetkezetpolitikai Munkaközösség az előterjesztést a vitában elhangzottak figyelembevételével elfogadta.

Megállapította, hogy az áfészek eredményes erőfeszítéseket tettek a tagság és a lakosság jobb áruellátásáért, a mezőgazdasági kis-

termelés integrálásáért, a demokratizmus erősítéséért, tevékenységük hatékonyságának javításáért. A gazdasági és tagsági kapcsolataik fejlesztésére vonatkozó elképzelések egybevágnak az MSZMP XIII. kongresszusának iránymutatásaival.

Tevékenységük további javítása érdekében különös figyelmet kell fordítani szövetkezeti jellegük erősítésére, gazdálkodásuk eredményességének javítására, versenyképességük fokozására.

Mindezek elősegítése érdekében továbbra is törekednünk kell belső mechanizmusuk korszerűsítésére, az önelszámolás és az érdekeltség minél szélesebb kiterjesztésére, a vállalkozási készség erősítésére, tevékenységi körük célszerű bővítésére. Csökkentsék a munkájukban esetenként észlelhető bürokratikus vonásokat. A szabályozás során biztosítani kell, hogy a szövetkezetek az esélyegyenlőség alapján vegyenek részt a gazdasági versenyben.

A fogyasztási szövetkezeti mozgalom előrehaladásának fontos feltétele a szövetkezeti összefogásban, módszerekben rejlő lehetőségek fokozottabb hasznosítása. Méreteik megítélésénél is abból kell kiindulni, hogy itt nemcsak a centralizáció, hanem – az áttekinthetőség és a tagsági kapcsolatok miatt – a decentralizáció igénye is jelentkezik. Fejlődésük irányát mérlegelve tehát mindkét igényt figyelembe kell venni. Célszerű és szükséges az integráció változatos formáinak fejlesztése, az új üzemelési formák elterjesztése.

A tagsági kapcsolatok fejlesztése, a szövetkezeti autonómia és demokratizmus további szélesítése érdekében indokolt a jelenleginél sokrétűbben érvényre juttatni a szövetkezés előnyeit. Így a szövetkezeti alapok felhasználását az önkormányzati szervek kizárólagos hatáskörébe kell utalni. Erősíteni szükséges a tagok és a választott testületek tulajdonosi szemléletét, növelni érdekeltségüket a szövetkezeti gazdálkodás jövedelmezőségében.

Az áfészek ezután is fordítsanak nagy figyelmet a kistelepülések alapellátásának javítására. Ennek érdekében a központi preferenciák mellett számoljanak a mozgalom sajátos eszközeivel, a szövetkezeti belső tartalékok feltárásával és hasznosításával is (például a kisszövetkezeti formák alkalmazásával).

Indokolt, hogy a áfészek belső politikai struktúrájában pontosabban elhatárolják az egyes érdekképviseleti testületek (szövetkezeti érdekképviselet, szakszervezetek) hatáskörét, és megszüntessék az átfedéseket.

A nagyrészt áfésztőkéből létrehozott Skála-szervezetek működése új, kedvező színfolt kereskedelmünkben. Továbbfejlődésük érdekében célszerű megvizsgálni, hogy a Skála-szervezetek és tagjaik

között milyen módon lehetne megteremteni a személyes kötődést.

A munkaközösség indokoltnak tartja, hogy az áfészek tevékenységével foglalkozó propaganda – különösen a mezőgazdasági kistermelést szervező, a felvásárló és a forgalmazó munkával kapcsolatban – legyen aktívabb és meggyőzőbb.

A munkaközösség javasolja, hogy a kormányzati szervek a fogyasztási szövetkezetek 1986 novemberében sorra kerülő kongresszusa[1] előtt tekintsék át az áfészek tevékenységét nehezítő olyan tényezőket, mint a kistelepülések ellátásának gazdasági, szabályozási problémái, valamint az élelmiszer-kiskereskedelem árrésének kedvezőtlen körülményei és következményei.

Megjelent: Szövetkezetpolitikai Kérdések '86. Kossuth Könyvkiadó, 1986.

[1] A fogyasztási szövetkezetek (Szövosz) X. kongresszusát 1986. november 14. és 16. között tartották Budapesten (lásd: Népszabadság, 1986. november 15., 17.).

13

A KB Politikai Bizottságának állásfoglalása az 1984/85-ös tanév befejezéséről és az 1985/86-os tanév kezdetéről az állami oktatásban

1985. NOVEMBER 5.

Az elmúlt tanévben folytatódott az állami oktatás fejlesztését szolgáló programok végrehajtása. Az Országgyűlés új oktatási törvényt alkotott, és hozzákezdtek a törvény életbe léptetését szolgáló tennivalókhoz.[1] Sor került a közoktatásban dolgozó pedagógusok központi bérrendezésének első ütemére.[2] Az iskoláztatásban elért eredményeket a legtöbb területen sikerült megőrizni.

A népesebb korosztályok oktatásához, az oktató-nevelő munka színvonalának megtartásához szükséges feltételeket fokozott erőfeszítésekkel biztosítani lehetett. Az ellátás színvonalában a területek és az intézmények közötti különbségek azonban fennmaradtak, helyenként tovább nőttek.

A pártkongresszusra való felkészülés, valamint a hazánk felszabadulása és a fasizmus felett aratott győzelem 40. évfordulójáról történő megemlékezések jól segítették a fiatalok politikai, világnézeti nevelését.

1. Az 1984/85-ös tanév során az iskoláztatás helyzetében lényeges változások nem következtek be. Az óvodákban továbbra is csökkent, az általános és a középfokú iskolákban növekedett a létszám. A fiatal korosztályok iskoláztatásában nemzetközi összehasonlításban is figyelmet érdemlő eredményeket értünk el. Ugyan-

[1] Az új oktatási törvényt lásd Magyar Közlöny, 1985. május 2.

[2] A közoktatásban dolgozó pedagógusok központi bérrendezésének első ütemére a 7/1985. (VIII. 1.) ÁBMH-rendelkezés alapján került sor. Ez az alsó és középfokú nevelési-oktatási intézmények dolgozói munkabéréről szóló 13/1984. (VIII. 22.) számú ÁBMH-rendeletet módosította (lásd: Magyar Közlöny, 1985. augusztus 1.). A 8/1985. (VIII. 1.) számú ÁBMH-rendelkezés a pedagógusok átképzésének támogatásáról; (lásd: Magyar Közlöny, 1985. augusztus 1.); a 12/1985. (X. 1.) MM. számú rendelet a pedagógusok továbbképzéséről intézkedik (lásd: Magyar Közlöny, 1985. október 1.).

akkor, bár csekély mértékben, ebben az évben is rosszabbodott a tankötelezettség teljesítése.

Az 1984/85-ös tanév jellemző adatai:

– A 3-22 éves korúak 75 százaléka, 2 millió 255 ezer gyermek és fiatal részesült nappali iskolarendszerű oktatásban, illetve óvodai nevelésben. Esti-levelező képzésben 135 ezer felnőtt vett részt.

– Az óvodába járók aránya 87 százalékról 89 százalékra emelkedett. Az óvodák kihasználtsága 106 százalékra csökkent, de több helyen változatlanul sok a 35-40 fős csoport.

– Az elmúlt tanévben mintegy 17 ezerrel többen, 1 millió 286 ezren tanultak az általános iskolákban. Tizenegyezer hatéves gyermek nem kezdte meg az általános iskolát, közülük 8 ezernél többet iskolaéretlenség miatt mentettek fel. Az első osztályosok körében nőtt a túlkorosak (7,9 százalékról 9 százalékra) és a tanévet vesztők (5,9 százalékról 6,3 százalékra) aránya. Az iskolakezdés különösen problematikus azokon a helyeken, ahol nincs óvoda, vagy az óvodai helyzet rosszabb az átlagosnál.

Tizenhat éves korig a tanulók 92,2 százaléka (tavaly 92,6 százaléka) végezte el a nyolc osztályt. Az általános iskolából 11 ezer 500 fiatal maradt ki. A tankötelezettség teljesítése – beleértve a gyógypedagógiai intézményekben és a dolgozók általános iskolájában végzetteket is – 95,2 százalékos.

– Az általános iskolát elvégzők 95,8 százaléka tanult tovább. Ez az arány azonos az előző évivel. A középfokú intézmények tanulólétszáma 2,5 százalékkal, 10 ezer 392 fővel emelkedett, ezen belül a legdinamikusabban a gimnáziumi tanulók létszáma nőtt. A gimnáziumok és a szakközépiskolák egy részében a felvételi kereteket jóval meghaladó jelentkezés miatt növekedett az úgynevezett átirányítással beiskolázott fiatalok száma. Ez a jó színvonalú intézmények esetében feszültségekkel járt. A gimnáziumi tanulók 34,9 százaléka fiú. Kismértékben, de tovább csökkent a fizikai dolgozók gyermekeinek aránya. Ennek hatása a felsőfokú beiskolázásban is megmutatkozik. A tanulmányi idő alatt és a záróvizsgákon lemorzsolódott a gimnáziumi tanulók 13,3 százaléka, a szakközépiskolások 18,5 százaléka, a szakmunkásképzőbe járók 24,2 százaléka.

2. A felsőoktatási intézmények nappali tagozatán 63 ezer 217 hallgató tanult, 0,4 százalékkal több, mint az előző tanévben. A létszám intézménytípusonként eltérően változott. A műszaki egyetemeken és főiskolákon, valamint az orvostudományi egyetemeken 1,2 százalékos a létszámcsökkenés, míg a pedagógusképző intézmények hallgatóinak létszáma 4,3 százalékkal, 558 fővel emelkedett.

A 18-22 éves korú népesség 9,9 százaléka tanul tovább a felsőok-

tatási intézmények nappali tagozatán (az előző tanévben 9,8 százaléka). Ez azonban jelentős területi egyenetlenségeket takar. Az azonos korú népességet lakóhely szerint vizsgálva a felsőfokú iskolákba járók aránya legmagasabb Csongrád (11,3 százalék), Győr-Sopron (11 százalék) és Vas megyében (6,7 százalék). Budapest 18-22 éves korú népességének a 16 százaléka tanul egyetemek és főiskolák nappali tagozatán.

– A hallgatóknak több mint a fele nő (32 ezer 509 fő), arányuk 0,8 százalékkal emelkedett. A pedagógusképző intézményekben a nők aránya 75,9 százalékról 76,9 százalékra növekedett.

– A hallgatók 84 százaléka részesül állami támogatásban (50 ezer 900 fő), ez 1,2 százalékkal kevesebb, mint az előző tanévben. Általános tanulmányi ösztöndíjat – az egy évvel korábbihoz hasonlóan – a hallgatók 42 százaléka kap. Az ösztöndíj átlagos összege az utóbbi tanévben 548 forint volt. Társadalmi ösztöndíjra évről évre kevesebb hallgató köt szerződést. Arányuk 11,9 százalékra csökkent. (Öt évvel ezelőtt 13,6 százalék volt.)

– Az összes egyetemi és főiskolai hallgatónak 48,5 százaléka, a vidéki hallgatóknak 70,7 százaléka lakik diákotthonban. Az országos adatok igen nagy eltéréseket mutatnak. A diákotthoni elhelyezést a legnehezebb megoldani a tanárképző és a tanítóképző főiskolákon, a művészeti főiskolákon, valamint az orvostudományi egyetemeken. A legjobban és a legrosszabbul ellátott intézménytípusok között több mint 50 százaléknyi különbség is van.

– Az esti tagozatokon 6,4 százalékkal csökkent a hallgatók száma. A csökkenés elsősorban a műszaki és a közgazdasági képzésben mutatkozik. A beiratkozottak 32 százaléka a második diploma megszerzéséért tanul. A levelező tagozaton tanulók létszáma 1 százalékkal magasabb a korábbinál (30 ezer 650 fő). Az emelkedés a pedagógusképző intézményekben a legfigyelemreméltóbb, 8,4 százalék, ez mintegy 900 hallgatót jelent.

– A felsőoktatási intézmények nappali tagozatán 2520 külföldi diák tanult, lényegében annyi, mint az előző évben. Arányuk legmagasabb az orvostudományi egyetemeken (8,5 százalék) és a műszaki egyetemeken (7,6 százalék). A külföldön tanuló magyar ösztöndíjasok száma 1076 volt (184 fővel kevesebb, mint az előző tanévben). A Szovjetunióban 709 diák tanult.

3. Az 1985/86-os tanévre az általános iskolákban tovább emelkedett a tanulók lészáma, s meghaladja az 1 millió 300 ezret.

A nappali tagozatos iskolarendszerű technikusképzés megkezdéséhez 89 szakközépiskolában teremtődtek meg az alapvető feltételek.

A felsőoktatási intézmények nappali tagozatára 38 ezer 355-en jelentkeztek, az előző évinél mintegy két és fél ezerrel többen. A felvételi keretszám 4,8 százalékkal nőtt, a pályázók száma 6,7 százalékkal emelkedett. Ebben az évben is a műszaki felsőoktatás iránt érdeklődtek a legkevesebben (a felvehetők számának alig több mint másfélszerese jelentkezett), míg az orvostudományi egyetemek egyes karain, az állam- és jogtudományi karokon három-négyszeres, az Állatorvostudományi Egyetemen, a Külkereskedelmi Főiskolán több mint négyszeres, a művészeti főiskolákon öt és félszeres volt a túljelentkezés.

– A felvettek között 41 százalék a fizikai dolgozók gyermeke (az előző tanévben 41,6 százalék volt), a közvetlen termelésirányítók gyermekeivel együtt ez az arány 52 százalék. A felsőoktatási intézményekbe jelentkezők között évről évre csökken a fizikai dolgozók gyermekeinek aránya (öt év alatt a jelentkezők közt 4,5 százalékkal, a felvettek közt 3,5 százalékkal). Az aktív keresők között a fizikai dolgozók aránya ugyanebben az időszakban 2 százalékkal csökkent.

A szocialista országok felsőoktatási intézményeiben 206 magyar ösztöndíjas kezdhette meg tanulmányait. Hosszabb idő után ismét küldünk ösztöndíjasokat Kínába (5 hallgatót).

Az esti-levelező tagozatra 22 ezer 538 pályázó jelentkezett. Harmincöt százalékukat felvették, egy részük másoddiplomás.

4. A munkába lépő fiatalok elhelyezkedési lehetőségei ebben az évben – hosszú idő óta először – szűkültek. A közlekedés, a hírközlés és a közigazgatás kivételével minden népgazdasági ágban mérséklődött a munkaerő-kereslet. A pályakezdőknek felajánlott állások száma 7 százalékkal volt kevesebb, mint az előző évben. Az álláskínálat azonban 3 százalékkal így is meghaladja a munkába lépők számát. A szakképzettséggel nem rendelkezőknek (a pályakezdők 31 százalékának) az elhelyezkedése nehezebb, mint korábban. Csökkent a pályakezdőknek felajánlott nem fizikai munkahelyek száma is. Eközben nőtt – elsősorban az érettségizettek körében – a szellemi munkakörben elhelyezkedni szándékozók száma. A felsőoktatási intézmények nappali tagozatán 13 ezer 921 hallgató végzett. A pályázati rendszerben munkába álló 10 ezer 455 személy részére 23 ezer 547 munkahelyet hirdettek meg. A legnagyobb kereslet változatlanul a műszaki végzettségűek iránt mutatkozik (8,5 ezer állásra 2 ezren pályáznak). A pályakezdő gazdasági szakemberek, az agrárképesítésűek és az orvostudományi egyetemet végzettek számára elegendő pályázatot írtak ki. A tudományegyetemek jogi karain diplomát szerzett 303 személy részére 218 álláshelyet hirdet-

tek meg. A pedagógusképző felsőoktatási intézményekben végzett 4336 fiatal 7779 állás közül választhatott. Nagyon kevés a bölcsészettudományi karok nem tanárszakos (szociológus, speciális nyelvész, ideológiai szakos) hallgatóinak felkínált munkahelyek száma.

5. Az elmúlt tanévben az általános iskolai intézményhálózatot a demográfiai szempontok figyelembevételével bővítették, a tervezettnél több osztálytermet adtak át rendeltetésének. A középiskolai fejlesztések a tervtől és a szükségletektől lényegesen elmaradtak. A közoktatás költségvetési kiadásai évről évre nőnek. Tavaly sem sikerült megőrizni az intézmények ellátásának reálértékét.

Az elmúlt tanévben az intézményhálózat 1126 általános iskolai tanteremmel bővült. Mérséklődött a változó rendszerű oktatásban részesülő tanulócsoportok aránya (14,6 százalék).

– Az általános iskolásoknak több mint fele részesül az egész napos foglalkoztatás valamely formájában. Napközis ellátásban a tanulók 42,6 százaléka, szervezett étkeztetésben 54 százaléka vesz részt.

A középiskolai tanulólétszám növekedését a tanteremépítés nem követte. Az új intézményekben 13, a meglevő épületek bővítésével 44 tanterem létesült. Növekedett az egy tanteremre jutó tanulók száma (34,3 főre, 1983–1984-ben 32,8 fő volt).

– A szakmunkásképzőkben – a tanulólétszám gyarapodását is figyelembe véve – nem változott a tantermi és a tanműhelyi helyzet, hasonlóképpen a diákotthoni ellátás sem. A szakmunkásképzési alapból (ez 572 millió forint) a képzési feltételek fejlesztésére 388 millió forintot, juttatásokra 120 millió forintot fordítottak.

– Valamennyi középfokú oktatási intézmény rendelkezik számítógéppel. Az iskolák egyharmadában 2-4, tíz százalékában 5-13 számítógép van.

– 1985 szeptemberére az intézményeket fenntartó tanácsok megvalósították a tervezett fejlesztések nagy részét. Iskolakezdésre 4007 óvodai helyet, 195 középiskolai tantermet adtak át.

– A tankönyvellátás lényegesen javult. Az alsó és középfokú iskolák részére mintegy 1290-féle tankönyv, munkafüzet és feladatlap készült.

– A felsőoktatási intézményhálózatban az elmúlt tanévben új oktatási épületeket, kollégiumokat adtak át. Az utóbbi öt évben az előirányzott kollégiumi bővítésnek a 90 százaléka, az egyéb diákszociális intézmények (menza, étterem) építésének kevesebb mint az 50 százaléka teljesült. Az elmúlt tanévben több olyan beruházás kezdődött meg, amely elsősorban a pedagógusképző intézményekben bővíti az oktatás, a kollégiumi elhelyezés lehetőségeit. Folytat-

ják a rekonstrukciót az Eötvös Loránd Tudományegyetemen és a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen. A következő tervidőszakban megkezdődik a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem felújítása.

A felsőoktatási intézmények költségvetésében sem sikerült megőrizni a reálértéket. A felújításokra rendelkezésre álló eszközök az elöregedett intézményhálózat szükségleteihez képest csak a jogos igények felét, kétharmadát fedezik. A gép- és műszerbeszerzésekre fordítható összegek csökkenése miatt tovább folytatódott és fölgyorsult az eszközök elavulása.

6. A közoktatási intézményekben 161 ezer 595 pedagógus (az előző évben 156 ezer 686) dolgozott. A rendkívüli központi béremelés és a pedagóguslétszám növekedése – az óvodák kivételével – nem enyhített a szakemberhiány hosszú idő óta feszítő gondjain.

– Az óvodákban több szakember foglalkozik a gyermekekkel; a képesítés nélküli alkalmazottak aránya 4,9 százalékról 4,3 százalékra csökkent.

– A pedagógusok létszámát az általános iskolákban és a középfokú intézményekben csak úgy sikerült biztosítani, hogy növelték a képesítés nélküli, illetve az előírt felsőfokú képesítéssel nem rendelkező oktatók számát. A hiány így is számottevő. Az általános iskolákban – a helyettesítő nevelőkkel együtt – 7,1 százalékról 7,6 százalékra nőtt a képesítésnélküliek aránya. A gimnáziumokban főként az idegennyelv-szakos, a szakmunkásképzőkben a műszaki tanárokból van a hiány. Továbbra is sokan hagyják el a pályát. Az új tanév kezdetén – annak ellenére, hogy tovább emelkedett a képesítésnélküliek aránya – több mint 2000 álláshely betöltetlen maradt.

– A pedagógusképzés létszámát az idei tanévben 500-zal emelték, és 2500-an vehetnek részt magas színvonalú továbbképzésben.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1985. 5. sz.

14

HAVASI FERENC

Társadalmi-gazdasági fejlődésünk programja: a VII. ötéves terv[1]

1985. NOVEMBER 12.

I

A XIII. kongresszus foglalkozott már a VI. ötéves terv végrehajtásának értékelésével, annak főbb tanulságaival. Most, a tervidőszak lezárása előtt ismét szükségesnek tartjuk, hogy ennek kapcsán kifejtsünk néhány gondolatot.

Az elmúlt öt évben – a vártnál nehezebb feltételek mellett – soksok erőfeszítés és népünk áldozatkész munkája nyomán jelentős eredményeket értünk el a népgazdaság fejlesztésében, a szocializmus anyagi, műszaki bázisának erősítésében. A korábbi ötéves tervekhez hasonlóan egyes célokat túlteljesítünk, másokat teljesítünk, de több területen nem érjük el az előirányzott fejlődést. Az adósságállomány csökkentésével, a külső egyensúly javításával kapcsolatos tervek például az elképzeltnél jobban teljesülnek. A mezőgazdaság lényegében teljesíti tervét; a lakások, a kórházi ágyak, az iskolai tantermek építésének előirányzatait is sikerül megvalósítani, az ipari termelés 19-22 százalékos növekedése helyett viszont csak 11-12 százalékot fogunk elérni; a nemzeti jövedelem is lassúbb ütemben emelkedik az előirányzottnál.

A gazdasági fejlődés értékeléséhez azonban nem elegendő a terv és a tény számainak összevetése. Már csak azért sem, mert vannak esetek, amikor éppen a terv fő céljainak elérése érdekében van szükség az eredeti elképzelésektől való tudatos eltérésre. Az adott termékstruktúrában az ipari termelés előirányzott növekedése például nemhogy javított, hanem rontott volna helyzetünkön. Az összehasonlító számok mellett figyelnünk kell tehát arra is, hogy a

[1] A Központi Bizottság 1985. november 12-i ülésén elhangzott előadói beszéd rövidített szövege.

rendkívül gyorsan változó világgazdasági környezetben biztosítottuk-e az adott körülményeknek legmegfelelőbb gazdasági előrehaladást, a fejlődés legfontosabb arányainak és egyensúlyi viszonyainak fennmaradását, illetve javítását. Ebből a szempontból arról adhatunk számot, hogy a két fő gazdaságpolitikai célkitűzésnek összességében eleget tettünk. Megőriztük társadalmunk szociális vívmányait, javítottuk az élet- és munkakörülményeket. A lakosság fogyasztása és a reáljövedelem a tervezettet megközelítően emelkedett, a reálbérek színvonalát azonban nem tudtuk megőrizni – ez több mint 5 százalékkal csökkent. Külső egyensúlyi helyzetünk javult, sőt pénzügyi tartalékainkat, gazdálkodásunk biztonságát is növelni tudtuk. A nem rubelelszámolású eladósodást 1985 helyett már 1982-ben megállítottuk, és elkezdtük az adósság csökkentését. Öt év alatt 1,8 milliárd dollár külkereskedelmi aktívumot értünk el.

Mindehhez hozzá kell tenni, hogy terveinket a romló külső feltételek között kellett megvalósítanunk. Az 1981–1982-ben kiéleződött nemzetközi hitelválság különösen sújtotta a szocialista országokat. Ebben az időszakban elmélyült a világkereskedelem válsága, s a mi értékesítési feltételeinket is rendkívüli módon megnehezítette. Az export árszínvonala dollárban megközelítőleg 30 százalékkal csökkent. Az egyensúly javítása érdekében nem gazdaságos termékek kivitelére és az import visszafogására is rákényszerültünk. Az adósságállomány terhei és a visszafizetés feltételei is lényegesen megváltoztak. Az elmúlt öt évben a tervezettnél jóval nagyobb lett a kamatkiadás, ami súlyos terhet jelentett fizetési mérlegünkben.

A világgazdaság megváltozott körülményei nem maradtak hatástalanok szocialista partnereink gazdálkodására sem. Kereskedelmi kapcsolataink emiatt sem bővülhettek a korábbi időszakokban megszokott ütemben. A szocialista országokból származó importunk volumene az elmúlt öt évben a tervezett 15-16 százalékos növekedés helyett gyakorlatilag nem emelkedett. A tervkoordináció alapján a VI. ötéves terv mintegy 37-38 millió tonna szovjet kőolaj beszerzésével számolt, ennél ténylegesen 4-5 millió tonnával kevesebbre volt lehetőségünk. A tervezettnél is jobban romló cserearányok mellett a rubelelszámolású külkereskedelmi mérleget az export volumenének dinamikus növelésével hoztuk egyensúlyba.

Az egyensúlyi célokat jelentős társadalmi és gazdasági megrázkódtatások nélkül sikerült elérni, s ebben szerepe volt annak is, hogy a gazdálkodás több területén előreléptünk. Javuló irányzatú a termelékenység, mérséklődött az anyagfelhasználás, a népgazdaság

fajlagos importfelhasználása – többek között kényszer hatására – hozzávetőlegesen 15 százalékkal csökkent.

Az adott feltételek között nem kis eredmény, hogy biztosítottuk fejlődésünk folyamatosságát és stabilitását. A nemzeti jövedelem öt év alatt 8-9 százalékkal, de a tervezettnél kisebb mértékben növekedett. Nemzetközi összehasonlításban ez nem rosszabb az átlagnál, bár kétségtelen, hogy néhány ország – köztük KGST-tagállam – ennél magasabb növekedést ért el. Az árualap és a vásárlóerő egyensúlyát megőrizték, bár előfordult, hogy egyes termékekből – többek között építőanyagokból, tartós ipari fogyasztási cikkekből, legutóbb pedig tüzelőből – hiány volt.

Jelentős eredményekről adhatunk számot az országépítő munkában is, annak ellenére, hogy a beruházások volumene a tervidőszakban jelentősen csökkent. Az év végéig befejeződő beruházásokat is beleszámítva, 18 állami nagyberuházást valósítunk meg. Így például üzembe lépett eddigi gazdaságtörténetünk legnagyobb beruházási objektuma, a Paksi Atomerőmű első két blokkja. Az eocénprogram keretében már szenet ad a márkus-hegyi, a nagyegyházi és a mányi, továbbá a Lencsehegy II Bányaüzem, Dorogon pedig befejezéséhez közeledik az új brikettgyár építése. A Mecsekben megkezdték a kokszolható szén termelésének bővítését célzó liászprogramot, Dunaújvárosban új kokszolómű épül.

Megépült többek között a Fórum, a Novotel, az Atrium-Hyatt, a Buda-Penta, a hévízi Aqua Szálló, s a szállodai férőhelyek száma több mint 10 ezerrel gyarapodott. Az új építkezések és rekonstrukciók következtében átalakult Budapest belvárosának és több vidéki városnak az arculata. Folytatódott az M1-es és az M3-as autópálya és a metró építése. Befejeződött az Operaház rekonstrukciója. Öt év alatt 80 ezer m^2 alapterületű áruház, illetve bevásárlóközpont létesült.

Az elmúlt nehéz években is mód nyílt a fogyasztás szerény növelésére, a lakosság anyagi gyarapodására, életkörülményeinek javulására. Öt év alatt a lakosság mintegy 480 ezer új személygépkocsit és lényegében ugyanennyi színes televíziót vásárolt; felépült 370 ezer új lakás, ezáltal és a minőségi lakáscserék következtében 1,5-2 millió ember lakáskörülményei javultak; évente ötmillió magyar állampolgár utazott külföldre, ebből félmillió tőkés országokba.

Eredményeinkben jelentős szerepe volt a következőknek:

– Az ország vezetése a súlyos gondok és a kényszerű intézkedések ellenére is számíthatott népünk megértésére, tenni akarására és áldozatvállalására, ami a feladatok megoldásához erőt, önbizalmat adott.

– Biztonságot jelentett a KGST-partnereinkkel való együttműködés. Nemcsak nyersanyagellátásunk, hanem termékeink piaci elhelyezése szempontjából is stabilizáló tényező volt és marad a jövőben is a testvérországokkal, különösen a Szovjetunióval folytatott együttműködés.

– A szocialista nagyüzemek többsége kiállta e nehéz időszak próbáját, élet- és működőképesnek bizonyult. Kidolgoztuk az irányítási rendszer komplex továbbfejlesztésének programját, és elkezdtük ennek megvalósítását.

– A Nemzetközi Valutaalaptól és a Világbanktól jelentős hiteleket kaptunk. Ezek fontos szerepet játszottak az 1982-ben kiéleződött fizetési gondjaink leküzdésében, az adósság átütemezésének elkerülésében.

A VI. ötéves tervidőszakot értékelve őszintén kell szólnunk arról is, hogy számos területen nem tudtunk érdemben előrelépni. Termékeink műszaki színvonala és minősége alig javult; az iparban a termékmegújítási folyamat lassú. Nem kielégítő a strukturális előrehaladás és a termelés nemzetközi versenyképessége sem. A szerkezetváltás objektív feltételei romlottak, a beruházások, felújítások és az import folyamatosan csökkent. A termelés hatékonysága nem javult az előirányzottnak megfelelően, az anyagi ágakban az élő- és holtmunka együttes hozamát kifejező komplex hatékonysági mutató öt év alatt a tervben számított 12 százalék helyett csak 6 százalékkal növekszik.

Mivel a külgazdasági egyensúly javításának növekvő költségeit nem tudtuk a hatékonyság javulásával ellensúlyozni, rákényszerültünk a belföldi felhasználásnak a kívántnál erőteljesebb mértékű visszafogására – ez elsősorban a beruházásokat érintette. A népgazdasági beruházások volumene 1980-hoz képest 1985 végéig mintegy 16 százalékkal csökken, ezen belül még nagyobb arányú a termelés korszerűsítését szolgáló tőkésimport-gépberuházások mérséklődése. Nem hagyható figyelmen kívül azonban az sem, hogy beruházási szemléletünk és a fejlesztések hatékonysága az elmúlt években alig változott, sőt bizonyos tekintetben romlott. A beruházások átfutási ideje hosszú. Szándékainktól eltérően növekedett az építési munkák aránya, kevés a technikai fejlesztés, a gyorsan megvalósuló és megtérülő beruházás, a rekonstrukció.

Az elmúlt években az életszínvonal javításának szerényebb lehetőségei mellett jobban kiéleződtek a szociális egyenlőtlenségek. Életszívonal-politikánk ezeknek a mérséklésére törekedett. Fokozott figyelmet fordítottunk a különböző jövedelmi szinten, eltérő életkörülmények között élők, az alacsony jövedelműek, a szociális

hátrányban levők helyzetének javítására. Ez év elején országos felmérés készült például a társadalmi segítségre szoruló idős emberekről. A felmérés eredményeit felhasználva a legnehezebb helyzetben levők részére a tanácsok az év közepétől nagyobb pénzbeli, illetve természetbeni támogatást nyújtanak.

Az illetékes állami szervek a múlt évben kidolgozták a létfeltételek meghatározásának módszerét. E módszer két alapvető mutatót ajánl a mérésre: a társadalmi minimumot és a létminimumot. A társadalmi minimum a tömegigénnyé vált javak és szolgáltatások társadalmilag elfogadható szintű fogyasztását fejezi ki. A létminimum ennél alacsonyabb, a folyamatos életvitellel kapcsolatos alapvető szükségletek költségigényét jelzi. De a létminimum is magasabb a fizikai megélhetéshez szükséges minimumnál.

Az 1985. évi fogyasztóiár- és jövedelmi színvonal mellett az aktív háztartásban élők egy főre számított havi társadalmi minimuma mintegy 3050, létminimuma pedig 2500 forint. Az egy főre jutó személyes jövedelem országos átlaga jelenleg havi 4600 forint. A társadalmi minimum ennek 65 százalékát, a létminimum pedig 53 százalékát éri el.

A számítások szerint jelenleg a lakosság mintegy 7 százaléka él a létminimum alatt. A hetvenes évek második felében ez az arány meghaladta a 10 százalékot. Szociálpolitikánk tehát a nehezebb körülmények között is törekedett e rétegek helyzetének a javítására.

Mint már annyiszor, most is felvetődött: végül is célszerű volt-e a fizetőképesség megőrzését, illetve a külső egyensúly javítását fő prioritásként kezelni? Megérte-e az országnak e gazdaságpolitika követése és megvalósítása? Erre a kérdésre a nemzetközi tapasztalatok megfelelő választ adnak: az a több mint ötven ország, amelyik átütemezést kért, lényegében nem oldotta meg problémáit, sőt több szempontból nehezebb feltételek közé került. Adósságterheik tovább növekedtek, a kibontakozás lehetősége távolabbra került. Ezt mi is csak nagy erőfeszítésekkel és az említett áldozatokkal tudtuk elkerülni, de bizonyosak lehetünk benne, hogy megérte.

II

Ez év tavaszán pártunk XIII. kongresszusa megfogalmazta azokat a fő társadalmi-gazdasági célokat, amelyek a VII. ötéves népgazdasági terv kidolgozásának alapjául szolgáltak.

A KGST-tagországokkal folytatott tervkoordinációs tárgyalások befejeződtek. Kedvező, hogy importunk volumene – ebben a relá-

cióban – a VI. ötéves tervben megvalósult szinten tartás után mintegy évi 2,5 százalékkal emelkedhet. Exportunkat ennél kissé nagyobb mértékben kell növelnünk.

A Szovjetunióval folytatott tárgyalások eredményeképpen a kölcsönös áruforgalom 51 milliárd rubelt ér el az öt év alatt. Az energiahordozók, a villamos energia, valamint a nyers- és alapanyagok behozatala az 1985. évi szállítási szinten biztosítva van, illetve földgázból jelentős importnövekedés valósul meg.

A szovjet igényekhez alkalmazkodva változtatjuk exportszerkezetünket, növeljük az élelmiszer-ipari, az ipari fogyasztási cikkek, a szerkezeti anyagok és a legkorszerűbb gépek szállítását. Fokozzuk a szovjet üzemek rekonstrukciójában való részvételünket.

A tőkés világgazdaságot illetően a terv azzal számol, hogy a fejlett országok piacain az eddiginél is erősebb verseny várható; a fejlődő országok helyzete pedig a fizetőképes kereslet szempontjából erőteljesen differenciálódik. Annak érdekében, hogy fennmaradjon hazánk kedvező nemzetközi pénzpiaci megítélése s a gazdaságfejlesztést finanszírozni tudjuk, a következő években is alapvető gazdaságpolitikai követelmény adósságállományunk csökkentése.

E kérdés során röviden kitérek arra a vitára, amely az adósságcsökkentés mértékéről a terv készítését és bizonyos mértékig a társadalmi eszmecseréket is végigkísérte. A kérdés úgy vetődött fel, hogy az adósságállomány mérséklésére szánt összegből évente fel kellene szabadítani egy bizonyos összeget a legversenyképesebb feldolgozó iparágak fejlesztésére.

Ezzel az elgondolással kapcsolatban abból kell kiindulni, hogy az adósságállomány tervezett csökkentését mindenképpen el kell érnünk, hogy a pénzvilág megítélése a magyar gazdaságról változatlanul kedvező maradjon. Az elmúlt évek tapasztalataiból le kell szűrnünk, hogy a rólunk alkotott kép annak arányában javult, ahogyan előre tudtunk haladni az export növelésében és az adósságállomány leépítésében. A nemzetközi bizalom fenntartása létérdekünk, az adósságcsökkenés folyamatának megállításával az iránt tanúsított bizalmat rendítenénk meg. Emellett a jövőben törekednünk kell a külföldi működő tőke eddiginél nagyobb mérvű bevonására. Ehhez világosan ki kell jelölni azokat a területeket, amelyeket az ilyen eszközökből fejleszteni kívánunk, s vonzóbbá kell tenni a másik fél számára a feltételeket.

A tervjavaslat a gazdaság fejlesztésének forrásszükségletét nem a külső egyensúly terhére kívánja megteremteni, hanem a belföldi forrásképzés növelésével. Ez a hatékonyság növelése terén feszített feladatokat jelent. Ezt a megközelítést is viták kísérték mind a lehe-

tőségek, mind pedig az igények szempontjából. Egyes vélemények szerint az ötéves terv túl sok prioritásnak kíván egy időben eleget tenni, s ezért csak – mondhatni – araszolva előrehaladást tud felvázolni. Azt is hozzáteszik, hogy a külső egyensúly javítása, a belső egyensúlyi viszonyok stabilizálása, a növekedés dinamizálása, a teljes foglalkoztatottság fenntartása, az infláció visszaszorítása közgazdaságilag bizonyos fokig „üti" egymást, ezért ezeknek egyikét-másikát – például a teljes foglalkoztatottság elvét, az antiinflációs programot – fel kellene adni, a veszteséges üzemeket pedig radikális módon fel kellene számolni. A költségvetés ezáltal mentesülne a rosszul gazdálkodó vállalatok, szövetkezetek évi több milliárd forintos támogatásától, és az így felszabaduló pénzforrásokat a gazdasági növekedés szolgálatába lehetne állítani.

Az így vélekedők – noha elismerjük szándékaik tisztességét – többek között számításon kívül hagyják azt a lényeges kérdést, hogy rendszerünk nem barátkozhat meg a munkanélküliség gyakorlatával, ráadásul a megszüntetett gyártást a hiányok elkerülése végett rövid távon importból kellene pótolni, ami minden bizonnyal külső egyensúlyi helyzetünk romlásához vezetne. Ezért az alacsony jövedelmezőségű, veszteséges termelés megváltoztatása érdekében az első teendőnek a termelés gazdaságossá, hatékonyabbá tételét kell tekintenünk, s csak ha erre nincs mód, akkor kell végső soron a tevékenységet megszüntetni.

A VII. ötéves népgazdasági terv irányelvei olyan fejlődést vázolnak fel, amelynek gazdaságpolitikai irányvonalában a hatékonyság és a kiegyensúlyozott fejlődés feltételeinek megteremtése, a külső és a belső egyensúly további javítása áll. A gazdasági növekedés élénkítésére alapozva az irányelvek a belföldi felhasználás –, többek között a reálbér és a beruházások –, valamint a behozatal csökkenésének megállítását, majd fokozatos emelését, a hatékony és teljes foglalkoztatás megvalósítását, az árszínvonal növekedési ütemének mérséklését tűzik ki célul.

Öt évvel ezelőtt az volt az alapvető feladat, hogy mindent az egyensúlyi követelményeknek rendeljünk alá, ami később úgy módosult, hogy mindent a fizetőképesség szolgálatába kell állítanunk. Akkor azért aggódtunk, hogy a belső felhasználás fékezése ne okozzon társadalmi-politikai megrázkódtatásokat, most a gazdasági fejlődés élénkítésének lehetőségeivel foglalkozunk. Akkor a legdrágább hitelekre is rákényszerültünk, csak hogy átsegítsen bennünket a legnyomasztóbb gondokon. Ma e tekintetben is más a helyzetünk. Az 1980-as évek elején több olyan lépést is kellett tennünk, amelyek nem voltak összhangban irányítási rendszerünk lo-

gikájával, napjainkban pedig az alapelveknek megfelelően dolgozunk a rendszer továbbfejlesztésén.

A körülmények tehát több tekintetben kedvezőbbek, de a feladatok nem lettek kisebbek, különösen nem a termelőágazatokban.

Az iparra háruló legfontosabb feladat, hogy az eddiginél nagyobb mértékben járuljon hozzá a népgazdaság külső és belső egyensúlyának javításához, a nemzeti jövedelem gyarapításához, és ezáltal gazdaságunk gyorsabb fejlődésének egyik lendítőjévé váljon. Ehhez az iparnak hatékonyabban kell hasznosítania szellemi és anyagi erőforrásait, gyorsítania kell a tudományos kutatás és a műszaki fejlesztés hazai, valamint nemzetközi eredményeinek hasznosítását, rugalmasabban kell alkalmazkodnia a világgazdaság követelményeihez, jobban kihasználva a nemzetközi munkamegosztásból adódó előnyöket.

A kitermelő és a feldolgozó ipari ágazatok közötti aránynak a feldolgozó ipar javára kell módosulnia. A gépiparban – a külső feltételekkel összhangban – a piacváltási folyamatnak fel kell gyorsulnia; az ágazat nem rubelelszámolású kivitelének dinamikája meg kell haladja a rubelelszámolásúét, s ez az elmúlt évek tendenciájától eltérő, jelentős változás.

Az energiafelhasználáson belül növekszik az atomenergia szerepe, és tovább kell csökkenteni a szénhidrogének arányát. A szénbányászatban a külszíni termelés fog dinamikusan fejlődni; a kohászatban a minőség javítása a feladat; a vegyiparban a terv a könnyűvegyipart, a gyógyszergyártást, a műanyag-feldolgozást és általában a feldolgozás területeit részesíti előnyben.

Kiemelt feladat a fajlagos anyagfelhasználás csökkentése. A mikroelektronika, az elektronizáció a biotechnológia gyorsabb ütemű fejlesztésével valamennyi iparág, sőt az egész népgazdaság korszerűsítését kívánjuk elősegíteni. Egyes területeken fel kell gyorsítani a technológia- és termékkorszerűsítés már megkezdett folyamatát, kiemelten kezelve a rekonstrukciókat.

A mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban kiemelt célunk, hogy a termelés magasabb színvonalon elégítse ki a hazai keresletet, csökkenjen a ráfordítás és bővüljön a gazdaságos kivitel. A termelés rugalmasan alkalmazkodjon a belföldi és a külpiaci igényekhez.

Szeretnénk, ha a növénytermesztés gyorsabban emelkedne az állattenyésztésnél. Ezért továbbra is kiemelten kezeljük a gabonatermelés fokozását. Célunk, hogy 1990-re gabonából 17,5-18 millió tonnát termeljünk. Ez nem könnyű feladat, mert az amúgy is magas termelési színvonalat 10-15 százalékkal kell tovább emelnünk.

Az állattenyésztés területén a jövedelmezőség növelését és az export-versenyképesség javítását akkor tudjuk elérni, ha a fajlagos hozamokban és a minőségjavításban előbbre lépünk. A vágóállat-termelés növelésében kiemelt feladat a baromfitenyésztés; nő a vágósertés- és a vágójuhtermelés is. A tejtermelés mennyisége 6-8 százalékkal bővül, de az egy tehénre jutó hozamnak több mint 10 százalékkal kell nőnie.

A célokat a mezőgazdasági és az élelmiszer-ipari technológia korszerűsítésével, különösen a talajok termőképességének fokozásával, az állattartó telepek rekonstrukciójának gyorsításával és a csomagolás fejlesztésével akarjuk megalapozni. A vállalatok és a szövetkezetek számára jelentős feladat a költséggazdálkodás, a minőség, a versenyképesség javítása, a feldolgozottsági fok növelése a piaci igényeknek megfelelően.

A mezőgazdaságban előrehaladásunk sikerének biztosítékai a szocialista nagyüzemek és az általuk integrált háztáji gazdaságok. E történelmileg bevált tulajdonformák biztonsága s együttműködésük fejlesztése hosszú távú érdekünk.

A tervjavaslat hatékonysági követelményei igen magasak. Öt év alatt a terv a komplex hatékonysági mutató 17-19 százalékos növekedésével számol. Az egy foglalkoztatottra jutó termelésben 21-23 százalékos növekedést kell elérni, s meg akarjuk állítani, de legalábbis mérsékelni az állóeszköz kihasználtságának romló tendenciáját. Az összenergia-felhasználás csupán évi 1 százalékkal, ezen belül a villamosenergia-felhasználás legfeljebb évi 3 százalékkal növekedhet. Az egységnyi nemzeti jövedelem növekményéhez szükséges energiafelhasználás így csak 0,4 százalékkal emelkedhet, ennek elérése igen nagy feladat. A fajlagos anyagfelhasználásban évi 1 százalékos javulással számolunk. Ezek a „kis" számok évente több milliárd forint megtakarítást jelentenek. Egy százalék anyagmegtakarítás például 13-14 milliárd forintot tesz ki, ami 1,5-2 százaléknyi nemzeti jövedelemnek felel meg; az energiafelhasználásban pedig minden 1 százalékos megtakarítás 330 ezer tonna kőolajjal egyenértékű.

A nemzeti jövedelem évi 3 százalékos, öt év alatt összesen 15-17 százalékos növekedése nemzetközi összehasonlításban átlagosnak minősíthető. A Közös Piac országai évi 2-2,5 százalékos növekedéssel számolnak a következő években, a szocialista országok viszont a miénknél magasabb növekedési ütemet irányoznak elő. Jó lenne, ha a fejlődés nálunk is élénkebbé válna; erre törekszünk is, de abból a követelményből nem engedhetünk, hogy a növekedés csak intenzív forrásokból táplálkozhat.

A gazdasági növekedésnek az adott feltételek mellett tervezhető üteme feszített feladatot jelent, de nem elérhetetlent. A terv megvalósítása során a korábbi évekhez képest kedvezőbb körülményekre is támaszkodhatunk:

– A beruházások, ha szerény mértékben is, de növelhetők.

– Lehetőség nyílik az import – ezen belül a technika fejlődését szolgáló eszközök behozatalának – növelésére.

– A külső egyensúly javítására a nemzeti jövedelem növekményének kisebb hányadát kell fordítani.

– A KGST-tagországok hosszú távú műszaki fejlesztési programjának öt fő irányához (az elektronizáláshoz, az automatizáláshoz, az atomenergetikához, az új anyagokhoz és technológiákhoz, a biotechnológiákhoz) való kapcsolódásunk húzóerővé válhat az egész magyar tudományos, műszaki és termelési potenciál számára.

A gazdaság tervezett ütemű fejlődése a belső felhasználás területén lehetővé teszi a kongresszus határozatainak végrehajtását. Az első két évben lehetőségeinket szűkíteni fogja ugyan, hogy az idei évhez képest növelni kell a kiviteli többletet és a belföldi felhasználás ebben az időszakban a nemzeti jövedelemnél csak lassabban növekedhet, később azonban már elérheti, majd meg is haladhatja annak dinamikáját. Ez lényeges változás az 1981–1985-ös időszakhoz képest, amikor a belföldi felhasználás körülbelül 3 százalékkal mérséklődött.

A nemzeti jövedelem belföldi felhasználásában emelkedik a felhalmozás aránya: 1990-re a nettó felhalmozás megközelíti a 15 százalékot. Ez jelenleg csak 11 százalék. A szocialista szektor beruházásai 1986-ban még lényegében az 1985-ös szinten maradnak, de 1987-től nőnek, s 1990-ben 25-30 százalékkal haladják meg a jelenlegi szintet. A mostani tervidőszak végéhez képest az átlagosnál gyorsabban emelkednek a feldolgozó ipar és az élelmiszer-gazdaság, továbbá – hosszú idő óta először – a közvetlen termelőterületekével azonos arányban nőnek a termelő infrastruktúra (ezen belül is kiemelten a távközlés) beruházásai. A tervezettnél esetleg nagyobb jövedelemképződésből származó beruházási többletlehetőségeket elsősorban e területek fejlesztésére kell fordítani.

A VII. ötéves tervidőszakban mintegy 80 milliárd forintot irányzunk elő olyan fejlesztésekre, mint a Paksi Atomerőmű bővítése, a Progressz földgázvezeték, valamint a Bős–Nagymarosi Vízlépcsőrendszer építése. Ezek a fejlesztések hosszú távon teremtenek biztos energiaforrást a népgazdaság számára.

A tervjavaslat azzal számol, hogy a lakosság életszínvonalának és életkörülményeinek fejlesztésére fordítható források növekedhetnek. A következő öt évre a lakossági fogyasztás 8-10 százalékos, az egy főre eső reáljövedelem 9-11 százalékos növekedése irányozható elő.

A lakosság életszínvonalának a társadalom szélesebb körében érzékelhető emelkedését a teljesítmények tervezett növelésével lehet és kell megalapozni. Az anyagi ösztönzés oldaláról ezt úgy lehet elősegíteni, hogy a tervjavaslatban a lakossági jövedelmek növekedésében nagyobb szerephez jussanak a munkajövedelmek. 1986-ban lehetővé válik a reálbér szinten tartása, 1990-ig 5 százalékos emelése. A bérek elveinknek megfelelően differenciáltan fognak nőni. A fejlődés jelenlegi szakaszában a szocialista árutermelő gazdaságban a dolgozóknak a szocialista építésben való aktív részvételét az erkölcsi ösztönzők mellett hosszú távon csak az anyagi érdekeltség elvének alkalmazásával lehet fenntartani. Ez a teljesítmény és az ennek megfelelő jövedelem szerint differenciálja a dolgozókat, a családokat. Egyúttal a szociálpolitikának és az adózási rendszernek a továbbfejlesztésével csökkentenünk kell az indokolatlan, illetve a szociális helyzettől függő aránytalanságokat a jövedelemben. Szociális igazságtevésről csak a jövedelmekkel arányos közteherviseléssel együtt beszélhetünk. Szocialista elveinkből és a társadalmi igazságérzetből fakad az a követelmény, hogy ki-ki a személyes jövedelme alapján, annak arányában járuljon hozzá a közterhek viseléséhez. Ezt szem előtt tartva kívánjuk fejleszteni szociálpolitikánkat, megújítani adórendszerünket.

Alapvető feladatnak tekintjük a kiegyensúlyozott lakossági áruellátás fenntartását és lehetőség szerinti javítását. A lakossági infrastruktúra területén a fejlődés üteme általában nem növelhető ugyan, de a kiemelt területekre – a nagy létszámú korosztályok iskoláztatására, az egészségügyi ellátás technikai korszerűsítésére, az egészséges ivóvíz biztosítására – több forrást teremtünk. Az állami bérlakásépítés aránya az 1985. évihez képest kissé emelkedik.

A pénzbeli és a természetbeni társadalmi jövedelmek, juttatások összességének reálértéke mintegy 13 százalékkal nőhet. A pénzbeli juttatások döntő része továbbra is a társadalombiztosítási rendszeren keresztül, a munkában való részvétel jogán jár. Egyes juttatásoknál azonban jobban érvényt kell szerezni a szociális rászorultság elvének, a hátrányos helyzetben levők segítésének.

A szociálpolitikával szemben azt a követelményt támasztjuk,

hogy szélesebb körben nyújtson érezhető létbiztonsági garanciákat és segítse népesedéspolitikai céljaink megvalósítását. Ezért a társadalombiztosítás rendszerén kívül a legjobban rászorulók megsegítése érdekében az egyedi támogatási formákat, a segélyezés elveit, módszereit is fejleszteni, a családsegítő központok hálózatát kiépíteni, a lakóhelyi szociális tevékenységet pedig bővíteni kell.

A VII. ötéves tervidőszakban megkezdjük a nyugdíjrendszer korszerűsítését. A javaslatokat 1986-ban a társadalmi szervek vezető testületeivel előzetesen megbeszéljük. A módosítás célja, hogy a nyugdíjasok jövedelmi perspektívája biztonságosabb legyen, mérséklődjenek anyagi helyzetük különbségei.

A meglevő nyugdíjak szélesebb körben való megőrzését már 1986-ban meg kell kezdeni. Először a 70 éven felüli nyugdíjasok kapnak az áremelkedéssel azonos mértékű nyugdíjemelést, ami jövőre várhatóan 5 százalékot jelent. A tervidőszak folyamán a nyugdíjak vásárlóértékének megőrzését a 70 éven aluliak bővülő körére is ki kell terjeszteni, először a kisebb nyugdíjjal rendelkezőkre. Emellett céljaink közé tartozik a magasabb nyugdíjak értékvesztésének mérséklése is.

Fokozni kívánjuk a gyermeknevelés költségeiben való állami részvállalást is annak érdekében, hogy az egy főre jutó családi jövedelmekben mérséklődjenek a gyermekszámtól függő különbségek. 1986-ban a gyermekgondozási díj fizetésének ideje meghosszabbodik a gyermek másfél éves koráig; 1987-re pedig tervezzük a családi pótlék vásárlóérték-megőrzési rendszerének előkészítését.

A VII. ötéves terv egyik vonása, hogy a fogyasztóiár-szint emelkedését mérséklő programot tartalmaz. A közvélemény ma leginkább a fogyasztói árak emelkedésére reagál érzékenyen. A fogyasztói árak növekedése az elmúlt öt évben 39-40 százalékot ért el; a nominálkeresetek emelkedése ettől elmaradt.

Az egyik legnagyobb feszültség abból származott, hogy nem sikerült megőrizni a pénzbeli társadalmi juttatások reálértékét, főleg a nyugdíjaknál és a családi pótléknál. A lakásárak gyorsan emelkedtek, az állami lakásépítés mértékének csökkenése nehezítette a fiatalok, a nagycsaládosok, a szociálisan rászorultak lakáshoz jutásának lehetőségeit. Ez akkor is igaz, ha figyelembe vesszük, hogy az állam minden magánerős lakásépítéshez különböző csatornákon mintegy félmillió forint segítséget ad igen kedvező feltételek mellett.

Az infláció okai alapvetően a termelésben keresendők, amit a termékek versenyképességének alacsony szintje, a cserearányok tartós romlása jelez. De szerepük van ebben olyan tényezőknek is,

mint a belföldi kereslet és kínálat kiegyensúlyozatlansága, a hiányok újratermelődése, vagy az elosztásnak olykor a lehetőségeket meghaladó túlméretezése. Konkrét megjelenését tekintve az áremelkedés összefüggésbe hozható központi döntéseinkkel is: a belföldi felhasználás korlátozásának, az adósságszolgálathoz szükséges áru- és jövedelemátcsoportosításnak, az ártámogatások mérséklésének is ez volt az egyik eszköze.

Az okok között nagyobb súllyal szerepelnek az objektív tényezők, ezért a fogyasztóiár-növekedés visszaszorítása nem egyszerűen elhatározás kérdése. Eredményes antiinflációs politika megvalósítása csak úgy lehetséges, ha mielőbb versenyképes termékszerkezetet alakítunk ki és kínálati piacot teremtünk.

A közgazdászok egy része az antiinflációs politikával egyetért ugyan, de azt csak fokozatosan tartja megvalósíthatónak, mondván, hogy adminisztratív eszközökkel rövid idő alatt is le lehet szorítani ugyan a fogyasztói árak növekedését, de ez később – ha nincs gazdaságilag megalapozva – valahol visszaüt. Ebben van igazság. A politikai vezetés e program meghirdetésekor azonban köteles számításba venni a valóságos társadalompolitikai, közhangulati elemeket is. Az az elgondolás, hogy 1986-ban a fogyasztói árak mintegy 5 százalékkal emelkedhetnek, s a következő években el kell érni, hogy ez tovább – a tervidőszak második felében 4 százalékra – mérséklődjön. Tudjuk, hogy ezt gazdaságilag alátámasztani nem egyszerű, de mégsem mondhatunk le a követelményekről, mert akkor a jobb gazdálkodás iránti szigort is fellazítjuk.

A tervjavaslat kiemelt figyelmet fordít a termelési szerkezet korszerűsítésére, az ezzel kapcsolatos célok, eszközök és tennivalók meghatározására. Ebben nagy jelentősége van a már elkészült, illetve kidolgozás alatt álló központi társadalmi, gazdasági programoknak. A VII. ötéves tervhez 9 központi gazdaságfejlesztési program kapcsolódik. Mellettük a 11 cselekvési program középpontjában a népgazdaság szinte valamennyi ágára kiterjedve az informatika, a robottechnika, a biotechnológia meghonosítása áll, de készülnek ilyen programok a háttéripari problémák megoldására, a gazdaságos nem rubelelszámolású export fokozására, az import ésszerű kiváltására, a külgazdasági tevékenység javítására és a környezetvédelemre is.

A VII. ötéves terv végrehajtásának kiemelt feladata a konvertibilis elszámolású export minél jobb megalapozása. Az ezt szolgáló struktúraátalakítás elősegítése érdekében még ebben az évben meghirdetünk egy pályázati rendszert. A pályázatok során azok a vállalatok, amelyek a követelményeknek megfelelnek, felhalmozási

adókedvezményt, a hitelekhez pedig állami kamat-visszatérítést, illetve egyes esetekben alapjuttatást kapnak. Az exportképes termelés feltételeinek megteremtését a központosított műszaki fejlesztési alap is segíti.

A pályázatok alapján a vállalatok, a bankok és az irányító szervek megállapodásokat kötnek. Ezek olyan szerződések, amelyeknek megsértése esetén a vétkes fél anyagi felelősséggel tartozik a vállalt kötelezettség elmulasztásáért. Úgy véljük, hogy ezek a módszerek, ha következetesen, gazdaságirányítási rendszerünk elveivel összhangban alkalmazzuk őket, elősegíthetik a népgazdaság külső egyensúlyi helyzetének megbízható megalapozását hosszabb távra is.

Fel kell azonban hívni a figyelmet arra, hogy a célok megvalósításához szükséges jövedelemnövekedés még nincs minden szempontból biztonságosan megalapozva.

– A növekedés egyik legerősebb korlátja a rendelkezésre álló energiaforrások nem kielégítő mennyisége. A tervezett energiafelhasználás csak akkor lehetséges, ha a struktúra átalakulása, a műszaki fejlődés is ezzel összehangoltan alakul.

– Azt sem állíthatjuk nyugodt lelkiismerettel, hogy a másik alapvető követelmény, a nem rubelelszámolású export előirányzott, mégoly szerény növekedése is megfelelően alá lenne támasztva. A jelenleginél szerényebb célokat azonban e téren egyszerűen nem fogalmazhatunk meg, ezért elengedhetetlen, hogy e követelmény teljesítésének feltételeit menet közben alapozzuk meg.

– Feszültségekre és nehéz döntésekre kell felkészülnünk a beruházások területén is. Érthetően felfokozott igény mutatkozik a beruházások növelésére, az ehhez kapcsolódó támogatások bővítésére – kielégítésükre azonban nincsenek meg a szükséges források. Nem az a gondunk, hogy a célok és az eszközök összhangját alapvetően a források bővítésével hozzuk létre.

IV

A Központi Bizottság 1984 áprilisában állást foglalt az irányítási rendszer továbbfejlesztéséről. Azóta az irányítás minden területén új megoldások születtek:

– Korszerűsödtek a tervezési módszerek, javult a különféle időhorizontú tervek összehangolása, szélesedett és elmélyült a tervezés demokratizmusa, nyitottabb és rugalmasabb lett a népgazdasági terv (ezzel összhangban módosítottuk a tervtörvényt).

– A folyamatos kormányzati irányítás hatásosabbá vált, bővült a rövid távon eredményesen alkalmazható irányítási eszközök tára (például különféle intervenciós alapok), törvény összegezi a tisztességes gazdálkodás normáit és a tisztességtelen tevékenységek korlátait.

– Folytatódott egy egészségesebb, a kis-, közép- és nagyvállalati szervezeteket és a köztük levő munkamegosztást jobban megvalósító gazdálkodói szervezeti rendszer kialakítása.

– Elkezdődött a bankrendszer átalakítása.

– Új formák (kölcsön, bérlet, értékpapírok, közös érdekeltségű vállalkozások stb.) javítják a termelőeszközök és más erőforrások célszerű áramoltatását.

– Megváltozott az állami irányító szervek és a gazdálkodó szervezetek kapcsolata, elkezdődött az új vállalatvezetési formák bevezetése.

– Lényegesen módosult a gazdasági szabályozás (árrendszer, vállalatijövedelem-szabályozás, új keresetszabályozási formák, új gazdasági kalkulációs elv).

A jövő évben is folytatjuk a megkezdett folyamatok kiboztakoztatását. Lényegében befejeződik az új vállalatvezetési formákra való áttérés, az illetékes kormányzati szervek dolgoznak egy új vállalati adórendszer kialakításán, készül a személyijövedelem-adózás koncepciója, korszerűsödik a társulási törvény, új szabályokat alakítunk ki a tartósan fizetésképtelen vállalatokkal kapcsolatos eljárásban.

Korszerűsítjük a bankrendszert. Ennek során ügyelni fogunk arra, hogy a Magyar Nemzeti Bank – mint a szocialista állam legfőbb pénzintézménye – irányítója legyen a pénzkibocsátásnak és a pénzforgalomnak, valamint kizárólagos felelőse a devizagazdálkodásnak. A bankrendszer decentralizációjának, a létrehozandó üzleti bankok eredményes működésének is fontos feltétele, hogy a legfőbb kérdésekben megmaradjon és erősödjön a jegybanki irányítás. Ez hozzátartozik a központi akarat érvényesítéséhez és a kormányzás lehetőségeinek biztosításához.

Gazdaságpolitikánk és a terv megvalósításának fontos feltétele, hogy a gazdaságirányítás továbbfejlesztését az elhatározott menetrend szerint folytassuk. Nehezíti dolgunkat, hogy a népgazdaság helyzete nem könnyű, a külgazdasági egyensúly javítása jelentős forrásokat köt le. Olyan látszat alakult ki, mintha a nehezebb körülmények a gazdaságirányítás egyes lépéseiből következnének. Ezért előrehaladásunk ütemezésénél számolnunk kell azzal is, mennyire tudjuk az irányítási rendszer megvalósításának program-

ját megértetni az emberekkel, mennyire sikerül azokat közérthetővé tenni. Céljaink elérését segíti, hogy a szocialista országok majd mindegyike saját gazdaságirányításának tökéletesítésén fáradozik, és meríteni kíván a többiek tapasztalataiból.

A gazdaságirányítási rendszer fejlesztése hatással van egész társadalmi és gazdasági életünkre. Változik a vállalatok és a kormány közötti munkamegosztás, szélesedik az állami tulajdon feletti rendelkezési jog. Új érdekegyeztetési mechanizmusok alakulnak ki, fejlődik a szakszervezetek érdekvédelmi tevékenysége, növekszik a Kereskedelmi Kamara érdekképviseleti szerepe. Változik a minisztériumok feladat- és hatásköre, és napirenden van a szövetkezetek érdekképviseletének korszerűsítése is. Vagyis a politikai intézményrendszeren belül is figyelemre méltó fejlődés következik be.

Ezek a változások a párt elé is újszerű feladatokat állítanak. A pártnak és minden szervezetének képesnek kell lennie arra, hogy felismerje, felszínre hozza, ütköztesse és szintetizálja a különböző érdekeket, és ez újfajta politikai módszerek alkalmazását is igényli. A pártmunkában az érvelő, politikai munkastílusnak, az eszmei befolyásolásnak, az iránymutatásnak az eddigieknél nagyobb szerepet kell kapnia, ami azt is megkívánja, hogy száműzzük a gazdaság pártirányításának egyes rossz, idejétmúlt elemeit.

Az ötéves terv irányelveit és annak indoklását megvitatta a megyei pártbizottságok első titkárainak értekezlete, a Minisztertanács elnökének felkérésére pedig megtárgyalták a társadalmi, politikai, érdekképviseleti és szakmai, tudományos szervek vezető testületei. A viták a kialakított gazdaságpolitikai irányvonallal való általános egyetértést tükrözték. Megállapították, hogy bár a tervezőmunka rendkívül bonyolult és nehéz feltételek között folyt, sikerült a XIII. kongresszus határozataival összhangban álló tervjavaslatot készíteni.

Az alapkérdésekben a megítélés egységes: a társadalmi, politikai, érdekképviseleti, szakmai és tudományos szervek vezetése és a népgazdasági tervezés azonosan értékeli gazdasági helyzetünket, a gazdaság dinamizálásának kihasználandó lehetőségeit, az ehhez vezető út fő jellemzőit. Erre alapozva megállapíthatjuk, hogy a tervjavaslat, valamennyi társadalmi réteget képviselő szervezet által elfogadható és támogatható program.

Az általános egyetértés mellett számos részkérdésben és néhány lényeges gazdaságpolitikai jellegű problémakörben kiegészítő, módosító jellegű észrevételek is elhangzottak, néhány megoldási javaslattal szemben fenntartások is megfogalmazódtak.

Az életszínvonal-politikát, a fejlesztéspolitikát illetően a lénye-

get tekintve egymással szemben álló véleményeket is kifejezésre juttattak. Az egyik megközelítés az volt, hogy a tervelgondolások nem elégítik ki a társadalmi várakozásokat, mások pedig azt vetették fel, hogy a terv a termelés, a hatékonyság növelésére vonatkozóan túlzott követelményeket fogalmaz meg. A viták során joggal igényelték a gazdaságtalan vállalatokkal és tevékenységekkel kapcsolatos teendők meghatározását. A megoldás sürgetése jogos. Valamennyi fórumon kiemelték a gazdasági reformfolyamat folytatásának szükségességét, s nincs vita abban, hogy annak végrehajtása középtávú tervünk megvalósításának egyik alapfeltétele.

A felvetések egy része a tervjavaslat elkészítésének végső szakaszában még hasznosítható, hozzájárul a terv jobb szakmai megalapozásához, és segít abban, hogy a társadalmi fogadtatás kedvező legyen.

A VII. ötéves terv reális célokat tűz társadalmunk elé. Meggyőződéssel vallhatjuk programunknak, mert nem kevesebbre vállalkozik, mint töretlenül folytatni a gazdasági építőmunkát, kibontakoztatni az intenzív forrásokat, javítani az életszínvonalat és az életkörülményeket, megalapozni egy lendületesebb előrehaladást.

A VII. ötéves terv megvalósításával tovább erősödik hazánk, szocialista társadalmi rendünk.

Megjelent: Pártélet, 1985. 12. sz.

15

A Központi Bizottság határozata a tagdíjfizetés új rendjéről

1985. NOVEMBER 12.

A Központi Bizottság megállapítja, hogy a Magyar Szocialista Munkáspártban a tagdíjfizetés alapvetően rendben történik. A párttagok havonta rendszeresen fizetik a tagsági díjat. A bevételek évről évre dinamikusan nőnek, a tagdíj fedezi a párt kiadásainak nagyobb részét.

Pártunk nagy jelentőséget tulajdonít a rendszeres tagdíjfizetésnek, azt elvi, politikai kérdésnek, a párttagság egyik feltételének, a pártfegyelem részének tekinti. A tagdíjfizetés fejezze ki a párttagoknak a párttal való rendszeres kapcsolatát. A párt tagjai jövedelmükkel arányosan, progresszíven fizessék a tagdíjukat.

A Központi Bizottság – figyelembe véve a tagdíjfizetéssel kapcsolatos eddigi tapasztalatokat, mérlegelve a XIII. kongresszus előkészítése során elhangzott észrevételeket, javaslatokat – a tagdíjfizetés rendjét az alábbiakban szabályozza:

– A tagsági díj fizetése havonként, alapszervezeti hovatartozás szerint, a keresetek arányában, százalékos rendszerben történjen.

– A párttagok tagdíjának megállapításánál általánosan követendő elv, hogy a tagdíj összege fizetési kategóriánként a párttag számára a párttagsággal együtt járó, önként vállalt anyagi kötelezettséget jelentsen.

Ennek megfelelően

1. A párt tagjai tagdíjukat havonként és abban az alapszervezetben fizessék, ahová szervezetileg tartoznak.

2. A tagdíjfizetés alapja

– a bérből és fizetésből élőknél a túlóra, a műszak- és melegüzemi, a folyamatos üzemi, a veszélyességi pótlék, továbbá a hűségjutalom, a szerződéses munkáért fizetett díj és mindennemű kitüntetéssel járó pénzjutalom nélkül számított, valamint a nyugdíjjárulékkal csökkentett előző évi kereset egyhavi átlaga;

– az önálló, illetve szabad foglalkozású párttagoknál a jövedelemadó alá eső, azzal csökkentett előző évi kereset egyhavi átlaga;

– a nyugdíjasoknál a nyugdíjazáskor megállapított nyugdíj összege;

– az önálló keresettel nem rendelkezők a legalacsonyabb tagdíjat fizessék.

3. A párttagok havonként, keresetük arányában a következőképpen fizessék tagdíjukat

1 000 Ft-ig	1 Ft
1 001– 2 000 Ft-ig	2 Ft
2 001– 3 000 Ft-ig	0,5 százalék
3 001– 4 000 Ft-ig	1,0 százalék
4 001– 5 000 Ft-ig	1,5 százalék
5 001– 6 000 Ft-ig	2,0 százalék
6 001– 8 000 Ft-ig	2,5 százalék
8 001–12 000 Ft-ig	3,0 százalék
12 001–16 000 Ft-ig	3,5 százalék
16 000 Ft felett	4,0 százalék

4. A tagdíj megállapításának és fizetésének módja:

– A tagdíjat egy évben egyszer, az első negyedévben a havi átlagkereset alapján, a párttaggal egyetértésben állapítsák meg. A fizetendő összegen az alapszervezet vezetősége – saját kezdeményezésére vagy a párttag kérésére – indokolt esetben változtathat; például szociális körülmények jelentős rosszabbodása, tartós betegség esetén.

– A tagdíj befizetését a pártcsoportbizalmi a tagsági könyvbe történő beírásával ismeri el. A párttagok a tagdíjfizetést a befizetési íven aláírásukkal igazolják.

5. A Központi Bizottság szükségesnek tartja, hogy

– pártalapszervezetek az éves beszámoló taggyűlésen értékeljék a tagdíjfizetést;

– a Központi Bizottság Titkársága és a pártbizottságok szükség szerint, de évente legalább egyszer testületi ülésen tekintsék át a tagdíjfizetés helyzetét.

*

A Központi Bizottság határozata 1986. január 1-jétől érvényes.

Megjelent: Pártélet, 1985. 12. sz.

16

NÉMETH KÁROLY

A tagdíjfizetés rendjének módosításáról[1]

Pártunkban a szervezeti szabályzat szerint a Központi Bizottság határozza meg a tagdíjfizetés rendjét. Erre legutóbb öt évvel ezelőtt, a XII. kongresszust követően, 1980. október 16-án került sor.

A Politikai Bizottság most, a XIII. kongresszus után áttekintette az 1980-as határozat végrehajtásának tapasztalatait. Előterjesztésünk tervezetét előzetesen megvitatta a Központi Bizottság mellett működő Pártépítési Munkaközösség. Véleményt kértünk a Központi Bizottság több tagjától, a Budapesti Pártbizottságtól és néhány megyei pártbizottságtól.

A párttagság az 1980-as határozatot – amely jórészt megszüntette a tagdíjfizetés korábbi ellentmondásait – egyetértéssel fogadta. A módosítások összhangban voltak azokkal az észrevételekkel és javaslatokkal, amelyeket a párttagság tett a XII. kongresszus előkészítése során.

Kedvező fogadtatásra talált a tagdíjfizetéssel kapcsolatos munka politikai jellegének erősítése, az önkéntesség hangsúlyozása, a pártalapszervezetek jogkörének bővülése és a taggyűlések szerepének növelése a tagdíj összegének meghatározásában. Általánosnak mondható, hogy a pártszervek minden szinten nagy gondot fordítottak a határozatból adódó feladatok végrehajtására, az évenkénti tagdíjbesorolásokra, a párttagság és a pártszervezetek felkészítésére az új tagdíjfizetési rend szerinti munkára. A párttagokkal folytatott beszélgetések a legtöbb helyen politikai véleménycserékké is váltak, segítették a párthoz fűződő kapcsolatok erősítését.

A tagsági díjjal kapcsolatos politikai munka egyre inkább a pártélet szerves részévé válik. A tagdíjfizetési morál jó. Az elmúlt öt évben a párttagság túlnyomó többsége a határozatnak megfelelő mér-

[1] Előadói beszéd a Központi Bizottság 1985. november 12-i ülésén.

tékben és havi rendszerességgel fizette a tagsági díjat, amely a párt működésének meghatározó anyagi forrása. Elvi és politikai szempontból egyaránt fontos hangsúlyozni, hogy a párttagok jelentős mértékben hozzájárulnak a párt működésének költségeihez. Pártunk döntően saját bevételeiből, elsősorban a tagdíjakból fedezi kiadásait. Ebben az évben várhatóan a párt összes bevételének 69,5 százaléka tagdíjakból, 17,3 százaléka egyéb forrásokból származik. Az állami költségvetés hozzájárulása 13,2 százalék lesz. A párt költségvetése kiegyensúlyozott.

Pártunkban a rendszeres tagdíjfizetésnek elvi-politikai jelentősége van, ezért azt továbbra is a párttagság egyik feltételének, a pártfegyelem részének kell tekinteni. Elengedhetetlen követelmény, hogy a tagdíj is fejezze ki a párttagnak a párthoz fűződő rendszeres kapcsolatát, s a tagdíjfizetés havonként, alapszervezeti hovatartozás szerint, a keresetek arányában, progresszíven történjen. A tagdíjfizetés a párttag számára ezután is a párttagsággal járó, önként vállalt anyagi kötelezettség marad.

A tapasztalatok szerint a tagdíjfizetés rendszere összességében bevált, egyes elemei azonban módosításra szorulnak. Különösen az utóbbi két évben szaporodtak a tagdíjfizetéssel kapcsolatos bíráló észrevételek. Ebben jelentős szerepe van annak, hogy az elmúlt öt esztendőben a párttagság nagy részének életkörülményei is nehezebbé váltak. A XIII. kongresszus előkészítésének időszakában sok párttag kérte, hogy a központi szervek vizsgálják meg és módosítsák a tagdíjfizetési rendszer egyes elemeit. Széles körben fogalmaztak úgy, hogy a tagdíj magas. Pártunkban a tagdíj 10-12 ezer forint keresetnél eléri a nettó kereset 5 százalékát. A testvérpártoknál a progresszivitás felső határa 2-től 4 százalékig terjed.

Sokan felvetik, hogy a tagdíj általában is gyorsabb ütemben nőtt, mint a nominálkereset, miközben a reálbér csökkent. Ezzel is összefügg, hogy kifogásolják a törvényes munkaidőn túl végzett munkáért járó kereseteknek és a jutalmaknak a beszámítását a tagdíjalapba. Különösen az alacsony keresetűek és a nyugdíjasok sokallják a tagdíjat. Egyes párttagoknak nyugdíjuk reálértékének csökkenése miatt gondot okoz a változatlan összegű tagdíj fizetése, főleg ha a nyugdíj alacsony, és rajta kívül más jövedelmük nincs. A tagdíj mértéke esetenként hátráltatja a tagfelvételi munkát a családalapító fiatalok és egyes jól dolgozó szakmunkások körében. Mindezt mérlegelve javasoljuk, hogy a Központi Bizottság módosítsa 1980-as határozatát. Az ajánlott változtatás nem érinti az elvi követelményeket, ugyanakkor figyelembe veszi a párttagok észrevételeit, és a párttagsági díj jelentős mérséklését irányozza elő. Ez

abban jut kifejezésre, hogy

- a tagdíj felső határa 5 százalékról 4 százalékra csökken;
- a tagdíj 1000 forintig 1 forint, 1001 forinttól 2000 forintig 2 forint lesz;
- a 2000-3000 forint közötti kereset esetén erőteljesen mérséklődik;
- csökken 3000-12 000 forint kereset között is;
- a progresszivitás pedig a 12 000 forint kereset felett is érvényesül.

A párttagság széles körben tett észrevételt a tagdíjfizetés alapját képező kereseti összetevőkkel kapcsolatban. Főleg olyan keresetek beszámítását kifogásolták, amelyek rendszeresek ugyan, de vagy többletmunkából származnak, vagy az átlagon felüli teljesítmény anyagi-erkölcsi elismerését jelentik, mint például a jutalmak, a célprémiumok és a kitüntetéssel járó pénzjutalmak.

Ezért az előkészítő munka során mérlegeltük, hogy lehetséges-e a Központi Bizottság 1980-as határozatában megszabottnál egyértelműbb tagdíjfizetési alapot kialakítani. Arra a következtetésre jutottunk, hogy változatlanul a nyugdíjjárulék-köteles kereset jelentheti a leginkább egyértelmű és elfogadható számítási alapot. Ezért javasoljuk, hogy a továbbiakban is ez legyen a bérből és fizetésből élők tagdíjfizetési alapja, de néhány legtöbbet kifogásolt kereseti összetevő maradjon ki belőle. Tehát az ennek megfelelően megállapított és nyugdíjjárulékkal csökkentett előző évi kereset egyhavi átlaga legyen a tagdíjfizetés alapja.

A végzett számítások szerint a tagdíj mérséklése, az említett kereseti összetevőknek a tagdíjalapból történő elhagyása azzal a következménnyel jár, hogy a tagdíjbevétel az 1985. évihez képest csökken. A párt egyéb bevételi forrásainak bővülése ezt a kiesést szigorúan takarékos gazdálkodás mellett sem pótolhatja teljesen, ezért a hiány az állami költségvetési hozzájárulás növelésével fedezhető.

A javaslat további lényeges eleme, hogy szűnjön meg a tagdíjbélyeg, és helyette a párttagok keresetük arányában, kategóriánként megállapított százalékos rendszerben fizessék tagdíjukat. A párttagság észrevételeit figyelembe véve a javaslat előkészítése során nagy hangsúlyt kapott, hogy a progresszivitás mellett a tagdíj összege a kategóriákon belül is jobban igazodjon a tényleges keresetekhez. A százalékos rendszerre való áttérés ezt lényegében megoldja, egyúttal biztosítja a progresszivitás folyamatosságát is, ami találkozik a párttagok igazságérzetével. Emellett a fizetési kategóriáknak több mint a felére való csökkentése egyszerűsíti is a tagdíjjal kapcsolatos teendőket. Megjegyzem, hogy a testvérpártok nagy ré-

szénél, így a Szovjetunió Kommunista Pártjánál, Csehszlovákia Kommunista Pártjánál és a Német Szocialista Egységpártnál a tagdíjfizetés százalékos rendszerben történik.

A jóváhagyásra előterjesztett javaslat tovább erősíti a tagdíjfizetés politikai jellegét, a tagdíjrendszer stabilitását, növeli az alapszervezetek önállóságát és hatáskörét a tagdíjak megállapításában. Azt a jól bevált gyakorlatot követi, hogy a tagdíj összegét évente egyszer, az első negyedévben a havi átlagkereset alapján a párttaggal egyetértésben határozzák meg. A fizetendő összegen a taggyűlés az alapszervezet vezetőségének javaslatára vagy a párttag kérésére indokolt esetben – például a szociális körülmények jelentős rosszabbodása vagy tartós betegség esetén – a besoroláskor változtathat. Az év folyamán előforduló egyedi ügyekben a mérséklés az alapszervezet vezetőségének hatáskörébe tartozik.

Elhangzottak olyan vélemények is, amelyeket nem javasolunk figyelembe venni. Például, hogy a tagdíjfizetés alapja a törzsbér vagy az alapbér legyen; a párttag keresetét terhelő olyan kiadások is maradjanak ki a tagdíjfizetési alapból, mint a gyermektartási díj vagy a különféle kölcsöntörlesztések; a tagdíjat a család egy főre jutó jövedelme alapján állapítsák meg. Volt olyan javaslat is, hogy a tagdíjat ne az előző évi átlagkereset szerint, hanem mindig az éppen folyósított havi kereset alapján állapítsák meg. Felmerült az is, hogy a nyugdíjasok részére külön határozzák meg a tagdíj mértékét. Többen felvetették: az önkéntesség elve jelentse azt, hogy a párttag annyi tagdíjat fizessen, amennyit önszántából jónak lát.

Javasoljuk, hogy a Központi Bizottság ezeket az észrevételeket ne vegye figyelembe, mert nemcsak nem egyszerűsítenék a tagdíjfizetést, hanem az eddiginél is jelentősebb feszültségeket okoznának a párttagság körében.

A Politikai Bizottság megbízásából kérem a tisztelt Központi Bizottságot, hogy az írásban beterjesztett javaslatot, valamint a szóbeli kiegészítést vitassa meg és fogadja el.

Megjelent: Pártélet, 1985. 12. sz.

17

Közlemény a Központi Bizottság üléséről

1985. NOVEMBER 12.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1985. november 12-én Kádár János elvtárs elnökletével ülést tartott. Az ülésen a Központi Bizottság tagjain kívül részt vettek: a Központi Ellenőrző Bizottság elnöke és titkára, a Központi Bizottság osztályvezetői, a megyei pártbizottságok első titkárai, a Budapesti Pártbizottság titkárai, a Szakszervezetek Országos Tanácsának titkárai, valamint a Minisztertanács tagjai, az országos főhatóságok vezetői és a központi sajtó képviselői.

A Központi Bizottság megvitatta és elfogadta

– Szűrös Mátyás elvtársnak, a Központi Bizottság titkárának előterjesztésében az időszerű nemzetközi és külpolitikai kérdésekről adott tájékoztatót;

– Havasi Ferenc elvtársnak, a Politikai Bizottság tagjának, a Központi Bizottság titkárának előterjesztésében a VII. ötéves népgazdasági terv irányelveiről szóló javaslatot.

A Központi Bizottság Németh Károly elvtársnak, a párt főtitkárhelyettesének előterjesztése alapján – a párttagoknak a kongresszusi előkészületek menetében elmondott észrevételeit, javaslatait hasznosítva – módosította a tagdíjfizetés rendjét. Határozatát a Pártéletben közzéteszi.

I

A Központi Bizottság áttekintette a nemzetközi helyzet időszerű kérdéseit, a párt- és az állami szervek külpolitikai tevékenységét. Megállapította, hogy továbbra is súlyos veszélyeket rejt magában a szélsőséges imperialista körök által szított fegyverkezési verseny, a világ különböző részein kialakult katonai és politikai feszültség.

Ugyanakkor a szocialista országok békepolitikája, a néptömegek növekvő békeakarata, a tőkés országok felelősen gondolkodó politikusainak a fellépése, az élénkülő kelet—nyugati párbeszéd hozzájárul a nemzetközi légkör javításához, a feszültség enyhítéséhez.

1. A Központi Bizottság tájékoztatást hallgatott meg a Varsói Szerződés Szervezete Politikai Tanácskozó Testületének 1985. október 22–23-i szófiai üléséről.[1] Jóváhagyta küldöttségünk tevékenységét, és hangsúlyozta: a Magyar Népköztársaság a maga részéről mindent megtesz annak érdekében, hogy az ülésen elfogadott nyilatkozatban foglaltak megvalósuljanak. A Központi Bizottság kifejezte meggyőződését, hogy a Szovjetuniónak, a Varsói Szerződés tagállamainak a javaslatai jó alapul szolgálnak a feszültség csökkentéséhez, a nemzetközi biztonság megszilárdításához; megfelelő feltételeket teremtenek ahhoz, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Államok legfelsőbb vezetőinek közelgő genfi találkozóján a világbéke ügyét szolgáló, érdemi megállapodások szülessenek.

A Genfben folyamatban levő szovjet–amerikai fegyverzetkorlátozási és leszerelési tárgyalásoktól a világ népeivel együtt a magyar nép is olyan megállapodást vár, amely elejét veszi a világűr militarizálásának, lehetővé teszi a hadászati, valamint a közepes hatótávolságú nukleáris fegyverek számának jelentős csökkentését, és a fegyverzet alacsonyabb szintjén szavatolja minden érintett fél biztonságát.

A Központi Bizottság az Egyesült Nemzetek Szervezete megalakulásának 40. évfordulója alkalmából hangsúlyozta, hogy az ENSZ és szakosított szervezetei hozzájárulnak az egész emberiséget érintő kérdések megoldásához. A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa elnökének részvétele a jubileumi ülésszakon kifejezte, hogy hazánk változatlanul síkraszáll az ENSZ egyetemessége mellett, és fellép a tevékenységét gyengítő, megosztó törekvések ellen, s lehetőségeivel összhangban a jövőben is aktívan részt vállal az ENSZ munkájából.

A Központi Bizottság kifejezte azt a reményét, hogy a Budapesten tanácskozó európai kulturális fórum hozzájárul a kulturális

[1] A Varsói Szerződés Szervezete Politikai Tanácskozó Testületének 1985. október 22–23-i, 19. ülésén elfogadták „A nukleáris veszély elhárításáért, az európai és a világhelyzet kedvező fordulatáért" című nyilatkozatot. Megismételték a korábbi leszerelési javaslatokat, és kiegészítették azzal, hogy a két nagyhatalom fagyassza be 1986. január 1-jén haderői szintjét, beleértve a külföldön állomásoztatott egységeket is (lásd: Népszabadság, 1985. október 24.).

együttműködés, a nemzetközi légkör javításához, a népek közötti megértés és bizalom erősítéséhez.[2]

2. Pártunk és kormányunk az elmúlt időszakban tovább erősítette az együttműködést a testvéri szocialista országokkal.

A magyar–szovjet kapcsolatok fejlesztésének kiemelkedő eseménye volt Kádár János és Mihail Gorbacsov elvtárs szeptemberi moszkvai megbeszélése, amelyen áttekintették az országainkban folyó szocialista építés tapasztalatait és a kétoldalú együttműködés kérdéseit.[3] A Központi Bizottság megerősítette a Politikai Bizottságnak a tárgyalásokról hozott állásfoglalását. Hangsúlyozta annak jelentőségét, hogy pártjaink azonosan ítélik meg a nemzetközi helyzetet és a kibontakozás érdekében szükséges lépéseket. Kifejezte meggyőződését, hogy a magyar–szovjet baráti kapcsolatok fejlődése hozzájárul országaink előrehaladásához, a szocialista közösség egységének erősítéséhez.

Kádár János és Gustav Husák elvtárs prágai találkozója elősegítette a két szomszédos, baráti szocialista ország együttműködésé-

[2] 1985. november 25-én fejezte be munkáját (1985. október 15.–november 25.) Budapesten az európai kulturális fórum. A tanácskozáson részt vevő 872 küldött kétharmada alkotóművész, a kulturális élet területén működő tekintélyes szakember volt. Az ideológiai és politikai vitáktól eltekintve a munkabizottságokban folyó eszmecserékben az egyes művészi-kulturális területek szakmai problémái és a kapcsolatok elmélyítésének konkrét lehetőségei álltak a figyelem középpontjában. A tanácskozásról záródokumentumot – konszenzus hiánya miatt – nem sikerült elfogadni. Ezek után a magyar delegáció valamennyi résztvevő ország egyetértésével egy rövid közlemény elfogadását javasolta, azonban a román delegáció negatív álláspontja miatt konszenzus hiányában nem volt lehetőség a tervezet elfogadására sem.

A záróülésen mind a szocialista, mind a nyugati küldöttségek egybehangzóan sikeresnek és hasznosnak értékelték a kulturális fórumot. A felvetett javaslatok valamilyen formában történő megőrzése és megvalósítása mellett foglaltak állást, és széles körben osztották a magyar felszólalás megállapítását, hogy a budapesti fórum egy új szakasz kezdete a 35 ország kulturális kapcsolatainak történetében. Sikeresek voltak a kulturális fórum idején szervezett találkozók, országismereti programok, nemzetközi kulturális rendezvények. A tanácskozás idején hazai „ellenzéki" elemek által szervezett „ellenfórum", aminek az ellenséges propaganda – sikertelenül – nagy publicitást adott, elszigetelődött az értelmiségi közvélemény körében.

A Politikai Bizottság 1985. december 3-i ülésén tárgyalta a kulturális fórum tapasztalatairól készült előterjesztést, és megállapította, hogy hazánk ezzel eleget tett Madridban vállalt kötelezettségének. A rendezvény elősegítette a Magyar Népköztársaság nemzetközi tekintélyének további erősödését.

A kulturális fórum előtörténetéről lásd Propagandista, 1985. 4. sz., a fórum eseményeiről, lebonyolításáról és értékeléséről pedig Propagandista, 1986. 1. sz.

[3] Kádár János és M. Gorbacsov moszkvai találkozójára 1985. szeptember 24–25-én került sor (lásd: Népszabadság, 1985. szeptember 25., 26.).

nek fejlesztését.[4] A munkamegbeszélésen kifejezésre jutott, hogy az élet minden területére kiterjedő kapcsolataink erősítése közös törekvésünk. Hangsúlyozták, hogy népeink baráti szövetségének elmélyítését szolgálja a lenini nemzetiségi politika következetes megvalósítása.

Kádár János és Erich Honecker elvtárs budapesti megbeszélésén megelégedéssel állapították meg, hogy kétoldalú kapcsolataink a barátság és az egység jegyében folyamatosan bővülnek.[5] A 2000-ig szóló gazdasági és műszaki-tudományos együttműködési program előmozdítja a korszerű technológiák bevezetésének meggyorsítását, az ipari kooperáció fejlesztését.

3. A Központi Bizottság hangsúlyozta, hogy hazánk a békés egymás mellett élés szellemében változatlanul érdekelt a más társadalmi rendszerű országokkal folytatott párbeszédben, a kapcsolatok bővítésében. A kölcsönösen előnyös politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatok fejlesztése az enyhülési folyamatnak szerves része, hozzájárul a nemzetközi légkör javulásához.

Kádár János elvtársnak Nagy-Britanniában tett hivatalos látogatása, megbeszélése Margaret Thatcher kormányfővel, az elmúlt évben megkezdett legfelsőbb szintű magyar–brit párbeszéd folytatását jelentette, és kifejezte a törekvést egy békésebb világ megteremtésére.[6] A tárgyalások megerősítették a két félnek a kapcsolatok bővítésére irányuló szándékát, hozzájárultak az ehhez szükséges feltételek javításához.

Lázár György elvtárs Japánban tett látogatása, tárgyalása Nakaszone Jaszuhiro miniszterelnökkel alkalmat teremtett országaink

[4] Kádár János és Gustav Husák munkamegbeszélése 1985. október 30-án történt, amelynek során magyar–csehszlovák hosszú távú, 2000-ig szóló gazdasági, együttműködési, műszaki-tudományos megállapodást írtak alá (lásd: Népszabadság, 1986. november 1.).

[5] Kádár János és Erich Honecker budapesti megbeszéléseiről (1985. október 28–29.) lásd Népszabadság, 1985. október 29., 30.

[6] Kádár János küldöttség élén Nagy-Britanniában tett hivatalos látogatására 1985. október 31-e és november 2-a között került sor. Hivatalos tárgyalásokat folytatott Margaret Thatcher kormányfővel a nemzetközi helyzet legfontosabb kérdéseiről, különös tekintettel a fegyverkezésre. Bár a nemzetközi feszültség okainak megítélésében eltértek a vélemények, nézeteik egybeestek abban, hogy valamennyi országnak erőfeszítéseket kell tennie az emberiséget fenyegető veszélyek elhárítása érdekében.

Gazdasági és kulturális téren úgy ítélték meg, hogy a kölcsönös érdekek figyelembevételével tovább lehet lépni az együttműködésben. Egyetértettek abban, hogy a magyar–brit kapcsolatok fejlődése része a kelet–nyugati párbeszéd folyamatosságának megőrzésére, a kölcsönös bizalom erősítésére tett erőfeszítéseknek. A találkozó programjáról lásd Népszabadság, 1985. november 1.–november 4.

helyzetének, egymás álláspontjának jobb megismerésére, és fontos lépés volt a kétoldalú együttműködés fejlesztésében.[7]

4. A Központi Bizottság megerősítette pártunk és népünk szolidaritását az afrikai, ázsiai és latin-amerikai országok népeinek a politikai és gazdasági függetlenségért, a társadalmi felemelkedésért folytatott küzdelmével.

Ezt juttatta kifejezésre a Losonczi Pál elvtárs vezette párt- és állami küldöttség hivatalos, baráti látogatása Angolában és Zimbabwéban.[8] Az Angolai Népi Köztársaság elnökével, José Eduardo dos Santossal, valamint a Zimbabwei Köztársaság vezetőivel, Robert Mugabéval és Canaan Sodindo Bananával folytatott tárgyalások megerősítették hazánk szolidaritását a dél-afrikai agresszió és megszállás ellen küzdő országokkal és a nemzeti felszabadító mozgalmakkal, úgyszintén a korábban kiépített kapcsolatok továbbfejlesztésének közös óhaját.

Suhartónak, az Indonéz Köztársaság elnökének magyarországi látogatása államközi kapcsolataink fejlesztését szolgálta.[9]

5. A Központi Bizottság megállapította, hogy a nemzetközi helyzetre továbbra is kedvezőtlenül hat a megoldatlan közel-keleti válság. Az imperialista beavatkozás aláásta a térség népeinek biztonságát, és növeli a nemzetközi feszültséget. A Magyar Népköztársaság változatlanul a közel-keleti válság olyan átfogó, igazságos, tárgyalások útján történő rendezése mellett száll síkra, amely megfelel minden érintett fél jogos érdekeinek.

A magyar közvélemény aggodalommal figyeli a Dél-afrikai Köztársaságban kialakult helyzetet, elítéli a faji megkülönböztetés és elnyomás rendszerét, a jogaiért küzdő többség ellen alkalmazott rendőri terrort. Támogatásáról biztosítja az apartheid teljes felszámolásáért küzdő haladó és demokratikus erőket.

[7] Lázár György Nakaszone Jaszuhiro miniszterelnök meghívására 1985. szeptember 17. és 21. között tartózkodott Japánban. A látogatás programjáról szóló beszámolókat lásd Népszabadság, 1985. szeptember 18–21.

[8] A Losonczi Pál vezette párt- és állami küldöttség 1985. szeptember 26-án hivatalos, baráti látogatásra afrikai körútra indult. Angolában szeptember 27. és 30., Zimbabwéban szeptember 30. és október 3. között folytatott tárgyalást. A beszámolókat lásd Népszabadság, 1985. szeptember 27–30., illetve október 1–5.

[9] Suharto, az Indonéz Köztársaság elnöke 1985. szeptember 19. és 21. között tartózkodott Magyarországon. Itt-tartózkodásának programjáról lásd Népszabadság, 1985. szeptember 20–22.

II

A Központi Bizottság áttekintette a VI. ötéves terv teljesítésének tapasztalatait, és megállapította:

A terv fő céljainak megfelelően, népünk odaadó munkájának eredményeként, a nehéz viszonyok között is gyarapodott az ország, megőriztük a népgazdaság stabilitását, alapvető szociális vívmányainkat. A tapasztalatokból azonban kitűnik az is, hogy a termelés szerkezetének és a gazdálkodás hatékonyságának lassú ütemű javulása miatt az egyensúlyt főleg a belső felhasználás visszafogásával teremtettük meg, és a nemzeti jövedelem a tervezettnél mérsékeltebben növekedett.

A Központi Bizottság, kiindulva a XIII. kongresszus határozatából, mérlegelve az ország lehetőségeit, a VII. ötéves terv legfőbb gazdaságpolitikai céljául a gazdasági növekedés élénkítését, a külső és a belső egyensúly megszilárdítását, az életszínvonal és az életkörülmények érzékelhető javítását tűzi ki. Ennek megvalósításához elengedhetetlen a hatékonyság fokozásának, a műszaki haladásnak és a termelési szerkezet korszerűsítésének a meggyorsítása.

1. A Központi Bizottság rámutatott, hogy az intenzív fejlődés kibontakoztatásának alapvető feltétele szellemi és anyagi erőforrásaink jobb hasznosítása. A teljes foglalkoztatottság fenntartása mellett jobban kell érvényesíteni a hatékony foglalkoztatást. Ez megköveteli a céltudatos, fegyelmezett munkát, a jobb munkaszervezést, a vállalatok és a dolgozók érdekeltségének növelését a teljesítmények fokozásában. A termelőágazatokban nagy figyelmet kell fordítani a korszerű, versenyképes, jövedelmező termékek gyártásának bővítésére, a gazdaságtalan termelés gazdaságossá tételére, illetve visszaszorítására. A termelés fejlesztésének a gazdaságos kivitel bővítését és a belföldi kereslet megfelelő kielégítését kell szolgálnia. A nemzeti jövedelem hazai felhasználásában növekedjen a felhalmozás aránya. A beruházásokban nagyobb súllyal szerepeljenek a termelőágazatok, főleg a feldolgozó ipar és az élelmiszergazdaság.

Az irányítás további korszerűsítése, valamint a népgazdaság fejlődésére lényeges hatást gyakorló központi programok megvalósítása járuljon hozzá a gazdaság hatékonyabb működéséhez.

A tudományos kutatás és a műszaki fejlesztés segítse jobban a népgazdaság korszerűsítését, a nemzetközi versenyképesség erősítését. Meg kell gyorsítani a gyártmányfejlesztést, a fajlagos anyag- és energiafelhasználást csökkentő korszerű technológiák elterjesztését. Magasabb színvonalra kell emelni termelési kultúránkat.

2. A Központi Bizottság egyetért azzal, hogy az 1986–1990-es évekre szóló VII. ötéves népgazdasági terv fő előirányzatai a következők legyenek:

3. Az ipar vállaljon nagyobb részt a népgazdaság jövedelmezőségének fokozásában, exportjának bővítésében. Korszerű, jó minősé-

	Az 1980. évre tervezett növekedés az 1985. évi szint százalékában	
	Összesen	Évi átlagban
Nemzeti jövedelem	15–17	Kb. 3,0
Ipari termelés	14–16	2,5–3,0
Építés-szerelés	12–15	Kb. 2,5
Mezőgazdasági termékek termelése (1986–1990 között, 1981–1985-höz viszonyítva)	7–10	
Belföldi felhasználás	13–16	2,5–3,0
Lakosság fogyasztása	8–10	1,5–1,8
Egy főre jutó reáljövedelem	9–11	1,7–2,0
Egy keresőre jutó reálbér	Kb. 5	Kb. 1,0
Kivitel összesen	16–18	3,0–3,5
Behozatal összesen	16–18	3,0–3,5

A szocialista szektor beruházásaira 1200-1250 milliárd forint fordítható.

gű gyártmányokkal segítse elő a népgazdaság más területein is a színvonalas tevékenységet, a jövedelmezőbb termékértékesítést.

Folytatódjon az ipari vállalatok szervezeti rendszerének, belső érdekeltségi viszonyainak korszerűsítése. A vállalatok és a szövetkezetek gazdálkodjanak jobban a rendelkezésre álló eszközökkel és a munkaerővel. A piaci szükségletekhez igazodva újítsák meg termékszerkezetüket, fordítsanak nagyobb figyelmet az exportra.

Javítani kell az ipari szolgáltatásokat. Az igények kielégítéséhez növekvő mértékben járuljon hozzá a kisüzemi, kisegítő tevékenység, valamint a magánkisipar.

Az építőipari termelés igazodjon jobban a kereslethez. Javítani kell az építkezések minőségét, a termelékenységet, az eszközök gazdaságos kihasználását; csökkenteni a kivitelezési időt és az építkezési költségek növekedését. Az új lakások építése mellett nagyobb figyelmet kell fordítani a lakásállomány felújítására.

A mezőgazdaság, az erdőgazdaság és az élelmiszeripar termelése az exportlehetőségekkel és a hazai igényekkel összhangban bővüljön, csökkenjenek a ráfordítások. A gabonatermés a tervidőszak végére érje el a 17,5–18 millió tonnát. Az állattenyésztés fejlesztését

a jól értékesíthető, versenyképes áruk bővítésére kell alapozni. Javuljon a termékek minősége, választéka, feldolgozottsága. A háztáji és a kisegítő gazdaságok termelését továbbra is támogatni kell. A mezőgazdasági nagyüzemek a termelésben és az értékesítésben egyaránt szervezettebb együttműködést valósítsanak meg a háztáji, a kisegítő gazdaságokkal, a kistermelőkkel.

A közlekedési ágazat a szállítási igényeket a szervezettség javításával, a kapacitások egyenletesebb és fokozottabb kihasználásával elégítse ki. Kiemelt figyelmet kell fordítani a vasút korszerűsítésére, az országos úthálózat bővítésére. Folytatódjon a budapesti metróhálózat építése. A hírközlésben a legfontosabb feladat a telefonhálózat rekonstrukciója és bővítése.

4. A beruházások szolgálják a gazdaság hatékonyságának növelését, mindenekelőtt a feldolgozó ipar korszerűsítését, a nemzetközi versenyképesség javítását, a nem termelőágazatokban pedig a legfontosabb társadalmi igények kielégítését. A vállalati beruházások állami támogatása ösztönözze a kiemelt népgazdasági feladatok megoldását.

A Paksi Atomerőmű kivitelezés alatt álló egységei lépjenek üzembe, kezdődjön el a további bővítés. Az államközi szerződésnek megfelelően épüljön a Bős–Nagymarosi Vízlépcsőrendszer.

5. A külgazdasági kapcsolatok járuljanak hozzá a gazdaság jövedelmezőségének fokozásához, a külső egyensúly megszilárdításához. A kivitel a tervidőszak egészében haladja meg a behozatalt, javuljon gazdaságossága. A behozatalnak főként a versenyképes áruk termelését és a műszaki haladást kell szolgálnia.

A Szovjetunióval, a szocialista országokkal folytatott együttműködés továbbra is meghatározó nemzetközi gazdasági kapcsolatainkban. A közös fejlesztések távlati energia- és nyersanyag-beszerzési céljainkat szolgálják. A KGST keretében aktívan részt veszünk az integráció kibontakoztatásában, a hosszú távra szóló együttműködési programok megvalósításában, a műszaki-tudományos haladás meggyorsításában. Szorgalmazzuk a vállalatok, intézmények közvetlen kapcsolatainak bővítését.

A fejlett tőkés és a fejlődő országokkal szélesíteni kell a kölcsönösen előnyös gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokat, a más országok piacain való közös fellépést.

6. A VII. ötéves terv termelési előirányzatainak teljesítésével megalapozottan emelni kell az életszínvonalat, javítani az életkörülményeket. Az elosztási folyamatokban jobban érvényre kell juttatni a teljesítmények elismerését, a társadalmi igazságosságot és az arányos köztehervíselés elvét. A jövedelmekben nagyobb súllyal

szerepeljenek a bérek és a keresetek, s ezek jobban függjenek az egyéni teljesítménytől, a vállalati munka eredményeitől.

A szociálpolitika fő feladata változatlanul az, hogy a szociális jellegű egyenlőtlenségek mérséklésével erősítse a létbiztonságot. A juttatásokban kapjon nagyobb szerepet a rászorultság. Növekedjen a gyermeknevelés költségeihez való állami hozzájárulás. Meg kell őrizni a családi pótlék és az ösztöndíj reálértékét. A gyermekgondozási segély helyett a gyermekgondozási díjat kell fokozatosan általánossá tenni. A nyugdíjak reálértékét egyre bővülő körben kell megőrizni.

Az életkörülmények javítását elsősorban a szolgáltatások, az infrastruktúra fejlesztésével kell megalapozni.

– A tervidőszakban 320-340 ezer új lakás épüljön fel. Folytatni kell a felújításokat, korszerűsíteni a lakásgazdálkodást, jobban megszervezni a terület-előkészítést és a telekellátást. A lakásépítésen belül növelni kell az állami bérlakások arányát, de a lakások többsége – állami, vállalati és tanácsi támogatással – személyi tulajdonú lakásként épül fel. A tanácsok a lakáselosztásnál és a lakásépítés támogatásánál elsősorban a fiatal házasokat és a kis jövedelmű többgyermekes családokat segítsék.

– Törekedni kell a bölcsődei és óvodai igények minél teljesebb kielégítésére. Az iskolaügy kiemelt feladata a nagy létszámú korosztályok oktatási feltételeinek javítása. Folytatódjon az általános iskolák fejlesztése, a középfokú iskolahálózat bővítése, az egyetemek rekonstrukciója. A közművelődés támogatásával elő kell segíteni az általános kulturáltság növelését.

– Javítani kell az egészségügyi alapellátást, nagy figyelmet kell fordítani a betegségek megelőzésére, az orvostechnikai feltételek, a műszerezettség fejlesztésére. Az időskorúak ellátását szolgáló intézményhálózatot bővíteni kell.

– Az áruellátás jobban igazodjon a kereslethez. A fogyasztóiárszínvonal emelkedése a korábbinál mérsékeltebb legyen. Javítani kell az árak ellenőrzését, erősíteni a fogyasztók érdekvédelmét.

7. A terület- és településfejlesztés segítse elő a helyi adottságok és erőforrások jobb hasznosítását, mérsékelje a gazdasági fejlettségben és az életkörülményekben levő indokolatlan különbségeket. A települések arányosabb fejlesztése érdekében bővüljön a városok és környezetük közötti termelési, ellátási és igazgatási együttműködés. Nagyobb figyelmet kell fordítani a községek népességmegtartó képességének erősítésére.

8. Tovább kell folytatni a gazdaságirányítási rendszer, a kormányzati munka fejlesztését; a döntési rendszer váljon hatéko-

nyabbá, legyen összhangban a vállalati önállóság növelését szolgáló új vállalatvezetési formákkal.[10]

Növekedjen a tanácsok gazdasági, pénzügyi, döntési önállósága, felelőssége. A községek, a kisvárosok a korábbinál nagyobb arányban részesedjenek a központi pénzalapokból. A tanácsok munkájukban – a tervezésben, a végrehajtásban és az ellenőrzésben egyaránt – támaszkodjanak nagyobb mértékben a lakosságra.

*

A Központi Bizottság a VII. ötéves terv irányelveit megvitatva és elfogadva ajánlja a Minisztertanácsnak, hogy a tervet véglegesítse, és az erről szóló törvényjavaslatot jóváhagyásra terjessze az Országgyűlés elé.[11]

A VII. ötéves népgazdasági terv megvalósítása nagy követelményeket támaszt a politikai munkával szemben.

A pártszervezetek fejlesszék a gazdasági munkát segítő és ellenőrző tevékenységüket, szerezzenek érvényt gazdaságpolitikai elveinknek. Politikai eszközökkel mozdítsák elő a terv céljainak elérését, a helyi feladatok helyes meghatározását és megoldását, a társadalmi aktivitás és kezdeményezőképesség széles körű kibontakozását.

A Központi Bizottság felhívja a szakszervezeteket, a Kommunista Ifjúsági Szövetséget, a Hazafias Népfrontot, az összes tömegszervezetet, tömegmozgalmat, hogy segítsék a VII. ötéves népgazdasági tervben foglaltak valóra váltását. Karolják fel a jó kezdeményezéseket, mozgósítsanak az országos és a helyi gazdasági, társadalompolitikai feladatok megoldására. A szocialista munkaversenyt igazítsák a változó körülményekhez és követelményekhez.

A tömegpolitikai munka, a televízió, a sajtó, a rádió mutassa be

[10] A gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztésével kapcsolatos 1986. január 1-jén hatályos fontosabb jogszabályokat lásd Magyar Közlöny különszáma 3–232. old. Tartalma: törvények, törvényerejű rendeletek; a Minisztertanács rendeletei; a belkereskedelmi miniszter, a külkereskedelmi miniszter, az Országos Tervhivatal elnöke és a pénzügyminiszter együttes rendeletei; a pénzügyminiszter rendeletei; a pénzügyminiszter és a külkereskedelmi miniszter rendelete; a pénzügyminiszter és a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter rendelete; az Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal elnökének rendelkezései, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelkezése, az Országos Anyag- és Árhivatal elnökének rendelkezései; irányelve az egyes kisvállalkozások működésével kapcsolatos kérdésekről.

[11] A magyar népgazdaság VII. ötéves tervéről szóló törvényjavaslatát 1985. decemberi ülésén tárgyalta és fogadta el az Országgyűlés. A tervet lásd Népszabadság, 1985. december 23., melléklet.

a VII. ötéves népgazdasági terv céljait, propagálja országépítő programunkat, mozgósítson megvalósítására, támogassa a kibontakozást szolgáló törekvéseket.

A Központi Bizottság felhívja a párt tagságát, minden honfitársunkat, szocialista hazánk valamennyi állampolgárát, hogy ereje, tudása és képességei legjavát nyújtva dolgozzon az anyagi és szellemi javakban egyaránt gazdagabb élet feltételeit megteremtő VII. ötéves terv végrehajtásáért.

Megjelent: Népszabadság, 1985. november 14.

18

Közlemény a Központi Bizottság üléséről

1985. DECEMBER 4.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1985. december 4-én ülést tartott. Az ülésen a Központi Bizottság tagjain kívül részt vettek: a Központi Ellenőrző Bizottság elnöke és titkára, a Központi Bizottság osztályvezetői, a megyei pártbizottságok első titkárai, a Budapesti Pártbizottság titkárai, a Szakszervezetek Országos Tanácsának titkárai, valamint a Minisztertanács tagjai, az országos főhatóságok vezetői, a központi sajtó képviselői.

A Központi Bizottság megvitatta és elfogadta

– Kádár János elvtársnak, a párt főtitkárának tájékoztatóját a Varsói Szerződés tagállamai pártvezetőinek prágai találkozójáról;

– Havasi Ferenc elvtársnak, a Politikai Bizottság tagjának, a Központi Bizottság titkárának előterjesztésében az 1986. évi népgazdasági terv és állami költségvetés irányelveire vonatkozó javaslatát.

I

A Központi Bizottság tájékoztatót hallgatott meg a Varsói Szerződés tagállamai pártvezetőinek 1985. november 21-i prágai találkozójáról, amelyen a résztvevők információt kaptak Mihail Gorbacsov elvtárstól, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága főtitkárától a genfi szovjet–amerikai csúcstalálkozóról. A prágai találkozó eredményesen szolgálta a szocialista országok külpolitikájának összehangolását.[1]

A Központi Bizottság egyetért a genfi csúcstalálkozón a Mihail Gorbacsov elvtárs által képviselt szovjet állásponttal, amely teljes

[1] A Varsói Szerződés tagállamai pártvezetőinek 1985. november 21-i prágai találkozójáról lásd Népszabadság, 1985. november 22.

mértékben megfelel a Varsói Szerződés tagállamai egyeztetett külpolitikai törekvéseinek, s kifejezi a világ népeinek békeakaratát.

A nemzetközi helyzet további alakulása szempontjából nagy jelentősége van a csúcstalálkozó létrejöttének és annak, hogy a lényeges kérdésekben meglevő különbségek és véleményeltérések ellenére a két nagyhatalom vezetői közös nyilatkozatban kinyilvánították: atomháborút sohasem szabad kirobbantani, s abban nem lehet győztes. Számot vetve a lehetséges súlyos következményekkel, kijelentették, hogy elejét kell venni az országaik közötti bármilyen fegyveres konfliktusnak. Kifejezésre juttatták, hogy egymással szemben nem fognak katonai fölény elérésére törekedni, meg kell gyorsítani a tárgyalásokat az űrfegyverkezési hajsza megakadályozásáról, a nukleáris fegyverek korlátozásáról és csökkentéséről. Hangoztatták kölcsönös készségüket a szovjet–amerikai kapcsolatok és a nemzetközi helyzet javítására.

A Központi Bizottság kifejezte a magyar vezetésnek és népünknek azt a reményét, hogy a csúcstalálkozó hozzájárul a szovjet–amerikai fegyverzetkorlátozási tárgyalások érdemi előrehaladásához, s kedvezően hat a kelet–nyugati fórumok munkájára, mindenekelőtt az európai biztonság- és bizalomerősítő intézkedésekkel foglalkozó stockholmi konferenciára, valamint a közép-európai haderő- és fegyverzetcsökkentési bécsi megbeszélésekre. Mindez jelentősen elősegítené a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élését, kapcsolataik és kölcsönösen előnyös együttműködésük fejlődését.

A Központi Bizottság megerősítette, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt, a Magyar Népköztársaság népünk érdekeivel összhangban a jövőben is kiveszi részét a szocialista országok béketörekvéseinek valóra váltásából, a fegyverkezési verseny korlátozását, a nemzetközi biztonság megszilárdítását célzó közös erőfeszítésekből. Külpolitikai tevékenységében mindent megtesz az enyhülés, a sokoldalú nemzetközi együttműködés előmozdításáért.

II

A Központi Bizottság értékelte a gazdasági építőmunka 1985. évi tapasztalatait, megvitatta és elfogadta az 1986. évi népgazdasági terv és állami költségvetés irányelveit.[2]

1. A Központi Bizottság megállapította, hogy a népgazdaság ez

[2] Az 1986. évi állami költségvetésről és a tanácsok 1986–1990. évi középtávú pénzügyi előirányzatáról lásd Magyar Közlöny, 1985. december 29.

évi fejlődése elmarad a terv céljaitól, a termelés és a nemzeti jövedelem növekedése kisebb az előirányzatnál. Ebben szerepet játszik, hogy a gazdálkodás és az irányítás nem javult kellő mértékben, a szokásosnál hidegebb tél jelentős termeléskiesést és többletkiadást okozott, az értékesítési lehetőség a külpiacokon romlott. A külkereskedelmi áruforgalom aktívuma a tervezettnél kisebb. A belföldi felhasználás a tervnek megfelelően alakul.

Az 1985. évi gazdasági fejlődés főbb jellemzői:

A nemzeti jövedelem várhatóan 0,5 százalékkal haladja meg az 1984. évit. Az ipari termelés 1,5-2 százalékkal emelkedik. Az építőipar termelése nem éri el a tavalyit. A mezőgazdasági termékek termelése 1 százalékkal elmarad a tervhez képest. Gabonából 15 millió tonna termett. A zöldség- és gyümölcstermelés – a szőlő kivételével – megközelíti a tervezettet. Az állattenyésztés teljesítménye az állatállomány csökkenése következtében kisebb a számítottnál.

Az energiagazdálkodási, az anyagtakarékossági, a hulladékhasznosítási programok végrehajtása folytatódott, a fajlagos anyag- és energiafelhasználást azonban nem sikerült tovább csökkenteni. A munka termelékenysége kismértékben emelkedett.

A központi és a vállalati beruházások a terv szerint valósulnak meg. Átadásra kerültek olyan kiemelt beruházások, mint a márkushegyi és a nagyegyházi bányaüzem. A Ferihegyi repülőtér nagy rekonstrukciós munkája a tervezett ütemben halad, üzembe helyezték az új utasforgalmi épületet. Folytatódott a vasút villamosítása, a budapesti metró és az autópályák építése. Felépült a több célra hasznosítható Budapest Kongresszusi Központ, új szállodák létesültek, és több szálloda felújítása befejeződött.

Az előirányzottnak megfelelően a lakosság reáljövedelme és fogyasztása 1 százalékkal növekszik, a nomináljövedelem 8 százalékkal, az árszínvonal mintegy 7 százalékkal emelkedik. Az élelmiszerellátás kiegyensúlyozott, megfelelő. Az építőanyag-ellátás javult. Tüzelőanyagokból és tartós ipari fogyasztási cikkekből azonban a kínálat nem kielégítő. Az életkörülményeket javítja, hogy felépül 70 ezer lakás, 900 általános és középiskolai tanterem, valamint 1300 kórházi ágy létesül.

2. 1986-ban a VII. ötéves népgazdasági tervvel összhangban a gazdaságirányítás fejlesztésével, a meghirdetett társadalmi-gazdasági programok megvalósításával, a gazdálkodás hatékonyságának fokozásával élénkíteni kell a gazdasági növekedés ütemét, és tovább javítani a külgazdasági egyensúlyt. A gazdasági teljesítményekkel összhangban javuljanak az életkörülmények.

A Központi Bizottság egyetért azzal, hogy a Minisztertanács az

1986. évi népgazdasági tervet az alábbi fő előirányzatok szerint véglegesítse, és az állami költségvetésről szóló törvényjavaslatot az Országgyűlés elé terjessze.

	Az 1986. évi terv az 1985. évi várható teljesítés százalékában
Nemzeti jövedelem	102,3–102,7
Belföldi felhasználás	100,2–101,0
Ipari termelés	102,0–102,5
Építés-szerelés	101,0–101,5
Mezőgazdasági termékek termelése	103,0–103,5
Lakossági fogyasztás	101,0
Egy lakosra jutó reáljövedelem	101,0–101,5

A szocialista szektorban beruházásokra 201-204 milliárd forintot lehet fordítani. Az állami költségvetés bevételei 9-9,5 százalékkal, kiadásai 10-10,5 százalékkal emelkedhetnek.

Az ipar nagyobb mértékben járuljon hozzá a nemzeti jövedelemhez, jelentősen növelje kivitelét. Ehhez elengedhetetlen: a szerkezeti változások felgyorsítása; a hazai és a külpiaci kereslethez való alkalmazkodás; a gazdaságosan előállítható, magas feldolgozottságú termékek arányának növelése; a fajlagos anyag- és energiafelhasználást mérséklő, a minőséget javító technológiai eljárások elterjesztése; az alacsony hatékonyságú vállalatok gazdálkodásának javítása.

Folytatni kell a vállalati szervezeti rendszer korszerűsítését, be kell fejezni az új vállalatvezetési formákra való átállást.

Az építőipar a rendelkezésre álló kapacitások megfelelőbb kihasználásával szervezettebben, jobb minőségben, határidőre elégítse ki az igényeket. További intézkedésekkel élénkíteni kell a vállalatok közötti versenyt, és meg kell akadályozni az építési árak indokolatlan növekedését.

A mezőgazdaságban nagyobb hozamokkal, az anyag- és energiaráfordítások csökkentésével, a keresletnek megfelelő áruválasztékkal kell biztosítani a termelés és az export növekedését. Gabonából 16 millió tonna termést kell elérni. A kukorica vetésterülete számottevően növekedjen. Meg kell állítani az állatállomány csökkenését, az állattenyésztés termelését stabilizálni kell. Az élelmiszerexport a belföldi ellátás változatlan színvonala mellett valósuljon meg.

A közlekedési ágazatban az eszközök összehangoltabb, gazdaságosabb kihasználására, a szolgáltatások javítására, az energiafel-

használás mérséklésére kell törekedni. A távközlésben kiemelt feladat a telefonhálózat javítása, bővítése.

A beruházások mindenekelőtt a műszaki haladást, a termékszerkezet korszerűsítését, a megkezdett fejlesztések gyors megvalósítását szolgálják. Folytatni kell a Paksi Atomerőmű, valamint a Bős–Nagymarosi Vízlépcsőrendszer építését. Kismértékben növelhetők a tanácsi beruházások is. A vállalati beruházások és a hozzájuk nyújtott állami támogatások, hitelek elsősorban az export bővítését, az ésszerű anyag- és energiagazdálkodást segítsék.

A külgazdasági kapcsolatok tovább bővüljenek. Az exportnak az 1985. évinél dinamikusabb növelésével nagyobb kiviteli többletet kell elérnie. A Szovjetunióval, a KGST többi tagországával el kell mélyíteni a hosszú távú megállapodásokra és a távlati műszaki fejlesztési programra alapozott tervszerű gazdasági együttműködést, a vállalatok, intézmények közvetlen kapcsolatait. Minden szocialista országgal az együttműködés és az áruforgalom szélesítésére törekszünk. A kölcsönös előnyök alapján bővítjük gazdasági kapcsolatainkat a fejlett tőkés országokkal és a fejlődő országokkal.

A lakosság reáljövedelme és fogyasztása mintegy 1 százalékkal emelkedjen. A pénzbeli jövedelmek 6 százalékkal, a társadalmi juttatások mintegy 7 százalékkal, az átlagkeresetek 5-5,5 százalékkal növekedjenek. A bérezésben erősíteni kell a teljesítmények és a munka eredményessége alapján történő differenciálást. Szűkebb körben központi bérintézkedésre is sor kerül. 1986. január 1-jével soron kívüli béremelésben részesüljenek a szénbányászatban a szénfalon dolgozók, a közvetlen termelésirányítók és a kisegítők.

A fogyasztóiár-színvonal 5 százalékkal növekedhet, új központi árintézkedésekre csak szűk körben kerülhet sor. Szigorítani kell az árellenőrzést, meg kell akadályozni a termelői árak és a fogyasztói árak indokolatlan emelését. Biztosítani kell az árualap és a vásárlóerő egyensúlyát, meg kell őrizni az áruellátás színvonalát. Bővíteni kell a tartós fogyasztási, a ruházati cikkek kínálatát. Gondoskodni kell a lakosság megfelelő tüzelőanyag-ellátásáról.

A Központi Bizottság a kisgyermekesek és az időskorúak szociális biztonságának javítása érdekében ajánlja a gyermekgondozási díj igénybevételi idejének meghosszabbítását a gyermek másfél

[3] A gyermekgondozási díj igénybevételének meghosszabbításáról szóló (1 évről 1,5 évre) 5/1986. (II. 27.) MT számú rendeletet, valamint az egészségügyi miniszter 1/1986. (II. 27.) számú rendeletét a korábbi rendelet módosításáról és az új rendelkezés végrehajtásáról lásd Magyar Közlöny, 1986. február 27.

éves koráig,[3] 1986. január 1-jétől a 70 éven felüliek nyugdíjának 5 százalékos, minimálisan 150 forintos emelését.[4]

Az életkörülmények további javítását segítse elő 63-65 ezer lakás felépítése. A költségnövekedés ellensúlyozására emelni kell a szociálpolitikai támogatást, valamint a lakásépítéshez és -vásárláshoz nyújtott hitelek felső határát. Létesüljön 1300 kórházi ágy, 900 általános és középiskolai tanterem.

3. Az 1986. évi gazdaságpolitikai feladatok teljesítése felelősségteljes gazdasági és politikai munkát igényel. A gazdaságpolitikai célok elérésének fő módszere az irányítás és a gazdálkodás színvonalának emelése, a szervezettség javítása legyen.

A vállalatok, a szövetkezetek és a tanácsok a gazdaságpolitikai követelményekkel, a népgazdasági tervvel összhangban, saját lehetőségeik körültekintő mérlegelésével készítsék el éves tervüket.

Meg kell szüntetni a munkafegyelem lazaságait. Megfelelő munkaszervezéssel, jogi szabályozással, szemléletformálással biztosítani kell a munkaidőalap teljes kihasználását, és növelni kell e téren a vezetők és a dolgozók felelősségét.

A pártszervezetek politikai munkájukban mindenekelőtt a gazdaságpolitika érvényesítésére törekedjenek, a kitűzött célok elérésére, a hatékonyság növelésére, a jövedelmezőség fokozására, a minőség javítására, az ennek megfelelő cselekvésre mozgósítsanak.

Az agitáció és a tömegpropaganda segítse elő, hogy a dolgozók támogassák céljaink valóra váltását. A közgondolkodásban erősítse azt a felismerést, hogy az életszínvonal, az életkörülmények alakulása a gazdálkodás hatékonyságától és annak eredményeitől függ.

A Központi Bizottság felhívja a tömegszervezetek és a társadalmi mozgalmak vezető testületeit, hogy az 1986. évi népgazdasági terv megvalósítására mozgósítsák tagságukat.

*

[4] A 70 éven felüliek nyugdíjának 1986-ban történő 5 százalékos, minimálisan 150 forintos emelése után a Minisztertanács a Központi Bizottság javaslatára 1987. január 1-jétől 7 százalékkal, illetve minimálisan 180 forinttal emelte a 70 éven felüliek nyugdíját. Az 57/1985. (XII. 27.) MT számú rendelet módosításáról szóló 84/1986. (XII. 28.) MT számú rendeletet lásd Magyar Közlöny, 1986. december 28.

A Központi Bizottság a továbbiakban folyó ügyeket tárgyalt:

– elfogadta az 1986. évi munkatervét;

– ajánlást tett a Népköztársaság Elnöki Tanácsában megüresedett hely betöltésére;

– Borbély Gábor elvtársat, a Központi Bizottság tagját, a Budapesti Pártbizottság titkárát kinevezte a párt központi lapja, a Népszabadság főszerkesztőjének.

Megjelent: Népszabadság, 1985. december 6.

19

A KB Agitációs és Propaganda Bizottságának irányelvei a pártoktatás 1986/87. évi feladatairól

1986. JANUÁR 21.

A XIII. kongresszus a tudatformáló munkára, s benne a pártoktatás fejlesztésére hosszabb távra szóló, fontos útmutatásokat adott. Meghatározta a propaganda fő tartalmát és fejlesztésének követelményeit. A szükséges változtatásokért, a pártoktatás fejlesztéséért kifejtendő többéves munka alapjait és irányát a Politikai Bizottság 1985. november 5-i határozatában[1] körvonalazta.

Az intézkedések jelentős része az 1987/88-as oktatási évtől lép érvénybe, így az idei esztendőben csak néhány, bár igen fontos feladat megoldása kerül napirendre.

A pártoktatás fejlesztése egy hosszabb folyamatba illeszkedik. Alapja változatlanul a Központi Bizottságnak a pártpropaganda fejlesztéséről szóló 1976. október 26-i határozata.[2] Most a legfontosabb feladat a pártoktatás rendszerének hozzáigazítása a tartalmi követelményekhez. Ezért az elhatározott szervezeti változtatásoknak az eszmei, politikai nevelés minőségi javítását kell szolgálniuk.

A Központi Bizottság 1976. októberi határozata óta a pártpropaganda fejlesztésében több fontos döntés is született. Ilyen a Politikai Bizottság 1983. augusztus 2-i határozata a pártoktatás személyi feltételeinek továbbfejlesztéséről,[3] valamint a Titkárság 1983. december 12-i határozata az oktatási igazgatóságok kapacitáskihasz-

[1] A Politikai Bizottság 1985. november 5-i ülésén megtárgyalta az 1984/85. évi pártoktatás tapasztalatairól szóló jelentést, és a pártoktatás rendszerének fejlesztésére tett javaslatot. A témáról lásd a Propagandista 1986. 6., illetve 1986. 7. számában Kemény László „A pártoktatás megújítása" és a „Változások a pártoktatásban" című írásait.

[2] A Központi Bizottság 1976. október 26-i határozatát a pártpropaganda fejlesztéséről lásd A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1975–1980. Kossuth Könyvkiadó, 1983.

[3] A Politikai Bizottság 1983. augusztus 2-i határozatáról lásd az 1. dokumentum 1. sz. jegyzetét.

nálásának és az oktatómunka anyagi, technikai feltételeinek javításáról. A Politikai Bizottság e határozatokat továbbra is érvényesnek tartja, s ezeket a pártszervek munkájuk során vegyék figyelembe.

A változások indokolása

Az elsődleges cél a pártpropaganda hatásának, meggyőző és mozgósító erejének fokozása. A pártoktatás, amely a marxizmus–leninizmus hegemóniájának érvényesülését szolgálja, az ideológiai munka egyik legfontosabb területe. Hozzájárul ahhoz, hogy a párt sikerrel tölthesse be vezető szerepét, valóra válthassa politikáját.

A XIII. kongresszus a propagandamunkát, a pártoktatást a társadalompolitikai és a gazdasági feladatok megoldásának nélkülözhetetlen feltételeként jellemezte. Hangsúlyozta, hogy eszméink, világnézetünk terjesztésével segítse a szocialista építőmunkát, neveljen a szocializmus melletti meggyőződéses kiállásra, fejlessze a vitakészséget, növelje a tudatosságot, az aktivitást.

A marxizmus–leninizmus tanításainak terjesztése, eszmei befolyásának erősítése magas fokú felkészültséget és hozzáértést igényel. Meg kell küzdenünk a szocialista építés átmeneti ellentmondásainak, nehézségeinek hatására jelentkező elbizonytalanodással, távlatvesztéssel, negatív tudati tendenciákkal. Differenciáltan kell folytatnunk az ideológiai harcot a hazánkban is fellelhető nem marxista, eszméinktől idegen, ellenséges nézetekkel szemben.

Összességében olyan propagandamunkát kell végeznünk, amely jól megalapozza a párttagság felkészültségét és kezdeményező szellemű; számol az ismert és előre látható problémákkal, s azokat nyíltan tárgyalja.

A politikai munka megnövekedett követelményei változásokat igényelnek a vezetők képzésében is. Az általános politikai felkészültségen túl szükség van olyan speciális politikai, szakmai hozzáértésre is, amelyre minden választott funkcionáriusnak, apparátusban dolgozó munkatársnak szert kell tennie.

Ezeket az igényeket az élet keltette. A pártoktatásban a párttagok és a párton kívüli aktivisták nagy számban sajátították el a politikai, gazdasági, ideológiai ismereteket, vezetők tízezrei kaptak felkészítést az előttük álló feladatokra. Jelentős eredményeket értek el az oktatási igazgatóságok a káderek alap- és középfokú képzésében és felkészítésében. Sok tízezer emberre hatottak a tömegoktatási formák, különösen az utóbbi két évben az „Időszerű ideo-

lógiai és politikai kérdések" című tanfolyam. Javult az előadásos propaganda céltudatossága, hatásfoka is.

Ugyanakkor pártoktatási rendszerünk egyes elemei elmaradtak a fejlődéstől. Ennélfogva a pártoktatás vonzereje és hatása csökkent; csak részben tudja megértetni azokat a fontos kérdéseket, amelyek a szocialista építés mai feladataival kapcsolatosak. Pártoktatásunk sem a párttagok politikai kiállását nem erősíti kellően, sem a cselekvésre nem mozgósít eléggé. Nemcsak a lanyhuló érdeklődés, a részvétel visszaesése, hanem a tanulmányi programok rugalmatlansága, élettől való eltávolodása is mutatja, hogy a pártiskolák nem töltik be megfelelően rendeltetésüket. Hiányos egyes tisztségviselők felkészültsége a mozgalmi munkára, pedig ma már a funkció ellátásához elengedhetetlen a megalapozott tudás, a jó tájékozódóképesség. Ez nemcsak az általános elméleti, politikai ismeretek megszerzését igényli, hanem a konkrét beosztásra, megbízatásra szóló felkészítést is, beleértve a vezetői készség és képesség fejlesztését.

A tömegoktatás tanfolyamai tematikailag túlzottan szétaprózottak, hiányzik az oktatási rendszerből a marxizmus–leninizmus legfontosabb ismereteinek és szemléletének elsajátítását segítő alapozó tanfolyam. Nem épült egymásra az állami oktatás marxista–leninista képzése, az állami vezetőképzés és -továbbképzés, valamint a párt káderoktatása; nem alakult ki közöttük összhang. Így nem vált azonos értékűvé a különböző képzési formákban szerzett politikai végzettség, s ez mind a megítélésben, mind a továbbképzés irányításában zavarokat okozott. Figyelembe kell vennünk azt is, hogy módosultak az emberek élet- és munkakörülményei, amihez a pártoktatás szintén nem tudott kellően alkalmazkodni.

A pártoktatás fejlesztésének célja és módja

A pártoktatásnak minőségében és hatásában kell megváltoznia. A folytonosság és a megújulás együttes érvényesítése érdekében meg kell tartania bevált módszereit, szervezeti kereteit, de meg kell újítania mindazokat a megoldásait, amelyeket az élet túlhaladott, s ma már nem alkalmasak az új minőségi követelmények teljesítésére.

A pártoktatás rendszerének biztosítania kell a párttagok s a párton kívüli aktivisták – közülük elsősorban a fiatalok – marxista–leninista világnézetének és szemléletének megalapozását, továbbá azt is, hogy a követelményekkel lépést tartva gyarapodjon politikai

és ideológiai felkészültségük. Fontos feladat a káderek — a párt-, állami, társadalmi vezetők – felkészítése. A politikai élet sürgető igénye a párttagok kiállásának erősítése, érvelő-, meggyőzőkészségük növelése. A világnézeti nevelés hatásosságának javítása megköveteli, hogy a pártoktatás résztvevői a marxizmus–leninizmust mint egységes rendszert sajátítsák el, s elméleti felkészültségükhöz és gyakorlati munkájukhoz iránymutatást, hasznosítható ismereteket, módszereket kapjanak.

Az oktatás fejlesztésében kulcskérdés az elméleti igényesség növelése. Ez nem jelent felesleges elvontságot, elméletieskedést, még kevésbé eltávolodást a gyakorlati élettől. Éppen az elmélet és a gyakorlat egységének a biztosítása a cél: a marxizmus–leninizmus elméleti tanításait kell az élettel, a párt politikájával összhangban, a feladatok minél színvonalasabb megoldása érdekében tanulmányozni és elsajátítani.

A pártoktatás tehát nem zárja ki a gyakorlati problémák napirendre tűzését, sőt éppen az a cél, hogy ezekre elméletileg is alátámasztott, alapos és meggyőző válaszokat adjon. De kerülje el a szűk prakticizmus csapdáit is. A gyakorlati problémák elméletileg igényes feldolgozása különbözteti meg a propagandát a tudatformáló munka más területeitől, a tájékoztatástól és az agitációtól.

A pártoktatás elméletileg általánosítva mutassa be a párt történelmi tapasztalatait, politikai gyakorlatát, munkastílusát. A megalapozott, hatásos propagandának feltétele a propaganda és a gyakorlati politika közötti együttműködés javítása, például a gazdasági döntések, a politikai állásfoglalások feldolgozása, beépítése az oktatásba.

A feladatokra való jobb felkészítés érdekében meg kell vizsgálnunk a pártoktatás helyét a politikai tudatformálás egészén belül. Fontos, hogy a pártoktatás ne csak a politikai munkán belül, hanem a tudatformálás egész rendszerében kiemelt szerepet kapjon. Nagyobb részt kell vállalnia a politikai ismeretnyújtásban, különösen a különböző posztokon dolgozó, felelős szolgálatot ellátó gazdasági, társadalmi vezetők képzésében. Az egyetemek, főiskolák csak megkezdeni, megalapozni tudják a politikai meggyőződés kialakítását, ennek a munkahelyeken, a dolgozók közösségeiben kell folytatódnia. Itt kell tehát azt az elméleti, politikai felkészítést elvégezni, amely a vezetői munka színvonalas ellátásához a társadalmi élet minden területén feltétel és követelmény is.

A szakszerűség érdekében a párt- és mozgalmi tisztségviselők számára külön képzést kell biztosítani. A jövőben ezt a szerepet töltik be a pártiskolák. Olyan tematikával, képzési programokkal

fognak működni, amelyek révén mind az alap-, mind a továbbképzés jobban az élethez igazítható, rugalmasabbá és hatásosabbá tehető.

A pártoktatás eredményessége döntően a propagandistákon múlik. Meggyőzőképességüknek az elméleti felkészültség az alapja. De ez önmagában nem elegendő, bővíteni kell gyakorlati ismereteiket is. Ezért képzésük során a jövőben nagyobb szerepet kap a nevelésre, a szemléletformálásra való felkészítés, és az ehhez szükséges jártasságok, készségek fejlesztése.

Kívánatos, hogy a korszerű tartalmú oktatást korszerű módszerek, eszközök segítsék. Ezért a megyei oktatási igazgatóságokon, a pártszerveknél, a nagyobb pártszervezetekben a propagandisták számára elérhetővé kell tenni a modern eszközöket, például a videoberendezéseket, a személyi számítógépeket. Ehhez mind központi, mind helyi forrásból meg kell teremteni az alapvető pénzügyi feltételeket.

A világnézet, a tudat formálásában jobban kell építeni a leghatásosabb tömegtájékoztatási eszközökre, a sajtó, a rádió, s főleg a televízió munkájára.

A pártoktatás rendszerének tartalmi és módszerbeli követelményei kialakultak. Célszerű arra törekedni, hogy a pártoktatás keretei stabilak, megbízhatóak legyenek. Ugyanakkor a tartalmat illetően képes legyen belső módosulásokkal alkalmazkodni a változó követelményekhez, a politikai munka hangsúlyaihoz.

Az oktatási rendszer központi és helyi irányítása szerves egységben történjen, a kettő ugyanis nem helyettesítheti egymást, csakis együttesen tudja a társadalmi és a helyi feladatok összhangját elősegíteni. Az oktatási formák legyenek áttekinthetőek, jól szervezhetők. Ez megkönnyíti a párttagság mozgósítását, az ellenőrzést.

Az 1986/87. évi pártoktatás előkészítése

Az Agitációs és Propaganda Bizottság állásfoglalásában a tartalmi követelmények kapnak nagy hangsúlyt. A résztvevőkben el kell mélyíteni a párt politikájának elméleti alapját képező marxista–leninista ismereteket. A marxista tanítások szellemében kell vizsgálni és értelmezni a társadalomfejlődés fő törvényszerűségeit és összefüggéseit, szocialista építőmunkánk folyamatait. A megközelítés módja elméleti szempontból legyen igényesebb, de öncélú elméletieskedésnek nem szabad teret engedni.

A pártoktatás járuljon hozzá a XIII. kongresszus határozatának

megvalósításához, az ehhez szükséges tudati feltételek biztosításához. Magyarázza, értesse meg a gazdasági építés dinamizálását, az életkörülmények javítását, a társadalmi viszonyok tökéletesítését szolgáló gyakorlati, politikai feladatokat.

A pártoktatás ez évi feladatai során az Agitációs és Propaganda Bizottság feladatul tűzte a pártoktatás elé, hogy sokoldalúan mutassa be azokat a tapasztalatokat, amelyeket az MSZMP három évtizedes tevékenysége során szerzett a társadalom vezetésében; figyelembe véve a kongresszus óta bekövetkezett változásokat is, elemezze a hazai és a nemzetközi helyzetet; bővítse és mélyítse el a szocializmusra vonatkozó ismereteket.

A pártoktatás ne csak általánosságban törekedjen a tudati feltételek megteremtésére; tudatformáló erejének egyik legfőbb forrása, ha részt vesz a helyi politikai folyamatokban. A helyi politizálás nem pusztán megismerést, hanem meggyőződésformálást, tudatosítást és mozgósítást is jelent a propaganda eszközeivel és módszereivel.

A pártoktatás feladata az is, hogy szilárd elméleti alapokra támaszkodva adjon hiteles, meggyőző választ a párttagságot, a közvéleményt foglalkoztató kérdésekre.

Az idén a politikai nevelő munka kiemelt teendői közé tartozik két központi témakör feldolgozása. Az egyik témakör gazdaságpolitikánk gyakorlati megvalósulása, a másik a szocializmus politikai rendszerének működése és fejlődése.

A gazdaságpolitika valóra váltásában a hangsúlyt a magyar gazdaság teljesítőképességének növelésére, a gazdasági munka hatékonyságának fokozására kell helyezni. Ennek alapvető irányát és módját a XIII. kongresszus, a VII. ötéves terv és az 1986. évi népgazdasági terv határozza meg.

A feladatok megoldása nem képzelhető el nagyobb felelősség, céltudatosság, kezdeményezés nélkül. Ezért a téma feldolgozása során nemcsak a célokat, hanem a célok elérésének társadalmi és helyi programját, általános és konkrét követelményeit, teendőit is értelmezni kell. Be kell mutatni gazdasági helyzetünket és a soron levő tennivalókat. A pártoktatás ennek az igénynek akkor tud megfelelni, ha behatóan foglalkozik a gazdasági folyamatokkal és a változások társadalmi hatásaival, s az általános feladatok és a helyi viszonyok tudatosabb összekapcsolására törekszik, reális szemléletre tanít, cselekvésre ösztönöz.

A pártoktatás széles körben tudatosítsa a munkafegyelem fontosságát, mutasson rá a fegyelmezetlenség, a lazaság, a felelőtlenség, a pazarlás és egyéb negatív jelenségek káros gazdasági, társa-

dalmi következményeire. Ezekről ne csak általánosságban essék szó, hanem helyi példák felhasználásával, és határozzák meg a tennivalókat is. A fegyelmezetlenség, a nemtörődömség, a hanyagság nagy veszteséget okoz a gazdaságnak. Ezek bármilyen mértékű csökkentése is számottevő eredménnyel járhat. A kommunisták elemi feladata, erkölcsi kötelessége, hogy megakadályozzák a társadalmi tulajdon herdálását, a közös vagyon, a nehéz munkával megteremtett értékek tékozlását.

A politikai rendszer működésének tárgyalása során kapjon nagy hangsúlyt a párt vezető szerepe, ennek helyes értelmezése, a hozzá fűződő történelmi tapasztalat. Tudatosítani kell, hogy a párt vezető szerepének érvényesítésében valamennyi pártszervnek, alapszervezetnek és minden egyes párttagnak megvan a felelőssége. Ez konkrét követelményeket és feladatokat jelent a párt politikájának helyi képviseletében, megvalósításában, a pártélet normáinak betartásában és betartatásában.

A propagandisták fordítsanak nagy figyelmet a szocialista demokrácia kibontakoztatásával kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések tisztázására. Fontos annak a megértetése, hogy a párt szövetségi politikája a politikai rendszernek meghatározó tényezője. A szövetségi politika keretében foglalkozni kell a szocialista nemzeti egység történelmi jelentőségével, megszilárdításának, további erősítésének feltételeivel és feladataival. Fel kell használni a Hazafias Népfront, a szakszervezetek és a Kommunista Ifjúsági Szövetség kongresszusának tapasztalatait, dokumentumait is.

A pártoktatás járuljon hozzá a szocializmusról vallott nézetek, vélemények alakításához, múltunk olyan megismertetéséhez, amely egyaránt szolgálja a jelen feladatainak megoldását és a jövő tudatos formálását, foglalkozzon a szocialista építés tapasztalataival.

E tapasztalatokat, pártunk történelmi küldetését a felszabadulás utáni fejlődésünk teljes folyamatában kell bemutatni. Reálisan kell elemezni és értékelni nemcsak az ötvenes évek politikáját (a torzulások mellett annak máig is ható eredményeit), hanem az 1957 óta megtett utat is. Nincs változás, átértékelés az ellenforradalom céljaival és okaival kapcsolatban. Propagandánk képviselje és értesse meg, hogy a szilárd munkáshatalom a szocializmus építésének alapfeltétele; a párt vezető szerepével, a szocializmus építésének általános tendenciáival és hazai adottságaival, sajátosságaival együtt jelentik előrehaladásunk tényezőit.

A szocializmus építése már ma is megköveteli és a jövőben még jobban igényli, hogy céljaink valóra váltásán olyan emberek munkálkodjanak, akik tisztán látnak ideológiai és politikai kérdések-

ben, elkötelezettek ügyünk iránt, kezdeményezők, aktívak. Sem a munkahelyi feladatok megoldása, sem a hazai és a nemzetközi eseményekben való eligazodás nem nélkülözheti a tudást, a felkészültséget, a szilárd világnézetet. Erősíteni kell tehát a pártoktatás világnézetet formáló, meggyőző hatását. Nagyobb szerepet kell kapniuk a szocialista erkölcs és életmód követelményeinek.

A pártoktatásban foglalkozni szükséges a szocialista építőmunka külső feltételeivel, azzal, hogy korunk fő nemzetközi politikai kérdései miként hatnak hazai dolgainkra. Rá kell mutatni: a kor kettős követelményt támaszt a szocializmussal szemben: meg kell őrizni a történelmileg kialakult katonai erőegyensúlyt, és meg kell gyorsítani a szocializmus fejlődését. A katonai erőegyensúly megőrzése – a mai világhelyzetben – a szocialista rendszer fennmaradásának, a szocialista építőmunka folytatásának feltétele. A szocializmus fejlődésének meggyorsítása hozzájárul a béke megszilárdításához, lehetővé teszi, hogy magasabb színvonalon elégítsük ki népeink igényeit, és növelni fogja az épülő társadalom nemzetközi vonzerejét. A szocialista országok békés eszközökkel kívánják eldönteni a két ellentétes világrendszer küzdelmét, és tisztában vannak vele, hogy ez történelmi folyamat. Nemcsak egy új háború kilátástalansága miatt van így, hanem azért is, mert a békés verseny az osztályharcnak, a szocializmus fejlődésének, a világméretű társadalmi haladásnak a legelőnyösebb formája.

A pártoktatásban foglalkozzunk a szocialista országokban végbemenő változásokkal, azokkal a folyamatokkal, amelyek a legjobban szolgálják a társadalmi és a gazdasági fejlődés meggyorsítását, a hatékony szocialista építőmunkát. Külön figyelmet érdemel a Szovjetunió Kommunista Pártjának világpolitikai jelentőségű XXVII. kongresszusa, valamint a többi testvérpárt kongresszusa is. Fordítsunk nagy figyelmet a tanácskozások eredményeire, határozataira mint a fejlődést meghatározó fő dokumentumokra. Behatóan tárgyalni kell a KGST 2000-ig szóló tudományos-műszaki fejlesztési programját.[4]

[4] A KGST 2000-ig szóló tudományos-műszaki haladásának komplex programját a Moszkvában 1985. december 17–18-án tartott 41. (rendkívüli) ülésszakon fogadták el a tagországok (lásd: Népszabadság, 1985. december 19.). A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa 1986. március 13-i ülésén áttekintette a programban való magyar részvétellel kapcsolatos hazai feladatokat, és meghatározta azok végrehajtási rendjét. Leszögezte, hogy részvételünk a népgazdasági tervekben meghatározott célokkal összhangban, a kutató-fejlesztő, a termelő- és külkereskedelmi szervezetek közvetlen szerződéses kapcsolatainak keretében, a kölcsönös érdekeltség alapján valósul meg (lásd: Népszabadság, 1986. március 14.).

Már az idén változtatásokat kell végrehajtani a pártoktatás szervezeti rendszerében is. Ezeknek célját, irányát, jellegét hosszabb távra megszabta a Politikai Bizottság. A változások köre még nem teljes, de a pártoktatás egészében azok fő vonalaikban kialakultak. A módosított rendszer egységes keretek között fogja biztosítani a párttagok, a pártonkívüliek – közülük is kiemelten a pártba jelentkezők és a fiatalok –, valamint a különböző párt-, állami, társadalmi funkciókban tevékenykedő vezetők ideológiai, politikai oktatását, a párt tisztségviselőinek képzését.

A pártoktatás rendszere egységes jellegű, de az igényeknek, az ideológiai, politikai és nevelési céloknak megfelelően több részből áll. A résztvevők számát tekintve legjelentősebb a tömegoktatás. Ez a jövőben is tanfolyamokra és előadásos propagandára épül. A háromféle központi tanfolyamon kívül továbbra is működnek majd olyan megyei tömegoktatási tanfolyamok, amelyek kielégítik a helyi politikai szükségleteket. Ezeket a tanfolyamokat kiegészíti az előadásos propaganda.

A tömegoktatás formái

A pártba jelentkezőknek, az újonnan felvett párttagoknak, az ifjúsági vezetőknek, aktivistáknak az 1987/88-as évtől kétéves tanfolyam indul „A marxizmus–leninizmus alapjai" címmel. E képzési forma nem azonos a marxista–leninista esti középiskolával, amely megszűnik. (A jelenleg működő esti középiskolába 1986/87-ben már nem vesznek fel új hallgatókat, de a II. évfolyam még folytatja munkáját, és a résztvevők megszerezhetik az alapfokú politikai képzettséget.)

„A marxizmus–leninizmus alapjai" című tanfolyam fő célja, hogy megalapozza a résztvevők szemléletét. Természetesen figyelembe kell venni, hogy ki-ki eltérő tudásanyaggal, világnézeti tájékozottsággal rendelkezik pártba kerülésének időpontjában, de arról nem mondhatunk le, hogy fiatal párttagjainkat egységes követelmények szerint készítsük fel a legalapvetőbb ismeretekre. Világnézetük formálásában, meggyőződésük kialakításában a pártnak meghatározó szerepet kell vállalnia. A marxizmus–leninizmust a képzésben részt vevők nem pusztán elméleti tételek összességeként sajátítják el, hanem a társadalmi viszonyok elemzésének, a párt céljainak, felépítésének, működésének megismerése útján, azoknak a világnézeti és erkölcsi alapértékeknek a segítségével, amelyeket a

szervezeti szabályzat követendő normaként állít az egész tagság elé.

Az oktatás kifejezetten gyakorlatias lesz. Ezt elősegíti, hogy mindenütt működhet tanfolyam, ahol a feltételek adottak: pártszervezetekben, nagyközségekben, városokban, budapesti kerületekben. Nagy szerepük van az itt tevékenykedő propagandistáknak. Nemcsak kellő mélységű marxista és általános ismeretekkel kell rendelkezniük, hanem érvelő-, meggyőzőképességgel is, mert új és leendő párttagokkal foglalkoznak, s előttük ők képviselik ideológiánkat, világnézetünket.

„A szocializmus építésének soron levő feladatai" című egyéves tanfolyam differenciáltabb igényeket elégít ki. Azoknak a párttagoknak a számára kell szervezni, akik már megismerték a marxizmus–leninizmus alapjait és az alapszervezetben aktívan dolgoznak. Ide kell beiskolázni a más képzési formában nem tanuló helyi gazdasági vezetőket és társadalmi tisztségviselőket. A párttagokra vonatkozóan a Politikai Bizottság kívánatosnak tartja, hogy két kongresszus között minden munkaviszonyban álló párttag – ha más képzési formában nem tanul – két-két ilyen tanfolyamot végezzen el.

Ez a tanfolyam segíti a kongresszus által meghatározott politikai irányvonal megismerését és a megvalósításban való részvételt. Az adott időszakban fontos, a párttagságot is foglalkoztató kérdéseket taglalja tematikusan, tervszerűen, az elméleti alapok és a gyakorlati tennivalók összekapcsolásával. Az évente változó témák feldolgozásával a párt politikájának különböző területeivel ismerteti meg a résztvevőket. Folyamatosan gazdagítja marxista–leninista műveltségüket, elmélyíti ismereteiket a társadalom életének egy-egy területén, s egyidejűleg mozgósít a feladatok megoldására is. Tematikáját minden évben a Politikai Bizottság hagyja jóvá a pártoktatás irányelveiben.

Az 1986/87-es oktatási évben két kiemelt téma kerül napirendre: a gazdaságpolitika megvalósulása a gyakorlatban, illetve a szocializmus politikai rendszerének működése és fejlődésének kérdései.

„A szocializmus építésének soron levő feladatai" című egyéves tanfolyamokat a pártszervezeteknél kell szervezni. Számítunk azokra a többéves gyakorlattal rendelkező, kipróbált propagandistákra, akik képesek az egész oktatási évben magas színvonalú meggyőzőmunkát végezni. Velük szemben a követelmény az, hogy alaposan ismerjék és helyesen, orientáló igénnyel válaszolják meg a politika általános kérdéseit, segítsék a helyi tennivalók kialakítását. Felkészítésükről a pártszervek gondoskodjanak.

Szintén egyéves időtartamú a harmadik oktatási forma: az „Időszerű ideológiai és politikai kérdések" tanfolyam. Ezen elsősorban a párttagságot foglalkoztató mai témákat kell feldolgozni, ami nem mond ellent annak, hogy igényesen, az alapokig visszanyúlva tárgyalják a kérdéseket. Ugyanakkor ez a pártoktatási forma különbözik a szemléletformálás és az ismeretközlés más területeitől, például az agitációtól vagy a tájékoztatástól. Ezen a tanfolyamon elméletileg megalapozottan, az összefüggések kiemelésével és érvekkel alátámasztva kell feldolgozni a vezető testületek főbb határozatait, azokat, amelyek társadalmi, gazdasági fejlődésünket jelentősen befolyásolják, vagy az adott területen a dolgozókat érintik és érdeklik.

A tanfolyam tematikája az időszerűségre épül, menet közben is formálódhat. Ha tehát az év folyamán – várhatóan vagy éppen váratlanul – politikai szempontból lényeges kérdés merül fel, ezt a képzési formát a pártszervezet vezetősége felhasználhatja reagálásra. Ily módon segíteni tudja az adott kérdés elméletileg is igényes megvitatását. A témaválasztáshoz központi ajánlások lesznek. Ezeket az időszerűség figyelembevételével évente felfrissítjük, újakkal egészítjük ki.

Ebben a képzési formában elsősorban a politikailag felkészült párttagok, párton kívüli vezetők, értelmiségiek vegyenek részt. Az „Időszerű ideológiai és politikai kérdések" egyéves tanfolyamot a pártalapszervezetekben, illetve a pártszerveknél kell megszervezni.

A politika sokrétű helyi tennivalói differenciáltságot, különböző megoldásokat igényelnek a pártoktatástól. Ezért a Politikai Bizottság úgy döntött, hogy a központi tematikájú oktatási formákon kívül helyileg is működjenek szervezett tanfolyamok egyes konkrét témák feldolgozására. Ezt célszerű volt olyan rendszerbe foglalni, hogy a tanfolyamok a propaganda minőségének javítását s a politikai felelősség érvényesítését is szolgálják.

A megyei tanfolyamokat alaposan elő kell készíteni. Az előkészítés időszakában tisztázni kell, hogy milyen kör számára, milyen politikai szükségleteket elégítsenek ki. A tanfolyamokat megyei szinten kell gondozni; tankönyvvel, meghatározott tematikával kell működtetni. Ebben az oktatási évben Budapesten és Hajdú-Bihar megyében vállalkoztak ilyen tanfolyam indítására. 1987/88-ra már több megyében is folynak előkészítő munkálatok.

Az előadásos propaganda hasznosan egészíti ki a pártoktatás rendszerét. Itt is az időszerűség igénye és a rugalmasság szempontja jelöli ki a tennivalókat. Előadásos propagandát elsősorban azok számára kell szervezni, akik a tanfolyamokra – főként munkahelyi

és területi okok miatt – nehezen vonhatók be. Olyan témákban is szervezhető, amikor a tömegkapcsolatok erősítése szempontjából fontos, hogy az előadáson pártonkívüliek is részt vegyenek. Ez a forma jó lehetőséget biztosít a pártszerveknek, hogy gyorsan, s ugyanakkor alaposan válaszoljanak a párttagságot foglalkoztató, illetve a helyi közvéleményben felbukkanó, elvi-elméleti megvilágítást érdemlő kérdésekre. Az előadók bátran tárgyaljanak olyan témákat is, amelyek iránt egy-egy réteg körében tapasztalható érdeklődés. Felkészülésükhöz segédanyagok, vázlatok állnak rendelkezésre. Fontos, hogy a propagandisták e képzési formában – amellett, hogy felkészült, gyakorlott, jó előadók legyenek – ne pusztán felolvassák a központi vázlatokat, hanem a figyelmet felkeltve érdekesen és életszerűen fejtsék ki a tárgyalt témát. Éppen a képzési forma célja miatt emeljék ki mindazokat a helyi problémákat, amelyek a tagságot, a résztvevőket érdeklik. Ugyanakkor az előadásos propaganda kevésbé biztosítja a vita lehetőségét, ezért is fontos, hogy a jól felkészült előadó az ismeretnyújtáson túl kellő meggyőző erővel tudja formálni a szemléletet. Mindemellett az előadásos propagandát jobban össze kell hangolni a politikai tömegmunka és az ismeretterjesztés más formáival.

Káderoktatás

Az alapszervezetek a káderoktatás minden formájával kapcsolatban vannak. A kádermunka ezen a szinten elsősorban a beiskolázásokat és a képzési, továbbképzési tervek készítését jelenti.

A káderoktatásban a változtatások az 1987/88-as tanévben kezdődnek, és jelentősek lesznek. Most a pártiskolai képzés és a marxizmus–leninizmus esti egyetem egymásnak megfelelő, egymást kiegészítő jellegű formák. Különbség csak az időtartamban és a megvalósítás módjában van közöttük. A Politikai Bizottság álláspontja szerint a jövőben az esti egyetemi képzésnek más funkciót kell betöltenie, mint a pártiskolainak.

A marxista–leninista esti egyetem elsősorban az állami, gazdasági és a mozgalmi életben tevékenykedő vezetők és olyan beosztású dolgozók képzésére szolgáljon, akiknek politikai, világnézeti szempontból felkészültnek kell lenniük. Az ebbe a körbe tartozók ismereteiket természetesen nem a pártoktatásban kezdik elsajátítani. Már a középfokú állami oktatás is tartalmaz világnézeti elemeket. Az egyetemek és a főiskolák marxizmusoktatása az értelmiségi látásmód és szemlélet megalapozásában jelentős feladatot tölt be.

Az iskolákban megkezdett ideológiai és politikai felkészítést a munkahelyeken, a dolgozók közösségeiben kell folytatni. Az ismereteket – gazdagítva és vitakészséggel párosítva – meggyőződéssé kell formálni. Ezt a folyamatot segíti a marxista–leninista esti egyetem, amely a jövőben mindazoknak kínál lehetőséget tudásuk átfogó gyarapítására, akiknek ez vezetői munkájukhoz szükséges, vagy akiket érdeklődésük arra késztet, hogy politikai, elméleti és ideológiai ismereteket szerezzenek.

A hároméves általános tagozatot azok számára szervezik, akik nem rendelkeznek állami egyetemi, főiskolai végzettséggel, de a marxizmus–leninizmust és annak alkalmazását az egyetemi szinthez hasonló mélységig el akarják sajátítani. A résztvevők most filozófiát, politikai gazdaságtant és munkásmozgalom-történetet tanulnak, de később a munkásmozgalom története helyett tudományos szocializmust hallgatnak. A tudományos szocializmus keretében egységesebben, komplexebben, elméletileg igényesebben foglalkoznak a hazai és a nemzetközi politikai és társadalmi folyamatokkal, a két világrendszer harcával, a szocializmus építésének törvényszerűségeivel és tapasztalataival.

A szakosított tagozatokon magasabb színvonalú, elmélyültebb tanulmányokat fognak folytatni. A résztvevők szintén a munkakörük betöltéséhez szükséges politikai végzettséget szerzik meg, de az egyéni érdeklődők itt is lehetőséget kapnak a részvételre. Olyan jelentkezőket várnak, akik elvégezték az egyetemet, a főiskolát (vagy a marxista–leninista esti egyetem általános tagozatát), és elméleti, tudományos igénnyel kívánják elsajátítani a filozófiát, a politikai gazdaságtant, a nemzetközi és a magyar munkásmozgalom történetét. A tanulmányi idő két év, s az esti egyetem általános tagozatához hasonlóan vizsgához kötött.

Az esti egyetem mindkét tagozatát az oktatási igazgatóságok szervezik.

Az esti egyetemi tanulmányi munkának fontos elemei a speciális továbbképző tanfolyamok. Az egyéves esti képzésben a korábban szerzett marxista–leninista műveltség kiegészítésére, elmélyítésére, felfrissítésére, a társadalomtudományok újabb eredményeinek feldolgozására nyílik lehetőség. Témái igen sokfélék: például a politikatudomány, a szociológia, a művelődéspolitika, az etika, az esztétika, a valláselmélet, a gazdaságpolitika, a világgazdaság, a nemzetközi politika, Magyarország a XX. században, valamint vezetési ismeretek, politikai pedagógia, retorika.

Új vonása a pártoktatás rendszerének a pártiskola átalakulása, rendeltetésének megváltozása. Célja kifejezetten a mozgalmivezé-

tő-képzés, a párttisztségekre, -funkciókra, egyes tömegszervezeti, tömegmozgalmi vezetői munkára való felkészítés. (Az új rendszer bevezetésére az 1987/88-as oktatási évben kerül sor.)

Az alapfokú pártiskolai tanfolyam az alapszervezeti titkárok, vezetőségi tagok, tömegszervezeti, mozgalmi vezetők, valamint a káderutánpótlási tervekben szereplők részvételével működik. Az eddigiektől eltérően, bár vezetőképzésről van szó, nemcsak nappali, hanem esti, levelező formában is szervezhető, sőt a gazdasági, társadalmi mozgalmi munka igényei szerint különböző időbeosztással (például a mezőgazdaságban télen sűrített időpontokkal). Változatos megoldást tesz lehetővé, hogy a nappali, az esti és a levelező tagozaton bevált elemeket kombináltan alkalmazzák. Az időtartam öt hónapos nappali vagy egyéves esti. Tananyaga a politika alapvető kérdésköreit öleli föl. Ezeket a problémák és a feladatok figyelembevételével úgy tárgyalják, hogy a legjobb segítséget nyújtsák az alapszervezeti politikai vezetők munkájához.

A középfokú pártiskolai tanfolyamok felkészítenek az üzemi, községi pártszervek vezetésében, a nagyközségi, városi, kerületi pártapparátusokban, a megyei párttestületekben végzendő munkára, valamint a propagandistatevékenységre. Az egyéves nappali vagy a kétéves esti tanfolyamokon (illetve ezek kombinációjában) a marxizmus–leninizmus elméleti alapjait, szemléletét sajátítják el a résztvevők: megismerkednek a szocialista építés soron levő feladataival, a társadalomtudományoknak a politikai munkában felhasználható eredményeivel.

Mind az alapfokú, mind a középfokú pártiskola az oktatási igazgatóságokon működik, de megfelelő személyi és tárgyi feltételek megteremtésével kihelyezve, a pártszerveknél is indítható.

A pártiskolai oktatásnak fontos eleme a továbbképzés. Ennek különösen két formája érinti az alapszervezeteket.

A 4-6 hetes tematikus továbbképző tanfolyamok résztvevői – a kádertovábbképzési terveknek megfelelően – párt-, tömegszervezeti és állami vezetők, propagandisták, a tájékoztatás és a művelődés irányító munkatársai. E továbbképzésben felfrissítik korábban szerzett mozgalmi, politikai és ideológiai ismereteiket, tanulmányozzák a szocializmus fejlődésével összefüggő új elméleti kérdéseket, megbeszélik az időszerű politikai tennivalókat.

A speciális pártiskolai továbbképző tanfolyamok egy évig tartanak és esti rendszerűek. Ezeken a közép- és alapfokú pártiskolai végzettséggel rendelkező pártmunkások és tömegszervezeti vezetők tudásuk felfrissítése és kiegészítése érdekében megismerkednek a

mozgalmi élettel kapcsolatos legújabb kérdésekkel, a társadalomtudományok legfrissebb eredményeivel, s jártasságukat egy-egy speciális irányban mélyítik el. E tanfolyamok témái, amelyeket a megyei pártbizottságok döntései alapján az oktatási igazgatóságok hirdetnek meg, sokrétűek. A résztvevőket a kádertovábbképzési terv alapján iskolázzák be.

A pártiskolai továbbképzésben is nagy szerephez jut az önképzés, amelynek különböző formáit az oktatási igazgatóságok segítik.

Nem nélkülözheti pártmunkánk az időszaki felkészítéseket. Ezek nem átfogó, oktatási jellegű formák. Céljuk az, hogy ismereteket nyújtsanak a politikai munka időszerű és fontos feladataihoz.

A néhány napos céltanfolyamokon az időszerű politikai, mozgalmi és ideológiai kérdéseket vitatják meg, a pártmunkában történő hasznosítás igényével. Ebben a pártszervezetek vezetői, propagandistái, agitációs munkatársai és a tájékoztatás szakemberei vesznek részt. Az oktatási igazgatóságokon kívül a pártszerveknél is meg lehet szervezni ezeket a tanfolyamokat.

A propagandistaszemináriumokat egy-két napos formában a pártszerveknél kell megtartani. Céljuk, hogy elméleti és módszertani felkészítést biztosítsanak az oktatási anyagból, megismertessék a friss központi és helyi párthatározatokat, lehetőséget nyújtsanak a véleménycserére, a tapasztalatok átadására. A propagandistaszemináriumok jó fórumai lehetnek a helyi politikai kérdések megválaszolásának, segítik a propagandisták meggyőző- és mozgósítómunkáját.

*

Pártoktatásunk rendszere ezekkel a módosításokkal fokozatosan alakul át. Fontos, hogy az átmeneti időszakot tudatosan használjuk fel a soron következő feladatok megalapozására. A pártszervekben és pártszervezetekben körültekintő, alapos munkát kell végezni a személyi feltételek megteremtésére. Sort kell keríteni a propagandisták olyan átképzésére, amely már az új feladatokhoz nyújt elméleti és gyakorlati ismereteket. Biztosítani kell, hogy a megújított pártoktatás résztvevőinek kiválasztása tervszerűen, a káderszükségleteknek megfelelően történjen. Gondosan kell ügyelni, hogy a politikai végzettség megváltozott minősítését helyesen értelmezzék. A módosulás ne okozza egyes képzési formák leértékelődését, hanem ellenkezőleg, növelje a tudatos követelménytámasztást, a tervszerű és szervezett munkát.

A pártoktatás hosszú távra szóló, valamint 1986/87. évi feladatainak megvalósítása átgondolt, felelősségteljes, tudatos tevékenységet igényel a pártszervezetekben és pártszervekben. Az oktatási rendszer fejlesztése jó lehetőséget teremt a politikai munka hatásának növelésére.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1986. 3. sz.

20

NÉMETH KÁROLY

A párt kádermunkája[1]

A Politikai Bizottság megbízásából indoklást, és egyes pontokon kiegészítést fűzök az előterjesztéshez. A határozattervezet előkészítése során kikértük a Központi Bizottság és a kormány számos tagjának, a Pártépítési Munkaközösségnek, valamint társadalmi és tömegszervezeti vezetőknek a véleményét, és hasznosítottuk a területi és üzemi pártszervek tapasztalatait, javaslatait is.

Pártunk mind a hatalomért folyó harc, mind pedig a szocializmus építésének különböző szakaszaiban nagy figyelmet fordított a kádermunkára. A felszabadulás után viszonylag rövid idő alatt tömegesen nevelt a szocializmus ügyét odaadással és áldozatkészen szolgáló vezetőket, akik nehéz körülmények között is megállták a helyüket. Később viszont a személyi kultusz, a bizalmatlanság ezen a területen is súlyos károkat okozott. Az MSZMP felszámolta az ezzel kapcsolatos torzulásokat, a kádermunkában is érvényesíti a lenini elveket; gyakorlatunkat az emberek iránti bizalom, az őszinteség, a nyíltság jellemzi. Társadalmi fejlődésünk egyes szakaszaiban a párt által kezdeményezett és végrehajtott nagyarányú káderátcsoportosítások elősegítették a szocialista építőmunka soron levő feladatainak sikeres megoldását.

Eredményeinkben nagy szerepe van a társadalmi élet különböző területein dolgozó vezetők széles körének. Tevékenységük jelentős mértékben hozzájárul a párt politikájának megvalósulásához. Munkájuk, magatartásuk lényeges befolyást gyakorol a párt tömegkapcsolatainak alakulására, a környezetükben élő emberek gondolkodására, hangulatára.

A Központi Bizottság legutóbb 1973 novemberében vizsgálta meg átfogóan a káderpolitikát. Az akkor elfogadott alapelvek he-

[1] Előadói beszéd a Központi Bizottság 1986. március 18-i ülésén.

lyesnek bizonyultak. Érvényesítésük jól szolgálta a politika megvalósításához, a szocializmus építéséhez szükséges személyi feltételek biztosítását. A társadalmi, gazdasági életben végbement változások és a gyakorlatban tapasztalható hiányosságok, amelyek irányító tevékenységünk gyengeségeit is tükrözik, indokolttá teszik, hogy a Központi Bizottság áttekintse a helyzetet, és a XIII. kongresszus útmutatásainak megfelelően meghatározza a tennivalókat.

A káderpolitika az MSZMP politikájának szerves része. A kádermunka nélkülözhetetlen eszköz a hatalom gyakorlásában, a párt vezető szerepének érvényesítésében, tömegkapcsolatainak erősítésében. Irányításáról és ellenőrzéséről minden szinten a pártszerveknek kell gondoskodniuk. Pártunk felelős azért, hogy a vezető posztokat olyan személyek töltsék be, akik megfelelnek a káderpolitikai követelményeknek, alkalmasak feladatuk ellátására.

A Politikai Bizottság, a Titkárság, a területi és a munkahelyi pártbizottságok az elmúlt években rendszeresen figyelemmel kísérték a Központi Bizottság határozata végrehajtásának tapasztalatait; hatáskörüknek megfelelően javuló színvonalon irányították és ellenőrizték a kádermunkát, napirendre tűzték időszerű kérdéseit.

A vizsgált időszakban lényeges változások következtek be a vezetői állományban, amely az országos szervekben dolgozóktól a művezetőkig mintegy 300 ezer fő. Bár az utóbbi években az emberek nehezebben vállalnak vezető beosztást, összességében biztosítani tudtuk az építőmunka káderfeltételeit. Javult a vezetők politikai és szakmai felkészültsége. Nagy többségük eredményesen és felelősséggel látja el feladatát, szocialista elveink szerint él és dolgozik. De kétségtelen, hogy a nehezebb körülmények, a megnövekedett feladatok olyan próba elé állítják őket, aminek nem mindenki tud megfelelni.

Azt is meg kell állapítanunk, hogy helyes káderpolitikai elveink nem valósultak meg következetesen, a kádermunka gyakorlata elmaradt a követelményektől. Jóllehet ebben különböző okok játszanak közre, hiba lenne, ha gondjainkat, a feszültségeket csupán objektív tényezőkre vezetnénk vissza. Ezek létrejöttében szubjektív hibák, az irányítás, a vezetés gyengeségei is közrejátszanak. A kádermunkát formális, bürokratikus vonások terhelik. A hiányosságok megszüntetése az irányítás és a végrehajtás minden területén színvonalasabb munkát, intézkedéseket követel.

A szocializmus építésének előttünk álló időszakában tovább növekszik a vezetők felelőssége. A XIII. kongresszuson kitűzött célok elérése minden beosztásban jobb munkát igényel tőlük. Pártunknak kötelessége gondoskodni arról, hogy az egyes funkciókat

olyan emberek töltsék be, akik megfelelnek a nagyobb követelményeknek. Azoktól, akik rutinból vezetnek és nem képesek megújulni, meg kell válnunk.

*

A pártnak feladata, hogy következetesen érvényt szerezzen a káderpolitikai elveknek, és ma is elvitathatatlan joga és kötelessége, hogy követelményeket állítson a vezetők elé. Ennek értelmében az előterjesztésben azt javasoltuk: a Központi Bizottság erősítse meg, hogy hazánkban a vezetőknek – párttagoknak és pártonkívülieknek – a jövőben is meg kell felelniük a politikai alkalmasság, a szakmai hozzáértés és a vezetői rátermettség követelményeinek. Bár az elmúlt időszak gyakorlatában ez általában érvényre jutott, az egyes elemeket esetenként mechanikusan alkalmazták vagy szembeállították egymással. Akadnak, akik bizonyos egyoldalúsággal ítélik meg a politikai alkalmasság, ezen belül a politikai megbízhatóság jelentőségét. Mások viszont a mai körülményeink között már elhanyagolhatónak tartják ezt, és egyedül a szakmai hozzáértést tekintik mérvadónak.

A vezetőkkel szemben támasztott követelmények mindegyike fontos, de alkalmazásuk során figyelembe kell venni az egyes területek sajátosságait. A felszabadulást követően voltak olyan időszakok, amikor a vezetők kiválasztásában a politikai megbízhatóság szinte kizárólagos szempontnak minősült. Amikor a munkásosztály a hatalom meghódításáért, majd az ellenforradalom után megvédéséért harcolt, ez indokolt volt. A politikai alkalmasság követelményéről, amely magában foglalja a szocializmus melletti elkötelezettséget is, természetesen ezután sem mondhatunk le.

Ma már azonban azt is joggal elvárhatjuk, hogy a vezetők kellő marxista–leninista elméleti, politikai felkészültséggel rendelkezzenek. Értsék a párt politikáját, képesek legyenek a maguk területén annak önálló alkalmazására, döntéseik, intézkedéseik várható hatásainak felelős mérlegelésére. A vezetők körében a korábbinál gyakrabban előfordul, hogy nem állnak ki a párt politikája mellett. El kell várni tőlük, hogy legyenek aktív részesei a politika alakításának, és minden helyzetben nyíltan hirdessék, képviseljék a párt általános politikáját, különösen pedig a munkaterületüket meghatározó gazdaságpolitikát és kultúrpolitikát. Ezt azért sem felesleges hangsúlyozni, mert az általános egyetértés mellett fenntartások is tapasztalhatók a politika egyes részterületeit illetően. A bonyolultabb, nehezebb feltételek közepette több a konfliktus, a feszültség,

a vita, de a vezetőknek ilyen körülmények között is meg kell állniuk a helyüket, szilárdan képviselve a párt politikáját.

A politikai alkalmasság fogalomkörébe tartozik, hogy a vezetők életvitele, magatartása feleljen meg a szocialista erkölcs normáinak; jó példát mutassanak, odaadással szolgálják a közérdeket, szerények legyenek. Saját történelmi tapasztalatunkból tudjuk, hogy milyen súlyos károkat okoz a hatalommal való visszaélés. Ezért is oly fontos számunkra a hatalomhoz való viszony helyes felfogása. A vezetőknek a rájuk ruházott hatalommal a köz javát kell szolgálniuk, azzal visszaélni soha nem szabad. A hatalom mindenekelőtt felelősséget jelent, a közérdek szolgálatára kötelez. Napjainkban is időszerű figyelmeztetnünk erre, hiszen nem kevés esetben kellett pártbüntetésben részesíteni, a pártból is kizárni, büntetőjogilag felelősségre vonni különböző beosztású vezetőket, mert visszaéltek a hatalommal, a beosztásukkal. E téren a jövőben sem szabad engedményeket tenni. Ezzel egyidejűleg arra is figyelmet kell fordítani, hogy a vezetők politikai, erkölcsi védelmet kapjanak a demagógiával, a rágalmazással, az intrikával szemben.

Fejlődésünk mai szakasza azt kívánja, hogy nagy hangsúlyt helyezzünk a káderek szakmai hozzáértésére és a vezetői képességre. Korunk igénye ez. Olyan káderekre van szükség, akik magas színvonalon tudják megoldani a szocializmus építéséből rájuk háruló feladatokat. Azt gondoljuk, az a felfogás helyes, hogy a végzettség, a diploma szükséges, de nem elégséges feltétel. A vezető jól értsen ahhoz, amit csinál, szakmailag legyen felkészült. Csak akkor tud helytállni, ha képezi magát, lépést tart szakmájának hazai és nemzetközi fejlődésével, hasznosítja a tudomány és a technika új vívmányait. Ez különösen fontos napjainkban, amikor a műszaki fejlesztés meggyorsításának, a termelési struktúra átalakításának, az anyag- és energiatakarékosságnak, a minőség javításának, a hatékonyság és a versenyképesség fokozásának meghatározó szerepe van. A szakmai tudásnak – és tegyük hozzá: a nyelvismeretnek, amelyben szintén sok a pótolni való – minden korábbinál nagyobb a jelentősége.

Napjainkban különösen előtérbe kerülnek az olyan vezetői tulajdonságok, mint az új iránti fogékonyság, az irányító-, szervező- és kezdeményezőkészség, az önállósággal párosuló felelősség, a változó feltételekhez való alkalmazkodás képessége.

Azt hiszem, egységes politikai követelményként is felfoghatjuk, hogy a vezetői posztokon feladatuk ellátására alkalmas emberek legyenek, olyanok, akik egyeztetni tudják a különböző érdekeket; határozottak, következetesek és emberségesek; igénylik és figye-

lembe veszik a kollektíva véleményét; képesek saját tevékenységük önkritikus megítélésére. A vezetőkbe vetett bizalmat – amely fontos jellemzője káderpolitikánknak – össze kell kapcsolni a velük szemben támasztott követelményekkel, munkájuk segítésével és ellenőrzésével.

Javasoljuk annak az alapelvünknek a megerősítését is, hogy országunkban – pártfunkció kivételével – minden vezető tisztséget pártonkívüli is betölthet. Ez az álláspontunk és gyakorlatunk szövetségi politikánkból következik, és érvényesítése elejét veheti annak, hogy egyesek vezető poszt elérése végett lépjenek a pártba. Figyelmet érdemel, hogy szándékainkkal ellentétben csökkent a párton kívüli vezetők aránya. Ez részben annak a következménye, hogy közülük jelentős számban léptek be a pártba. Csupán a tanácsi funkciókban és a tömegszervezeti apparátusokban tapasztalható némi növekedés. A párton kívüli vezetők aránya ágazatonként eltérő, az átlagosnál magasabb a tudományos, az oktatási, a kulturális és az egészségügyi területeken. Nem szabad belenyugodnunk abba, hogy arányuk csökkenjen. Nagy figyelmet kell fordítanunk szélesebb körű bevonásukra, ami nélkülözhetetlen tartaléka a vezetés utánpótlásának.

*

Káderpolitikai elveinknek megfelelően gyakorlatunkban az ésszerű stabilitásra és a tervszerű cserék megvalósítására törekedtünk. Az indokolt mértékű stabilitás jó hatással van a vezetésre, a megszokottságból és a rutinból adódó negatív következmények elkerülése viszont megköveteli a tudatos cseréket. Ezekkel nem szabad késlekedni. Ha egy vezető már nem tud megfelelni a követelményeknek, ne maradjon beosztásában. A stabilitásra való törekvés csak azokra vonatkozzon, akik képesek megújulni, a változó körülményekhez alkalmazkodni. Számos eset tanúsítja, hogy egy idejében végrehajtott vezetőváltás – ha az adott megyénél, vállalatnál, szövetkezetnél a többi feltétel nem is változott – rövid idő alatt kedvező eredménnyel járt. Ez világosan mutatja, hogy milyen sok múlik a vezetőkön és mekkora kár származik abból, ha nem oldjuk meg idejében a káderügyeket. A türelmetlenség, a káderek elhamarkodott váltogatása ugyancsak hibák forrása lehet.

Következetesebben kell megvalósítanunk a tervszerű személycseréket. Ezek célja, hogy minden vezető sokféle tapasztalatot szerezzen s a képességeinek megfelelő munkakörben dolgozzon. Ez vonatkozik a párt tisztségviselőire és apparátusára is.

A tárgyalt időszakban a kádercserék egy részét áthelyezés, előléptetés, kisebb részét alkalmatlanság, zömét pedig nyugdíjazás miatt hajtották végre. Az elmúlt évtizedben a vezetőknek mintegy 80 százaléka változtatott helyet. Ez összességében egészséges folyamatot tükröz. A vezetőknek egy kisebb hányada azonban a kívánatosnál hosszabb időt tölt azonos funkcióban. Ez a legjobb szándék ellenére is magában hordozza azt a veszélyt, hogy úrrá lesz a megszokás, kialakulhat a túlzott magabiztosság, a tévedhetetlenség érzete, háttérbe szorul a kollektív vezetés.

Ezeknek a nemkívánatos jelenségeknek a megakadályozásában, továbbá a párt-, az állami, a gazdasági és a tömegszervezeti munka területei közötti tervszerű kádermozgatásban, a vezetői tevékenységet segítő különböző tapasztalatok megszerzésében fontos biztosítékot nyújthat annak a javaslatnak az elfogadása, hogy meghatározott körben ugyanazt a funkciót ugyanaz a személy csak két ciklusban tölthesse be. A cserélődés intézményesítése mint gondolat és módszer a szocializmus eddigi gyakorlatában már korábban is jelentkezett. Vannak ellenzői és hívei. A jobb megoldást keresve bevezetését indokoltnak és elvi jelentőségű lépésnek tartjuk. Minden bizonnyal kedvező hatása lesz a párt tevékenységére, a kádermunkára, a vezetők magatartására és a közgondolkodásra.

Felvetődött, hogy a javaslat elfogadása esetén az érintett területeken biztosítani lehet-e a vezetés folyamatosságát. Szerintünk ez tervszerűen megoldható. Ebben az is segít, hogy a Központi Bizottság különösen indokolt esetben hozzájárulhat a harmadik ciklusra való jelöléshez.

Javasoljuk, hogy a határozat mondja ki azt is: a kongresszuson és a pártértekezleteken a Központi Bizottság és a pártbizottságok tagjainak legalább egyharmada ötévenként cserélődjön. Tulajdonképpen a kialakult gyakorlat szentesítéséről van szó, hiszen a változások eddig is általában a javasoltnak megfelelő mértékűek voltak. Úgy véljük, elvi-politikai jelentősége van annak, hogy az egyharmados csere kötelező legyen!

*

A különböző társadalmi osztályok, csoportok, rétegek, nemek és korosztályok, bizonyos aránytalanságokkal, de jelen vannak a vezetésben. Káderpolitikánk elveit követve a jövőben is gondoskodni kell arról, hogy az idősebbek élettapasztalatait – és hozzáteszem azt is: forradalmi hitét – párosítsuk a fiatalok új iránti fogékonyságával, lendületével. A tárgyalt időszakban folyamatosan kerültek a

vezetésbe a fiatalabb korosztályok képviselői. Különösen elmondható ez a vegyiparról, az elektronikai és a járműiparról, az élelmiszer-gazdaság egyes területeiről, valamint a párt- és társadalmi szervek apparátusáról. De több helyen a szükségesnél és a lehetségesnél lassúbb ez a folyamat. Ez azért sem fogadható el, mert társadalmunkban sok a tehetséges fiatal, aki többre képes. Fontos, hogy feladatot kapjanak, érezzék, bíznak bennük. Határozottan fel kell lépnünk a fiatalokkal szemben megnyilvánuló előítéletek ellen. A legjobb érv a vezetésbe került fiatalok helytállása.

Az elmúlt évtizedben csaknem megkétszereződött az egyetemet és főiskolát végzett vezetők aránya. Az egyetemeken és a főiskolákon végzettek a káderutánpótlás fő bázisai, bár lényeges, hogy munkahelyükön kellő gyakorlatot szerezzenek. Mindamellett nem mondhatunk le arról, hogy a munkások, a szövetkezeti parasztok legjobbjai is a politikai, a gazdasági és a társadalmi élet vezető tisztségeibe kerüljenek. A lehetőségek ezen a téren még nincsenek kihasználva. Megkülönböztetett módon segíteni kell a tehetséges munkás- és parasztfiatalokat abban, hogy kellő általános műveltséget, politikai és szakmai ismereteket és vezetői gyakorlatot szerezzenek. Fontos, hogy kapjanak értelmes feladatokat, erőt próbáló megbízatásokat, lehetőséget a bizonyításra.

Az is elengedhetetlen, hogy növekedjen a vezetők között a nők aránya. E téren van fejlődés, de a változás üteme lassú. Nagyok az eltérések az egyes területek és ágazatok között. A párt-, állami és társadalmi szervek országos vezető tisztségviselői között alig van nő. Az is feltűnő, hogy esetenként a zömében nőket foglalkoztató gazdálkodó egységekben és intézményekben is kevés a női vezető. Az előrehaladás érdekében le kell küzdenünk a még jócskán meglevő előítéleteket, maradi nézeteket. Jobb feltételeket kell teremtenünk a nők politikai, szakmai képzéséhez. A vezető tisztségek betöltésénél egyenlő felkészültség esetén indokolt előnyben részesíteni őket.

A nyugdíjkorhatárt elért vezetők esetében indokolt folytatnunk azt a gyakorlatot, hogy ha egészségesek és alkalmasak feladataik ellátására, dolgozzanak tovább. Ebben a hatáskörileg illetékes szervek foglaljanak állást. Helyes lenne a tisztségviselők egy meghatározott részének kötelezővé tenni, hogy a nyugdíjkorhatár elérése előtt egy évvel a hatáskörileg illetékes testülettől maguk kérjék annak elbírálását: igényt tart-e továbbra is munkájukra. Ez szűk körben ma is gyakorlat. A többi vezetővel – az eddigieknek megfelelően – a hatáskörileg illetékes szerv a nyugdíjkorhatár elérése előtt egy évvel közölje az álláspontját.

A korengedményes nyugdíjazás lehetőségét továbbra is indokolt fenntartanunk. Tapasztalataink szerint az illetékes szervek körültekintően járnak el a javaslatok megtételénél. Az 1973. évi határozat óta nem egészen tízezer korengedményes nyugdíjazás történt. Ezzel a lehetőséggel megfontoltan kell élni a jövőben is.

Azok a megfáradt, idős káderek, akik mögött becsületes, áldozatos munkával eltöltött évek állnak, akik sokat fáradoztak népünkért, a szocializmusért, megérdemlik, hogy megbecsüljük őket, hasznosítsuk tapasztalataikat. Már tettünk lépéseket ennek érdekében, de a társadalmi, közéleti tevékenységbe való bekapcsolásuk még sok kívánnivalót hagy maga után.

*

A káderpolitikai elvek érvényesítését, a személyi kérdések objektív megítélését és eldöntését napjainkban is leginkább a szubjektivizmus, az elfogultság, az elvtelen összefonódás akadályozza. Ennek jelentős szerepe van abban, hogy alkalmatlan személyek is funkcióba kerülnek. Hibákhoz vezet az a helyenként tapasztalható gyakorlat is, amikor a funkcióba javasolt személyről csupán egy-két embertől kérnek véleményt, a testületi tagokkal nem konzultálnak előzetesen, és gyakran akkor sincs többes jelölés, alternatív javaslat, amikor ennek megvannak a feltételei. Esetenként a döntésre hivatott testületek sem elég igényesek.

Úgy látjuk, jórészt adottak vagy megteremthetők a feltételei annak, hogy a kádermunkát még inkább az elvszerűség és az objektivitás jellemezze. A szubjektivizmus visszaszorítását főként az olyan kritikus és önkritikus légkör megteremtése segítené, melyben természetes a vezetők munkájáról, erényeiről és hibáiról nyíltan, őszintén szólni. Gyakran éppen az ilyen légkör hiánya miatt mennek rossz irányba a dolgok. A hibák megelőzését, a személyi ügyek elvi, tárgyilagos megítélését és eldöntését az szolgálhatja eredményesen, ha tovább erősítjük a kádermunka demokratizmusát.

Következetesen érvényt kell szerezni annak, hogy személyi kérdésekben csak az arra jogosult testületek dönthetnek, foglalhatnak állást. A javaslatok megtétele előtt legyen kötelező a konzultáció azokkal a testületi tagokkal, akik az adott területet, a számításba vett személyt vagy személyeket leginkább ismerik, hogy a döntés sokoldalú véleményre alapozódjon. Minden területen, így a pártban és a tömegszervezetekben is szélesíteni kell a többes jelölés gyakorlatát. Formális alternatívákra nincs szükség, de mindenütt,

ahol a feltételek ehhez adottak, élni kell a többes jelölés lehetőségével.

Az eddigi tapasztalatokat hasznosítva indokolt tovább szélesíteni a pályázati rendszert és bővíteni azoknak a funkcióknak a körét, amelyekben meghatározott időre szól a kinevezés. Nem szabad megengedni a formális pályázatok kiírását, amire a múltban több példa volt.

Demokratikus munkastílusunknak megfelelően a jövőben is az érintett személyek tudtával történjenek a káderdöntések, érvényesüljön a nyíltság, ne engedjünk teret az indokolatlan titkolódzásnak. Fel kell lépnünk a – tendenciájában csökkenő, de még mindig elég széles körű – funkcióhalmozás ésszerűtlen, a demokráciát is sértő, az utánpótlást is nehezítő gyakorlata ellen. A szocialista demokrácia kiterjedése azt kívánja, hogy a vezetők tevékenységének ellenőrzésében, értékelésében még nagyobb szerepet kapjon a kollektíva, a közvélemény. A vezetőket alá kell vetni a tömegek ellenőrzésének, és meg kell követelni tőlük, hogy rendszeresen adjanak számot munkájukról.

*

Szólni kívánok a pártszervek káderhatásköréről, amelynek az a lényege, hogy általa is biztosítsuk a káderpolitika érvényesülését. A hatáskörök gyakorlása politikai tartalmú feladat. Sajnos a pártszerveknek egy része ezt a személyi ügyekben kezdeményezett lépések formális tudomásulvételére szűkíti. Kevés gondot fordít a munka, a magatartás figyelemmel kísérésére, a vezetői, emberi értékek kibontakoztatására. A káderek nevelésében segíthet a bürokráciának, a formalizmusnak, a papírmunkának a csökkentését is szolgáló új minősítési rend bevezetése, a munka és a magatartás folyamatos, kritikus értékelése. Mind a pártban, mind az állami és a társadalmi élet különböző területein dolgozó vezetők beszámoltatása, a feladatok végrehajtásának számonkérése a mainál legyen igényesebb.

Az elmúlt évtizedben a Központi Bizottság határozata szerint nagymértékben decentralizáltuk a káderhatásköröket. Jelentősen csökkent a Központi Bizottságnak és végrehajtó szerveinek hatáskörébe tartozó vezetők száma. Ez a folyamat kisebb mértékben a pártbizottságoknál is végbement. A személyi ügyekben egyre inkább ott döntenek, ahol a legtöbb ismerettel rendelkeznek. Azt is megállapíthatjuk, hogy az indokoltnál még mindig több funkció tartozik a központi, és főként a területi pártszervek hatáskörébe.

Ezeknek egy részét egyáltalán nem, vagy pedig alsóbb szintű szerveknél kellene hatáskörben tartani.

Az irányítási rendszer tökéletesítése, a szocialista demokrácia fejlesztése, a helyi önállóság és felelősség növekedése szükségessé teszi, hogy tovább folytassuk a párthatáskörök ésszerű decentralizálását, és lényegesen csökkentsük az ide tartozó funkciók számát. A párt vezető szerepének érvényesülése a káderügyekben nem azon múlik, hogy hány funkció van egy-egy testület hatáskörében, hanem döntően azon, hogy a káderpolitikai elvek a gyakorlatban mindenütt megvalósuljanak. Ezért a maguk területén a pártszervek és a vezetők felelősek.

Többen is indokoltan szóvá tették, hogy a hatáskörök decentralizálásával egyidejűleg nagyobb figyelmet szükséges fordítani a kádermunka központi összehangolására, ellenőrzésére, tapasztalatainak általánosítására. Felvetődhet, hogy ennek biztosítására ne hozzunk-e létre káderosztályt. Szerintünk erre nincs szükség. A helyzet most merőben más, mint akkor volt, amikor a párt a hatalom kivívását követő időszakban tömegesen irányított át káderekét a hatalmi szervekbe, a gazdasági és a társadalmi élet különböző területeire. Bizonyos fokig hasonló megoldásra került sor az ellenforradalmat közvetlenül követő időszakban is. Akkor szükségszerűen nagyfokú centralizmus érvényesült. Társadalmunk mai állapota a vezetők kiválasztásában, felkészítésében, munkájának és magatartásának megítélésében is más stílust és módszereket igényel és tesz lehetővé.

A döntési jogkörök decentralizálásának kétségkívül kísérő jelensége, hogy nehezebb a kádermozgások és a tapasztalatok központi áttekintése, befolyásolása. Véleményünk szerint e tekintetben segítséget jelent, ha a Központi Bizottság elhatározza, hogy saját soraiból a javaslatban szereplő feladatok ellátására – tehát nem konkrét személyi ügyekkel való foglalkozásra – Káderpolitikai Bizottságot hoz létre. A bizottságban a javaslat szerint csak a Központi Bizottság tagjai foglalnának helyet. Az lenne a feladata, hogy segítséget nyújtson a vezető pártszervek számára a káderpolitikai elvek megvalósításához, elemezze az egyes területek káderhelyzetét, összegezze az általánosítható tapasztalatokat, dolgozzon ki elvi állásfoglalásokat, javaslatokat. Az alsóbb pártszerveknél ilyen bizottság létrehozását nem tervezzük.

A káderhatáskörök felelős gyakorlása, a szocialista demokrácia fejlődése, a módosuló feltételekhez való igazodás elmélyültebb, körültekintőbb politikai munkát, bizonyos munkamódszerbeli változást igényel minden pártszervtől. Feltétlenül tiszteletben kell tarta-

niuk a személyi ügyekben illetékes állami, társadalmi és szövetkezeti szervek önállóságát és jogait. A hatáskörbe tartozó személyi kérdésekben az előzetes állásfoglalást ajánlásnak kell tekinteni, nem engedhető meg, hogy valamely szervre bárkit is ráerőszakoljanak. Az olyan döntésnek azonban, amely szemben áll káderpolitikánkkal, nem szabad helyt adni. Abban az esetben viszont, ha a választás eredménye eltér ugyan az előzetes állásfoglalástól, de nem ütközik káderpolitikánk elveivel, azt támogatólag tudomásul kell venni. Az élet már szolgált ilyen példákkal. Az új vezetési formákban működő vállalatok közül ez ideig csaknem 1000-nél volt igazgatóválasztás. Több mint 60 igazgatót nem erősítettek meg beosztásában. E személyek közül azonban az ezt követő pályázaton 21-en sikeresen vettek részt.

Mindebből az a legfőbb következtetés, hogy jobb politikai előkészítésre, a vélemények szélesebb körű ismeretére van szükség; s arra is, hogy a pártszervezetek az általuk megfelelőnek tartott jelölteket politikai munkával támogassák. Az előkészítés során a párt testületeinek elsőrendű feladatuk, kötelességük, hogy a személyi javaslatokat alapvetően a politikai, az emberi, az erkölcsi és a vezetői képességek, valamint a magatartás szempontjából mérlegeljék. A szakmai hozzáértés elbírálásában az arra illetékes szervek véleményére támaszkodjanak.

A vezetők marxista–leninista elméleti, politikai felkészítéséhez hozzájárult a párt- és a társadalmi szervek intézményeiben folyó oktatómunka. Ugyanakkor ennek színvonala – ideértve az egyetemeken és a főiskolákon folyó marxista oktatást is – elmarad a követelményektől; mind tartalmában, mind rendszerében fejlesztésre szorul. A továbbképzést szolgáló intézményhálózat túlméretezett, az itt folyó munka nincs kellően összehangolva. Tájékoztatom a Központi Bizottságot, hogy a Politikai Bizottság és a kormány a közeljövőben napirendre tűzi ezeket a kérdéseket.

*

Az építőmunka személyi feltételeinek biztosítása fejlődésünk mostani szakaszában minden korábbinál nagyobb hangsúlyt kap. Előrehaladásunknak legfontosabb tartalékai az emberi képességekben, a tehetség, a kezdeményezőkészség kibontakoztatásában, különösen pedig a vezetői munka színvonalának emelésében rejlenek. A tömegek a vezetők munkája, magatartása alapján is véleményt formálnak a pártról, társadalmi rendszerünkről. A politikánk iránti bizalom is nagymértékben függ a vezetők magatartásá-

tól. Nagyon fontos, hogy megkülönböztetett figyelmet fordítsunk a kádermunkára, őrködjünk az elvek megtartásán, határozottan lépjünk fel – a felelősségre vonást is alkalmazva – a hatalommal való visszaélés, a parancsolgatás, a durvaság, a kritika elfojtása, az önelégültség és az elveinket, erkölcsi normáinkat sértő minden jelenség ellen.

A XIII. kongresszuson megfogalmazott feladatok megvalósításának döntő feltétele, hogy mennyire tudjuk hasznosítani, a szocializmus építésének szolgálatába állítani a különböző beosztásokban tevékenykedő vezetők alkotó- és kezdeményezőkészségét, emelni az irányítás színvonalát. Ne tűrjük el a lazaságot, a tehetetlenséget, amely nemegyszer akadályozza a jó kezdeményezések megvalósulását, a cselekvő magatartást. Bátorítsuk és segítsük az újat akaró, a rendet és a fegyelmet megkövetelő vezetőket, viseltessünk bizalommal irántuk. Jobban figyeljünk észrevételeikre, építsünk tapasztalataikra. Ezek gondosabb elemzése és figyelembevétele nagy segítséget jelenthet gondjaink megoldásában. A pártszervek fordítsanak különös figyelmet a kádermunkára. Éljenek felelősen a hatáskörükkel. Érvényesítsék azt a követelményt, hogy a vezetői tevékenység legfőbb mércéje az adott területen, gazdasági egységben, intézményben folyó munka eredményessége.

Pártunk – mint ahogyan ezt legutóbb a XIII. kongresszus megerősítette – a jövőben is felelősséget vállal azért, hogy a szocializmus építésének minden területén a kor követelményeinek, a feladatoknak megfelelni tudó vezetők dolgozzanak. Ezt kell szolgálnia káderpolitikánknak.

Megjelent: Pártélet, 1986. 4. sz.

21

A Központi Bizottság határozata a párt káderpolitikájáról

1986. MÁRCIUS 18.

I

A Központi Bizottság áttekintette az 1973. november 28-i káderpolitikai határozatával kapcsolatos tapasztalatokat.[1] Megállapította: a határozatban foglalt alapelvek elősegítették, hogy a korábbinál egységesebb szemlélet honosodott meg. Tervszerűbbé vált a vezetők kiválasztása, felkészítése és funkcióba állítása. Az elvek azonban nem mindig valósultak meg következetesen. A gyakorlat nem igazodott idejében és megfelelően a társadalmi, a gazdasági és a kulturális életben végbement változásokhoz.

Javult a vezetők politikai és szakmai felkészültsége. Az egyetemet és főiskolát végzett vezetők száma csaknem megkétszereződött. Valamelyest növekedett a vezető tisztséget betöltő nők aránya. A fiataloknak a vezetésbe való bevonása lassúbb az indokoltnál. Csökkent a párton kívüli vezetők aránya.

A vezetőállomány stabilitása és ésszerű cserélődése egyenetlenül ugyan, de lényegében megvalósult. Az elmúlt évtizedben a központilag nyilvántartott funkciók 80 százalékában történt változás. Több olyan személy került vezető beosztásba, akit erre tudatosan felkészítettek. Ez hozzájárult az irányítómunka színvonalának emeléséhez. Továbbra is gyakran előfordul azonban, hogy a megérett kádercserék nem történnek meg idejében. A vezetőknek egy része elhanyagolja az utánpótlásról való gondoskodást, a tehetséges fiatalok nevelését.

[1] A Központi Bizottság 1973. szeptember 28-i határozatát a párt káderpolitikájáról és a személyzeti munka helyzetéről, valamint főbb feladatairól lásd A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1971–1975. Kossuth Könyvkiadó, 1978.

A vezetők nagy többségét a szocializmus ügye iránti elkötelezettség jellemzi, életvitelük megfelel a szocialista erkölcs normáinak, alkalmasak arra, hogy a magasabb követelmények szerint dolgozzanak. A vezetők kisebb része már csak rutinból dolgozik, az új követelményekhez nem tud alkalmazkodni, vagy rátermettsége már korábban sem volt meg, s emiatt nem tudja kielégítően ellátni feladatát. A kádermunka következetlenségeire, a nevelés gyengeségeire is visszavezethető, hogy az utóbbi években növekszik az olyan vezetők száma, akik nem állnak ki a párt politikája mellett. Előfordul a hatalommal való visszaélés, a jogtalan anyagi előnyszerzés. Gyakori a szerénytelenség, a túlzott önbizalom, a kritikátlanság. Az ilyen magatartás kárt okoz, táplálja az időnként tapasztalható vezetőellenességet is. A párt-, állami és társadalmi szervek sok esetben nem lépnek fel a negatív jelenségekkel és a vezetőkkel szemben. Nem adnak mindig kellő támogatást a rendet, a fegyelmezett munkát megkövetelő vezetőknek.

A kádermunkában általában érvényesül az az alapelv, hogy a vezetők feleljenek meg a politikai alkalmasság, a szakmai hozzáértés és a vezetői rátermettség követelményeinek. Előfordul, hogy ezeket az elemeket mechanikusan alkalmazzák vagy szembeállítják egymással. Káderpolitikánk érvényesítését napjainkban is nehezíti a szubjektivizmus, a személyi összefonódás.

Az elvek megvalósítását jól szolgálta a pártszervek káderhatáskörének pontosítása és decentralizálása. A vezetők, a tisztségviselők választásánál egyre inkább alkalmazzák a többes jelölést, bevált a jelölőbizottságok és a jelölést előkészítő bizottságok működtetése. Növekedett a választott testületek szerepe a személyi ügyek eldöntésében. A döntések a korábbinál szélesebb körű véleményre alapozódnak.

Az állami, gazdasági, társadalmi élet különböző területein szélesedett a pályázati rendszer, valamint a meghatározott időre szóló vezetői megbízás gyakorlata. A dolgozók kollektívái nagyobb beleszólási lehetőséget kaptak saját vezetőik kiválasztásába, munkájuk és magatartásuk megítélésébe. Az új vállalatvezetési formákban működő gazdálkodó egységeknél az igazgatókat titkosan választják. Helyesnek bizonyult, hogy a szakszervezeti tisztségviselők választásánál általánossá tették a titkos szavazást és bevezették a közvetlen delegálást a Hazafias Népfront és a KISZ testületeibe. Mindez – a végrehajtás során tapasztalható hiányosságok ellenére – kedvezően hatott a kádermunkára, fejlesztette demokratikus vonásait.

Az érvényben levő minősítési rend erősítette a kádermunka

nyíltságát, segítette a káderek fejlődését. A minősítések viszont sok esetben nem feleltek meg a tartalmi követelményeknek, a minősítendő személlyel folytatott alku tárgyát képezték, elvtelen kompromisszumokhoz vezettek. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az eddigi három év utáni alap- és a négyévenkénti kiegészítő minősítés módszere formális, túlhaladott. Nem biztosította a vezetők tevékenységének és magatartásának folyamatos értékelését, nem igazodott a feladatokhoz és a választási ciklusokhoz.

A vezetőképzés feltételei javultak. A felsőfokú politikai képzést nyújtó intézmények döntően az utánpótlást készítik fel. A továbbképzésben részt vevők száma nőtt. A képzés és a továbbképzés tartalmát és rendszerét lényegesen fejleszteni kell. Az állami felsőfokú oktatási intézményekben a marxizmus–leninizmus oktatása és a vezetői tevékenységre való felkészítés sok kívánnivalót hagy maga után. Az államivezető-továbbképzés is csak részben képes ellátni feladatát. Nem megfelelő az intézetek kihasználása, az együttműködés, az összehangoltság az érdekelt állami és társadalmi szervek között.

Kádermunkánk eredményei és gyengeségei tükröződnek az állami és szövetkezeti személyzeti tevékenységben is. Az állami, gazdasági szervek és vezetők tudatosabb kádermunkát végeztek, de a személyzeti munka és módszere nem igazodott kellően a megváltozott helyzethez és követelményekhez.

II

A Központi Bizottság megerősíti a párt káderpolitikájának alapelveit. Szükségesnek tartja, hogy a kádermunka gyakorlatát hozzáigazítsuk a társadalmi, gazdasági fejlődés, a tudományos-műszaki haladás és a szocialista demokrácia növekvő követelményéhez. Az egész társadalom érdeke, hogy a káderpolitikai elvek érvényre jussanak, mindenütt hozzáértő, rátermett emberek töltsék be az irányító posztokat. Ezért a maguk területén a pártszervek és a vezetők felelősek.

Előrehaladásunknak, a társadalom előtt álló bonyolult feladatok megoldásának döntő feltétele, hogy kibontakoztassuk az emberek képességeit, alkotó kezdeményezőkészségét. A káderpolitika egyik alapvető feladata, hogy sokoldalúan segítse az emberi tényezőben rejlő társadalmi erő érvényesülését, az értékteremtő munka megbecsülését. Ebben minden korábbinál nagyobb felelősség hárul a vezetőkre.

1. A vezetők kiválasztásánál egyaránt fontos követelmény a politikai és erkölcsi alkalmasság, a szakmai hozzáértés és a vezetői rátermettség. Figyelembe kell venni a jelöltek életútját, tapasztalatait, korábbi munkahelyein nyújtott teljesítményét, a beosztással járó feladatokat és azt is, hogy milyen összetételű és felkészültségű kollektívába kerülnek. A döntő az, hogy alkalmasak legyenek feladatuk ellátására, a párt politikájának önálló alkalmazására és végrehajtására.

Beosztásra való tekintet nélkül minden vezetőtől meg kell követelni a szocializmus iránti elkötelezettséget, törvényeink és erkölcsi normáink megtartását, a határozott és nyílt kiállást a párt politikája és a munkaterületére vonatkozó politikai állásfoglalások mellett. Az ország előtt álló feladatok fegyelmezett munkát, alkotó gondolkodást, önállóságot, kezdeményezőkészséget és új iránti fogékonyságot követelnek minden vezetőtől. A vezető beosztásokkal összeegyeztethetetlen a dolgozók lebecsülése, a kritika elfojtása, a visszaélés a hatalommal.

A párt testületei a személyi ügyekben elsősorban a politikai és az erkölcsi alkalmasságot mérlegeljék. A szakmai hozzáértés elbírálását az arra illetékes szervektől igényeljék.

Párttisztségekre olyan kommunistákat kell javasolni, akik munkájukkal és magatartásukkal kivívták a dolgozók bizalmát, és képesek megnyerni az embereket a párt politikájának.

A párt szövetségi politikája abban is kifejeződik, hogy hazánkban – pártfunkció kivételével – bármely tisztséget pártonkívüli is betölthet. Minden esetben azt a jelöltet kell támogatni, aki az adott munkakörre alkalmasabb, függetlenül attól, hogy párttag vagy pártonkívüli.

2. Biztosítani kell a vezetés stabilitását és a káderek ésszerű, folyamatos cserélődését. Minden vezető addig maradjon beosztásában, amíg feladatát megfelelően ellátja és élvezi a választók, a kollektíva bizalmát. Társadalmi szükséglet, hogy a vezetők köre életünk minden területén új erőkkel frissüljön fel. A különböző korosztályok képviselői együtt legyenek jelen a vezetésben, ötvöződjön az idősebbek élettapasztalata a fiatalok új iránti fogékonyságával, lendületével. A megérett cseréket halogatás nélkül, idejében kell lebonyolítani.

A választott és kinevezett tisztségviselők, vezetők meghatározott köre a nyugdíjkorhatár elérése előtt kérje a hatáskörileg illetékes szervtől annak elbírálását, hogy igényt tart-e továbbra is munkájára. A többi vezetővel a hatáskörileg illetékes szerv a nyugdíjkorhatár elérése előtt egy évvel közölje álláspontját. Indokolt esetben a

jövőben is alkalmazni lehet a korengedményes nyugdíjazást. Az illetékes szervek gondoskodjanak a nyugállományba vonuló vezetők tapasztalatainak hasznosításáról, erkölcsi megbecsüléséről. Vonják be őket a társadalmi, közéleti tevékenységbe.

3. Tervszerűbbé kell tenni a kádermozgást a párt-, az állami, a gazdasági és a tömegszervezeti munka között. Fontos, hogy a vezetők mind az irányításban, mind a végrehajtásban sokrétű tapasztalatra tegyenek szert. Ennek érdekében, valamint a kollektív vezetés erősítése és a rutinszerűség elkerülése céljából a Központi Bizottság helyesnek tartja egy olyan gyakorlat bevezetését, hogy a választott és a kinevezett párt-, állami, tömegszervezeti vezetők meghatározott köre csak két ciklusban tölthesse be ugyanazt a tisztséget, munkakört. Indokolt esetben ettől eltérni a Központi Bizottság döntése alapján lehet. (A bevezetés rendjét és időpontját, az érintettek körét a Központi Bizottság külön határozattal szabályozza.)

4. Nagy figyelmet kell fordítani a káderutánpótlásra. Ennek fő forrása a gyakorlati életben megfelelő tapasztalatokat szerzett, egyetemet, főiskolát végzettek széles köre. Ugyanakkor gondoskodni kell arról is, hogy az arra alkalmas munkások és szövetkezeti parasztok képességüknek és rátermettségüknek megfelelő vezetői munkakörbe kerüljenek. Szorgalmazni kell a jó adottságú szakmunkások továbbtanulását, vezetővé nevelését. Fontos, hogy a jelenleginél több tehetséges fiatal és nő töltsön be vezető tisztséget.

Továbbra is készüljenek káderutánpótlási és -képzési tervek a Központi Bizottság osztályain, a pártbizottságokon, a kormány által meghatározott állami szerveknél, valamint a tömegszervezetek országos és megyei szerveinél.

5. Módosítani kell a káderek minősítésének mai rendjét. Munkájuk, magatartásuk értékelését folyamatosan kell végezni, átfogó megítélésüket pedig a választási ciklusokhoz, illetve a meghatározott időre szóló kinevezés lejártához kell kötni. A meghatározatlan időre kinevezett személyek tevékenységét évenként kell értékelni. A megítélés alapja a vezető irányításával működő vállalat, szövetkezet, intézmény teljesítménye, a végzett munka és a személyes magatartás legyen. Kapjon elismerést a jó munka, és idejében történjen meg a hibák feltárása. A minősítést az érdekelttel nem egyeztetni, hanem ismertetni és láttamoztatni kell, hogy a kijelölt feladatok elvégzésére, a megállapított hiányosságok megszüntetésére törekedhessen.

6. A növekvő politikai, társadalmi feladatokhoz kell igazítani a párt- és társadalmi szervek káderképző és -továbbképző intézmé-

nyeiben folyó nevelő-, oktatómunkát. Emelni kell a képzés és a továbbképzés színvonalát. Kapjon nagyobb szerepet a marxizmus–leninizmus oktatása, az MSZMP társadalomépítő munkájának tapasztalata. A politikai nevelő munka eszközeivel is el kell mélyíteni a szocializmus ügye iránti odaadást, a hazafiságot és az internacionalizmust. Fontos a politikai, szakmai és vezetési ismeretek folyamatos megújítása. Minden vezető olyan ismeretekből részesüljön képzésben, illetve továbbképzésben, amelyek munkakörének ellátásához szükségesek.

7. Erősíteni kell a kádermunka demokratizmusát, nyilvánosságát. A vezetők munkáját jobban a közvélemény ellenőrzése alá kell helyezni. A személyi ügyek megítélésében és eldöntésében növelni kell a választott testületek szerepét. A vezetők objektívebb megítélése és kiválasztása érdekében szélesíteni kell azt a gyakorlatot, hogy a döntést megelőzően konzultáljanak az adott területet ismerő testületi tagokkal.

A pártban a testületi tagok és a tisztségviselők választásánál a két kongresszus között is jelölőbizottságok működjenek közre. Mindenütt, ahol a feltételek adottak, állítsanak több jelöltet. A választott testületek megújítása érdekében a pártértekezleteken és -kongresszusokon a Központi Bizottság és a pártbizottságok tagjainak legalább egyharmadát indokolt cserélni.

Az állami, gazdasági és kulturális életben a vezetői munkakörök többségét pályázat, illetve választás útján kell betölteni. A pályázati rendszernek biztosítania kell, hogy a legalkalmasabb jelöltek kerüljenek funkcióba. Meg kell akadályoznia a formális pályázatokat. A pályázatok kiírása adjon lehetőséget a megfelelő felkészültséggel és tapasztalatokkal rendelkező fizikai munkásoknak, alsóbb szintű vezetőknek is a meghirdetett posztok elnyerésére. Szélesedjen a meghatározott időre szóló kinevezések és megbízások gyakorlata. A pártszervezetek segítsék elő, hogy a dolgozó kollektívák, a vállalati tanácsok, a választott vezetőségek körültekintően és felelősen éljenek a vezetők megválasztásának és munkájuk értékelésének jogával.

A Központi Bizottság helyesli a tömegszervezeteknek és a szövetkezeteknek a vezetők, tisztségviselők megválasztásában alkalmazott gyakorlatát. Ajánlja, hogy ebben erősítsék tovább a tagság, a testületek szerepét, alkalmazzák bátrabban a többes jelölést. Ahol ez ésszerű, választott testületeikbe az alsóbb szervek közvetlenül is delegáljanak tagokat.

A szakszervezetek, a Kommunista Ifjúsági Szövetség és a szövet-

kezeti érdekképviseleti szervek a személyi ügyekben éljenek a számukra biztosított véleményezési jogkörrel.

8. A párt hatáskörileg illetékes szervei felelősek, hogy a káderpolitikai elvek érvényesüljenek, a vezető beosztásokban rátermett, hozzáértő emberek dolgozzanak. Tovább kell folytatni a hatáskörök decentralizálását annak érdekében, hogy a személyi kérdésekben ott döntsenek, ahol ehhez a legtöbb ismerettel rendelkeznek. A pártalapszervezeteket véleményezési jog illeti meg. Ahol a sajátos körülmények indokolják, az alapszervezetek kapjanak hatásköri jogot.

A párton belüli káderügyekben a pártszervek és -szervezetek a hatáskörök gyakorlása során döntenek. Más személyi kérdésekben pedig a hatáskörnek megfelelően előzetesen állást foglalnak. Tartsák tiszteletben a döntésre hivatott állami, vállalati, szövetkezeti szervek és tömegszervezetek önállóságát, jogait. Amennyiben a választás eredménye eltér az előzetes pártállásfoglalástól, de összhangban van a káderpolitikai elvekkel, ezt vegyék tudomásul, támogassák. A káderpolitikát sértő döntésekkel szemben viszont határozottan lépjenek fel.

A Központi Bizottság osztályai területükön felelősek a káderpolitikai elvek megvalósításáért, a káderutánpótlásért, a személyi ügyekben a javaslatok előkészítéséért. A Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztályának feladata, hogy káderpolitikánk végrehajtása érdekében kezdeményezzen, ellenőrizzen, és a tapasztalatokról tájékoztassa a vezető szerveket.

Folyamatos feladat annak biztosítása, hogy a pártapparátusban magas fokú elméleti és szakmai felkészültséggel, általános műveltséggel és megfelelő politikai, mozgalmi tapasztalattal rendelkező elvtársak dolgozzanak.

9. A Központi Bizottság a saját soraiból hozzon létre Káderpolitikai Bizottságot. Feladata legyen: a káderpolitikai elvek gyakorlati érvényesülésének, a párt-, az állami és a társadalmi élet különböző területein folyó kádermunkának az áttekintése, elemzése; a tapasztalatok összegzése; elvi állásfoglalások és javaslatok kidolgozása a vezető pártszervek számára.

10. A pártszervek és -szervezetek őrködjenek a káderpolitikai elvek megtartásán, határozottan lépjenek fel az elvtelenség, a hatalommal való visszaélés, a szubjektivizmus, a szocialista erkölcsöt sértő jelenségekkel szemben. Erősítsék a kritikai és önkritikai szellemet.

A párt támogatja a kezdeményező, az újat felkaroló, a rendet, a fegyelmezett munkát megkövetelő vezetőket. A célratörő, határo-

zott vezetésnek emberséggel, demokratikus munkastílussal, a dolgozók jogainak tiszteletben tartásával kell párosulnia.

11. A Központi Bizottság felkéri a Minisztertanácsot, hogy tekintse át az állami személyzeti munka helyzetét. Az állami élet, az intézményrendszer, a gazdaságirányítás és a szocialista demokrácia fejlesztésével összhangban szabályozza a személyzeti munkát. Tegyen intézkedéseket a szocialista vezetéstudományi kutatás fejlesztésére, az állami vezetőképzés és -továbbképzés színvonalának emelésére, különböző formáinak jobb koordinálására és az intézmények gazdaságosabb működtetésére.

12. A Központi Bizottság ajánlja a társadalmi és tömegszervezeteknek, hogy a határozat szellemében tekintsék át kádermunkájukat, és hozzanak megfelelő intézkedéseket.

Megjelent: Pártélet, 1986. 4. sz.

22

Közlemény a Központi Bizottság üléséről

1986. MÁRCIUS 18.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1986. március 18-án Kádár János elvtárs elnökletével ülést tartott. Az ülésen a Központi Bizottság tagjain kívül részt vettek: a Központi Ellenőrző Bizottság elnöke, a Központi Bizottság osztályvezetői, a megyei pártbizottságok első titkárai, a Budapesti Pártbizottság titkárai, a Szakszervezetek Országos Tanácsának titkárai, valamint a Minisztertanács tagjai, az országos főhatóságok vezetői, a központi sajtó képviselői.

A Központi Bizottság kegyelettel megemlékezett a közelmúltban elhunyt tagjairól: Oláh István és Cserháti István elvtársról. Tisztelettel adózott a gyilkos merénylet áldozatául esett kiemelkedő svéd szociáldemokrata államférfi, Olof Palme emlékének.[1]

A Központi Bizottság megvitatta és elfogadta

– Szűrös Mátyás elvtársnak, a Központi Bizottság titkárának előterjesztésében az időszerű nemzetközi és külpolitikai kérdésekről adott tájékoztatót;

– Németh Károly elvtársnak, a párt főtitkárhelyettesének előterjesztésében a párt kádermunkájával összefüggő javaslatokat.

I

A Központi Bizottság áttekintette az időszerű nemzetközi kérdéseket, a párt- és az állami szervek külpolitikai tevékenységét.

1. A Központi Bizottság meghallgatta a Szovjetunió Kommunis-

[1] Olof Palme svéd miniszterelnök 1986. február 28-án gyilkos merénylet áldozata lett (lásd: Népszabadság, 1986. február 29.). Temetésére Maróthy László, a Politikai Bizottság tagja, miniszterelnök-helyettes vezetésével 1986. március 14-én küldöttség utazott Stockholmba.

ta Pártjának XXVII. kongresszusán részt vett magyar pártküldöttség tájékoztatóját, és jóváhagyta a küldöttség tevékenységét. Kádár János elvtárs kongresszusi felszólalása hűen kifejezte a magyar kommunisták, a szocializmust építő magyar nép internacionalista szolidaritását. Az SZKP XXVII. kongresszusa világpolitikai jelentőségű esemény volt, amelyet méltán kísért hazánkban és világszerte megkülönböztetett figyelem.[2]

A Központi Bizottság a Szovjetunió további fejlődése és a szocializmus nemzetközi vonzereje szempontjából nagy jelentőségűnek tartja az SZKP belpolitikai stratégiai irányvonalát, amely a társadalmi-gazdasági fejlődés meggyorsítását tűzi ki célul. A termelés, a gazdaság intenzív fejlesztésének, a tudományos és műszaki haladás meggyorsításának, a gazdaságirányítási rendszer reformjának, a népjólét emelésének, a szocialista demokrácia, a nép szocialista önigazgatása kibontakoztatásának programja meggyőzően bizonyítja, hogy milyen hatalmasak a szocialista társadalmi rendszer erőforrásai. A kongresszus rámutatott, hogy a fejlődés meggyorsítása érdekében határozottan le kell küzdeni a gazdaságban mutatkozó kedvezőtlen tendenciákat, a változásokkal szembeni előítéleteket, teret kell nyitni a tömegek kezdeményező- és alkotókészségének.

Pártunk, népünk üdvözli és támogatja a Szovjetunió törekvését a világhelyzet megjavítására, készségét a nemzetközi együttműködésre, a tárgyalásokra, konkrét kezdeményezéseit az emberiség békés, biztonságos jövőjének megteremtéséért. A kongresszus az egyetlen ésszerű alternatívát, a békés egymás mellett élés egyetemes elvének érvényesítését állítja szembe az emberiséget fenyegető nukleáris katasztrófával. Az Amerikai Egyesült Államok megegyezési készsége esetén a tárgyalások és a megállapodások új lehetőségei nyílhatnak meg a nemzetközi kapcsolatokban. Mindez előmozdíthatja a leszerelés ügyét, elvezethet a nemzetközi biztonság szilárd és igazságos rendszerének létrehozásához.

A Központi Bizottság egyetért a szovjet kommunisták álláspont-

[2] 1986. február 25-e és március 6-a között folyt az SZKP XXVII. kongresszusa, amelyen több mint 19 millió párttag képviseletében mintegy 5 ezer küldött volt jelen. A kongresszuson 113 országból 152 kommunista és más haladó párt, mozgalom, szervezet képviseltette magát.

A kongresszuson részt vevő magyar küldöttséget Kádár János vezette, aki február 28-án találkozott M. Gorbacsovval.

A magyar küldöttség szovjetunióbeli gazdag programjáról lásd Népszabadság, 1986. február 25–március 7.

A kongresszusról a Titkári Tájékoztató 1986. 2. száma közöl ismertetést, értékelést.

jával, hogy napjainkban a béke és a társadalmi haladás sorsa minden eddiginél szorosabban összefügg a szocialista világrendszer gazdasági és társadalmi fejlődésével, a nemzetközi kapcsolatokra gyakorolt befolyásának erősödésével. Ez megköveteli a szocialista országok együttműködésének tökéletesítését, érdekeik hatékonyabb összehangolását, a szocialista építés tapasztalatainak kölcsönös tanulmányozását és hasznosítását. A Központi Bizottság kifejezte azt a meggyőződését, hogy a kongresszus állásfoglalásai előmozdítják a szocialista társadalom építése során felvetődő új kérdések eredményes megoldását. A Szovjetunió fejlődésének felgyorsítása kedvezően hat a társadalmi haladásra az egész világon.

A nemzetközi kommunista és munkásmozgalom egysége iránti nagyfokú felelősséget tükrözi az, hogy a szovjet kommunisták kongresszusa a testvérpártokat összekötő elemekre, az internacionalista összefogásra helyezte a hangsúlyt, s leszögezte: az egység nem azonos az egyformasággal, a mozgalomnak természetes velejárója a sokszínűség és az alkotó vita, melyben egyetlen párt sem sajátíthatja ki az igazságot.

A kongresszus állásfoglalásai ismételten igazolják, hogy a Szovjetunió szilárd támasza a békéért, a társadalmi haladásért, a nemzeti függetlenségért, a népek szabad fejlődéséért küzdő minden erőnek.

A Központi Bizottság jelentős dokumentumnak tartja a Szovjetunió Kommunista Pártja új szövegezésű programját, amely a marxizmus–leninizmus elméletét alkotó módon alkalmazva vizsgálja a társadalmi és gazdasági fejlődés új jelenségeit és válaszolja meg a szocialista építés elméleti és gyakorlati kérdéseit.

A Magyar Szocialista Munkáspárt és a Szovjetunió Kommunista Pártja között teljes a nézetazonosság a társadalmi fejlődés és a nemzetközi viszonyok megítélésében. A kongresszus állásfoglalásai újabb lendületet adnak az élet minden területére kiterjedő magyar–szovjet kapcsolatok fejlődésének, barátságunk további erősítésének.

Pártunk üdvözli a szovjet kommunisták elhatározásait és törekvéseit. Egész népünk azt kívánja, hogy a Szovjetunió népei eredményesen oldják meg a XXVII. kongresszuson kitűzött nagyszabású feladatokat, érjenek el további nagy sikereket a fejlett szocialista társadalom építésében.

2. A Magyar Népköztársaság, a Magyar Szocialista Munkáspárt az elmúlt időszakban is a szocialista országokkal folytatott együttműködés elmélyítésére törekedett.

A Központi Bizottság nagyra értékelte a KGST-tagállamok tu-

dományos és műszaki haladásának a múlt év decemberében elfogadott, 2000-ig szóló komplex programját.[3] Meggyőződése, hogy a program következetes végrehajtása meggyorsítja országaink, köztük hazánk tudományos-műszaki haladását, elősegíti a gazdaság intenzív fejlesztését.

Hazánk és Jugoszlávia sokoldalúan fejlődő, jószomszédi kapcsolatainak bővítését szolgálta Lázár György elvtársnak a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaságban tett hivatalos, baráti látogatása és megbeszélése Milka Planinccal, a JSZSZK Szövetségi Végrehajtó Tanácsának elnökével.[4]

3. A hagyományosan jó és példásan fejlődő magyar–osztrák kapcsolatok kiemelkedő eseménye volt Kádár János elvtárs és Rudolf Kirchschläger osztrák köztársasági elnök munkatalálkozója.[5] Megbeszéléseik újabb lendületet adtak az országaink között rendezett, az élet számos területére kiterjedő kapcsolatok fejlődésének.

A békés egymás mellett élés szellemében, a kölcsönösen előnyös kapcsolatok fejlesztésére irányuló szándék jegyében került sor George Shultznak, az Amerikai Egyesült Államok külügyminiszterének magyarországi látogatására.[6] A tárgyalások hozzájárultak az országaink közötti párbeszéd folytatásához, a kétoldalú kapcsolatfejlesztés további lehetőségeinek feltárásához.

4. A Központi Bizottság hasznosnak ítélte azokat a véleménycseréket, amelyeket az elmúlt időszakban pártunk képviselői – az internacionalista szolidaritás szellemében – a tőkés és a fejlődő világ országaiban tevékenykedő kommunista pártok vezetőivel folytattak. Jól szolgálta a testvérpártokkal fenntartott kapcsolataink szorosabbra fűzését, egymás helyzetének és munkájának alaposabb megismerését az MSZMP küldöttségeinek részvétele több testvérpárt kongresszusán.

[3] A KGST-tagállamok tudományos és műszaki haladásának 2000-ig szóló komplex programját 1985. december 17–18-án fogadták el Moszkvában, a KGST 41. (rendkívüli) ülésén. A komplex programban való magyar részvételről lásd Népszabadság 1986. március 14. Lásd még a 19. dokumentum 4. sz. jegyzetét.

[4] Lázár György 1985. december 10–11-én tett látogatást a Jugoszláv Szövetségi Szocialista Köztársaságban. A találkozó programját és a kiadott közleményt lásd Népszabadság, 1985. december 11., 12.

[5] Kádár János, az MSZMP főtitkára Rudolf Kirchschlägernek, az Osztrák Köztársaság szövetségi elnökének meghívására 1985. december 11-én tett látogatást Ausztriában. A látogatásról lásd Népszabadság, 1985. december 12.

[6] George Shultz, az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztere 1985. december 16-án látogatott hazánkba. Programjáról lásd Népszabadság, 1985. december 17.

A nemzetközi béke, biztonság és a jobb megértés ügyét szolgálták azok a megbeszélések, amelyeket pártunk képviselői a szocialista, szociáldemokrata pártok vezetőivel folytattak.

II

A Központi Bizottság áttekintette a párt káderpolitikai feladatokat.

1. A Központi Bizottság megállapította, hogy az utóbbi években tervszerűbbé vált a vezetők kiválasztása, felkészítése és funkcióba állítása, javult politikai és szakmai felkészültségük. A vezetők nagy többsége a szocializmus ügye iránti elkötelezettséggel, eredményesen és felelősséggel látja el feladatát, képes a magasabb követelmények szerint dolgozni. Kedvezően hatott a káderpolitikára, erősítette annak demokratikus vonásait, hogy megnőtt a választott testületek szerepe a személyi ügyek eldöntésében, szélesedett a pályázati rendszer, a meghatározott időre szóló kinevezés gyakorlata. A dolgozó kollektívák, a tömegszervezetek és -mozgalmak nagyobb beleszólási lehetőséget kaptak a vezetők és tisztségviselők jelölésébe, kiválasztásába, munkájának, magatartásának megítélésébe.

A Központi Bizottság ugyanakkor rámutatott, hogy a káderpolitikai elvek nem valósulnak meg következetesen, a gyakorlat késedelmesen igazodik a társadalmi, a gazdasági és a kulturális élet változásaihoz. A káderpolitikai elvek érvényesítését leggyakrabban a szubjektivizmus, a személyi összefonódás nehezíti. A fiataloknak a vezetésbe való bevonása lassúbb az indokoltnál. Gyakori, hogy a megérett kádercserék nem történnek meg idejében. A párt-, állami és társadalmi szervek sok esetben nem lépnek fel a vezetők egy részénél tapasztalható szerénytelenséggel, túlzott önbizalommal, kritikátlansággal és más negatív jelenségekkel szemben.

2. Előrehaladásunknak döntő feltétele, hogy kibontakoztassuk az emberek alkotóképességét, kezdeményezőkészségét, növeljük a munka megbecsülését. Ebben minden korábbinál nagyobb felelősség hárul a vezetőkre. Az egész társadalom érdeke, hogy a káderpolitikai elvek érvényre jussanak, mindenütt hozzáértő, rátermett emberek töltsék be az irányító posztokat.

A Központi Bizottság szükségesnek tartja, hogy a kádermunka gyakorlata igazodjon a társadalmi, gazdasági fejlődés, a tudományos-műszaki haladás és a szocialista demokrácia növekvő követelményéhez.

a) A vezetők kiválasztásában és megítélésében fontos követelmény a politikai és erkölcsi alkalmasság, a szakmai hozzáértés, a

vezetői rátermettség. Figyelembe kell venni a jelöltek életútját, tapasztalatait, korábbi munkahelyein nyújtott teljesítményét, az új beosztással járó feladatokat, és azt is, hogy milyen összetételű és felkészültségű kollektívába kerülnek. Legyenek alkalmasak feladatuk ellátására, a párt politikájának önálló alkalmazására és végrehajtására, döntéseik, intézkedéseik hatásainak mérlegelésére.

Minden vezetőtől meg kell követelni a szocializmus iránti elkötelezettséget, törvényeink és erkölcsi normáink megtartását, a határozott és nyílt kiállást a párt politikája és a saját munkaterületére vonatkozó határozatok mellett. A vezetői megbízatással összeférhetetlen a dolgozók lebecsülése, a kritika elfojtása, a hatalommal, a beosztással való visszaélés.

A párt testületei a személyi ügyekben elsősorban a politikai és az erkölcsi alkalmasságot, valamint a vezetői rátermettséget mérlegeljék. A szakmai hozzáértés elbírálását az arra illetékes szervektől igényeljék. Fejlődésünk mai szakasza megkívánja, hogy nagy figyelmet fordítsunk a káderek hozzáértésére és vezetői képességeire. A szakmai tudásnak minden korábbinál nagyobb a jelentősége.

Felelős politikai és társadalmi tisztségekre olyan személyeket kell javasolni, akik munkájukkal és magatartásukkal kivívták a dolgozók bizalmát, az embereket meg tudják nyerni országépítő céljainknak. Bevált szövetségi politikánknak megfelelően pártfunkció kivételével minden más tisztséget pártonkívüli is betölthet. Minden esetben azt a jelöltet kell támogatni, aki az adott munkakörre alkalmasabb, függetlenül attól, hogy tagja-e a pártnak vagy sem.

b) Következetesebben kell érvényesíteni a vezetés stabilitásának és a káderek ésszerű, folyamatos cserélődésének elvét. A megérett cseréket halogatás nélkül, idejében kell lebonyolítani. Minden vezető addig maradjon beosztásában, amíg feladatát megfelelően ellátja, és élvezi választóinak, illetve az irányításával dolgozó kollektívának a bizalmát. Társadalmi szükséglet, hogy a vezetés az élet minden területén új erőkkel frissüljön fel. A különböző korosztályok képviselői együtt legyenek jelen a vezetésben, ötvöződjön az idősebbek élettapasztalata a fiatalok új iránti fogékonyságával, lendületével. Fontos, hogy a tehetséges fiatalok feladatot kapjanak, érezzék, hogy bíznak bennük. El kell érni, hogy a jelenleginél több tehetséges fiatal és nő töltsön be vezető tisztséget. Meg kell becsülni azokat az idős kádereket, akik mögött áldozatos munkában eltöltött évek állnak, sokat fáradoztak népünkért, a szocializmusért, és hasznosítanunk kell tapasztalataikat.

c) A vezetői tevékenység hatékonyságának fokozása, a sokrétű

tapasztalatok megszerzése és a rutinszerűség elkerülése érdekében tervszerűbbé kell tenni a káderc serét a párt-, az állami, a gazdasági és a tömegszervezeti munka területei között. A Központi Bizottság helyesnek tartja annak a gyakorlatnak a bevezetését, hogy a politikai és közéleti vezetők meghatározott köre korlátozott ideig tölthesse be ugyanazt a tisztséget, munkakört. Ettől eltérni a Központi Bizottság döntése alapján lehet.

d) Nagy figyelmet kell fordítani a káderutánpótlásra. Ennek fő forrása a gyakorlati életben megfelelő tapasztalatokat szerzett, egyetemet, főiskolát végzettek széles köre. Gondoskodni kell arról, hogy a tehetséges és alkalmas munkások és szövetkezeti parasztok képességüknek és rátermettségüknek megfelelő vezetői munkakörbe kerüljenek. Szorgalmazni kell a jó adottságú fiatal szakmunkások továbbtanulását, vezetővé nevelését.

e) Módosítani kell a vezetők minősítésének rendjét. Munkájukat, magatartásukat folyamatosan kell értékelni, s tevékenységük összegező megítélését a kiválasztási ciklusokhoz, illetve a meghatározott időre szóló kinevezés lejártához kell kötni. A megítélés alapja a vezető irányításával működő vállalat, szövetkezet, intézmény teljesítménye, a végzett munka és a személyes magatartás legyen. Kapjon elismerést a jó munka, és idejében történjen meg a hibák feltárása, kijavítása.

f) A növekvő politikai, társadalmi feladatokhoz kell igazítani a párt- és társadalmi szervek káderképző intézményeiben folyó nevelő-, oktatómunkát, a politikai, szakmai és vezetési ismeretek folyamatos megújítását. Minden vezető olyan ismeretekből részesüljön képzésben, illetve továbbképzésben, amelyek munkakörének színvonalas ellátásához szükségesek.

g) Erősíteni kell a kádermunka demokratizmusát, nyilvánosságát. A személyi ügyek megítélésében és eldöntésében növekedjen a választott testületek szerepe.

Az állami, gazdasági és kulturális életben a vezetői munkakörök többségét pályázat, illetve választás útján kell betölteni. Biztosítani kell, hogy a legalkalmasabb jelöltek kerüljenek funkcióba. A pályázati rendszer tegye lehetővé, hogy a megfelelő felkészültségű és tapasztalt fizikai munkások és alsóbb szintű vezetők is eséllyel pályázhassanak. Szélesedjen a meghatározott időre szóló kinevezések és megbízatások gyakorlata.

A Központi Bizottság helyesli a tömegszervezeti és a szövetkezeti vezetők, tisztségviselők megválasztásának a gyakorlatát. Ajánlja, hogy erősítsék tovább a tagság, a testületek szerepét, alkalmazzák

bátrabban a többes jelölést. Ahol ez ésszerű, választott testületeikbe az alsóbb szervek közvetlenül is delegáljanak tagokat.

h) A Központi Bizottság a saját soraiból Káderpolitikai Bizottságot hoz létre. Feladata: a káderpolitikai elvek gyakorlati érvényesülésének, a párt-, az állami és a társadalmi élet különböző területein folyó kádermunkának az áttekintése, elemzése; a tapasztalatok összegezése; elvi állásfoglalások és javaslatok kidolgozása a vezető pártszervek számára.

*

A párt szervei és szervezetei szerezzenek érvényt a jelen határozatban foglaltaknak. Őrködjenek a káderpolitikai elvek megtartásán, határozottan lépjenek fel a szubjektivizmussal, a szocialista erkölcsöt sértő jelenségekkel szemben. Támogassák a kezdeményező, az újat felkaroló, a rendet, a fegyelmezett munkát megkövetelő vezetőket.

A Központi Bizottság felkérte a kormányt, a társadalmi szerveket, hogy a határozattal összhangban dolgozzák ki saját feladataikat.

Megjelent: Népszabadság, 1986. március 20.

23

A KB Politikai Bizottságának ajánlása a szövetkezeti kongresszusok előkészítéséhez

1986. ÁPRILIS 8.

A mezőgazdasági, ipari és fogyasztási szövetkezetek kongresszusaikra készülnek. Az előkészületek során és a kongresszusokon adjanak számot az előző öt évben végzett munkájukról, szembesítsék elért eredményeiket a kitűzött célokkal. A szövetkezetek sokszínű gazdasági, társadalmi tevékenységének értékelése mellett tekintsék át a párt szövetkezetpolitikájának eredményeit, és azt is, hogy a jövőben mit kell tenni e politika eredményes folytatása érdekében.[1]

Szövetkezetpolitikánk hosszú évek óta következetesen épít a jól bevált lenini szövetkezeti elvekre, alkalmazva a tudományos szocializmus elméletét, és mindenkor figyelembe veszi a kialakult valós viszonyokat. Ezt a kipróbált gyakorlatot kell követni a jövőben is a szövetkezetek előtt álló feladatok meghatározásánál és megvalósításánál.

A mezőgazdasági szövetkezetek fejlődése új tartalmat adott a munkásosztály és a parasztság szövetségének. Ez fontos alapját képezi a párt szövetségi politikája érvényesülésének, és az ipari, fogyasztási szövetkezetek széles tagsági bázisát is figyelembe véve a szocialista nemzeti egység erősítésének. E folyamatok következményeként a szövetkezeti mozgalom nemcsak gazdasági, hanem fontos politikai tényezővé is vált társadalmunkban.

A szövetkezetek jelentős szerepet töltenek be gazdasági életünkben, nemzeti jövedelmünk közel egynegyedét állítják elő. Tevékenységük előző kongresszusaik óta számottevően fejlődött. Szövetkezeti sajátosságaikat megőrizve figyelemre méltó lépést tettek gazdálkodásuk minden területén. Tovább gazdagodott a szövetkezeti demokrácia fórumrendszere, és tartalmasabbá vált belső életük is. Feladataikat a korábbinál szigorúbb nemzetközi gazdasági-poli-

[1] A szövetkezeti kongresszusokról lásd a 3. dokumentum 1. sz. jegyzetét.

tikai viszonyok és a magasabb hazai követelmények mellett úgy teljesítették, hogy közben növelték hozzájárulásukat a társadalmi közteherviseléshez. Az elkövetkező időszak társadalmi-gazdasági célkitűzéseinek megvalósításában a szövetkezetekre tovább is fontos feladat hárul.

A kisszövetkezetek és az iskolaszövetkezetek létrejötte bővíti, gazdagítja a szövetkezeti mozgalmat.

Számottevő előrelépés történt a szövetkezeti tagok és alkalmazottak élet- és munkakörülményeinek javításában. Fejlődött a tagság szocialista tudata, szövetkezeti és más fórumokon való aktív részvétele.

Az elért eredményekben meghatározó szerepe volt a párt általános és szövetkezetpolitikájának, a szövetkezetekben dolgozók munkájának, egész társadalmunk együttes erőfeszítésének.

A szövetkezetek elismerésre méltó munkája mellett azt is látni kell, hogy a fejlődés néhány területen elmaradt a lehetőségektől és az igényektől. Nem mindenben kielégítő a hatékonyság javulásának eddigi mértéke, egyes termékek és szolgáltatások minőségének javulása nem megfelelő. Felerősödött a szövetkezetek közötti differenciálódás, és van még tennivaló a szövetkezeti demokrácia fejlesztésében, a belső érdekeltség javításában is.

A Politikai Bizottság elismeri azt az általános irányt, ami a szövetkezetekben, vezetésükben és a mozgalomban érvényesül, s annak folytatását javasolja. Indokoltnak tartja, hogy a szövetkezetek sorra kerülő kongresszusaikon a következő területekre fordítsanak kiemelt figyelmet.

1. A mezőgazdasági, az ipari és a fogyasztási szövetkezetek vegyék ki részüket a népgazdaság előtt álló feladatok megvalósításából, a külgazdasági egyensúly megteremtéséből, tagjaik életkörülményeinek javításából, a társadalmi közterhek viseléséből.

Őrizzék meg és erősítsék mindazokat az előnyös vonásokat (rugalmasság, önkormányzat, anyagi érdekeltség), amelyek az elmúlt években jól szolgálták sokoldalú fejlődésüket. Vállalkozó szellemben, a követelményekhez igazodva törekedjenek az intenzív gazdálkodás erőteljes kibontakoztatására. A fajlagos ráfordítások csökkentésével, anyag- és energiatakarékos eljárások alkalmazásával is fokozzák gazdálkodásuk eredményességét. Fordítsanak több figyelmet a korszerű munka- és üzemszervezési módszerek alkalmazására.

A személyes és csoportos érdekeltség fokozásával is ösztönözzék a nagyobb teljesítményeket, tevékenységük megújulását, a munkafegyelem megszilárdítását, a szövetkezetekkel, vállalatokkal való

együttműködés erőteljesebb kibontakozását. Az eddigiekhez hasonló módon segítsék tagjaik élet- és munkakörülményeinek javítását, a szabadidő hasznos eltöltésének lehetőségét.

a) A mezőgazdasági szövetkezetek a hazai élelmiszer-ellátás színvonalának további javítása mellett a jövőben is vállaljanak meghatározó szerepet az élelmiszerexport fenntartásában, a gazdaságos kivitel növelésében.

Gazdasági feladataink teljesítése feltételezi az agrártermelés területén dolgozók teljesítményeinek további növekedését. Ehhez elengedhetetlen a mezőgazdasági termelés természeti adottságainak minél teljesebb körű kiaknázása, a termőföldek termőképességének javítása, a szakmai munka színvonalának növelése, a hatékonyság javítása.

A közös gazdaságok, különösen a gabona, ipari és takarmánynövények termesztésére, a tej- és hústermelésre, továbbá a rét- és legelőgazdálkodás fejlesztésére fordítsanak nagy figyelmet. A nagyüzemekben is jól alkalmazható szervezési, érdekeltségi módszerek terjesztésével mozdítsák elő a zöldség- és gyümölcstermelés igények szerinti bővítését, jövedelmezőségének javítását.

A továbbiakban is a szövetkezeti közös gazdaságok legyenek a termelés és fejlődés meghatározó tényezői, de fordítsanak nagy figyelmet a háztáji és kisegítő gazdaságok tevékenységét segítő sokoldalú szervezőmunkára is. Az alaptevékenység bővítése mellett szükség van az ipari szolgáltatótevékenység ésszerű keretek közötti, az igényekhez igazodó folytatására, bővítésére.

A mezőgazdasági szövetkezetek pénzügyi helyzete, gazdálkodási színvonala differenciált. Össztársadalmi és szövetkezeti érdek is, hogy a közepesen gazdálkodók, de különösen a kedvezőtlen adottságok vagy más miatt pénzügyi nehézséggel küzdő szövetkezetek fejlődését akadályozó problémák mielőbb megoldódjanak. Ennek előmozdításában a gazdaságilag elmaradt térségek fejlesztésére kidolgozott központi program alapján az állami támogatás mellett a jövőben fokozottabban kell támaszkodni a szövetkezeti mozgalom sokoldalú segítségére. A rászorulókat termelési szerkezetük célszerű kialakításában, a szakmai színvonal javításával és fejlesztési eszközeinek a szövetkezeti közös alapokból történő – kedvezményes kamatozású – kiegészítésével célszerű segíteni.

A szocialista szövetkezeti földtulajdon teljessé válásának folyamata tovább halad. Jelenleg a szövetkezetek használatában levő termőterület 57 százaléka szövetkezeti tulajdon. A mezőgazdasági szövetkezetekben a fiatalabb korosztályok az eddig jól bevált szövetkezeti elveket és az alapító tagok elévülhetetlen érdemeit tiszte-

letben tartva tevékenykednek. Szakmai felkészültségük jobb hasznosítása, valamint a szövetkezet és a tagok közötti kapcsolatrendszer sokoldalú bővítése a további előrelépés fontos tartaléka.

Jelentős eredmény, hogy sikerült megőrizni a munkás-paraszt jövedelmek kiegyenlített színvonalát, s tovább szélesedett a mezőgazdasági szövetkezeti tagság társadalombiztosítási ellátottságának köre.

b) Az ipari szövetkezetek a VI. ötéves terv időszakában is dinamikusan növelték termelésüket, javították az állami iparral való együttműködésüket. Javították a lakosság ellátását termékekkel és szolgáltatásokkal, bővítették az importhelyettesítő cikkek gyártását. Figyelemre méltó eredményt értek el számos területen a műszaki fejlesztésben is. Gondot okoz, hogy a szövetkezetek lakásépítkezése csökken, és stagnál kivitelük a nem rubelelszámolású külkereskedelemben. A kongresszuson ezért kapjon nagy hangsúlyt a lakossági igények fokozott kielégítése, a háttéripari tevékenység fejlesztése, az export bővítése, illetve az importhelyettesítés.

Az ipari szövetkezetek gép- és vegyipari, valamint a könnyűipari termékek termelésében elért pozíciók megerősítése mellett továbbra is fordítsanak nagy figyelmet a szolgáltatások további fejlesztésére. A végbement decentralizáció, illetve a létrejött nagyszámú kisszervezet munkája nyomán a szolgáltatási tevékenység jelentős javulása észlelhető. A szövetkezetek versenyképességük fokozása érdekében törekedjenek arra, hogy a termékeik és szolgáltatásaik minél szélesebb körét a korszerűség, a jó minőség és a megbízhatóság jellemezze.

Az építőipari szövetkezetek a lakásépítésben vállalt feladataik maradéktalan teljesítése mellett növeljék fenntartási-karbantartási tevékenységüket.

c) A fogyasztási szövetkezetek az áruellátás színvonalának javításával, a vendéglátás és a szolgáltatások fejlesztésével jelentős részt vállaltak életszínvonal-politikai célkitűzéseink megvalósításában. A jövőben fontos feladat a kereskedelmi munka színvonalának javítása a falvakban és a városokban egyaránt. A szövetkezetek törekedjenek a kistelepüléseken élők egyenletesebb áruellátására, a helyi árualapok bővítésére. A fogyasztási szövetkezetek versenyképességének fokozása megköveteli a jövedelmező tevékenységek fejlesztését, a nagykereskedelmi háttér megteremtését, a „több lábon álló" vertikális szövetkezetek létrehozását, a tagi kötődés sokoldalú erősítését.

A takarékszövetkezetek tagsági kapcsolataik és tevékenységük fejlesztésével a jövőben is járuljanak hozzá a fiatalok otthonterem-

téséhez, a háztartások gépesítéséhez, a lakások építéséhez, felújításához, korszerűsítéséhez. Továbbra is fordítsanak figyelmet a háztáji és kisegítő gazdaságok fejlesztésének finanszírozására. Segítsék a takarékos szemlélet terjedését.

A lakásépítő szövetkezetek munkája biztatóan fejlődik. A következő években is mozdítsák elő az otthonteremtés lehetőségeinek bővítését, választékának javítását. A lakásfenntartó szövetkezetek a VII. ötéves terv időszakában a karbantartás további növelésén munkálkodjanak.

d) A meglevő szövetkezeti formák – mindhárom szövetkezeti ágazatban – megfelelő mozgásteret biztosítanak az ott dolgozók hatékony munkavégzéséhez. Gazdálkodásának rugalmasságát, a változó körülményekhez való alkalmazkodását javította a különböző kisvállalkozási formák kibontakoztatása és meghonosítása. Fontos feladat, hogy javuljon kötődésük a szövetkezeti mozgalommal, erősödjön működésük törvényes rendje, váljon rendszeressé belső ellenőrzésük.

A társadalmi-gazdasági fejlődés a jövőben az eddiginél is jobban igényli a szövetkezetek és az állami vállalatok közötti széles körű együttműködést. Ezek formáit továbbra is az esélyegyenlőség, a kitűzött célokhoz, a gazdálkodó szervezetek adottságához való igazodás jellemezze. A gazdasági együttműködések eredményességét mindenekelőtt az azokban részt vevő szervezetek munkájának hatékonysága, illetve a lakossági-társadalmi szükségletek kielégítettségi szintje alapján kell megítélni. A szövetkezetek továbbra is fordítsanak nagy figyelmet a tudományos-kutató szervezetekkel való kapcsolataik erősítésére, a hazai és nemzetközi tudományos eredmények gyakorlati hasznosítására.

A szövetkezetek tegyék még szervezettebbé és hatékonyabbá a háztáji és kisegítő gazdálkodást, a bedolgozást segítő „szaktanácsadó" szervezőmunkát. A nagy- és kisüzemek együttműködése segítse továbbra is a kölcsönös érdekek érvényesülését, a helyi igények sokoldalú kielégítését.

e) Társadalmi fejlődésünkkel összhangban sokoldalúan fejlődnek a szövetkezetek, és ez megmutatkozik a tagjaikról való sokoldalú gondoskodásban is.

Egyre több szövetkezetben helyeznek súlyt az alkotó emberi képességek kibontakoztatására, a kezdeményezőkészség javítására. Gazdasági-társadalmi céljainkkal összhangban a jövőben még inkább arra kell összpontosítani, hogy dolgozóik anyagi-erkölcsi elismerése az egyéni teljesítményhez, a munka eredményességéhez igazodjék.

Az anyagi lehetőségekkel összhangban javítani kell a munkavégzés feltételeit, többet kell fordítani a munkahelyek szociális körülményeinek javítására. A szövetkezetek ezután is tevékenyen működjenek közre különösen a kistelepülések népességmegtartó képességének fokozásában, az életkörülmények javításában.

A fiatalok munkahelyi beilleszkedésének elősegítése, lakáshoz jutásának támogatása mellett fordítsanak megkülönböztetett figyelmet nyugdíjas és járadékos tagjaik életfeltételeinek javítására. Szervezzék a tagság szabadidejének tartalmas, kulturált eltöltését. Segítsék elő az üdülésben részt vevők számának növekedését.

2. Társadalmi előrehaladásunk az elkövetkezendő időszakban is a szocialista tulajdon két (állami és szövetkezeti) formájának együttes fejlesztésén alapul. A szövetkezetek tulajdoni, használati viszonyai maradéktalanul biztosítják a tervszerű fejlődést. Fontos feladat a tagok tulajdonosi kötődésének erősítése, a szövetkezeti tulajdon lehetőségeinkkel arányos fejlesztése, eredményes hasznosítása és védelme.

Gazdasági-társadalmi célkitűzéseink megvalósítását jelentősen elősegítheti, ha a szövetkezetek bátrabban élnek a lakosság és a tagság anyagi eszközeinek a közös célok érdekében történő mozgósításával.

a) A szövetkezeti tulajdonból fakadó sajátosságok feltételezik a szövetkezeti demokráciát. A közgyűlés mellett a küldöttgyűlés, a munkahelyi közösség, a tagértekezletek létrehozásával a szövetkezeti demokrácia intézményrendszere gazdagodott, az önkormányzati munka érdemibbé vált. A jövőben e fórumok még tartalmasabb működtetésére, kezdeményezőkészségük fokozására, hatáskörük érdemibb gyakorlására kell törekedni. Biztosítani kell, hogy a szövetkezeti élet fontos kérdéseiben a szövetkezeti tagság érdemi döntése legyen a meghatározó.

A különböző tisztségviselők választásakor a többes jelölést a szövetkezeti jog lehetővé teszi. Ennek ellenére ezzel a lehetőséggel kevés szövetkezetben éltek. A jövőben ennek a tagság érdekét szolgáló helyes kezdeményezésnek nagyobb támogatást kell adni.

b) A szövetkezetekben számottevő alkalmazott érdekvédelmét látják el a szakszervezeti szervezetek. Működésük hatékonysága javult, az alkalmazottak többsége jól illeszkedik a szövetkezeti kollektívába. A szövetkezeti érdekegyeztető és önkormányzati munka kialakult rendszerében a szakszervezeti munkának igazodnia kell a szövetkezeti sajátosságokhoz.

A szövetkezeti demokrácia szerves része a belső ellenőrzés. Törekedni kell az ellenőrzés érdemi szerepének fokozására és arra,

hogy az ellenőrzést végzők munkáját függőségi viszony ne akadályozza.

3. A szövetkezeti érdekképviseleti szervek munkája jól szolgálta a szövetkezetek fejlődését. Részt vettek a párt agrár- és szövetkezetpolitikájának kialakításában, és tevékenyen támogatták annak megvalósítását. Az országos és területi érdekképviseleti szervek jelentősen segítették az állami és szövetkezeti érdekeket, erősítették a szövetkezeti mozgalom cselekvési egységét, mozgósították a szövetkezeteket gazdasági-társadalmi feladataik végrehajtására.

A gazdaságirányítási rendszer fejlesztéséhez illeszkedve az érdekképviseleti szervek munkáját a jövőben még inkább a mozgalmi módszerek érvényesülése jellemezze. Kerülni kell az érdekképviseleti tevékenységtől idegen, bürokratikus elemeket, az utasításokat, az államigazgatási jellegű fellépéseket.

Az érdekképviseletek vezetésének módja mindhárom szövetkezeti ágazatban váljon egységessé. A választott testületet területi és országos szinten egyaránt aktív szövetkezeti elnök, az apparátust pedig titkár, illetve főtitkár irányítsa. Ez a megoldás felel meg legjobban annak, hogy az érdemi döntéseket a választott testület hozza, az apparátus pedig a döntések előkészítésével foglalkozik. Az ágazati kongresszusok foglaljanak állást abban, hogy az érdekképviseletek tisztségviselői legfeljebb két ciklusban tölthessék be ugyanazt a tisztséget, munkakört.

Az érdekképviseleti szerveknek a jövőben is fontos feladatuk, hogy a XIII. kongresszus határozatai alapján, a szövetkezeti sajátosságok érvényesítésével segítsék elő az állami és a szövetkezeti érdekek egyeztetését, képviseljék a szövetkezetek jogos érdekeit. Segítsék a szövetkezeti gazdálkodás hatékonyságának javulását, a szövetkezetek szocialista vonásainak erősödését, a szövetkezetek törvényes működését, a szövetkezeti demokrácia továbbfejlesztését. Szorgalmazzák a szocialistabrigád-mozgalom érdemi kibontakozását, a párt nő- és ifjúságpolitikai elveinek szövetkezetekben való érvényesülését.

A területi érdekképviseleti szervek munkájukban jobban igazodjanak a szövetkezetek gazdasági-társadalmi életében végbemenő fejlődéshez. Számoljanak a szövetkezetek önállóságának mind teljesebb érvényesülésével. Legyenek felkészültebbek a gyakorlati munka végzése során felmerülő kérdések megválaszolására. Különös figyelmet fordítsanak a kedvezőtlen adottságú és a szakemberekkel kevésbé ellátott szövetkezetek munkájának segítésére.

A három szövetkezeti ágazat országos és területi érdekképviseleti szervei szorosan működjenek együtt a párt szövetkezetpolitikájá-

nak gyakorlati megvalósításában. Egymás közötti kapcsolataikat továbbra is a közvetlenség, a valós érdek képviselete és a kölcsönös felelősség jellemezze. Az együttműködésnek az Országos Szövetkezeti Tanácsban kialakult rendjét célszerű megtartani, illetve olyan értelemben továbbfejleszteni, hogy az OSZT egyre inkább az együttműködés tartalmi kérdéseivel foglalkozzon.

4. A szövetkezeti mozgalomban részt vevő kommunisták az elmúlt öt évben is elismerésre érdemes munkát végeztek. Aktív részvételükkel járuljanak hozzá, hogy a területi küldöttértekezletek és a szövetkezeti kongresszusok nyílt légkörű munkaértekezletek legyenek. Állásfoglalásaik segítsék elő az MSZMP XIII. kongresszusa határozatainak, valamint a VII. ötéves terv célkitűzéseinek megvalósítását. Legyenek továbbra is élenjáró harcosai a szocialista szövetkezeti mozgalom továbbfejlesztésének, a szövetkezeti demokrácia kiteljesedésének. Népszerűsítsék az ifjúság körében a szövetkezeti eszmét, támogassák az iskolaszövetkezetek tevékenységét.

A szövetkezetekben működő pártszervek aktívan működjenek közre a gazdasági-társadalmi és szövetkezetpolitikai feladatok megértetésében és megvalósításában. Tevékenységük középpontjába továbbra is a gazdaságpolitikai feladatok segítését és a megvalósítás ellenőrzését állítsák. Biztosítsanak jó politikai környezetet az ésszerűen kezdeményező, a munkafegyelmet megkövetelő vezetőknek. Bátorítsák a hatékonyságot fokozó, az érdekeltséget javító, a szövetkezetek eredményességét növelő belső korszerűsítéseket. Legyenek következetesebbek a káderpolitikai elvek és a hatáskörök érvényesítésében, a kommunista példamutatás számonkérésében, a visszásságok elítélésében. A pártépítés során fordítsanak több figyelmet a mezőgazdasági alaptevékenységben dolgozókra és a pályakezdő fiatalokra.

A pártszervezetek segítsék elő, hogy a különböző demokratikus fórumok szerepe erősödjön a politikai döntések előkészítésében, a szövetkezeti demokrácia szélesítésében.

A területi pártszervek megfelelő módon adjanak segítséget a szövetkezeti pártszervezeteknek abban, hogy munkájuk tartalma, módszere jobban igazodjon a terület sajátosságaihoz, a gazdasági változásokhoz.

Pártunk XIII. kongresszusa megerősítette az eddig követett szövetkezetpolitika helyességét, a szövetkezetek gazdasági-társadalmi tevékenységének fontosságát. A Politikai Bizottság felhívja a kommunistákat, segítsék elő, hogy a szövetkezetek kongresszusain és a gyakorlati munkában megfelelő hangsúlyt kapjon a pártkongresszus határozatának és a VII. ötéves terv célkitűzéseinek a végrehaj-

tása. Dolgozzák ki ezzel kapcsolatos feladataikat. E munkájukhoz a hazai tapasztalatok mellett használják fel mindenekelőtt a szocialista országok nemzetközi tapasztalatait. Tárják fel szövetkezetpolitikánk ki nem használt tartalékait, és váljanak meg bátran azoktól a módszerektől, amelyeket az élet már túlhaladott.

Megjelent: Szövetkezetpolitikai Kérdések '86. Kossuth Könyvkiadó, 1986.

24

A KB Politikai Bizottságának állásfoglalása az egészségügyi ellátásról és a fejlesztéséről szóló határozat végrehajtásának tapasztalatairól

1986. MÁJUS 6.

A Politikai Bizottság 1979. szeptember 11-én[1] áttekintette az egészségügyi ellátás helyzetét, és határozatában rögzítette az illetékes párt-, állami és társadalmi szervek fő feladatait. A határozat végrehajtására a KB illetékes osztálya és az Egészségügyi Minisztérium együttes intézkedési tervet dolgozott ki, majd ezt követően a megyei pártbizottságok és tanácsok közös feladattervben fogalmazták meg a tennivalókat. A feladatterveket mintegy 10 000 egészségügyi dolgozó megyei egészségügyi aktívaértekezleten vitatta meg. Az egészségügyi területet érintő feladatokat tartalmazott a Politikai Bizottság 1981. szeptember 29-i, népesedéspolitikai,[2] valamint az 1984. április 25-i, szociálpolitikai határozata is.[3] Ezek végrehajtása

[1] A Politikai Bizottság 1979. szeptember 11-i, az egészségügy ellátásáról és fejlesztésének fő feladatairól szóló határozatot lásd A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1975–1980. Kossuth Könyvkiadó, 1983.

[2] A Politikai Bizottság 1981. szeptember 29-i, a népesedési helyzetről és a népesedéspolitikai feladatokról szóló határozata elemzi az 1973-as népesedéspolitikai határozat hatását a helyzet alakulására; felvázolja a népesedés alakulásának főbb irányzatait, népesedéspolitikánk lehetséges céljait és eszközeit, a népesedéspolitika feladatait a VI. ötéves terv időszakában; ismerteti a népesedési folyamatok és népesedéspolitikánk megítéléséről kialakult vitákat; és meghatározza a társadalmilag, politikailag egyaránt fontos kérdéskomplexum területén megoldandó feladatokat.

[3] A Politikai Bizottság 1984. március 12-i ülésén állást foglalt a társadalmilag igazságosabb szociális ellátás kialakításának fő kérdéseiben. Megállapította, hogy a létbiztonság fenntartásának továbbra is alapvető eszköze marad a munkából származó jövedelem és a társadalombiztosítási ellátások kialakult rendszere. Ezt kiegészítik az egyedi, speciális társadalmi ellátások. A szociálisan hátrányos helyzetűek segítése, a rászorultsági elv érvényesítése a szociálpolitika állandó eleme; azonban a rászorultságot és a hátrányos helyzeteket társadalompolitikai eszközökkel mérsékelni kell. A társadalmi igazságosság érvényre juttatását azzal is segíteni kell, hogy a lakosság jövedelmi és vagyoni helyzetétől függően vegyen részt a közteherviselésben.

Az állásfoglalás felvázolja a fő célok megvalósítását szolgáló intézkedések irá-

összekapcsolódott az egészségügyi határozat valóra váltásáért tett erőfeszítésekkel.

Az alábbiakban ismertetett jelentés bemutatja az 1979. évi határozat meghozatala óta eltelt időszak fontosabb eredményeit, feltárja a feszültségeket és ezek okait, továbbá javaslatokat tartalmaz a következő évek teendőire.

I

A Politikai Bizottság 1979. évi határozata az egészségügyi ellátást az egész társadalomra közvetlenül ható, a lakosság helyzetét, hangulatát jelentősen befolyásoló politikai tényezőnek minősítette, és felhívta az illetékes párt-, állami, társadalmi szervek figyelmét, hogy fejlesztéséről kiemelten gondoskodjanak.

– A határozat óta eltelt hét év alatt a lakosság egészségi állapota annak ellenére romlott, hogy az egészség védelmére erőfeszítések történtek, és a VI. ötéves terv időszakában az egészségügyi ellátás fejlesztése kiemeltséget élvezett. Az állampolgárok nincsenek megelégedve az egészségügyi ellátással.

Az utóbbi években Magyarországon nőtt a halálozási arány, s ma európai viszonylatban a legkedvezőtlenebb. A férfiak halandósága az 1981–1985. évek átlagában a megelőző öt esztendő átlagá-

---

nyát; a létbiztonság fenntartása; a társadalmi esélyegyenlőség elősegítése; a kedvezőtlen körülmények között élő családok fokozott anyagi támogatása; a lakossági infrastruktúra és a szolgáltatások fejlesztése. Leszögezi az állásfoglalás, hogy az elosztási mechanizmusokat a szociálpolitikához kapcsolódó területeken úgy kell kialakítani, hogy azok jobban igazodjanak a gazdasági realitásokhoz.

A VII. ötéves tervben az egyes lakossági rétegekre, illetve ellátási formákra vonatkozó realizálható elképzelések többsége már beépült. Így a gyermekgondozási díj igénybevételének meghosszabbítása; a családalapító fiatalok lakáshoz jutásához szükséges kedvezmények bővítése. Az időskorúak szociális biztonságát alapvetően a nyugdíjrendszer határozza meg. Ezen a téren a már hozott intézkedések – a 70 éven felüliek, a rokkantak stb. hozott kedvezmények, intézkedések mellett a VII. ötéves terv idején el kell érni – állapította meg a Politikai Bizottság –, hogy a nyugdíjrendszer a jelenleginél nagyobb létbiztonságot adjon, mindenekelőtt a vásárlóérték megőrzése területén. Az állásfoglalás sorra véve a szociálpolitika fő területein megoldásra váró teendőket, hangsúlyozza a szociálpolitika intézményrendszerének korszerűsítését, a helyi szociálpolitikai szükségletek és kielégítésük tervezésének, a családsegítő hálózat kiépítésének fontosságát.

A szociálpolitika hosszú távú fejlesztési irányáról lásd a Minisztertanács 2011/1985. (IV. 26.) számú határozatát (Magyar Közlöny, 1985. április 26.). A szociálpolitika középtávú fejlesztésének irányelveiről és a további feladatokról intézkedik az Állami Tervbizottság 1/1985. (V. 25.) számú határozata.

hoz képest 8 százalékkal, köztük a 30-39 éveseké 18 százalékkal, a 40-59 éveseké pedig 25 százalékkal növekedett. A nőknél tendenciájában hasonló, mértékében azonban kisebb romlás tapasztalható. A születéskor várható átlagos élettartam a férfiaknál az elmúlt öt évben a megelőző öt esztendőhöz képest mintegy másfél évvel csökkent, a nőknél lényegében változatlan maradt.

A halálozási okok arányaiban az elmúlt hét évben nem következett be változás. A szív-érrendszeri, a daganatos megbetegedések, valamint a balesetek, az öngyilkosságok miatt bekövetkezett halálozások részaránya együttesen mintegy 85 százalék.

Tovább növekedett – 1980 óta mintegy 35 ezerrel – a rokkantnyugdíjban részesülők száma. Ebben az is közrejátszik, hogy jelenleg a rehabilitációban sem a rokkant, sem a munkáltató nem érdekelt. A táppénzállományban levők aránya 1980 óta lényegében változatlan, 5,9-6,1 százalék között ingadozik.

– Nemzetközi kutatások szerint a mienkhez hasonló fejlettségű országokban a halálozások alakulását 35-40 százalékban az életmód, 20-25 százalékban a környezeti ártalmak határozzák meg, s a fennmaradó 40 százalékban osztozik az egészségügyi ellátás és az emberek biológiai adottsága. E tényezők hazai hatásait vizsgálva az alábbiak állapíthatók meg:

– Az egészség megőrzésének, védelmének fontossága nem tudatosult a lakosság tömegeiben. Nem vált felismert szükségletté a rendszeres aktív testmozgás, egészségtelenek a táplálkozási szokások, sok az elhízás miatt megromlott egészségű ember. Egyes rétegek ismeretei hiányosak az elemi higiéniáról is. A mértéktelenül alkoholt fogyasztók aránya nagy és növekvő. Minden harmadik felnőtt állampolgár rendszeresen dohányzik (a 16 éven aluliak közül minden tizedik). Indokolatlanul nagy a gyógyszerfogyasztás, egyes ifjúsági csoportok körében terjed a bódulatot okozó anyagok használata. Egyre szélesebb körben tapasztalható az önhajszoló életmód. Mindez jelentősen károsítja az egészséget.

– A lakó- és munkahelyi környezet minősége a környezetvédelmi és a munkavédelmi erőfeszítések ellenére nem javult. A légszennyező anyagok közül lényegében csak a szilárd részecskék kibocsátását sikerült mérsékelni. A felszín alatti vízadó rétegek szennyeződése – a nem megfelelően kezelt szennyvizek, mezőgazdasági kemikáliák, veszélyes hulladékok stb. hatására – fokozódott. A környezetet a megengedhetőnél nagyobb mértékben károsítja a motorizáció; mind több a munkavédelmi előírások be nem tartásából származó háztartási és munkahelyi baleset. Közintézmé-

nyek (az iskolák, a vendéglátóipari egységek, a pályaudvarok stb.) higiéniai feltételei zömükben nem megfelelőek.

– Az egészségügyi ellátás – a kétségtelenül jelentős fejlődés ellenére – nem tudott lépést tartani sem a gyorsan növekvő szükségletekkel, sem az orvostudomány fejlődésének ütemével. A figyelem a gyógyítás feladataira összpontosult, a megelőzés szemlélete, a betegségek korai felismerése és gondozása még nem vált általános gyakorlattá.

Mindez arra mutat, hogy hazánkban az egészségpolitika nem vált a társadalompolitika szerves részévé; változatlanul ágazati feladat maradt, még mindig inkább betegellátást jelent, mint az egészség megőrzését és megvédését.

– A lakosság annak ellenére, hogy elismeri az egészségügyben dolgozó szakemberek zömének áldozatos és színvonalas munkáját, nincs megelégedve az egészségügyi ellátással. A közhangulatot és a közérzetet zavarja az ingyenes egészségügyi ellátás deklarálása és a hálapénz gyakorlata közti ellentmondás, az időnként fellépő gyógyszerhiány, a betegekkel való helyenként nem megfelelő bánásmód. A hangulat alakulásában szerepet játszik, hogy az állampolgárok megalapozatlan, nem teljesíthető igényeket is támasztanak. Feszültséget okoz a szociális ellátás gyorsan növekvő és egyelőre ki nem elégíthető igénye is.

Jelentős feszültségek észlelhetők az egészségügyi dolgozók között is az eltérő jövedelmi viszonyok, a munkával való egyenlőtlen megterhelés, a területi létszámkülönbségek, az időnként tapasztalható igazságtalan általánosítások miatt.

– A jelzett fő halálozási okok arányának megnövekedése, a lakosság egészségének romlása olyan folyamat, amely két-három évtizeddel ezelőtt a fejlett tőkés országokban is végbement. A tendenciát ezekben az országokban – jórészt az okokat felismerő közvélemény nyomására – sikerült megfordítani, illetve javítani. Ebben szerepet játszott a környezet egészségkárosító hatásainak visszaszorítása, az egészséges életmód szemléletének és gyakorlatának elterjesztése, az ártalmas szokások jelentős mérséklése, valamint a megelőzés feladatainak előtérbe állítása és az egészségügyi ellátás további fejlesztése.

A lakosság egészségi állapotának jelenlegi tendenciáját hazánkban is az említett tényezők rendszerével, az egészségügyi ágazaton túlmutató komplex egészségpolitikai programmal, a lakosság tevékeny részvételével lehet megállítani, illetve kedvező irányba fordítani.

A Politikai Bizottság határozatában megjelölt fő célok megvalósításában részleges eredményeket sikerült elérni:

– Javultak a betegellátás tárgyi és szervezeti feltételei: az egészségügyi intézményhálózat ellátókapacitása a tervezettnek megfelelően bővült; a VI. ötéves terv időszakában az általános orvosi körzetek száma 150-nel, a gyermekszakorvosi körzeteké 180-nal gyarapodott. Az üzemegészségügyi szolgálat keretében 200-zal több orvos dolgozik, mint 1980-ban. A kórházi ágyak száma több mint 5000-rel nőtt.

– A betegségek megelőzését, korai felismerését szolgáló szűrővizsgálatok köre bővült. Általánossá vált a gyermekek érzékszervi szűrővizsgálata és ellátása, sok megyében a kötelező tüdőszűréseket egyéb (vizelet-, vérnyomás- stb.) szűrővizsgálatok egészítik ki. Eredmény, hogy évente 1 millió nőgyógyászati szűrést végeznek, viszont gondot jelent, hogy a növekvő mennyiségű szűrésekhez nem kapcsolódik megfelelő gondozási tevékenység.

– Az általános orvosi körzetekben és a gyermekszakorvosi körzetekben csökkent az üres állások aránya. Sok fogorvosi hely – a városok kivételével – továbbra is betöltetlen.

Az alapellátás biztonságát növelte, hogy felállították a hétvégi központi ügyeleteket, kiépítették az URH-rádiókapcsolatot, megszervezték a gépkocsiellátást. Ezáltal biztosítani lehetett azt is, hogy a falusi körzeti orvosok szabadnaphoz jussanak.

– A járóbeteg-szakellátás mennyiségi fejlesztése lényegében befejeződött, a kórházakhoz történő integrálás eredményeként a rendelőintézetekben elegendő a szakorvos.

A fekvőbeteg-ellátásban – néhány megye kivételével, ahol a rekonstrukciók a VII. ötéves terv idején fejeződnek be – megszűntek a területi aránytalanságok. A megyék a speciális ellátás (például a művese, a szívsebészet) kivételével önellátókká váltak. A speciális ellátás biztosítása érdekében tovább folytatódott a regionális központok fejlesztése. Jelentős előrelépés történt a szívsebészeti és a traumatológiai ellátásban.

– A Politikai Bizottság határozatának megfelelően az egészségügy fejlesztése a VI. ötéves terv során kiemeltséget élvezett. Ez azonban csak a dologi kiadások átlagosnál kissé nagyobb támogatását jelentette, nem eredményezte az ellátás színvonalának a megőrzését, és csak néhány területen tett lehetővé a tervezettnél lassúbb minőségi fejlesztést. A kiemeltség mértéke nem ellensúlyozta a beruházási költségek emelkedését, nem állt arányban az egész-

ségügyi ellátással kapcsolatos szükségletek növekedésével. A rendelkezésre álló kereteket sem használták fel minden esetben optimális módon.

– Lényegében befejezettnek tekinthető az alapellátás, a járóbeteg-szakellátás és a kórházhálózat mennyiségi fejlesztése. A megyék többségében a rekonstrukciók során feladatuknak megfelelő, korszerű felszereltségű megyei kórházak alakultak ki, illetve vannak kialakulóban. A viszonylag jelentős fejlesztések, rekonstrukciók ellenére a fővárosban változatlanul gondot okoz az intézmények elavultsága. A városi kórházak nagy része is rekonstrukcióra szorul. Egyes kivételektől eltekintve (Országos Baleseti Intézet) nem javultak a legbonyolultabb egészségügyi ellátást nyújtó intézmények, az országos intézetek, az egyetemek, különösen a budapesti orvostudományi egyetem működési feltételei. Jelentős változást a VII. ötéves terv sem biztosít.

A gép- és műszerellátás a szív- és érsebészetben, a traumatológiai gyógyítómunkában s néhány egyéb területen javult. Másutt azonban fokozódott az elmaradás a nemzetközi színvonaltól.

A szervezési intézkedések azt célozták, hogy a betegek – betegségük jellege és súlyossága szerint – a szükséges színvonalon kapjanak ellátást és kezelést. A szolgálatok és intézmények belső működési rendjének (központi ügyelet, felvételi osztály, intenzív részlegek, osztályok stb.) korszerűsítése javította az ellátás szervezettségét.

Az orvosokkal való ellátottság tovább javult, de változatlanul vannak területi aránytalanságok. Egyes szakmákban jelentős a szakorvoshiány, s ez veszélyezteti az ellátás színvonalát.

Az orvosok és az egészségügyi szakdolgozók aránya lényegében nem változott, Budapesten s az ipari központokban az ápolónőhiány súlyosbodott.

Az egészségügyi intézményrendszer terheit növelte, hogy a lakosság korösszetételén belül növekedett az idős emberek aránya.

Továbbra is gondot okoz, hogy az aktív gyógykezelést nem igénylő, de szakszerű ápolásra, szociális gondozásra szorulók ellátásáról – a szociális intézményrendszer elégtelensége miatt – a gyógyítóhálózat gondoskodik.

– Nem történt előrelépés az intézmények és a felszerelések folyamatos, gazdaságos kihasználásában. A fekvőbeteg-ellátó intézmények többségében a hét végén csak ügyeleti szolgálatot tartanak, a nagy értékű műszerekkel a lehetségesnél jóval rövidebb időben folytatnak vizsgálatokat. Nem csökkent a táppénzes napok száma, a gyógyszerfelhasználás változatlanul nagyobb az indokoltnál.

– Az egészségügyi vezetés energiáját jelentős részben lekötötte a kényszerítő gazdasági intézkedések kedvezőtlen hatásainak áthidalása, a folyamatos ellátás biztosítása. Némileg háttérbe került az ellátórendszer működésének átgondolt, a stratégiai céloknak megfelelő fejlesztése.

Az egészségügyi ellátás hatékonyságának és gazdaságosságának fokozása érdekében szükség mutatkozik olyan korszerűsítésre, amely jobb gazdálkodásra ösztönözné az egészségügyi intézményeket. Az ilyen megoldások felé az egészségügyi ágazat megtette az első lépéseket.

– A Politikai Bizottság 1979. évi határozatának végrehajtásában jelentős eredmény, hogy a pártszervek, az egészségügyért felelős állami szervek az egészségügyi ellátást ma már egyre inkább politikai tényezőnek tekintik.

A határozat végrehajtását szolgáló központi és megyei intézkedési tervek mozgósították az egészségügyi dolgozók nagy részét, az egészségügyi ellátáshoz kapcsolódó társadalmi szervezeteket.

A határozatból adódó feladatok végrehajtásához a párt- és a társadalmi szervek segítséget nyújtottak. Az irányító pártszervek testületi üléseiken vizsgálták az intézkedési tervek teljesítését. Az egészségügyi intézmények pártszervezetei rendszeresen napirendre tűzték az egészségpolitikai feladatokat. Javult a pártszervezetek és az állami vezetés kapcsolata, közösen határozták meg feladataikat, és rendszeresen visszatértek azok végrehajtásának ellenőrzésére.

A KISZ segített az egészséges életmódra való nevelésben. Az egészségügyi intézmények KISZ-szervezetei munkájukkal jobban kötődtek a szakmai programok megvalósításához; a megelőzéssel, a szűrővizsgálatokkal, az egészséges életre történő neveléssel kapcsolatban támogatták a helyes szemlélet kialakítását.

Az Orvos-egészségügyi Dolgozók Szakszervezetének központi és területi szervei részt vettek a határozatból adódó feladatok kimunkálásában, kezdeményező szerepet játszottak az egészségpolitikai, a szociálpolitikai és a bérpolitikai kérdésekben. Tevékenységükkel hozzájárultak, hogy az egészségügyi intézményekben erősödtek a demokratikus vonások, munkaügyi szabályok készültek, szélesedett a szociális tervezés.

A Magyar Vöröskereszt az egészséges életmód népszerűsítésével, a térítésmentes véradás szervezésével, az időskorúak és a rászorultak házi szociális gondozásával, társadalmi családgondozói szolgálat létrehozásával vette ki részét a határozat végrehajtásából.

A vállalatok, a szövetkezetek és a lakosság kezdeményezései, a társadalmi munkák az egészségügyi ellátást továbbra is segítik el-

sősorban a szociális otthonok, a gyermekintézmények, a körzeti orvosi rendelők karbantartásában, korszerűsítésében, bővítésében, az üzemegészségügyi szolgálat műszerezettségének fejlesztésében, egyes nagy értékű orvosi műszerek beszerzésében.

III

A lakosság egészségi állapotának javítására hosszú távú egészségpolitikai-társadalompolitikai tevékenységre van szükség. Ebben a fő hangsúlyt az egészség megőrzésére, az egészséges életmód kialakítására, a környezeti ártalmak visszaszorítására és a betegségek megelőzésére kell helyezni. Folytatni kell a gyógyítómunka feltételeinek folyamatos fejlesztését és a szociális gondoskodás intézményi kereteinek kialakítását.

Ennek érdekében az egészségügyi ellátás 1981-ben elfogadott társadalmi-gazdasági programját és akciótervét a korszerű követelményekkel ki kell bővíteni, és komplex egészségpolitikai programot kell kialakítani. A társadalmi és tömegszervezetek tagságuk aktív támogatásával és saját programjaikkal vegyenek részt a lakosság egészségi állapotának javításában. A propaganda segítse elő, hogy a lakosság felismerje az egészséges életmód jelentőségét és az egészség megőrzéséhez nélkülözhetetlen cselekvés szükségességét.

– Ahhoz, hogy az egészség megőrzésének, a betegségek megelőzésének szemlélete és gyakorlata a társadalompolitika és az egészségpolitika szerves részévé váljon, széles körű, összehangolt, az intézményi és a személyes felelősségérzetet növelő, a társadalom különböző kulturáltságú rétegeihez igazodó tevékenységre van szükség. A nevelés, az oktatás, a népművelés, a sportpolitika meglevő programjainak végrehajtása során – elsősorban a fiatalok körében – fő feladatnak kell tekinteni az egészséges életvitel eszményének, a testkultúrának a népszerűsítését, az alkoholizmus, a dohányzás, a helytelen táplálkozás ellen folytatott küzdelmet.

Az egészséges életmód igényének felkeltésében a propaganda, a tömegtájékoztatás sokkal aktívabban vegyen részt.

A tömegszervezetek és tömegmozgalmak e célok eléréséhez járuljanak hozzá a sajátosságaiknak megfelelő, korosztályokhoz, társadalmi rétegekhez szóló programok kidolgozásával és megvalósításával.

– Az egészséges életmód, a helyes testkultúra kialakításának anyagi feltételeit vállalati, szövetkezeti kezdeményezésekkel, társadalmi munkák szervezésével is segíteni kell.

– A környezeti ártalmak visszaszorítása érdekében az érintett főhatóságok, vállalatok, intézmények a rendelkezések szigorú betartásával gondoskodjanak arról, hogy az egészségre káros szennyező anyagok a megengedett határértékek felett ne juthassanak ki a környezetbe; a termelési folyamatok során keletkezett mérgező anyagok tárolásának és megsemmisítésének szabályait következetesen és maradéktalanul vegyék figyelembe. Érvényt kell szerezni a levegő- és vízszennyeződés visszaszorítását szorgalmazó határozatoknak, fel kell lépni a gépjárművek által okozott, egészségre ártalmas mértékű levegőszennyezés ellen. Minden településen biztosítani kell az egészséges ivóvizet.

– Azok a feladatok, amelyeket a Politikai Bizottság 1979-ben az egészségügyi ellátás fejlesztésére vonatkozóan megfogalmazott, továbbra is irányadók a gyakorlati cselekvés számára.

Az egészségügyi ellátás feltételeit gyorsabb ütemben szükséges fejleszteni. Ezért indokolt, hogy az ágazat legfontosabb területei – a határozatnak megfelelően – prioritást élvezzenek a mezőgazdasági tervekben.

Az egészségügyben erősíteni kell a megelőző munkát, s javítani a betegségek korai felismerésére irányuló tevékenységet. A legtöbb megbetegedést és halálozást okozó kór elleni küzdelemben elsősorban az átfogó, társadalmi méretű megelőzési-gondozási programok tervszerűbb, gyorsabb végrehajtását ajánlatos biztosítani, a megbetegedett személyek eredményes ellátásának és rehabilitációjának feltételeit kell tovább javítani. Az egészségügyi ellátás színvonalának emelése érdekében folytatni kell az integrált progresszív ellátás rendszerének fejlesztését, és ezáltal a megelőzés, a szűrés, a gondozás, a gyógyítás egységének megteremtését.

Az alapellátás fejlesztése során törekedni szükséges a korszerű körzeti egészségügyi központok kialakítására. Ez legyen összhangban a településfejlesztési koncepcióval. A fekvőbeteg-ellátás javítása megköveteli, hogy a kórházi ágyak arányait (intenzív-aktív-krónikus) a szakmai igényeknek megfelelően tovább módosítsák, a diagnosztikus és terápiás hátteret (a műtőket, a laboratóriumokat, a sterilizálókat, a műszerezettséget stb.) korszerűsítsék, a kórházi infrastruktúrát (a mosodákat, az élelmezést, a fűtést, a közműveket stb.) és a betegellátás komfortfeltételeit javítsák, az ápolás színvonalát emeljék. A kórházakban és a klinikákon el kell érni, hogy a nagy értékű műszereket folyamatosan használják, a betegellátás a hét minden napján egyenletes színvonalú legyen, s ezáltal is csökkenjen a kórházban töltött idő. Az egészségügyi intézmények rekonstrukciós fejlesztésével, műszerezettségének javításával és kor-

szerűsítésével véget kell vetni az intézmények elavulási folyamatának.

A gyógyszer- és vegyszerellátás zavarait az egészségügyi, a külkereskedelmi és az ipari tárca jobb együttműködésével, a gyógyszerpazarlás visszaszorításával meg kell szüntetni.

A szakszerű ápolásra, szociális gondozásra szorulók ellátásának fejlesztése, a kórházi ágyak tehermentesítése megköveteli a szociális intézményrendszer gyorsabb fejlesztését. Jobban fel kell használni az állami és a társadalmi szervek, a vállalatok és az intézmények, az egyének társadalmi összefogásában rejlő lehetőségeket, s az eredményeknek nagyobb nyilvánosságot kell biztosítani.

Az egészségügyi dolgozóktól a betegápolás presztízsének növelése érdekében színvonalas, odaadó munkát kell igényelni. Ennek arányában javítani kell élet- és munkakörülményeiket, s fokozni társadalmi megbecsülésüket. Az egészségügyi dolgozók egy-egy rétege (a hiányszakmák, az ápolónők) körében alkalmas időpontban központi béremelést szükséges kezdeményezni. Következetesen el kell járni azokkal szemben, akik megszegik a hivatásukból fakadó követelményeket, kikövetelik a hálapénzt, fel kell lépni a korrupció ellen. Ennek meg kell teremteni a jelenleginél kielégítőbb jogi feltételeit is.

Az egészségügyi ellátás társadalmi, politikai fontossága miatt szükség van az emelkedő árszínvonal folyamatos központi kompenzálására. Kezdeményezni kell az intézményi gazdálkodás korszerűsítését, az érdekeltségi, ösztönzési és finanszírozási módszerek fejlesztését. Fenntartva az alapvető megelőző és gyógyító ellátás térítésmentességét, figyelembe kell venni, hogy a térítési kötelezettség kimondható egyes egészségügyi szolgáltatások igénybevételére. Az így keletkező többletbevételek megfelelő hányada az adott intézmény gazdálkodási lehetőségeit bővítse.

– A megváltozott munkaképességű dolgozókat és munkaadóikat érdekeltté kell tenni a rehabilitációban. A táppénz indokolatlan igénybevételét fokozott ellenőrzéssel vissza kell szorítani.

Az egészségpolitikai szemlélet módosulása, az orvostudomány fejlődése, egyes egészségügyi szolgáltatások esetleges térítéshez kötése egy későbbi időpontban szükségessé teszi az egészségügyi törvény módosítását.

IV
A Politikai Bizottság határozata

1. A Politikai Bizottság megállapítja: az egészségügyi ellátásról és fejlesztéséről szóló 1979. szeptember 11-i határozat végrehajtásáért folytatott munka hozzájárult az ellátás feltételrendszerének javításához. Az egészségügyi dolgozók túlnyomó többsége becsülettel és felelősséggel végzi teendőit. Ugyanakkor a társadalomban nem alakult ki az egészség megőrzéséért és az ezt szolgáló környezet védelméért érzett felelősségtudat, az egészségügyben nem erősödött a megelőzés szemlélete. Tovább romlott a lakosság egészségi állapota, nem csökkent az elégedetlenség az egészségügyi ellátással szemben.

A lakosság egészségi állapota, a halálozási arány, s mindennek kedvezőtlen társadalmi-gazdasági következményei nagy és növekvő társadalmi problémát jelentenek. A kialakult helyzet kedvező irányú megváltoztatása egybehangolt kormányzati intézkedéseket és társadalmi összefogást követel.

A lakosság egészségi állapotának fokozatos javítása, a halandóság csökkentése érdekében azoknak a feladatoknak a végrehajtását kell a munka középpontjába állítani, amelyek az egészség megőrzését, az egészséges életmód kialakítását, a környezeti ártalmak visszaszorítását és a betegségek megelőzését szolgálják. Az egészséges életmód és életvitel követelményeit a lakosság egyre szélesebb körében kell elfogadtatni. Az egészséget károsító szokásokkal szembeni fellépésre aktív felvilágosító- és propagandamunkával tömegtámogatást kell teremteni.

A környezeti ártalmak csökkentésében, szükség esetén a szankcionálási rendszer szigorításával is, ki kell alakítani a személyes és intézményi felelősséget. Az egészségügyben általánossá kell tenni a betegségek megelőzésének szemléletét és gyakorlatát.

2. A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy az egészségügyi intézményrendszer a VII. ötéves tervben biztosított pénzügyi keretek ésszerű, hatékony felhasználásával növekvő mértékben legyen képes a megelőzés, a gondozás, a gyógyítás, a rehabilitáció feladatait a mainál összehangoltabban és magasabb színvonalon ellátni. El kell érni, hogy a betegellátás a hét minden napján egyenletes színvonalú legyen, s biztosítani kell, hogy a nagy értékű műszereket folyamatosan üzemeltessék. A szakszerű ápolásra, gondozásra szorulók ellátását végző szociális intézményrendszert folyamatosan fejleszteni szükséges.

3. A Politikai Bizottság leszögezi, hogy a megelőző-gyógyító ellá-

tás térítésmentessége szocialista társadalmunk megőrzendő vívmánya. Egyes, a megelőző-gyógyító ellátáson kívül eső, nem alapvető szolgáltatások azonban térítéshez köthetők.

4. A Politikai Bizottság szükségesnek tartja az egészségügyi intézmények gazdálkodásának korszerűsítését, az érdekeltségen alapuló ösztönző módszerek kialakítását.

5. A Politikai Bizottság felkéri a Minisztertanácsot, hogy a jelentésben megfogalmazott javaslatok figyelembevételével alakítson ki a népgazdaság hosszú távú fejlesztési koncepciójával összehangolt egészségpolitikai programot.[4]

6. A Politikai Bizottság felkéri a társadalmi és tömegszervezetek vezetőit, hogy tárgyalják meg a jelentésben foglaltakat és dolgozzák ki saját programjaikat a lakosság egészségi állapotának javítására, aktivizálják tagságukat a feladatok végrehajtására.

7. A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy a sajtó, a rádió és a televízió a KB Agitációs és Propaganda Osztályának irányításával dolgozzon ki összehangolt programot az egészségvédelem segítésére; hangsúlyozza az egyén, a család, a munkahelyek, az egészségügy, valamint az egész társadalom felelősségét és feladatát a célok elérésében.

8. A budapesti, a megyei és a megyei jogú pártbizottságok a jelentésben és a határozatban foglaltakat vitassák meg, s jelöljék ki feladataikat.

Az alapszervezetek rendszeresen segítsék és ellenőrizzék az egészségpolitikai teendők megvalósulását, koordinálják a társadalmi szervezetek ez irányú munkáját.

Az egészségügyi intézmények pártszervezetei gondoskodjanak arról, hogy az egészségügyi dolgozók széles körben megismerjék a határozatból adódó feladataikat.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1986. 6. sz.

[4] A Minisztertanács 1986. október 9-i ülésén határozatot hozott a lakosság egészségmegőrzése átfogó programjának kidolgozására (lásd: Népszabadság, 1986. október 10.). A társadalmi programot ismerteti a Propagandista 1986. 8. számában Hutás Imre, egészségügyi államtitkár.

A lakosság egészségi állapotát jellemző adatok

	1960	1970	1978	1980	1984
A népesség száma (év végén) 1000 fő	10 007	10 352	10 699	10 713	10 658
Aktív keresők száma	4 760	4 989	5 069	5 069	4 940
Az élveszületések száma 1000 lakosra számítva	14,7	14,7	15,7	13,9	11,7
A koraszülöttek száma 100 élveszülöttre számítva	9,2	10,7	10,3	10,4	10,0
A halálozások száma 1000 lakosra számítva	10,2	11,6	13,1	13,6	13,7
A csecsemőhalálozások száma 1000 élveszülöttre számítva	47,6	35,9	24,3	23,2	20,2
A táppénzen levők napi átlagos száma az átlagos állományi létszám százalékában	4,5	5,4	5,8*	5,9*	6,0*
Az egy dolgozóra jutó táppénzes napok száma	14,1	16,4	17,7	18,1	15,8
A táppénzen levők napi átlagos száma az átlagos állományi létszám százalékában	134	214	248	248	252
Az adott évben megállapított új rokkantsági nyugdíjak száma (munkás—alkalmazott)	8 401	20 832	25 879	29 200	30 900
Az összes rokkantsági nyugdíjban részesülő (munkás—alkalmazott)	70 000[a]	164 500	238 600	236 400	270 800
ebből nyugdíjkorhatár alatt	33 000	90 000[b]	145 000	149 000	154 000

Megjegyzés.
A * -gal jelölt adatból 0,4% gyermekápolási táppénz
[a] 1962. évi adat
[b] becsült adat

Az egészségügyi ellátás főbb adatai

	1960	1970	1978	1980	1984	1985 várható
Általános orvosi körzetek száma	3262	3796	4175	4249	4374	4402
– ebből betöltetlen	186	150	215	199	126	
– egy körzetre jutó lakosok száma	3072	2726	2563	2541	2437	2405
– a rendelésen megjelentek száma, millió	43,0	49,7	42,7	41,3	38,4	
Gyermekorvosi körzetek száma	–	605	1026	1107	1260	1286
– ebből betöltetlen	–	16	60	65	55	
– betegrendelésen megjelentek száma, millió	–	3,6	7,7	8,8	8,0	
– tanácsadáson megjelentek száma, millió	–	1,0	1,6	1,4	1,4	
Üzemorvosi napi munkaórák száma	3341	5449	8073	9994	11 039	11 385
– kezelési esetek száma, millió	7,4	10,1	8,9	9,1	9,5	
Szakorvosi rendelőintézeti napi munkaóra	18 995	30 712	36 391	44 375**	45 340**	45 803**
– kezelési esetek száma (MÁV nélkül), millió	45,5	54,9	63,4	67,2	69,2	
Fekvőbeteg-gyógyintézeti ágyak száma*	70 996	84 979	93 942	97 056	100 430***	102 208
– 10 000 lakosra jutó ágyszám	70,8	82,1	87,8	90,6	94,2	96,5
– átlagos ápolási napok száma	15,9	15,4	14,5	14,2	13,7	
– az elbocsátott betegek száma, millió	1,4	1,8	1,9	2,0	2,1	
Gyógyszertárak száma	1384	1406	1407	1444	1478	

Megjegyzés:

* MÁV-val és szülőotthonokkal együtt, fegyveres testületek nélkül

** gondozókkal együtt

*** ebből mintegy 3100 tartósan szünetel

25

A KB Politikai Bizottságának határozata a párt- és társadalmi rendezvényekkel összefüggő kérdések szabályozásáról

1986. MÁJUS 20.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy az 1976. augusztus 10-i határozata[1] nyomán a párt- és társadalmi rendezvényeket nagyrészt munkaidőn kívül szervezték. Az évek során azonban a végrehajtás következetessége csökkent. A megváltozott körülmények és feladatok, a munkaidő jobb kihasználása, a munkafegyelem erősítése szükségessé teszi a párt- és társadalmi rendezvények szervezésének újraszabályozását.

1. A párt- és társadalmi rendezvényeket általában munkaidőn kívül kell tartani. Pártrendezvényeken a pártszervek és pártalapszervezetek működését és tevékenységét biztosító, valamint a szervezeti szabályzatban előírt rendezvényeket értjük. Ennek megfelelően

– a budapesti, a megyei, a megyei jogú pártbizottsági és végrehajtó bizottsági üléseket az eddigi gyakorlatnak megfelelően kell tartani;

– a városi, a városi jogú, a budapesti kerületi, a kerületi jogú pártbizottsági és végrehajtó bizottsági üléseket a délutáni órákra kell szervezni;

– az üzemi, a hivatali, az intézményi, az ágazati, a községi pártbizottságok és pártvezetőségek üléseiket, rendezvényeiket munkaidőn kívül tartsák;

– a nem függetlenített titkárok értekezleteit, az aktívákat a délutáni órákban, a munkabizottsági értekezleteket pedig munkaidő után kell tartani;

– a titkárok és a vezetőségi tagok tanfolyamait rövidítsék és munkaszüneti napokon tartsák;

[1] Az itt közölt határozattal egy időben a Politikai Bizottság 1976. augusztus 10-i határozata hatályát vesztette.

– az alapszervezeti rendezvényeket (taggyűlés, vezetőségi ülés, pártcsoport-megbeszélés, pártnap) munkaidőn kívül kell tartani. A folyamatos, valamint a több műszakos munkarendben dolgozó üzemekben, intézményekben a rendezvényeket úgy kell szervezni, hogy a legkevesebb munkaidő-kiesést okozzák.

Az illetékes pártszervek működési területükön koordinálják a társadalmi rendezvényeket. Lényegesen csökkentsék az értekezletek számát és időtartamát, szüntessék meg a párhuzamosságokat.

2. A pártoktatásban

– a tömegoktatás tanfolyamait munkaidőn kívül kell szervezni;

– a marxizmus–leninizmus esti egyetemek tanfolyamain a foglalkozásokat munkaidőn kívül kell tartani. A nem helyben lakók, illetve dolgozók számára a foglalkozásokat úgy kell megszervezni, hogy a legkevesebb munkaidő-kiesést okozzák. Az évi tanulmányi pótszabadságot csökkenteni kell;

– a propagandistaszemináriumokat és az oktatói értekezleteket munkaidőn kívül vagy munkaszüneti napokon rendezzék.

3. A párt-, az állami és a társadalmi szervek által szervezett tömegrendezvényeket (nagygyűlés, jelölőgyűlések, különböző jellegű ünnepségek stb.) az illetékes pártszervek és -szervezetek koordinálása mellett, munkaidőn kívül, illetve munkaszüneti napokon kell tartani.

4. A Politikai Bizottság felkéri a Minisztertanácsot, a Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságát, a Hazafias Népfront Országos Tanácsát, az Országos Szövetkezeti Tanácsot, a tömegmozgalmak és egyéb társadalmi szervezetek, egyesületek vezetőit, hogy az elfogadott elvek figyelembevételével dolgozzák ki saját területükön a társadalmi rendezvények szervezési rendjét, és tegyék meg a szükséges intézkedéseket.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1986. 5. sz.

26

A KB Politikai Bizottságának határozata a könyvszakma helyzetéről és a könyvkultúra hatásának fejlesztéséről

1986. MÁJUS 20.

A könyvkultúra, az olvasás társadalmi szerepe, a közgondolkodás alakításában betöltött helye az utóbbi időben többirányú, olykor ellentétes változáson ment át. Egyrészt újabb társadalmi rétegek és csoportok váltak rendszeres vagy alkalmi olvasóvá – erről a könyvforgalmazás adatai évről évre rendszeres növekedést mutatnak –, másrészt a könyv mint élményszerző és ismeretadó forrás veszített korábbi, szinte kizárólagos szerepéből. Az új kulturálódási formák, a tömegkommunikáció korszerű eszközeinek terjedése, az életmód és a művelődési-szórakozási szokások átalakulása egyes rétegeknél és korcsoportoknál bizonyos mértékig visszaszorította a könyvszeretetet, az olvasást. Könyvkultúránk azonban igazodni tudott a változó társadalmi szükségletekhez, az új igényekhez, művelődéspolitikai jelentősége nem csökkent.

A könyvszakma az elmúlt öt esztendőben egyenletesen emelkedő forgalmat ért el, megőrizte eszmei-politikai színvonalát. A könyvkiadás és -terjesztés – minden problémájával együtt – a kulturális ágazat eredményesen működő területe. Az elmúlt esztendőkben differenciáltan fejlődött a mai magyar irodalom publikációs lehetősége, a gyermek- és ifjúsági könyvek kiadása, valamint a tankönyvellátás. A Politikai Bizottság 1981-es határozatának[1] meg-

[1] A Politikai Bizottság 1981. december 6-i ülésén hozott határozatot a könyvkiadás és könyvterjesztés helyzetéről, a VI. ötéves terv művelődéspolitikai koncepciójáról; gazdasági irányításának és szabályozásának korszerűsítéséről. Az átfogó határozat áttekinti a könyvkiadás és könyvterjesztés helyzetét az 1970-es évtizedben; kijelöli a VI. ötéves tervben megoldandó feladatokat; állást foglal a könyvszakma irányításának és gazdasági szabályozásának, korszerűsítésének fő kérdéseiben. A Politikai Bizottság fontos feladatként jelöli meg a társadalmi igényekhez jobban igazodó tematika kialakítását, a standard művek listájának bővítését; a művelődéspolitika és a gazdálkodási szempontok összehangolását; rugalmasabb, költségérzé-

felelően a könyvkiadás és a könyvterjesztés következetesebben figyelembe veszi a közönség igényeit. A példányszámok alakulása pontosabban jelzi a vásárlók érdeklődését, a könyvkínálat gazdagodott, és változatosabb lett. Megnövekedett, de nem javult kellően az orientálásra, az ízlésnevelésre hivatott fórumok hatása.

A közönség igényeinek fokozottabb figyelembevétele nemkívánatos következményekkel is járt. Néhány esetben – erre való hivatkozással – színvonalbeli engedményeket próbáltak tenni. A nagy hagyományokkal rendelkező kiadók továbbra is a szakmai-művelődéspolitikai követelményeket állítják tevékenységük középpontjába, a könyvkiadással csak kiegészítő profilként foglalkozó intézmények viszont – elsősorban a lapkiadó vállalatok – könyvkiadó tevékenységükben főleg a minél nagyobb és gyorsabb nyereségre törekednek. Az utóbbihoz hasonló tendenciákat követnek a kiadásszervező gazdasági munkaközösségek is.

A könyvkiadás más területeinél jobb feltételek között működő politikai könyvkiadás és -terjesztés jelentős eredményeket ért el. Noha a politikai ismeretterjesztést is gátolja a társadalmi fejlődésünk kutatásában mutatkozó elmaradás, a politikai könyvkiadás tematikai és műfaji skálája szélesedett, jobban alkalmazkodik a pártmunka szükségleteihez, igényesebben vállalkozik a polgári ideológiák kritikai bemutatására, elemzésére. A Kossuth Könyvkiadó és a Reflektor Kiadó az átlagosnál rövidebb átfutási időnek, valamint a speciális terjesztőhálózatnak köszönhetően lehetőséget teremtett az aktuális kérdések iránti érdeklődés viszonylag gyors kielégítésére. Nem ilyen egyértelműek az eredmények a tudományos és szakismereteket adó könyvkiadásban. A tudományos könyvkiadás az egyetlen olyan terület, ahol 1981 óta érezhetően csökkent a megjelent művek száma, nehezedtek a kiadás gazdasági feltételei. A világnézet formálásában fontos szerepet játszó összefoglaló, általánosító munkák száma csökkent, és mérséklődött az ilyen művek iránti kereslet is. Változatlanul nagy az igény az alapvető kézikönyvekre, lexikonokra, szótárakra. Ezt azonban nem sikerült min-

---

kenyebb fogyasztóiár-rendszer kialakítását; az alkotók érdekeinek és a minőségi követelményeknek a fokozottabb érvényesítését. Foglalkozik a határozat a felügyelő és irányító szervek feladataival; az új lakótelepek és a vidék könyvellátásának javításával; a könyvkiadás és -nyomtatás érdekeltségi rendszerének összehangolása és az irányítási, ellenőrző munka színvonala emelésének szükségességével; valamint a területi pártbizottságok, a KB Tudományos, Közoktatási és Kulturális Osztályának feladataival.

den esetben megfelelő színvonalon kielégíteni. A legnagyobb problémát a korszerű általános lexikon hiánya jelenti. Ennek pótlása a könyvszakma, a kulturális irányítás egyik legfontosabb feladata.

Szépirodalmi könyvkiadásunkat változatlanul a nyitottság és változatosság jellemzi. A magyar olvasó egyre szélesebb körben tájékozódhat a világirodalom értékei között. Az üzleti szempontok esetenkénti egyoldalú érvényesülése, valamint a könyvpropaganda és az ízlésnevelés hiányosságai azonban azt eredményezték, hogy az elmúlt években a kortárs szocialista irodalom alkotásai változatlan számban, de csökkenő példányszámban jelentek meg. A legutóbbi öt esztendőben 50 százalékkal nőtt a kortárs magyar szerzőktől megjelentetett szépirodalmi alkotások száma, példányszámuk 25 százalékkal emelkedett. A mai magyar irodalom publikálásában egyre nagyobb szerepet vállalnak a lapkiadók. Az általuk kiadott művek elsősorban a szórakoztató irodalom (krimi, kalandregény) körébe tartoznak. Problémát jelent, hogy az ebből befolyt összegek nem áramlanak vissza az igazi értékek közreadására vállalkozó könyvkiadásba. Igazán nagy tömegsikert – és ennek megfelelően nagy példányszámot – egyre inkább a pusztán szórakoztató funkciót vállaló írások hoznak. Ezzel szemben a magyar irodalom jelentős része csak egy szűk olvasói kör ízlésszintjét szem előtt tartó, nehezen befogadható „elitirodalommá" kezd válni. A művek gyakran a helyüket nem találó értelmiségi fiatalok életérzését fejezik ki, egyes esetekben nagy művészi hitellel, de a szélesebb közönségrétegek számára idegenül ható eszközökkel. A közgondolkodásra a hazai és külföldi szórakoztató irodalom gyakorolja a legnagyobb hatást. E művek ideológiai sugallata, életszemlélete, életmintája azonban gyakran zavaros, nincs összhangban szocializmust építő társadalmunk értékrendjével.

Noha az olvasóközönség jelentős része saját könyv vásárlására törekszik, a sokoldalú tájékozódás szükségessége tovább növeli a könyvtárak hagyományos jelentőségét. A könyvtárak ellátása az elmúlt időszakban nem volt egyenletes.

A könyvolvasók tábora jelenleg társadalmunknak csak kisebb részét alkotja; a lakosságnak kevesebb mint egyötöde tekinthető rendszeres olvasónak. Ennél is valamivel kevesebb azoknak a száma, akik nem csak az úgynevezett szórakoztató irodalmat kedvelik. A könyvkultúra hatása azonban közvetett módon a rendszeresen olvasóknál szélesebb körre is kisugárzik, mert a könyvbarátok tábora az átlagnál nagyobb szerepet játszik az irodalmi véleményformálásban, a közgondolkodás alakításában. A rendszeres olvasóvá válásban nagy szerepet kaptak az olvasómozgalom különböző for-

mái. Ezeket elsősorban a Hazafias Népfront, a szakszervezetek és a KISZ szervezték. A hagyományossá vált mozgalmi formák újabban már nem vezetnek az olvasótábor számottevő növekedéséhez. A folytatandó hagyományok ápolása mellett szükség van az olvasómozgalom módszereinek, szervezeti kereteinek megújulására, az ezt célzó újabb társadalmi kezdeményezésekre, a helyi öntevékenységre.

Az értékek népszerűsítésére az eddiginél jóval hatékonyabban kell felhasználni a könyvpropagandát és a kritikát. Elsősorban a televízióban és a napilapokban kell rendszeresebben és tudatosabban publikálni a művészetpolitikai és ideológiai szempontokból támogatandó értékes műveket.

A Politikai Bizottság határozatának főbb megállapításai

A könyvkiadásnak, a könyvterjesztésnek, a könyvtári hálózatnak továbbra is változatlan feladata, hogy közvetítse a társadalom legszélesebb rétegeinek a korszerű tudást és ismeretanyagot, fejlessze az emberek szocialista tudatát, művészi ízlését, szolgálja a marxizmus–leninizmus hegemóniájának erősítését, biztosítson nemes szórakozást a társadalom minden rétege számára.

Az állami irányító szervek dolgozzanak ki hatékony eszközöket az értékes művek megkülönböztetett támogatására és népszerűsítésére, az értékrendünktől idegen, ízlésromboló kiadványok megjelentetésének megakadályozására, a könyvolvasás presztízsének növelésére. Ennek érdekében korszerűsíteni kell a könyvkiadás állami támogatásának rendszerét, növelni a könyvnépszerűsítő tevékenységet, javítani a kritika figyelemfelhívó, értékorientáló szerepét. Intézkedéseket kell kidolgozni a könyvkiadásban a szinte kizárólagos üzleti szempontok visszaszorítására. Új, kísérleti formák keresésével javítani kell a könyvkiadók, a könyvterjesztő vállalatok létrehozásának feltételeit.

A könyvterjesztés infrastruktúrájának korszerűsítése érdekében ésszerűen és differenciáltan emelni kell a könyvek kereskedelmi árrését, egyidejűleg biztosítva a fontos, művészileg értékes művek elfogadható árát. El kell érni, hogy a könyvállomány „standard készlete" alacsony áron, egyszerű kiadásban is folyamatosan kapható legyen.

A könyvtárak szerepéről, fejlesztésük feladatairól készüljön önálló elemzés, és később ennek alapján kerüljön sor a szükséges intézkedésekre.

A könyvkiadás, a könyvterjesztés, valamint a könyvtárak előtt álló feladatok növekvő felelősséget rónak ezen intézmények pártszervezeteire, kommunistáira. A Politikai Bizottság felhívja a könyvkultúra intézményeiben dolgozó párttagok figyelmét, hogy ismerjék meg a határozatot, és kezdeményezően vegyenek részt a feladatok valóra váltásában. Mutassanak megkülönböztetett aktivitást a pártépítésben, a pártirányítás javításában.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1986. 7. sz.

27

A KB Politikai Bizottságának határozata a tagfelvételi munkáról, a párt összetételének alakulásáról

1986. JÚNIUS 5.

A párttaggá nevelő és tagfelvételi munka jelentős helyet tölt be a párt életében. Mai követelményeit a Politikai Bizottság 1983. június 21-i határozatában fogalmazta meg.[1] A határozatban foglalt törekvéseket a XIII. kongresszus is megerősítette. A tagfelvételi munkában a határozat megjelenése óta előrelépés történt, de a követendő célok elérése érdekében további folyamatos tevékenységre, a pártszervek és -szervezetek szemléletének és gyakorlatának javítására van szükség.

I

Pártunknak több mint 877 ezer tagja van. Ez a felnőtt lakosság 11,1 százaléka. Eredeti foglalkozását tekintve a párttagok több mint 70 százaléka munkás és szövetkezeti paraszt.

Az aktív keresők 14,3 százaléka tagja a pártnak. A szervezettség igen eltérő az egyes osztályokon és rétegeken belül. A munkások 11,1, a szövetkezeti parasztok 8, a szellemi foglalkozásúak 26 százaléka párttag. A különbségekből egyúttal a párttaggá nevelő munka tennivalóira is következtethetünk.

Az elmúlt évben a pártalapszervezetek 30 ezer új párttagot vettek fel, mintegy 40 százalékuk nő, akiknek az aránya évről évre emel-

[1] A Politikai Bizottság 1983. június 21-i, a tagfelvételi munkáról és a párt összetételének alakulásáról, a további feladatokról szóló határozata elemzi a párttaggá nevelés eredményeit, problémáit. Ismerteti: a párttagság számszerű alakulását; összetételének főbb jellemzőit; a pártból 1975 és 1983 között kikerültek számát; a kizárások, a kilépések, a törlések okait; a pártépítő munka fejlődésének főbb jellemzőit.

kedik. A tagfelvételi munka azonban a fiatalok körében nem alakul céljainknak megfelelően. Csökken a 30 év alatti – ezen belül is a 27 évnél fiatalabb – új párttagok aránya. Országosan ennek a korosztálynak mindössze 3,3 százaléka párttag. Az újonnan felvettek között 1985-ben ugyan növekedett a középiskolások száma, ugyanakkor kevesebb egyetemi és főiskolai hallgató kérte felvételét, mint 1984-ben. A felsőfokú oktatási intézményekben a párttaggá nevelő munka nem felel meg a Titkárság 1983. június 27-i határozatában megfogalmazott követelményeknek. Az új párttagok több mint 60 százaléka KISZ-tag, döntő többségének egyik ajánlója az ifjúsági szövetség valamelyik alapszervezete volt.

A pártba felvettek mintegy 48 százaléka tartozik a munkásosztályhoz. Így tehát nem teljesült a Politikai Bizottság határozatának az a követelménye, hogy az új párttagok többsége a munkásosztály soraiból kerüljön ki. Hazánkban az aktív keresőknek 55 százaléka munkás. Közülük csaknem minden tizedik tagja a pártnak. Az új párttagok száma a szövetkezeti parasztság körében sem változott lényegesen.

A szellemi foglalkozásúak aránya a tagfelvételeken belül növekedett, 40 százalékuk alkalmazotti és adminisztratív munkakörben dolgozik. Ugyanakkor néhány értelmiségi rétegből (a művészek, az orvosok, az igazságügyi dolgozók köréből) a kívánatosnál kevesebben jelentkeznek a pártba.

Megfelelően alakul az új párttagok állami iskolai végzettsége. Mintegy 41 százalékuk középiskolát, 21 százalékuk egyetemet vagy főiskolát végzett. Kedvezőtlen viszont, hogy mintegy harmadrészük a tagfelvételt megelőzően semmiféle politikai képzésben nem részesült.

A pártból tavaly több mint 22 ezer személy került ki. A kikerültek fele elhalálozott, mintegy negyedrésze kilépett, 20 százalékukat a pártszervezetek törölték, 5 százalékukat kizárták. A kikerülések okainak vizsgálatakor egyre gyakrabban tapasztaljuk azt a helyes törekvést, hogy a pártszervezetek igyekeznek folyamatosan megválni a párttagságra méltatlan vagy alkalmatlan személyektől. Számos alapszervezet múlt évi beszámoló taggyűlése is állást foglalt a pártegység erősítése, a pártmunka javítása mellett, magas igényeket támasztva az egyes párttagokkal szemben. Ennek is tulajdonítható, hogy megnövekedett a pártból töröltek száma. A pártból való kikerülésekben természetesen szerepük van társadalmi, gazdasági életünk ismert feszültségeinek is.

A párt összetételének alakítása, a tagfelvételek tudatos irányítása, illetve a kikerülések gondos figyelemmel kísérése minden alapszervezetben fontos feladat. Tudnunk kell: az eredmények, a pozitív fejlemények e tekintetben főleg attól függnek, hogy milyen hatást gyakorol politikánk az emberek életére és gondolkodására, hogyan dolgoznak a pártalapszervezetek, eléggé nyitottak-e környezetükre, igényesek-e a párttagokkal szemben, mennyire hatja át őket a közösségi szellem.

A párttaggá nevelésre jelentős hatással van az alapszervezetek munkájának eredményessége, nyilvánossága. Sokszor felmerül a pártonkívüliek – főleg a fiatalok – körében, hogy a pártalapszervezetek munkájáról keveset tudnak. Gyakran arról sincs tudomásuk, hogy munkahelyükön kik a kommunisták, mire irányul a kommunisták erőfeszítése. A pártéletnek nyitottnak kell lennie. A pártonkívüliek előtt ismertebbé kell tenni, hogy az adott időszakban mivel foglalkozik a pártalapszervezet.

A párttaggá nevelés lényeges követelménye a tervszerűség. Példák bizonyítják, hogy lehet és kell is több évre (általában 2-3 esztendőre) előre gondolkodni azon, kik válhatnak alkalmassá a párttagságra. Az alapszervezetek többsége munkatervének mellékleteként elfogadja a párttaggá nevelés tervét. Ebben felméri a kommunistává nevelhető dolgozók, tanulók körét, rögzíti társadalmi megbízatásaikat, a felkészítés módját, kijelöli azt a személyt, aki az alapszervezetben az egyéni felkészítésért felelős.

Tapasztalható, hogy a felvételi kérelmeknek csak kisebb része születik saját elhatározásból, különösen a fizikai munkások és a fiatalok várnak több biztatást. Jelentős részüket egyénileg kell megnyerni a párt számára.

A XIII. pártkongresszus határozata ismételten kiemeli, hogy a párt utánpótlásának neveléséért az alapszervezetek, és személy szerint minden egyes párttag felelős. A gyakorlatban azonban a kommunistáknak egy jelentős része egész párttagsága során egyetlen új tagot sem ajánl, nem hoz be új embert a mozgalomba. Vannak olyan munkahelyi, lakóterületi alapszervezetek, amelyek több éven át nem vesznek fel új párttagot.

Gyakori hiányosság az is, hogy a nevelési tervekben szereplők nem tükrözik az adott munkahely dolgozóinak foglalkozási struktúráját, szociális összetételét, életkor és nemek szerinti megoszlását. Pedig már a tervezőmunkának ebben a szakaszában is arra kell törekedni, hogy arányuknak megfelelően – mechanikus másolás

nélkül – minden rétegből a legjobbak kerüljenek a tagságra jelöltek körébe.

A párttagságra való alkalmasság megállapításakor több területen nem érvényesül a differenciált követelménytámasztás. A magasabb iskolai végzettségű, nagyobb műveltségű jelentkezőktől elvárható, hogy már a felvétel előtt felkészültségüknek megfelelő feladatok elvégzésével bizonyítsanak. Ebből viszont nem következhet az, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségűekkel szemben ne érvényesítsék a párttagsággal járó alapvető követelményeket. Az alkalmasságot minden esetben egyéni elbírálás során, az életút, a körülmények, a személyi tulajdonságok alapján kell megítélni. Az ajánlók és a konzultáns a jelentkező gondolkodásán, munkáján és magatartásán kívül ismerje meg a munkatársak véleményét és a családi körülményeket is. Fogadtassák el az illetővel, hogy a párttagság vállalása egyúttal komoly felkészülést és folyamatos képzést is jelent.

A pártépítésben az alapszervezeteknek nagy az önállóságuk, és ezzel arányos a felelősségük. A nevelési tervet a pártcsoportok, a KISZ-szervezetek, a szakszervezeti csoportok, a Munkásőrség, a tanács, a Hazafias Népfront, a szocialista brigádok és más szervezetek javaslatai és a pártba belépni szándékozók kezdeményezései alapján állítják össze. A tervet az alapszervezet egyezteti az irányító pártszerv pártépítési elképzeléseivel. Azt, hogy milyen sorrendben és ütemezésben tárgyalják a tagfelvételeket, a taggyűlés dönti el az alapszervezeti vezetőség javaslatára.

Foglalkozni kell azzal az összefüggéssel is, amit a párttagságra való személyes alkalmasság és a párt tagságának a kívánatos összetétele jelent. Ebben nagy szerepe van a helyi pártépítésnek. Ugyanis mindenekelőtt az alapszervezetek vannak olyan helyzetben, hogy ennek politikailag ésszerű összhangját felvételi döntéseikkel kellőképpen befolyásolni tudják. A tagfelvételek irányításának egyedüli helyes gyakorlata a demokratikus centralizmus elvén alapuló politikai-mozgalmi megközelítés és munkamódszer, nem pedig valamiféle „keretszámok" kitűzése. Ez természetesen nem zárja ki, hogy vizsgálják a foglalkozási szerkezet alakulását, a helyi környezetet, és a statisztika módszerével megfelelő következtetéseket vonjanak le. A számoknak azonban mindenkor alárendelt szerepet kell tulajdonítani a politikai célokkal szemben.

A nevelési tervben szereplők közül természetesen nem lehet mindenki egyszerre, azonos időpontban – például ugyanabban az esztendőben – párttag. De találkozni indokolatlanul elhúzódó kérelmekkel is. Az alapszervezetek ezért a több éve húzódó ügyeket minél előbb zárják le. El kell érni, hogy minden megalapozott

szándékú, a követelményeknek megfelelő jelentkező 2-3 év alatt párttag lehessen.

A követelményeket nemcsak a pártba jelentkezőkkel szemben, hanem a párttagok körében is differenciáltan kell alkalmazni. Az új párttagok beilleszkedésének, tanulásának, feladatokkal való ellátásának nagy figyelmet kell szentelni. Segítenünk kell őket egyéni, családi gondjaik megoldásában is. Legyünk tekintettel arra, ha szabadidejüket családi otthonuk megteremtésére vagy életkörülményeik javítására kívánják fordítani. Természetesen ne csak az új párttagok iránt tanúsítsunk figyelmet és segítőkészséget.

III

A tagfelvételi munka további tennivalói során – amint azt Kádár János elvtárs a XIII. pártkongresszuson szóbeli kiegészítésében mondotta: „... Sohasem szabad a merev statisztikai normákból kiindulni. Az osztálykategóriák meghatározása világos, de minden tagfelvételnél egyéni elbírálás szükséges. Elengedhetetlen persze, hogy a munkások, a fizikai dolgozók megfelelő arányban képviselve legyenek ..." és hogy „a munkában becsülettel helytálló ... fiatalok lépjenek pártunk soraiba".[2]

Az alapszervezetek fordítsanak különösen nagy figyelmet a fiatalok párttaggá nevelésére. Több fiatalt kell megnyerni a párt számára minden társadalmi rétegből. Ez a pártélet megélénkülését, az új feladatokhoz való jobb alkalmazkodást eredményezheti. Előrelépést a tanulók (különösen az egyetemisták és a főiskolások), a pályakezdő szakmunkások, lényegében a 20 év körüli korosztály körében kell elérni.

A pártszervezetek törekedjenek arra, hogy tagságuk szociális összetétele hosszú távon megközelítően tükrözze az adott munkahely, intézmény, lakóterület összetételét. Ezt a tendenciát kövessék a tagfelvételek is. Ma is érvényes követelmény a párt munkásjellegének erősítése a szakmunkások, a munkában, a szakszervezetben vagy más társadalmi szervezetben kitűnt fizikai dolgozók és termelésirányítók megnyerése.

Továbbra is fontos, hogy az értelmiségiek legjobbjai legyenek a párt tagjai; olyanok, akik a feladatok megoldásában kezdeményezőek, aktívak. Figyelmet és módszeres tevékenységet igényel az is,

[2] Az MSZMP XIII. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth Könyvkiadó, 1985.

hogy tartós maradjon és újabb ösztönzést kapjon a nők párttaggá nevelésének kedvező folyamata.

A pártszervezetek a tagfelvételek ütemét szervezettségük és jövőbeni feladataik alapján állapítsák meg. Ez azonban lehetőleg ne haladja meg az előző évek átlagát. A párttagok számát indokolt növelni a kereskedelemben, a vendéglátásban, az ipari szövetkezetekben és az építőiparban, általában a kis- és középüzemekben, valamint a kistelepüléseken. A tagfelvételek lehetőség szerint legyenek folyamatosak. Nem helyes, ha a tagfelvételek jelentős része az év utolsó néhány hónapjára marad.

A pártszervezetek a XIII. kongresszus által megszabott követelményeket ne csak a pártba jelentkezők körében, hanem minden egyes párttaggal szemben is érvényesítsék. Folyamatosan váljanak meg a párttagságra méltatlan, alkalmatlan személyektől. Erre az év végi beszélgetéseket is fel lehet használni. Ugyanakkor a pártszervezetek a kikerülések okait vizsgálva önkritikusan elemezzék saját felelősségüket.

A párttagoknak nyíltan meg kell mondani, ha munkájukkal vagy magatartásukkal a közösség nincs megelégedve. De egyúttal lehetőséget kell adni a változtatásra is. Helyes, ha az elvtársaknak türelmi időt biztosítanak. Ennek eltelte után – a párttaggal közösen – szülessen döntés a tagsági viszony megtartásáról vagy megszüntetéséről. A párt egységét, erejét és vonzóképességét a követelmények következetes érvényesítésével és számonkérésével lehet és kell megőrizni. Ennek a felfogásnak akkor is érvényt kell szerezni, ha az érdemtelenektől való megválás időlegesen valamelyest csökkenti a tagság létszámát.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1986. 6. sz.

28

HAVASI FERENC

Előtérben a gazdaság teljesítőképességének javítása[1]

A Központi Bizottság a népgazdaság helyzetéről legutóbb tavaly decemberben kapott tájékoztatást. Az 1985. évi terv várható teljesítéséről akkor adott prognózis és a tényleges teljesítés között néhány ponton lényeges eltérés következett be:

– az ipari termelés növekedése az év egészére vetítve – a decemberi visszaesés következtében – nem érte el az 1 százalékot;

– a mezőgazdasági termelés decemberben prognosztizált 1 százalékos csökkenése téves becslésnek bizonyult, a visszaesés ténylegesen megközelítette a 6 százalékot;

– mindezek következtében a nemzeti jövedelem az akkor jelzett 0,5 százalékos növekedés helyett 1,4 százalékkal csökkent.

A költségvetés a tervezettnél és a vártnál is nagyobb hiánnyal zárt, s megtört az adósságállomány csökkenésének többéves folyamata.

Az 1985-ös év vártnál kedvezőtlenebb alakulása önmagában is nehezítette az 1986. évi terv megvalósításának feltételeit, kiélezte a terv feszültségeit. Világossá vált, hogy az 1986. évi terv fő gazdaságpolitikai követelményei akkor érvényesíthetők, ha

– a nemzeti jövedelem a tervezett 2,3-2,7 százalékkal szemben legalább 3 százalékkal növekszik, s ez a termelőágazatok jövedelemtermelésének javulásán alapul;

– a nem rubelelszámolású külkereskedelem aktívuma nem kisebb az előirányzottnál;

– a rubelelszámolású áruforgalom az államközi megállapodásokkal összhangban lényegében kiegyensúlyozottan alakul;

– a lakosság fogyasztásának növekedése és a beruházási színvo-

[1] A Központi Bizottság 1986. június 18-i ülésén elhangzott előadói beszéd rövidített szövege.

nal nem haladja meg a tervezettet, s a reálbér terv szerinti szinten tartása érdekében – a fogyasztói árak mintegy 5 százalékos tervezett növekedése mellett – a bérkiáramlás is megfelel az előirányzottnak.

Az 1985-ös év várható és tényleges fejlődése közötti eltérés mellett történtek további olyan, előre nem látható kedvezőtlen fejlemények is, mint a kőolajszármazékok világpiaci árának jelentős csökkenése, az olajtermelő országok importjának mérséklődése, fontos exporttermékeink (például a búza, a marhahús és a növényolaj) árának újabb csökkenése, egyes importtermékek (például a kávé) jelentős árnövekedése, a dollár árfolyamának alakulása, a csernobili atomerőmű-baleset ürügyén a Közös Piac által az élelmiszergazdasági termékeinkre májusban érvényesített embargó.

E kedvezőtlen változások hatásait felmérve a gazdaságirányító szervek meghatározták a szükséges feladatokat, s egy sor intézkedést hoztak. A kialakult helyzet elemzése alapján úgy kellett döntenünk, hogy következetesebben és szigorúbban rangsorolunk a követelmények és prioritások között: 1986-ra a külső egyensúlyi helyzet javításának, az életszínvonal megőrzésének, és egyúttal az antiinflációs politika megvalósításának biztosítunk elsőbbséget. Ez a rangsorolás a rövid távlatú feladatok újfajta elrendezését igényli, de nem jelenti azt, hogy a többi követelményről lemondtunk volna.

E célkitűzések elérése érdekében a kormány olyan pótlólagos intézkedéseket fogadott el, amelyek többsége arra irányul, hogy növelje a vállalati érdekeltséget a tőkés exportban. A pótlólagos ösztönzéshez szükséges többletforrásokat csak a hazai felhasználás más területeiről lehet átcsoportosítani. Az intézkedések másik csoportja a teljesítmények és a személyi jövedelmek alakulása közötti jobb összhang megteremtését szolgálja; a harmadik csoport keretében május 1-jétől például 15 százalékkal csökkentettük a kőolaj termelői árát, mérsékeltük a költségvetési kiadásokat, s más költségkímélő intézkedéseket léptettünk életbe. Az intézkedések – mivel életbe léptetésükre márciusban, áprilisban került sor – még nem éreztették hatásukat, de ahhoz, hogy meg tudjunk felelni az éves tervben megfogalmazott gazdaságpolitikai követelményeknek, feltétlenül szükségesek és indokoltak voltak.

*

A népgazdaság helyzete a megtett lépések ellenére sem könnyű; a termelési és a felhasználási folyamatok között a szükséges összhang május végéig még nem jött létre. A népgazdaság első öthavi

fejlődését összességében a tavalyi kedvezőtlen tendenciák folytatódása jellemzi: a külső egyensúlyi helyzet tovább romlott, a termelésben a hatékonyság javulása elmaradt a szükségestől, élénkülés csak egyes területeken és nem kielégítő mértékben mutatkozott, a belső felhasználás a megtermelt forrásokat meghaladóan növekedett.

Ismert, hogy az ipari termelés az első negyedévben jórészt egyedi okok: a széntermelés, a kőolaj-feldolgozás és az élelmiszer-ipari termelés mérséklődése miatt valamelyest csökkent. Áprilisban, májusban a termelés már élénkült, de számottevően csak a kohászatban és a gépiparban bővült. Alapvető feladat, hogy az év hátralevő hónapjaiban elérjük az ipari termelés élénkítését. Mindent meg kell tenni azért, hogy a szokásos nyári visszaesést az idén elkerüljük, vagy legalább mérsékeljük. A hátralevő hónapokban a termelés növekedésének üteme el kell érje a 3-3,5 százalékot, mert csak így van remény arra, hogy az előirányzott évi 2-2,5 százalékos növekedést elérjük.

A mérsékelt növekedés jelentős szóródást takar, az egyes szakágazatoknál az ütem igen differenciáltan alakult. Az azonos feltételek között tevékenykedő vállalatok teljesítménye is különböző. Vannak közöttük, amelyek kiválóan dolgoznak, de sajnos sokan vannak olyanok is, amelyek munkája igen gyenge. A példák sokasága jelzi, hogy ahol a kitartó, célratörő munka, a határozott cselekvés a jellemző, az erőfeszítések eredménnyel járnak. És fordítva: ahol várakozás tapasztalható, ahol hiányzik a kezdeményezés, a bizakodás, az akarat, a következetesség, a szervezettség, ott egy helyben topogás vagy visszaesés érzékelhető.

Jó néhány vállalat szép sikereket ért el a konvertibilis export fokozásában, a termelési háttér megszervezésében, a piacképes árualapok biztosításában. A könnyűiparban és az élelmiszeriparban is találunk jó példákat a gazdaságos működésre, az importkiváltásra. A vállalatok több mint egyharmadának költséggazdálkodása azt bizonyította, hogy a költségek fajlagos növekedése nem feltartóztathatatlan jelenség. A korszerű gazdálkodásnak jó példája, hogy több tucat vállalat az igényeknek jobban megfelelő választék mellett növelte a jövedelmezőségét. Az építőipari vállalatok közül is többen megtalálták a lehetőségeket kapacitásuk gazdaságos hasznosítására.

Ugyanakkor sok a negatív példa is. Kedvezőtlenül alakultak az export fővállalkozások. Sok területen nincs meg az eredményes munkához szükséges rend és fegyelem; nem ritka a szabálytalanul,

illetve vitatható módon szerzett vállalati nyereség vagy személyi jövedelem. Gyakori az indokolatlan árnövelési törekvés. Az alacsony hatékonyságú, illetve veszteséges vállalatok egy része erőtlen, vagy csak egyoldalú intézkedéseket tett. Megszüntettek ugyan egyes gazdaságtalan tevékenységeket, de nem gondoskodtak a kieső termelés pótlására új tevékenységről, a kapacitás kitöltéséről, sőt a foglalkoztatottak számát sem csökkentették. A lazaságot mutatja, hogy a keresetek és teljesítmények közötti összhang nem erősödött.

A mezőgazdaságban az 1986-os évet megalapozó őszi munkák rendben és időben megtörténtek. A kalászosok és a kukorica vetésterülete azonban csak megközelíti a tervben előirányzottat. Így még inkább megnő a jelentősége annak, hogy a soron levő aratást szervezetten, minél kisebb veszteséggel bonyolítsák le a gazdaságok. A kedvező időjárás mellett ez is szükséges ahhoz, hogy a tervezett 16 millió tonna gabonatermést elérjük. A mezőgazdasági előirányzatok elérése szempontjából biztató, hogy az állattenyésztésben az elmúlt évben kialakult hanyatlási tendenciák megállítására és megfordítására hozott intézkedések már éreztetik hatásukat. Szükséges az is, hogy a termelésben élenjáró gazdaságok tapasztalatait a gyengébben gazdálkodók mielőbb hasznosítsák, s a növénytermesztésben és állattenyésztésben egyaránt növeljék a hozamokat, csökkentsék a ráfordításokat. Különösen fontos ez azoknál a gazdaságoknál, ahol az adottságok jók, de eredményeik messze elmaradnak lehetőségeiktől.

*

A belső felhasználás fő területeiről megállapítható, hogy a lakossági jövedelmek kiáramlásának gyorsulása már a tavalyi év végén elkezdődött és az idei év elején tovább folytatódott. A kormány intézkedései következtében a bérkiáramlás hónapról hónapra mérséklődött, s májusban már nem érte el a 6 százalékot. A fogyasztói árak emelkedése öt hónap alatt 5,6 százalék, valamelyest meghaladja az előirányzottat. Több jel utal arra, hogy az életszínvonal terven felüli növekedése az idén is bekövetkezhet. Ha ez a gazdaság teljesítményével nincs alátámasztva, úgy nem kívánatos. Ezt elkerülendő határozottan kézben kell tartani a lakossági jövedelem alakulásával kapcsolatos folyamatokat, elő kell segíteni a megtakarítások növelését és a szabad vásárlóerő lekötését.

Az ötéves tervidőszakok elején szokásos beruházási fellendülés jelei most is mutatkoznak: növekedett az induló beruházások száma, nagy a nyomás a költségvetési és a hitelforrások megszerzésé-

re. Áprilistól a vállalati beruházások dinamikusan növekednek, a vállalati beruházási kifizetések a tavalyit több mint 10 százalékkal meghaladják. A beruházások több éve tartó visszaesése után ez lehet ígéretes fordulat, amennyiben ezek a fejlesztések megfelelnek a gazdaságpolitikai követelményeknek.

A gazdasági növekedés világgazdasági feltételeiben lényeges változások történtek: folytatódott a dollár leértékelődése, az olajárak csökkentek, az inflációs ráta és a kamatlábak mérséklődtek, a világkereskedelem élénkült, de visszaesés jelei is tapasztalhatók.

A rubelelszámolású kivitel és behozatal volumene egyaránt nőtt, ezen belül az élelmiszer-gazdasági cikkek exportja – összhangban a vállalt kötelezettségekkel – az átlagosnál jobban emelkedett. Május végén az áruforgalom mérlege passzív volt. Az év hátralevő részében bővülő, de az év végére lényegében kiegyensúlyozott áruforgalom elérésére kell törekedni.

A nem rubelelszámolású kivitel volumene az elmúlt év hasonló időszakának színvonalát érte el. Ezen belül az élelmiszer-gazdasági termékek kivételével minden árufőcsoport exportja emelkedett. Ugyanebben a viszonylatban a behozatal jelentősen meghaladja a tervben számítottat, így az áruforgalom behozatali többlete is felülmúlja az elmúlt év azonos időszakának értékét.

Felvetődik a kérdés: milyen okai vannak, hogy eddigi teljesítményünk gyengébb az elvártnál?

Nyilvánvaló, hogy objektív és szubjektív, illetőleg külső és belső okok bonyolult együtthatásáról van szó, köztük olyan természetű tényezőkről is, amelyek gazdaságunk évtizedes fejlődésében gyökereznek. De jelentős azoknak az elemeknek a száma is, melyek egy adott év problémáinak, sőt napi kérdéseknek a megoldatlanságából adódnak.

A mélyebben fekvő okok között említést érdemel, hogy a gazdaság és benne az ipar alacsony teljesítménye összefügg egy több évtizede fennálló és csak lassan változó strukturális problémával. Azzal, hogy a magyar gazdaságban, s ezen belül az iparban aránytalanul nagy a kitermelő ágazatok, az energetika aránya, hogy termékeink korszerűségi foka közepes, anyag- és energiaigénye a világátlagot jóval meghaladja, hogy a mennyiséggel szemben csak lassan válnak a termelésben a minőségi, hatékonysági és versenyképességi követelmények elsődlegessé. Más szóval: gazdaságunkban lassú a szerkezeti átalakulás, nem kielégítő a műszaki fejlődés, ami most, amikor a gazdaságilag fejlett országokban rendkívüli mértékben felgyorsult a technológiai korszerűsítés folyamata, még szembeötlőbb. Mindez fokozza exportkínálatunk leértékelődését.

A strukturális okokkal és a külpiaci helyzet változásával szorosan összefüggő tényező az is, hogy versenyképességünk – a versenytársainknál magasabb ráfordítások miatt – elmarad a kívánatostól: még a világpiacon keresett termékeknél sem tudjuk a hazai ráfordításokat az árakban megfelelően elismertetni. Ebben mutatkoznak meg a munka- és üzemszervezés régóta meglevő fogyatékosságai, a vállalati működés rendkívül magas rezsiköltségei, a munkatermelékenység alacsony színvonala, sőt az is, hogy az utóbbi időben nemcsak a gazdaságban, hanem a társadalmi élet majd minden területén tapasztalható a fegyelem fellazulása, egyes esetekben a rend elemi normáinak be nem tartása. Ezzel kapcsolatban elegendő csak a legutóbbi tűzesetekre utalni.

Kedvezőtlen irányba hatnak olyan tényezők is, hogy egyes termékeink iránt a világpiacon csökkent a kereslet, s csak mérséklődő árak mellett lehetett azokat értékesíteni; hogy jelentősen módosultak a tőkés valuták egymáshoz viszonyított árfolyamai, ami összességében ugyancsak kedvezőtlennek bizonyult számunkra. Erről nem, vagy csak részben tehetünk. Viszont annál inkább tehetünk arról, hogy a szabályozórendszer ösztönző és szigorító ereje nem kielégítő; hogy olyan a gazdálkodás feltételrendszere, amelyben még a jól gazdálkodóknak sem jut fejlesztésre elegendő eszköz; hogy a gazdaságirányító szervek egyes esetekben – például a nem rubelelszámolású export és a mezőgazdasági termelés ösztönzésében – késve hozták meg a szükséges intézkedéseket, más esetekben pedig engedtek a középszerűen és gyengén gazdálkodó vállalatok támogatás iránti nyomásának.

Mindez arra hívja fel a figyelmet, hogy a tervezésben, továbbá a közgazdasági szabályozórendszer fejlesztésében az utóbbi két évben elért kétségtelen eredmények ellenére is elmaradás mutatkozik. A tervezőmunka még mindig nem tudja kellően figyelembe venni a termelés és a gazdálkodás valamennyi körülményét, a szabályozás pedig még nem tudja betölteni közvetítő, az érdekeket jól összehangoló funkcióit. Erre azért is fontos felhívni a figyelmet, mert világosan kell látni, hogy az olyan égető probléma, mint a termelési szerkezet átalakítása, csak úgy oldható meg, ha maga a tervezés, a terv vállalja fel a megoldást és alakítja ki ezekhez a szükséges eszközrendszert.

A szükségesnél gyengébb teljesítmény okai között szólni kell azokról a tényezőkről is, melyek a vállalati gazdálkodásban gyökereznek, illetve a vállalatvezetés színvonalával, a szubjektív tényezők szerepével függnek össze.

Amikor önkritikusan és kritikusan vizsgáljuk dolgainkat, arról is

kell beszélnünk, hogy a legtökéletesebb irányítási és szabályozórendszer sem tud felszámolni olyan gondokat, amelyeket a vállalaton belül kell megoldani. A magyar vállalatokon belül jelentős tartalékok vannak. Több tucat kongresszusi zászlót és kiváló címet elnyert vállalat található a magyar gazdaságban, de több száz olyan is, ahol nincs fejlődés. Nem véletlen, hogy egy külföldi szervezési vállalkozó az első látásra lehetségesnek ítél 30-50 százalékos hatékonyságjavulást abban a gyárban, ahol a magyar szem megszokásból semmilyen hatékonyságjavító lehetőséget sem vesz észre. S nemcsak piaci okai vannak annak, hogy a gépiparban az átlagos műszakszám 1,2; hogy nagy értékű, sokszor devizáért behozott gépek kihasználatlanul állnak. Mindez mutatja, hogy a vállalaton belüli munka hatékonyságának javításában nagy felelősség hárul a vezetőkre, igen jelentős a személyi szubjektív tényezők szerepe mind a munka megszervezésében, mind pedig a fegyelem javításában.

Az elmúlt évekre visszatekintve azt látjuk, hogy a gazdaság teljesítménye nem esett vissza, sőt valamelyest nőtt. Az is igaz viszont, hogy a célul tűzött élénkülés feltételeit nem tudtuk megteremteni. A dinamizálás többlépcsős és összehangolt intézkedéssorozatot igénylő munka, mert a magyar gazdaság stagnálása nem konjunkturális okokkal függ össze, nem hasonlítható a tőkés országok ciklusainak leszálló vagy stagnáló ágához, és ezért nem is orvosolható az ott alkalmazott módszerekkel. Míg ott ezekben az időszakokban az a jellemző, hogy kihasználatlan termelőerők, munka nélkül tengődő emberek vannak, és a gazdaság pangását a tőkés mechanizmus sajátosságai okozzák, addig nálunk a gazdaság stagnálása jórészt strukturális tényezőkre, az erőforrások rossz elosztására vezethető vissza. A dinamizálás tehát pusztán a pénzpolitika eszközeivel nem érhető el, itt megnő az erőforrások átcsoportosításának – a gazdaságtalan területekről piacképes és hatékony területekre –, az exportképesség javításának, a tudományos eredmények dinamikusabb alkalmazásának szerepe a termelésben. Az eddigi tapasztalatok alapján mindenképpen illúzió azt gondolni, hogy nálunk az egyensúlyorientált gazdasági fejlődés élénkítése viszonylag rövid idő alatt elérhető, illetve az hamarosan bekövetkezhet.

*

1986-ban eddig nem tapasztaltunk és ezután sem várhatunk olyan kedvező, radikális változásokat a külső körülményekben vagy a gazdálkodás egyéb feltételeiben, melyek lökésszerűen lendületet

adhatnának fejlődésünkhöz. Ugyanakkor van néhány olyan tényező, melyet úgy tekinthetünk, hogy segít céljaink megvalósításában.

Remény van arra, hogy a rubelelszámolású áruforgalom az egyeztetetten felül bővíthető, az együttműködés pedig gazdagítható lesz olyan új formákkal is, mint például a közös vállalkozások, társulások a termelésben és a tudományos kutatásokban. A külföld – miután meghoztuk a szükséges intézkedéseket, így például a beruházásvédelemről és adókedvezményről szóló rendeleteket – most már vonzóbbnak találja a közös vállalatok létesítésére irányuló törekvéseinket. E lehetőségeket jobban ki kell használni mind a tőkés, mind a szocialista országokkal közös vállalkozásokra, a működő tőke bevonására.

A nemzetközi pénzvilágban változatlanul jó az ország pénzügyi-gazdasági megítélése. Igaz, a múlt év sikertelenségének megismétlődése ezt már veszélyeztetné. 1981–1982-höz képest megfelelő pénzügyi és valutatartalékokkal rendelkezünk, csökkentettük sebezhetőségünket. Az utóbbi másfél évben felvett hosszú lejáratú hitelekből javítottuk adósságállományunk összetételét, s ezek egy része felhasználható jól megtérülő exportkapacitások létesítésére is. De csak erre és nem másra!

Az olajárak jelenlegi szintjének tartóssá válása hosszabb távon javíthatja külkereskedelmi forgalmunk cserearányait, s lehetővé teheti a termelői árak növekedésének mérséklését, az infláció gyengítését. Ha nem is radikális fordulat, de további mérséklődés remélhető a nemzetközi pénzpiac kamatfeltételeiben.

Az előrevivő tényezőkhöz sorolható, hogy az idén befejeződik az átállás az új vállalatirányítási formákra. A választott testületek komoly stabilizáló erővé válhatnak a szigorú rendet, fegyelmet megkövetelő vezetők támogatásában. S végül segítheti a vállalatok tisztánlátását az is, ha idejében ismertté tesszük az 1987. évi szabályozómódosításokat, hogy vállalkozásaikhoz ezzel is segítséget nyújtsunk.

*

A helyzet az irányításban és a végrehajtásban is nagyobb következetességet, konkrétabb munkát igényel. Nagyon fontos, hogy a feladatok végrehajtásához szükséges egység cselekvésben nyilvánuljon meg, továbbá, hogy párt- és állami vonalon egyaránt váljon munkánk részévé a felelősség érvényesítése.

Alapvető társadalmi és gazdasági érdek fűződik ahhoz, hogy az 1986-os év áttörést eredményezzen a strukturális változások fel-

gyorsításában. A magyar gazdaság kétségtelenül egyik legégetőbb dilemmája: hogyan, milyen gyorsan tud választ adni az itt érzékelhető kihívásra. A strukturális változások gyorsításának, a népgazdaság egyensúlyi helyzete javításának, az ezzel kapcsolatos határozott irányítási magatartásnak igazi próbaköve a tartósan válságba került négy szakágazat – a szénbányászat, a vaskohászat, a húsipar és a magasépítő-ipar – helyzetének rendezése. Helyzetük komplex áttekintése, és egy részüknél a rendezésre vonatkozó javaslatok kidolgozása megtörtént, illetve a közeljövőben lezárul. Tevékenységük, szervezetük, termelési szerkezetük és a részükre nyújtott termelési támogatások felülvizsgálatra kerülnek.

Ha e gondot pusztán a termelés leállításával, korlátozásával megoldhatnánk – bár erről az eszközről sem mondhatunk le –, viszonylag egyszerűbb lenne a dolgunk. Mi azonban kedvezőbb pénzügyi viszonyok között már egyszer visszafejlesztettük a szénbányászatot, s tudjuk, milyen következményekkel járt. Természetesen akkor sem az volt a baj, hogy a ráfizetéses, korszerűtlen termelést visszafejlesztettük, hogy néhány tucat aknát bezártunk, hanem hogy nem tettük korszerűvé, versenyképessé azt, ami azzá tehető lett volna. A negatív tényezők kiküszöbölésével együtt járt a fejlesztések késleltetése, így kerültünk abba a helyzetbe, ami bekövetkezett. Ha a hatékony fejlesztés lehetőségei más területeken nem javulnak, úgy a kieső termelés pótlása kérdésessé válik, sőt a külső és belső piaci egyensúly romlásának veszélye is fennáll. Emellett társadalmi, területi feszültségek sorával is számolni kellene különösen olyan megyékben, mint például Borsod, ahol jelentős mértékben koncentrálódnak ezek a válságágazatok.

Nem azt kívánom mondani természetesen, hogy belenyugodhatunk és belenyugszunk a nem gazdaságos termelés konzerválódásába. Hangsúlyozom: az ilyen termelést korlátozni, sőt vissza is kell szorítani. Az érdemi megoldást azonban az jelentené, ha e tevékenységet gazdaságossá tudnánk tenni, illetve a hatékony, jövedelmező termelés bővülése elől minden akadályt el tudnánk hárítani.

Már az ez évi célok elérése – különösen a költségvetés egyensúlyi helyzetének javítása, a gazdaság jövedelemtermelő képességének fokozása – sem nélkülözheti a tartósan veszteségesen, illetve alaphiányosan gazdálkodó szervezetek problémáinak megoldását. Ehhez, úgy vélem, a szemlélet általános megváltozása is szükséges. Lényeges annak elfogadása és következetes érvényesítése, hogy a gazdálkodó szervezetek alaphiánya és veszteségei nem szolgálhatnak jogcímül állami pénzforrások megszerzésére. A gazdálkodási problémákat a tevékenység ésszerűsítésével, a költségek csökkenté-

sével, a termelési szerkezet korszerűsítésével, végső esetben részleges vagy teljes visszafejlesztéssel általában maguknak az érintetteknek kell megoldaniuk. Az irányító szervek ezzel kapcsolatos összehangolt magatartása körvonalazódott. Az is szükséges azonban, hogy a vállalati és a népgazdasági érdekek ilyesfajta konfliktusait a helyi érdekképviseleti és politikai szervek is megfelelően értelmezzék és helyesen kezeljék. Nem könnyíti, ellenkezőleg, nehezíti a munkát, ha a szükséges racionalizáló döntések elodázására a televízió vagy a sajtó nyilvánosságát hívják segítségül, mint ezt tapasztaltuk a Medicor miskolci gyárának példáján, vagy a Skála kora tavaszi paradicsomellátási akciójánál.

Az az alapelvünk, hogy a népgazdasági, társadalmi érdeknek elsőbbsége van a csoport-, az egyéni érdekkel szemben. Az sem újdonság számunkra, hogy a vállalati érdek tartós háttérbe szorítása végső soron lehetetlenné teszi a népgazdasági érdek érvényesítését is, hiszen a gazdaság helyzete végül is a termelésben, a vállalatok, szövetkezetek munkájában dől el. Ugyanakkor tudomásul kell venni, hogy ilyen szorító helyzetben nagyon nehéz, esetenként lehetetlen a különféle érdekek mindegyikét érvényre juttatni.

A népgazdaság egyensúlyi helyzete, de antiinflációs programunk sikere szempontjából is megkülönböztetett figyelmet érdemel a költségvetés helyzete. Az állami költségvetés olyan mértékű hiányának veszélye bontakozik ki, amely mindinkább az inflációs nyomás fokozódásával, illetve áruhiány kialakulásával fenyeget. Ezért olyan költségvetési politikát és gyakorlatot kell megvalósítani, mely a hatékonyság romlásából vagy nem kielégítő javulásából adódó vállalati jövedelemhiányt nem ellentételezi. Szükséges felülvizsgálni valamennyi termelési támogatás jogcímének és mértékének indokoltságát, és ennek során érdemi megtakarítási lehetőségeket kell feltárni. Nagyon indokolt az is, hogy a költségvetési szervek az eddiginél szélesebb körű és átfogóbb megtakarító intézkedéseket vezessenek be.

A második fél évre tervezett intézkedéseket már az 1987. évi tervre való felkészülés igényével kell elhatározni. Tehát nem csupán az 1986. évi terv végrehajtását kell szem előtt tartani, hanem egy olyan folyamatos gazdálkodásra kell törekedni, amely biztosítja középtávú gazdaságpolitikai céljaink elérését. Ezért az 1985. és 1986. évi tervezési, szabályozási és gazdaságirányítási tapasztalatokra támaszkodva szükséges előbbre hozni és meggyorsítani a jövő évi terv kidolgozását. Az ezekkel összefüggő szabályozási lépéseket, melyek az ösztönzés és szigorítás jegyeit együttesen tartalmazzák, mihamarabb meg kell hirdetni, sőt ahol ez célszerű, egyes lépése-

ket már idén meg kell tenni. Ennek során a szabályozás némely fontos elemét módosítani szükséges. A keresetszabályozás fejlesztése során a változatlanul helyesnek tartott alapelveket úgy kell érvényesíteni, hogy a teljesítmények és a keresetek nagyobb összhangja kiemelt hangsúlyt kapjon.

*

Az év első öt hónapja bizonyos tendenciákra utal, de számszerűségeiből nehéz időálló következtetéseket levonni. Olyan helyzettel állunk most is szemben, hogy év elején általában több az import, az export viszont rendszerint az év második felében élénkül fel. Ezt idén a rásegítő intézkedések is fokozzák. Így érthető, hogy a külső pénzügyi helyzet sem alakul egyenletesen. Az áremelkedések év eleji szintje is magasabb, mintha 12 hónapra vetítenénk ki, és hasonló a helyzet a bérkiáramlásnál is. Mégis egy komoly veszély kétségtelenül kibontakozóban van. S ez az, hogy a mai viszonyok között a mérsékelt növekedés, netalán a visszafogás, a restrikció hatásaiban már nem eredményezi az egyensúlyi helyzet olyanfajta javulását, mint az 1979 utáni években. Kimerültek ennek a gyakorlatnak az ilyen típusú tartalékai. Ismét váluszút elé kerültünk: vagy megtaláljuk az intenzív forrásokra épülő, élénkítéshez vezető utat, vagy a jelenlegi társadalmi fogyasztást sem tudjuk gazdaságunk jövedelemtermelő képességéből fedezni. Világosan kell látnunk, hogy az 1985-ös év nem véletlenszerű eltérés, kisiklás, hanem egy kedvezőtlen szakasz kezdete, s folytatódásának elejét kell venni.

Legfőbb értékünk, hogy a belpolitikai stabilitás alapját képező bizalom a párt és a tömegek, a politikai vezetés és a lakosság között változatlanul fennáll. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy a stabilitás egyre nagyobb teherpróbának van kitéve. Ez elsősorban a gazdaság teljesítményével és az elosztás funkciózavaraival kapcsolatos. És az is nyilvánvaló, ha ezt a stabilitást meg akarjuk őrizni, újra és újra meg akarjuk teremteni – és a megújulás érdekében ennél nem lehet fontosabb szándékunk –, akkor elsősorban a gazdaság teljesítőképességének javítására kell a figyelmet fordítani.

Társadalmunk, közéletünk gondolkodásában a gazdaság kérdései még mindig nem foglalnak el kellő helyet. Ez egyebek mellett azzal is jár, hogy gazdasági gondjaink megoldásához hiányzik a kellő társadalmi ráhangoltság. A gazdaságot pedig aligha lehet úgy dinamizálni, hogy divattá válik a rosszkedv, a levert hangulat és magatartás.

Ma a gazdaság az a mágneses tér, ahol találkozik a társadalom minden feszültsége, a politikai szélsőségek, az ellenzékiség, a sértődöttség, az egymásra mutogatás. Az elmúlt évtizedekben a gazdaság vált nemzetközi presztízsünk egyik elemévé, s nem hagyhatjuk, hogy most lerontsuk, gyengítsük azt. Ez okból is nélkülözhetetlen az olyan társadalmi ráhangoltság, amely állhatatosságot, dinamizmust, cselekvést sugall és támogat.

A kibontakozáshoz feltétlenül szükséges nemcsak a munkafegyelem, hanem a széles értelemben vett állampolgári fegyelem és rend javítása, a kötelezettségtudat és felelősségérzet erősítése. A szocializmus nem lehet a nemtörődömség és a felelőtlenség társadalma. A fegyelmezéstől idegenkedő, a fegyelemre neveléstől félő vagy mindezeket jelentéktelennek minősítő vezetőktől meg kell válni, mert alkalmatlanok posztjukra. Szocialista értékrendünkhöz tartozik, hogy védjük, támogassuk a fegyelmezett embereket. Megengedhetetlen a munkát ímmel-ámmal, fegyelmezetlenül végzők mentegetése.

Az akarat, a meggyőződés, a cselekvésre hangoltság nagymértékben motiválhatja az ország helyzetét, a társadalom állapotát. Tudjuk, hogy csak ezáltal nem lehet célhoz jutni, de az is tény, hogy enélkül sem. De ezen túlmenően minden bizonnyal itt az ideje annak is, hogy ismét sorba szedjük tennivalóinkat a pártkongresszus állásfoglalása és a hetedik ötéves terv végrehajtásának szolgálatában. Teendőink sorában első helyen a gazdasági természetű feladatok állnak, de hiba volna, ha ez irányú sürgető tennivalóinkat nem hangolnánk össze más feladatokkal. Belpolitikai helyzetünk, és sok vonatkozásban a közérzet javítása tudatos és összehangolt cselekvést követel más területeken is. Ezért is javasolja a Politikai Bizottság a Központi Bizottságnak: még ez évben vizsgálja meg a társadalom és a gazdaság, a politika és a gazdaság viszonyát, valamint a gazdasági építőmunka társadalmi feltételeit. Azzal a megközelítéssel: mit kell tennünk, hogy a kongresszusi határozat és az ötéves terv céljait elérjük. A nehéz körülmények közepette sem kerülhetünk ugyanis olyan helyzetbe, hogy e célokról, követelményekről lemondjunk, a mércét alacsonyabbra állítsuk.

Fontos, hogy pártszervezeteink ne engedjenek teret a távlatvesztésnek, az elbizonytalanodásnak. A társadalmi és tömegszervezetek – köztük a szakszervezetek, a KISZ-szervezetek – mozgósítsák tagságukat, a dolgozókat, segítsék a terv céljainak megvalósítását. Tudatosítsák jobban, hogy van programunk: a XIII. kongresszus határozata, a VII. ötéves terv, a gazdaságirányítási reform folytatása.

Most – mind a vállalati, mind a gazdaságirányítási szférában – a legfontosabb az 1986. évi terv megnövekedett feladatainak teljesítése. Sok múlik ezen: nem kevesebb, mint a következő évek fejlődése. S ez felelősséget jelent nemcsak népünk, hanem szocialista barátaink előtt is.

Megjelent: Pártélet, 1986. 7. sz.

29

Közlemény a Központi Bizottság üléséről

1986. JÚNIUS 18.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága Kádár János elvtárs elnökletével 1986. június 18-án ülést tartott. Az ülésen a Központi Bizottság tagjain kívül részt vettek: a Központi Ellenőrző Bizottság elnöke és titkára, a Központi Bizottság osztályvezetői, a megyei és a megyei jogú pártbizottságok első titkárai, a Budapesti Pártbizottság titkárai, a Szakszervezetek Országos Tanácsának vezetői, valamint a központi sajtó képviselői.

A Központi Bizottság megvitatta és elfogadta

- Szűrös Mátyás elvtársnak, a Központi Bizottság titkárának előterjesztésében az időszerű nemzetközi és külpolitikai kérdésekről adott tájékoztatót;
- Havasi Ferenc elvtársnak, a Politikai Bizottság tagjának, a Központi Bizottság titkárának előterjesztésében a népgazdaság 1986. évi fejlődésének eddigi tapasztalatairól szóló jelentést.

I

A Központi Bizottság tájékoztatót hallgatott meg Mihail Gorbacsov elvtársnak, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága főtitkárának június 8–9-i magyarországi látogatásáról[1] és

[1] Mihail Gorbacsov, az SZKP Központi Bizottságának főtitkára küldöttség élén 1986. június 8–9-i magyarországi látogatásán megbeszéléseket folytatott Kádár Jánossal, az MSZMP főtitkárával a magyar–szovjet együttműködés helyzetéről és továbbfejlesztéséről, a világpolitika, valamint a nemzetközi kommunista mozgalom időszerű kérdéseiről. A szovjet–magyar csúcstalálkozóra nemzetközi sajtóközpont nyílt, amelyre öt kontinens 30 országából mintegy 400 újságíró kérte akkreditálását.

A látogatás programját és a kiadott közös közleményt lásd Népszabadság, 1986. június 9–12.

a Varsói Szerződés Szervezete Politikai Tanácskozó Testületének június 10–11-i budapesti üléséről.[2]

1. A Központi Bizottság megállapította, hogy Mihail Gorbacsov elvtárs baráti látogatása a pártjaink, népeink, országaink közötti kapcsolatok fejlesztésének kiemelkedő állomása volt. Kádár János és Mihail Gorbacsov szívélyes, elvtársi légkörben folytatott tárgyalásaikon tájékoztatták egymást az MSZMP XIII. és az SZKP XXVII. kongresszusán hozott határozatok valóra váltásáért folytatott tevékenységről, véleményt cseréltek a nemzetközi helyzet, a kommunista és munkásmozgalom időszerű kérdéseiről. A tárgyalások ismételten megerősítették a közös elveken nyugvó szilárd egységünket, tanúsították pártjaink nézetazonosságát a társadalmi fejlődés és a nemzetközi viszonyok megítélésében.

A Központi Bizottság megelégedéssel szólt a pártjaink közötti bizalomteljes viszonyról, a magyar–szovjet barátság elmélyüléséről, az élet minden területére kiterjedő gyümölcsöző együttműködésről. Mindkét fél kifejezésre juttatta, hogy együttműködésünket tovább fejlesztjük és magasabb színvonalra emeljük. A jövőben is azon munkálkodunk, hogy egymás tapasztalatainak megismerése és hasznosítása minél jobban segítse a szocialista építést.

A Központi Bizottság meg van győződve arról, hogy Kádár János és Mihail Gorbacsov elvtárs megbeszélései újabb lendületet adnak politikai, gazdasági és kulturális kapcsolataink dinamikus továbbfejlesztésének, elősegítik az együttműködés fejlettebb formáinak kialakítását.

A Központi Bizottság nagyra értékeli, hogy a nemzetközi színtéren együtt, azonos célokért, a viszonyok megjavításáért, a tartós békéért, az emberiség nyugodt, pusztító fegyverektől mentes jövőjéért küzdünk.

2. A Központi Bizottság jóváhagyta a Varsói Szerződés Szervezete Politikai Tanácskozó Testületének ülésén részt vett küldöttségünk tevékenységét. A tanácskozáson kialakított közös állásfoglalások, javaslatok megfelelnek a magyar nép, az egész emberiség érdekeinek.

A Magyar Népköztársaság a Varsói Szerződés többi tagállamá-

[2] A Varsói Szerződés Szervezete Politikai Tanácskozó Testületének 1986. június 10–11-én Budapesten megtartott ülésén részt vevő hét tagállam (Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, NDK, Románia, Szovjetunió) delegációinak vezetői aláírták a NATO tagállamaihoz, valamennyi európai országhoz az európai fegyveres erők és hagyományos fegyverzet csökkentésének programjára vonatkozó felhívásukat, amelyet a nemzetközi sajtó „második budapesti felhívásként" ismertetett és kommentált (lásd: Népszabadság, 1986. június 11–12.).

val együtt továbbra is határozottan törekszik a kelet–nyugati párbeszéd folytatására, az európai és az általános biztonság megszilárdítására, a különböző társadalmi rendszerű államok kölcsönösen előnyös együttműködésének fejlesztésére. A Központi Bizottság helyesli és támogatja a leszerelés előmozdítására irányuló nagy fontosságú szovjet kezdeményezéseket: az atomfegyver-kísérletek beszüntetését, a világűr militarizálásának megakadályozását, a tömegpusztító eszközök megsemmisítését. Hangsúlyozza, hogy a Varsói Szerződés tagállamainak a NATO tagországaihoz, valamennyi európai országhoz intézett mostani budapesti felhívása az európai fegyveres erők és a hagyományos fegyverzet csökkentésére jelentős kezdeményezés, amelynek megvalósítása nagymértékben erősítené földrészünk békéjét, biztonságát.

A magyar nép azt várja, hogy a NATO-tagországok illetékesei felelősen, érdemben mérlegelik a Varsói Szerződés Szervezete Politikai Tanácskozó Testületének javaslatait, és építő jellegű választ adnak a kezdeményezésekre.

II

A Központi Bizottság áttekintette a népgazdaság helyzetét, értékelte az 1986. évi terv végrehajtásával kapcsolatos eddigi tapasztalatokat, és megvitatta a terv megvalósítását szolgáló további teendőket.

1. A Központi Bizottság megállapította, hogy az ez évi gazdaságpolitikai célok megvalósítása a korábban feltételezettnél nehezebb feladatot jelent, nagyobb követelményeket támaszt a gazdaságirányító és a gazdálkodó szervezetek munkájával szemben. A VII. ötéves tervben célul kitűzött gazdasági élénkülés még nem kezdődött el, az idei esztendő első öt hónapjában több vonatkozásában tovább tartanak az elmúlt évet jellemző kedvezőtlen gazdasági folyamatok.

A gazdasági egyensúly megszilárdításában eddig nem sikerült elérni a szükséges javulást. A vállalati beruházásokat, a közületek és a lakosság fogyasztását nem támasztja alá megfelelően a termelés növekedése. Lassú a termelési szerkezet hozzáigazítása a kereslethez, nem javul a kívánt mértékben a hatékonyság, számos területen rossz a munkafegyelem és a munkaidőalap kihasználása.

A világgazdasági feltételek alakulása számunkra továbbra sem kedvező. Fontos exporttermékeink – az élelmiszer, az olajszármazékok – árai jelentősen csökkentek, és számottevő veszteséget okoz az Európai Gazdasági Közösség által alkalmazott hátrányos megkülönböztetés.

A tavalyi és az év eleji nem kielégítő teljesítmények, munkánk fogyatékosságai és az újabb kedvezőtlen nemzetközi gazdasági fejlemények nehezítik a fő gazdaságpolitikai célok elérését.

Az ipar termelése az év első öt hónapjában – az áprilisi-májusi élénkülés ellenére – nem érte el a tervezettet, csak 1,2 százalékkal növekedett. A bányászat, a vegyipar, az élelmiszeripar és a könnyűipar egészének a termelése a tavalyi szint körül alakult. Kedvező viszont, hogy a híradás- és vákuumtechnikai ipar termelése 14 százalékkal, a műszeriparé 10 százalékkal, a gumiiparé 6 százalékkal, a gyógyszeriparé 4 százalékkal, a nyomdaiparé 7 százalékkal nőtt. Az építőipar teljesítménye a múlt év azonos időszakához viszonyítva több mint 6 százalékkal nagyobb.

A mezőgazdaságban az 1986-os évet megalapozó munkákat idejében és jó minőségben elvégezték. A kalászosok és a kukorica vetésterülete némileg elmarad a tervezettől, viszont a napraforgóé 13 százalékkal meghaladja azt. A kalászosok fejlettsége közepes, a kapásnövények jól fejlődnek. Az állattenyésztésben a felvásárlási árak emelése és egyéb célszerű intézkedések éreztetik kedvező hatásukat. A szarvasmarhalétszám csökkenése jelentősen mérséklődött, a sertésállomány gyarapodott, a baromfiállomány az előirányzat szerint alakul. Mindennek következtében az élelmiszeripar termelése fokozatosan élénkül.

Az építési beruházások a múlt évivel azonosak. Kedvező, hogy a beruházásokon belül a gépek beszerzése 8 százalékkal nőtt. A központi beruházások az előirányzat szerint alakulnak. A vállalati beruházások 12 százalékkal meghaladják a tavalyi szintet.

A bérek az év első öt hónapjában a tervezettet meghaladóan, 7,2 százalékkal növekedtek. A kiskereskedelmi áruforgalom volumene 3,5 százalékkal emelkedett, az áruellátás – néhány fogyasztási cikk kivételével – kiegyensúlyozott.

A Központi Bizottság helyesli, hogy a gazdaságpolitikai céloknak és az éves terv előirányzatainak a teljesítése érdekében az irányító szervek számos intézkedést hoztak. Ezek az intézkedések alapvetően a termelési szerkezet fejlesztését szolgálják, az exportot ösztönzik, a műszaki haladás feltételeit javítják. Bővítik a vállalatok lehetőségét a külkereskedelmi tervek megvalósításában, és a teljesítmény meghatározott javulása esetén többletjövedelmet eredményeznek. Más intézkedések a költségvetés helyzetének javítását célozzák, fokozzák az érdekeltséget a gazdasági eredmények növelésében, segítik a teljesítmények és a jövedelmek jobb összehangolását.

A gazdasági munkában, az ágazatok, a gazdálkodó szervezetek, a kollektívák eredményességében – mint a példák sokasága tanúsít-

ja – az objektív körülmények mellett meghatározók az emberi tényezők, az irányítás színvonala, a szemlélet és a hozzáállás. Ott, ahol gazdaságpolitikai elveink érvényesítéséért kitartó, célratörő munkát végeznek, határozottan cselekszenek, nem maradnak el a sikerek.

2. A Központi Bizottság hangsúlyozta: a legfontosabb feladat továbbra is az, hogy az egyensúlyi követelményeket szem előtt tartva teremtsük meg a gazdasági növekedés élénkítésének feltételeit, és teljesítsük az 1986. évi népgazdasági tervet. Ennek a célnak az elérése az eddiginél aktívabb, szervezettebb és fegyelmezettebb munkát követel az irányító szervektől, a gazdálkodó szervezetektől, minden dolgozótól.

A kormányzati szervek fokozott gondossággal kísérjék figyelemmel a gazdasági folyamatokat, és idejében tegyék meg a szükséges intézkedéseket. Biztosítsák a termelés és a felhasználás, az export és az import kívánatos összhangját. A költségvetési egyensúly védelmében tegyenek további intézkedéseket a kiadások mérséklésére. Támasszanak szigorú követelményeket a veszteséges és alaphiányos vállalatok pénzügyi helyzetének rendezésekor. Erősítsék a szemléleti és a cselekvési egységet a végrehajtásban, lépjenek fel a lazaságokkal és a fegyelmezetlenségekkel szemben.

A gazdálkodó szervezetek hasznosítsák jobban a rendelkezésükre álló erőforrásokat, és összpontosítsák tevékenységüket a gazdaságos termelés növelésére. Fordítsanak nagy figyelmet a munkaidőalap jobb kihasználására. Azok a vállalatok, amelyeknek termékei jól értékesíthetők, a munkaidőalap bővítésével is törekedjenek a termelés növelésére.

A Központi Bizottság aláhúzta, hogy a XIII. kongresszus határozatában, valamint a VII. ötéves népgazdasági tervben megfogalmazott fő gazdaságpolitikai célok, amelyek az ország felemelkedését, a nép érdekeit, a szocialista fejlődést szolgálják, változatlanul érvényesek, és a munka megjavításával elérhetők. A magyar nép nemegyszer bizonyította, hogy nemzeti céljaink elérése érdekében képes nagy erőfeszítésekre, kimagasló eredményekre. Ez ad szilárd alapot ahhoz, hogy a pártkongresszuson megfogalmazott és a népgazdasági tervekben rögzített társadalmi és gazdasági programunk megvalósuljon.

A Központi Bizottság felhívja a párt- és társadalmi szervezeteket, az állami, gazdasági szerveket, hogy elemezzék a gazdálkodás első félévi tapasztalatait, segítsék a gazdaságpolitikai célok elérését, az 1986. évi terv teljesítését.

Megjelent: Népszabadság, 1986. június 20.

30

A KB Politikai Bizottságának határozata a Magyar Szabadság Érdemrend, a Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékérem kitüntetéssel rendelkező nyugállományúak nyugdíjának rendezéséről

1986. JÚLIUS 1.

A Politikai Bizottság egyetértett azzal, hogy 1986. november 1-jétől a Magyar Szabadság Érdemrend, illetve a Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékérem kitüntetéssel rendelkező nyugállományúak és az akkortól nyugállományba kerülők nyugdíjának legalacsonyabb összege 6000 forint legyen.

A Politikai Bizottság arról is döntött, hogy az ellenforradalommal szembeni helytállás során maradandó testi sérülést, egészségkárosodást szenvedett elvtársak életkörülményeit vizsgálják meg, és szociális helyzetük javítására tegyenek javaslatot.

A határozat alapján a Minisztertanács 1986. július 31-i ülésén rendeletet hozott.[1]

A rendelet végrehajtása az alábbiak szerint történik:

– A városi, a kerületi, valamint a városi és a kerületi jogú pártbizottságok pontosítsák a Magyar Szabadság Érdemrenddel és a Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékérem kitüntetéssel rendelkező párttagok névsorát. Ezt követően sürgősen közöljék az illetékes irányító pártszervekkel azoknak a nevét, akik az említett kitüntetéssel rendelkeznek, de ez az adat a párttagnyilvántartásban nem szerepel.

A Nyugdíjfolyósító Igazgatóság azokat a párttag nyugdíjasokat, akik ilyen kitüntetéssel rendelkeznek, s akiknek a nyugdíja 6000 forint alatt van, az intézkedésről 1986. szeptember 30-ig írásban értesíti. Azoknak a párttag nyugdíjasoknak tehát, akiket e rendelet érint, nincs semmi tennivalójuk, nyugdíjuk felemelését a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság központilag rendezi.

[1] Az állami kitüntetések és kitüntető érmek után járó nyugdíjkedvezményekről szóló 30/1985. (VI. 22.) MT számú rendelet kiegészítéséről a 30/1986. (VIII. 10.) MT számú rendelet intézkedik (lásd: Magyar Közlöny, 1986. augusztus 10.).

– Azok a kitüntetett párttag nyugdíjasok, akiket e rendelet érint, de a fenti időpontig nem kapnak értesítést, a kitüntetésről szóló igazolvány másolatát a nyugdíjtörzsszám feltüntetésével a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság titkárságára (Budapest, 1820) küldjék meg.

– Akik a jelzett kitüntetésekkel rendelkeznek, de nem párttagok, igényüket a kitüntetésről szóló igazolvány másolatával és a nyugdíjtörzsszám feltüntetésével ugyancsak a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság titkárságára nyújtsák be. Kérjük az elvtársakat, ha alapszervezetük területén ilyen pártonkívüliről tudnak, tájékoztassák őket a tennivalókról.

– Azok a nyugdíjasok, akiket ez az intézkedés érint, de elveszítették a kitüntetéssel járó igazolványukat, szintén a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság titkárságára jelentsék be az igényüket. A Nyugdíjfolyósító Igazgatóság a Minisztertanács Titkárságától megkéri az igazolvány másolatát.

– Akik a rendelet meghozatalát követően mennek nyugdíjba, nyugdíjazásukkor az igénybejelentő laphoz csatolják a kitüntetésükről szóló igazolvány másolatát. Ezt követően az emelt összegű nyugdíjat a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság automatikusan biztosítja.

– Kérjük az alapszervezeteket, hogy a környezetükben tekintsék át, vannak-e olyan elvtársak, akik az ellenforradalommal szembeni helytállás során maradandó testi sérülést szenvedtek, amely rokkantsághoz vagy leszázalékoláshoz vezetett; illetve olyanok, akik a mártírok közvetlen hozzátartozói (feleség, szülő), de ez ideig még nem vették őket nemzeti gondozásba. Nevüket közöljék az illetékes területi pártbizottság vezetőivel. Amennyiben ezek az elvtársak életkörülményeik miatt segítségre szorulnak, kérjük, tájékoztassák arról is a területi pártszerveket.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1986. 7. sz.

31

A KB Politikai Bizottságának határozata a párttagok átjelentkezésének rendjéről

1986. JÚLIUS 15.

A Politikai Bizottság 1986. július 15-i határozata a párttagok átjelentkezésének rendjét az alábbiak szerint szabályozza:

– A munkaviszonyban álló párttag a munkahelyi alapszervezethez, az a párttag pedig, aki nem áll munkaviszonyban vagy akinek a munkahelyén nincs pártalapszervezet, a lakóhelyi alapszervezethez tartozik. A munkahelyet vagy lakóhelyet változtató párttag 30 napon belül köteles átjelentkezni.

– A munkaviszonyban álló párttag kérheti munkahelyi alapszervezetétől, hogy engedélyezzék átjelentkezését a lakóterületi-körzeti pártszervezetbe. Ezt, a párttaggal egyetértésben, a körzeti pártszervezet vezetősége is kezdeményezheti a munkahelyi alapszervezetnél.

– Azt a párttagot, aki hivatalos megbízással egy évnél hosszabb időre külföldre távozik, a Külügyminisztérium pártbizottságához jelentsék át. Ez alól csak abban az esetben lehet kivétel, ha a külföldi munkahelyen a Központi Bizottság Titkárságának engedélyével (például egy beruházáson) pártszervezet működik. Az átjelentkezés vonatkozik a párttaggal együtt külföldön tartózkodó hozzátartozókra is.

– A nyugdíjba vonuló párttag egy éven belül köteles átjelentkezni az állandó lakóhelye szerinti lakóterületi-körzeti pártalapszervezetbe.

A munkahelyi alapszervezet kezdeményezze, hogy a nyugdíj előtt álló párttagok lehetőleg a nyugdíjazási eljárás megindítását követően kapjanak pártmegbízatást a lakóterületi-körzeti alapszervezetben, és tájékoztassák őket annak életéről. Az átjelentkezési kötelezettség alól a munkahelyi pártalapszervezet vezetősége felmentést adhat, ha a nyugdíjba kerülő párttag további munkája azt indokolttá teszi.

A szövetkezetek (tsz-ek, áfészek, ktsz-ek) tagjai nyugdíjazásuk után is a munkahelyi alapszervezetben maradhatnak.

– A Politikai Bizottság elvi okokból nem járul hozzá, hogy a munkahelyeken nyugdíjas párttagokat tömörítő alapszervezetek létesüljenek. A jelenleg meglevő néhány ilyen jellegű alapszervezet működését a tagság átirányításával meg kell szüntetni.

– Az alapszervezetekben tudatosítani kell, hogy a lakóhelyet vagy munkahelyet változtató, valamint a nyugdíjba vonuló párttagok átjelentkezése a szervezeti szabályzatból adódó kötelesség, és a pártfegyelem szerves része. Az átjelentkezési kötelezettség teljesítését az illetékes pártszervek rendszeresen ellenőrizzék.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1986. 7. sz.

32

A KB Politikai Bizottságának határozata a környezet- és természetvédelem helyzetéről, társadalmi támogatásáról

1986. JÚLIUS 15.

A környzetvédelem kérdései hazánkban is előtérbe kerültek, s foglalkoztatják a közvéleményt. Ez abból a helyes felismerésből következik, hogy a környezet érezhetően befolyásolja az élet minőségét. Ezért a hatásos környezet- és természetvédelmet olyan társadalmi és politikai ügynek tekintjük, amelynek növekszik a fontossága. Szocialista társadalmunknak érdeke és kötelessége, hogy tervszerű környezetgazdálkodást folytassunk, az erre a célra fordítható jelentős anyagi eszközöket a fokozódó társadalmi aktivitás segítségével jól hasznosítsuk; s hogy a természeti és a magunk alkotta környezetünket megfelelő állapotban hagyjuk az utódokra.

Az elmúlt években figyelemre méltó előrelépés történt. Kialakultak a környezetvédelemmel kapcsolatos követelmények és a munka szervezeti keretei, a tennivalók a népgazdasági tervben is megfogalmazódtak. Az előző tervidőszakban a környezet- és természetvédelmet szolgáló beruházásokra, elsősorban a víz- és levegőszennyezés mérséklésére mintegy 23 milliárd forint jutott. E kétségtelenül jelentős ráfordítás ellenére környezetünket ma egyaránt jellemzik a kedvező és a kedvezőtlen jelenségek. Így például a levegőben csökkent a szilárd szennyező anyagok mennyisége, a gázneműeké viszont növekedett. Felszíni vizeink egyes helyeken tisztábbak lettek, de a felszín alatti vizeink szennyezettebbekké váltak. Javult a kommunálishulladék-gyűjtés, ugyanakkor az ipari hulladékok biztonságos kezelése csak a kezdeténél tart. Környezetünk állapota – az ország gazdasági fejlettsége alapján – egészében megfelelőnek minősíthető, azonban a szennyeződés növekedésével egyre több a negatív hatás.

A mostani, VII. ötéves terv a környezet- és természetvédelemre 45-47 milliárd forintot irányoz elő. Ez azt jelenti, hogy miközben a népgazdasági beruházások mérsékelten növekednek, ezen a terüle-

ten a fejlődés dinamikus lehet. Az összegek átgondolt, koncentrált felhasználásával a környezet állapota egyes területeken javítható, más területeken a romlás csökkenthető, illetve megállítható. A feladatok sorából kiemelkedik az erősen szennyezett térségek, települések levegőminőségének javítása; a víz minőségének védelme; valamint a veszélyes hulladékok biztonságos tárolása, megsemmisítése. Ezekre külön program készült.

– A környezet- és természetvédelem elsősorban állami feladat. A kialakult szervezeti formák erre megfelelő feltételeket biztosítanak. A hangsúly most azon van, hogy az érdekelt irányító szervek, a gazdálkodó egységek és az állampolgárok nagyobb felelősséggel végezzék munkájukat, javuljon az ágazati és az ágazatközi irányítás színvonala. A jogi szabályozás alkalmas keretet ad a tennivalók meghatározására és a hatósági tevékenységre. A szabályok azonban – elsősorban szubjektív okokból – mégis korlátozottan érvényesülnek, az indokolt felelősségre vonás gyakran elmarad. E téren jelentős előrelépésre van szükség, beleértve a személyi felelősség erősítését is.

A végrehajtás kedvezőbb feltételeinek megteremtése érdekében napirenden van a közgazdasági és környezetvédelmi szabályozás közelítése. Egyre több gazdálkodó szervezet, vállalat törekszik – önszántából is – a gazdasági és a környezetvédelmi követelmények összehangolására. Erre különösen szükség van a termelés, a fejlesztés, a technológia korszerűsítése során. Ez nemcsak társadalmi, hanem vállalati érdek is. A piaci értékítéletnek, a korszerűség fogalmának – sok más egyéb mellett – ma már az is része, hogy egy-egy technológia, berendezés miként viszonyul a környezethez. A szennyezés csökkentése a dolgozók közvetlen érdeke, hiszen a káros hatások elsőként őket érintik. A hatósági eljárások tapasztalatai azt mutatják, hogy a vállalati középvezetők környezetvédelmi ismeretei hiányosak, ennek nem egy esetben súlyos következményei voltak. Ezen változtatni szükséges, a hiányos ismereteket pótolni kell.

– A környezetvédelem a társadalom aktív közreműködését igényli mind a döntések előkészítésében, mind azok végrehajtásában. Több eset bizonyítja, hogy a valóságosnál kritikusabb helyzetet teremt, és sok jó szándékú terv megvalósítását nehezíti a késői és szakszerűtlen tájékoztatás, a kifogásolható gyakorlat, valamint ha az ökológiai szempontokat a gazdasági lehetőségektől elszakítva vizsgálják. Így fordulhatott elő, hogy a tenni akarást és a közvélemény helyenkénti aggodalmát kihasználva nemkívánatos törekvések is felszínre kerültek. Kellő érvekkel, meggyőzéssel, a lakos-

ság aktív közreműködésével ez megelőzhető lett volna. A fölvetődött problémák többnyire helyi jellegűek, ezért a hangsúly azon van, hogy a környezet- és természetvédelemért cselekedni kész valamennyi jó szándékú erőt elsősorban a lakóhelyi szervezeti keretekben összpontosítsák. Célszerű, ha a feladatok kialakítása és megvalósítása érdekében – a népképviseleti szervek felügyeletével – környezetvédelmi, táj- és településszépítő közösségek, egyesületek, klubok alakulnak és működnek. A tennivalók egy része a lakosság segítségével, jelentősebb anyagi ráfordítás nélkül is elvégezhető, illetve megelőzhető a környezet romlása.

A környezetvédelemnek szocialista viszonyaink között is elvitathatatlan a szerepe. Ennek széles körű, az egész társadalmat átfogó felismertetésében az oktatásnak, a közművelődésnek és a tömegtájékoztatásnak nagyobb feladatot kell vállalnia.

– A környezetvédelem elkötelezett híveinek, aktivistáinak bevonásában, a célok kitűzésében és valóra váltásában a társadalmi szervezetek, és az utóbbi időben szép számmal létrejött helyi egyesületek, klubok már eddig is figyelemre méltó eredményeket értek el. A társadalmi aktivitás kibontakoztatásához – országosan és helyileg is – megfelelő keretet nyújtanak a Hazafias Népfront, a KISZ, a Magyar Úttörők Szövetsége, a szakszervezetek, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, több egyesület, szövetség koordinált szervezetei. Fokozott igény van rá, hogy a közös erőfeszítésekbe bevonják a környezetvédelem híveit, barátait, támogassák és hasznosítsák a jó kezdeményezéseket. Az országos jelentőségű környezetvédelmi kérdések véleményezésére és a teendők végrehajtásának segítésére a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségében tanácsadó testület alakul, tagjai a különböző szakterületek képviselői lesznek.

– A pártszervek a jövőben legyenek érzékenyebbek a területükön tapasztalható környezeti problémákra, fordítsanak több figyelmet a velük kapcsolatos mindennapos időszerű feladatokra. Helyes, ha kezdeményezik és segítik a különböző környezetvédelmi érdekek egyeztetését, összehangolását és érvényesítését. A területfejlesztési, gazdaságfejlesztési tervek kimunkálásakor és jóváhagyásakor vegyék figyelembe az adott terület környezeti állapotát, mondjanak véleményt róla. A gyakorlati tennivalók elvégzéséhez a politikai támogatás nélkülözhetetlen. Ezért kísérjék figyelemmel és karolják fel a társadalmi szervezetek, egyesületek ésszerű környezetvédő akcióit, az egészséges, tiszta környezetért fellépő, s érte tenni akaró állampolgárok kezdeményezéseit. Segítsék elő, hogy a köz érdekeit szolgáló megnyilvánulások, akciók kellő támogatás-

ban részesüljenek, és a központi beavatkozást nem igénylő környezetvédelmi kérdések a helyi erők összevonásával nyerjenek megoldást. A párttagok és a pártonkívüliek körében kapjon nagyobb hangsúlyt az ökológiai szemlélet terjesztése, a környezetvédelmi célokat és a gazdasági lehetőségeket egyaránt figyelembe vevő átgondolt környezetformálás.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1986. 10. sz.

33

A KB Ifjúsági Bizottságának állásfoglalása a Hazafias Népfront ifjúságpolitikai feladatairól

1986. SZEPTEMBER 9.

Az MSZMP Központi Bizottsága mellett működő Ifjúsági Bizottság áttekintette a Hazafias Népfront ifjúságpolitikai tevékenységét. A Központi Bizottság 1984. október 9-i állásfoglalásával[1] összhangban ajánlásokat tett a népfrontban dolgozó kommunisták feladataira, s számba vette a pártszervek és -szervezetek teendőit.

I

Az Ifjúsági Bizottság tudomásul vette a Hazafias Népfront ifjúsági tevékenységéről kapott tájékoztatást. Megállapította, hogy a mozgalom feladatának tartja a fiatalok közéleti nevelését, bevonását a népfront programjainak megvalósításába. Az ifjúság fontos rétegei azonban nem találták meg a megfelelő közéleti cselekvés lehetőségét a Hazafias Népfrontban. Ezért annak ifjúságpolitikai tevékenységét tartalmában, stílusában, szervezeti kereteiben meg kell újítani. Az Ifjúsági Bizottság ajánlja, hogy a Hazafias Népfront Országos Tanácsa mielőbb tűzze napirendre az ifjúsági munka helyzetét és határozza meg az ezzel kapcsolatos tennivalókat.

A Hazafias Népfrontnak fontos feladata, hogy az ifjúság minél szélesebb köreit bekapcsolja a szocialista társadalom építésébe; felismertesse és elfogadtassa a fiatalokkal a szocialista rendszer értékeit, közéleti cselekvési teret biztosítva számukra, elősegítve részvételüket a nemzeti egység, a politikai közmegegyezés erősítésében.

[1] A Központi Bizottság 1984. október 9-i állásfoglalása ifjúságpolitikai kérdésekben (lásd: Társadalmi Szemle, 1984. 11. sz.).

A népfrontmozgalomnak többet kell tennie azért, hogy a fiatalok megértsék, elfogadják társadalmi céljainkat és aktívan részt vegyenek megvalósításukban. Nyújtson nekik lehetőséget a társadalmi közmegegyezés kérdéseinek megismerésére, érvényesítésének gyakorlására. Segítse elő a politikai kultúra és a vitakészség fejlesztését.

A munka megszervezésében jobban figyelembe kell venni az ifjúság különböző rétegeinek, csoportjainak élethelyzetét, felkészültségét, igényeit és törekvéseit. Nagyobb súlyt kell fektetni a fiatal értelmiség, a diákság, az egyetemi és főiskolai hallgatók politikai-közéleti cselekvési lehetőségeire.

1. A népfront ifjúsági munkájának színtere a lakóterület. A népfront helyi szervei értelmes feladatokkal, vonzó politikai programokkal teremtsék meg a helybeli ifjúsági közösségek kialakításának alapjait. Ezek a közösségek adjanak lehetőséget a kultúra, a kollektív szellem ápolására, a honismereti mozgalom szélesítésére. Vegyenek részt a lakóhely gazdagításában, szépítésében, a tiszta, kulturált környezet megteremtésében. Tevékenységükkel mozdítsák elő a szabadidősportot, a turizmust, az egészséges életmód elterjedését. A népfront lakóterületi munkájában legyen tekintettel a nagyvárosi, a kisvárosi, a falusi fiatalok eltérő élethelyzetére, adottságaira és feltételeire. A népfrontbizottságok a lakóhelyeken támogassák olyan klubok, körök, egyesületek létrehozását, amelyek a fiatalok társas, közösségi, közéleti együttlétére, cselekvésére szolgálnak.

2. Bővíteni kell a fiatalok részvételét a lakóhelyi életet befolyásoló kérdések eldöntésében. A lakóhelyi közélet különböző fórumain egyértelműbben jussanak kifejezésre a fiatal állampolgárok érdekei. Ennek szolgálatába kell állítani a lakóterületi ifjúsági fórumokat is.

3. A tanácstagok, az országgyűlési képviselők munkájának segítésére a népfront helyi szervei kérjenek fel fiatal önkéntes közreműködőket. Ezek az ifjú aktivisták vegyenek részt a választókerületben a lakosság véleményének, problémáinak megismerésében, az ügyintézésben, a tanácstag, illetve a képviselő programjának, álláspontjának ismertetésében, népszerűsítésében.

A legutóbbi országgyűlési képviselő- és tanácstagválasztások tapasztalatai alapján az Ifjúsági Bizottság ajánlja, hogy a népfrontbizottságok haladéktalanul teremtsenek kapcsolatot olyan közéleti érdeklődésű fiatalokkal, akik már az időközi választások során és később jelöltként számba vehetők. Ezeket a fiatalokat módszeresen

vonják be a munkába, ismertessék meg őket a választókerület lakosaival.

4. Az Ifjúsági Bizottság ajánlja, hogy a középfokú tanintézetekben a népfront is segítse az öntevékeny diákcsoportok, az önképzőkörök munkáját, különösen a hazához, a történelmi múlthoz, a nemzethez, az anyanyelvhez, a családhoz való egészséges viszony kialakítását.

5. Az egyetemi, főiskolai hallgatókat, a fiatal értelmiségieket elsősorban a városi és a kerületi népfrontszervek tevékenységébe vonják be. A településfejlesztésben, a városok óvásában és szépítésében, a környezeti kultúra terjesztésében, valamint a fogyasztói érdekképviseletben és a családvédelemben már kialakult munkaformákat tegyék alkalmassá a fiatalok nagyobb körének aktivizálására. Az egyetemeken, a főiskolákon, a kollégiumokban népfrontestek – és más rendezvények – szervezésével vegyenek részt a hallgatókat érdeklő társadalmi, politikai kérdések megválaszolásában.

II

Az Ifjúsági Bizottság ajánlja a pártszerveknek és -szervezeteknek, hogy támogassák a népfront ifjúsági munkáját, a folyamatban levő programok továbbfejlesztését, illetve az új munkaformák megteremtését. A lakóhelyi, a körzeti pártszervezetek, a területi pártszervek – együttműködve a tanáccsal – nyújtsanak közvetlen politikai támogatást a helyi népfrontklubok, -körök, -fórumok, -egyesületek létrehozásához, programjaik kialakításához. Az Ifjúsági Bizottság szükségesnek tartja, hogy a népfront helyi szervei az ifjúsági klubok, körök, egyesületek létrehozásához kapjanak megfelelő termeket, szobákat, elsősorban a közösségi célokat szolgáló épületekben, az iskolákban, a párthelyiségekben. A tanácsi szervek és intézmények ezek számbavételében és biztosításában nyújtsanak segítséget.

A pártszervezetek adják feladatul pártmegbízatásként az erre felkészült fiatal tagjaiknak a népfrontkörökben végzendő politikai munkát.

Az Ifjúsági Bizottság felkéri a KISZ-szerveket, hogy vegyenek részt a népfront ifjúsági munkaformáinak megteremtésében.

Fontos, hogy a népfrontkörök, -klubok és más népfrontfórumok életében érvényesüljön az ifjúkommunisták személyes részvételen alapuló közvetlen politikai befolyása. A KISZ-szervezetek kezde-

ményezzék, hogy az ifjúsági szövetségben megfelelő politikai, közéleti tapasztalatokat szerzett, 30 éven felüli tagjaik a mainál nagyobb számban folytassák mozgalmi tevékenységüket a Hazafias Népfrontban.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1986. 10. sz.

34

A KB Politikai Bizottságának határozata a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségéről

1986. NOVEMBER 4.

A Magyar Partizán Szövetség kibővítésével 1982 januárjától megkezdte működését a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetsége.[1] Ebbe a partizánokon, ellenállókon, antifasisztákon kívül jelentős számban nyertek felvételt az antifasiszta-iskolások, a Magyar Frontban tevékenykedők és a szovjet hadsereggel hadműveleti területre vonult demokratikus hadseregünk katonái. A szövetség tevékenységének fő irányát a történelmi propaganda, a nemzetközi kapcsolatok ápolása, a tagság körében folytatott szociális munka képezi.

Az elmúlt évek során kialakult a magyar ellenállók, antifasiszták egységes szervezete, tevékenységét társadalmi, politikai megbecsülés kíséri.

– A szövetség szervezeti felépítése, működési rendje alapvetően nem változott, önálló szervezeti élet az országos központban folyik. A Magyar Partizán Szövetség vezetőségének tagjait megtartva, azt kibővítve két kollektív testület működik: a 109 tagú Országos Bizottság és a 19 tagú Elnökség.

A Politikai Bizottság korábbi határozatának megfelelően a különböző csoportok munkájának összefogására kilenc tagozat jött létre.

[1] A Magyar Partizán Szövetség 1982. január 1-jén alakult át a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségévé. Ez a szervezet kereteinek, működési törekvéseinek bővítésével járt. A Politikai Bizottság 1981. március 17-i határozata a szövetség tevékenységének területeivel, nemzetközi kapcsolataival, szervezeti felépítésével, a tagság kereteinek bővítésével foglalkozik. A Politikai Bizottság úgy döntött, hogy a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetsége a Hazafias Népfront egyik tagszervezete legyen. A határozat állást foglalt az új tagok felvételének módjáról és egyéb szervezeti kérdésekről.

A testületekben és bizottságokban, valamint a tagozatok vezetőségeiben a feladatok jelentős részét társadalmi munkatársak végzik. A vezető szervekben folyó munka kiforrott, a tagozatok tevékenysége azonban még nem kellően összehangolt.

A szövetségben kialakult szervezeti élet mellett a tagsággal való foglalkozásban, a társadalmi tevékenység megszervezésében mind nagyobb szerepet vállalnak a megyei, városi, kerületi pártbizottságok.

A Politikai Bizottság határozatának megfelelően lehetővé vált a tagfelvétel kereteinek bővítése. Felvételét kérte 6688 személy. Egyéni elbírálás alapján felvételt nyert 3965. A szövetségnek ma 5913 tagja van, közülük 4550 tagja a pártnak.

A felvétel meghirdetését követően azok, akik a szövetséghez tartozónak érezték magukat, felvételüket kérték. Jelenleg 217 felvételi kérelem vár értékelésre, és folyamatban van 278, magyar állampolgárságot felvett egykori görög harcos kérelmének egyedi elbírálása.

A jelentkezési folyamat lelassult. Az új jelentkezéseknél az idő múlásával mind nehezebb megfelelően dokumentálni és megítélni a felvétel alapjául szolgáló egykori tényleges tevékenységet.

– Folytatódott a magyar ellenállás történetének kutatása, közreadása és az előadásos propagandamunka. Az utóbbi időben, de főként felszabadulásunk 40. évfordulója alkalmából számos kiadvány, dokumentumfilm, rádióműsor, emléktábla és emlékmű örökítette meg a magyarok részvételét a fasizmus elleni harcban.

A kutatómunka és a visszaemlékezések alapján újabb részletekkel gazdagodott a magyar ellenállás, az antifasiszta mozgalom története. A továbbiakban a tudományos igényű feldolgozás kerül előtérbe.

– A szövetség nemzetközi kapcsolatai kiszélesedtek. Fejlődött az együttműködés a szocialista országok testvérszervezeteivel.

Az Ellenállók Nemzetközi Szövetségében (FIR) aktív szerepet vállal a magyar szövetség a FIR egységének fenntartásában, nemzetközi tekintélyének gyarapításában.

A szövetség nemzetközi kapcsolataiban következetesen képviseli a párt általános és nemzetközi politikáját.

A szövetség a tagság körében körültekintően látja el a szociális teendőket.

A szövetség tagjainak szociális helyzete összességében kiegyensúlyozott. A Szocialista Hazáért Érdemrend tulajdonosainak, az egykori fegyveres partizánoknak a szociális ellátottsága rendezett. A Magyar Szabadság Érdemrenddel és a Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékéremmel kitüntetett tagok nyugdíjkiegészítését – ame-

lyet 1986. november 1-jétől folyósítanak – a tagság kedvezően fogadta.[2]

A szövetség létszámának növekedésével emelkedett a nem fegyveresek körében az alacsony nyugdíjasok száma. A körükben megtalálható szociális gondokon a szövetség egyes esetekben a Minisztertanács Kivételes Ellátások Bizottságának segítségével igyekszik enyhíteni. A fegyveres partizánok – a nyugdíjpótlék kivételével – a Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetettjeivel azonos módon részesülnek a kedvezményekben. Ugyanakkor a fegyveres partizánok özvegyei nem jogosultak a nyugdíjpótlékra.

A Nácizmus Üldözötteinek Bizottsága a szövetség felügyeletével és irányításával aktív munkát végez a hét nemzetközi lágerbizottság vezetőségében, képviseli a fasizmus magyar üldözötteit. Részt vállal a fasizmus által elkövetett bűnös cselekmények feltárásában, az áldozatok és üldözöttek emlékének ápolásában, munkájával hozzájárul a neofasiszta tendenciák leleplezéséhez. A bizottság tevékenyen részt vesz az érdekkörébe tartozó, jórészt megöregedett emberek segítésében.

– A Politikai Bizottság határozatának végrehajtásában a pártszervek meghatározó szerepet töltenek be. Többségük a szövetség tagjaival és a Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetettjeivel rendszeresen és általában együttesen foglalkozik. Egyes városokban és néhány budapesti kerületben a pártbizottságok kezdeményezésére megalakult veteránklubok jól szolgálják a hagyományok ápolását, a szabadidő hasznos eltöltését.

A politikai, állami és társadalmi szervekkel a szövetség kapcsolata kialakult, együttműködése kiegyensúlyozott.

A Politikai Bizottság határozata

1. A Politikai Bizottság tudomásul veszi a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségének munkájáról szóló jelentést. Megállapítja, hogy a szövetség tevékenységében érvényesülnek az 1981. március 17-i határozatban rögzített célok.[3]

Az országos központban folyó szervezeti élet kiegyensúlyozott. Javult az irányítás színvonala, a vezetés kollektivitása, erősödött a munka társadalmi jellege. A tagság társadalmi tevékenységének

[2] A nyugdíjkiegészítésről lásd a 30. dokumentumot.

[3] Lásd az 1. sz. jegyzetet.

szervezésében egyre nagyobb szerepet vállalnak a budapesti, megyei, városi, kerületi pártbizottságok.

2. A Politikai Bizottság megerősíti, hogy a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetsége tevékenységének fő irányai:

- a történelmi kutató- és propagandamunka;
- a tagság körében végzendő szociális munka;
- a nemzetközi kapcsolatokkal összefüggő tevékenység.

A történelmi kutató- és propagandamunkában a személyes szóbeliség szűkülő lehetőségei miatt kapjon nagyobb hangsúlyt és támogatást a magyar ellenállás és antifasiszta mozgalom történetének tudományos igényű rendezése, beépítése az oktatásba, nagyobb arányú megjelentetése a kiadók gondozásában és a sajtóban.

Az országos központ a tagság szociális ügyeinek intézésében fokozza koordinációs tevékenységét, kezdeményezze a rászorulók segélyezését, egészségügyi ellátásának megoldását, s mindehhez igényelje az illetékes állami szervek segítségét.

A nemzetközi kapcsolatokban a szövetség erősítse együttműködését a szocialista országok testvérszervezeteivel, vegyen részt az Ellenállók Nemzetközi Szövetsége munkájában. Más országok szervezeteivel – a párt külpolitikai lépéseivel szoros összhangban – csak fontos és indokolt esetben létesítsen kapcsolatot.

3. A szövetség tagfelvételi munkája elérte célját. Felvette soraiba azokat a kérelmezőket, akik vállalták a fasizmus elleni harcot, tevékeny résztvevői voltak az ellenállási mozgalomnak. 1987. január 1-jétől a szövetség felvételi kérelmeket ne fogadjon el, a felvételeket és az átminősítéseket fejezze be. A már bent levő kérelmeket 1987. július 1-jéig bírálja el. Kivételesen indokolt esetben azonban a szövetség elnöksége tagfelvételt és átminősítést végezhet.

4. Az országos központban folyó szervezeti élet alapvetően a budapesti tagság bevonására épüljön. A vidéken élő tagság politikai, társadalmi tevékenységének szervezését a megyei, városi pártbizottságok a kialakult gyakorlat szerint végezzék. A Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetés tulajdonosai, a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségének tagjai, a munkásmozgalom veteránjai részére nagyobb gyakorisággal szervezzenek közös programokat. Kezdeményezzék és támogassák a veteránklubok működését.

A szövetség és a társadalmi, állami szervek együttműködésének kialakult rendszerében nagyobb figyelmet kell fordítani a tervszerűségre, a közös kezdeményezések következetes megvalósítására. A Hazafias Népfront országos, megyei és városi szerveiben is szélesíteni szükséges a szövetség tagjainak érdemi foglalkoztatását.

5. A Politikai Bizottság ajánlja a Minisztertanácsnak, hogy a fegyveressé minősített szövetségi tagok özvegyeinek nyugdíjpótlékát – a Szocialista Hazáért Érdemrenddel kitüntetettek özvegyeihez viszonyítva arányosan – állapítsa meg. Egyúttal biztosítsa, hogy a Minisztertanács Kivételes Ellátások Bizottsága fogadja el és bírálja el a szövetség nem fegyveres tagjaira vonatkozó egyedi, főtitkári előterjesztést is.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1987. 1. sz.

35

A KB Titkárságának határozata az Állami Ifjúsági és Sporthivatal megalakulásáról és feladatairól

1986. NOVEMBER 10.

I

Az Állami Ifjúsági és Sporthivatal (ÁISH) 1986. július 1-jén létrejött, feladat- és hatáskörét megállapították. Az eltelt időszakban a hivatal elvégezte a tevékenységének megalapozásához szükséges legfontosabb tennivalókat. Kialakította az irányítás szervezeti kereteit és személyi feltételeit:

– Megtörtént az Országos Testnevelési és Sporthivatal, valamint az Állami Ifjúsági Bizottság Titkársága teendőinek és gazdasági tevékenységének egyesítése. A más tárcáktól átkerülő feladatok és a hozzájuk kapcsolódó előirányzatok, intézmények átvételéről a tárgyalások megkezdődtek.

– A Magyar Olimpiai Bizottság új tisztségviselőket választott, és létrehozta a MOB Irodát.

– A szükséges kádercserék alapvetően egzisztenciális problémák nélkül oldódtak meg. A hivatal vezetőit és munkatársait kinevezték.

– Folyamatban van a tanácsok ifjúsági és sportszakigazgatási szervezeteinek létrehozása.

II

Az állami ifjúsági és sportmunka alapját a Központi Bizottság 1984. október 9-i ifjúságpolitikai[1] és a Politikai Bizottság 1984. feb-

[1] A Politikai Bizottság 1984. október 9-i ifjúságpolitikai határozatát lásd Társadalmi Szemle, 1984. 11. sz.

ruár 14-i sportpolitikai állásfoglalása,[2] a Politikai Bizottság 1986. február 11-i, irányítási kérdésekkel foglalkozó határozata a Minisztertanács középtávú ifjúságpolitikai irányelvei, valamint a testnevelés és a sport továbbfejlesztésének munkaprogramja képezi. A hivatal fő feladatának tekinti, hogy a végrehajtó munkát kibontakoztassa az állami területen.

1. Az Állami Ifjúsági és Sporthivatal az állami ifjúsági és sportmunka központi irányítását, a szaktevékenység összehangolását elsősorban a KISZ Központi Bizottságával és a többi társadalmi szervezettel együttműködve, a demokratikus vonások erősítésével valósítja meg. A Minisztertanács állásfoglalásának megfelelően szorgalmazza az ifjúsággal és a sporttal kapcsolatos állami feladatok következetesebb beillesztését a társadalmi programba.

a) Az Állami Ifjúsági és Sporthivatal teendőit – a korábbi szemlélet és gyakorlat megváltoztatásával – még erőteljesebben a politikai állásfoglalásokban megjelölt fő feladatokra összpontosítja. Ennek érdekében

– kezdeményezi, hogy az érintett szervek és szervezetek az ifjúsági és sportcélokra rendelkezésre álló anyagi eszközeiket egységes elvek alapján, társadalmi méretekben összehangoltan használják fel és csoportosítsák át;

– nagyobb mértékben támaszkodik az érintettek, mindenekelőtt a fiatalok öntevékenységére és erőfeszítéseire.

b) Az Állami Ifjúsági és Sporthivatal a hatékony végrehajtás segítése érdekében a közeljövőben

– az érintett tárcákkal kétoldalú egyeztetések során tisztázza a feladatok és az eszközök átcsoportosításával kapcsolatos kérdéseket;

– a jogelőd testületek átszervezésével kialakítja a vezetést segítő testületeket, az Országos Ifjúsági és Sporttanácsot,[3] valamint az ÁISH Tudományos Tanácsát;

[2] A Politikai Bizottság 1984. február 14-i sportpolitikai állásfoglalásában áttekintette a testnevelés és a sport helyzetét; az iskolai testnevelés és sport színvonalát; a tömegsport kibontakoztatásának helyzetét; a verseny- és az élsport fejlesztésének alakulását; a testnevelés és a sport állami és pártirányításának helyzetét.

A testnevelés és a sport fejlesztésének fő feladataiként jelölte meg: az iskolai, a szabadidősport különböző formáinak fejlesztését. Kijelölte a teendőket a versenysport fejlesztésében; az alapvető anyagi, tárgyi feltételek javításában; kijelölte a testnevelés és sportmozgalom állami és pártirányításának, valamint a politikai, tömegszervezeti és mozgalmi feladatokat.

[3] Az Országos Ifjúsági és Sporttanács létesítéséről az 1081/1986. (XII. 28.) MT határozat döntött (lásd: Magyar Közlöny, 1986. december 28.).

– az érintett főhatóságokkal együttműködve meghatározza a tanácsok szakigazgatási feladatait, hatásköreit és hatósági jogköreit, iránymutatást ad a szervezeti és a személyi feltételek kialakításához.

c) A munkát nehezíti, hogy

– sokan, különösen a fiatalok, az ifjúság helyzetében felhalmozódott valamennyi gond megoldását az új szervezettől várják. A sportolók és sportvezetők egy része szerint a hivatal elsősorban a sporttal foglalkozzon, és tevékenysége az ifjúságot illetően csak a szabadidő hasznos megszervezésére terjedjen ki;

– a hivatal új feladatainak ellátásához, az egészséges életmód elősegítéséhez, a káros szenvedélyek megelőzéséhez, az ifjúság turizmusának, szabadidejének szervezéséhez nem állnak kellő mértékben rendelkezésre az elengedhetetlenül szükséges anyagi eszközök, és ezek nem biztosíthatók belső átcsoportosítással sem.

2. Az Állami Ifjúsági és Sporthivatal megkülönböztetett figyelmet fordít az ifjúsági feladatokra. Célja, hogy kialakítsa az ifjúsági ügyek szakszerű államigazgatási intézését; létrehozta saját kapcsolatrendszerét.

a) Az ifjúságot érintő alapvető gondok és feladatok megoldása (lakáshoz jutás, gyermeknevelés, diákszociális ellátás, veszélyeztetettség, pályakezdés, foglalkoztatás, szabadidő megszervezése) összkormányzati tevékenységet, illetve több főhatóság közötti együttműködést igényel. A hivatal ezért elsősorban koordinációs jogkörének gyakorlásával befolyásolja és teszi összehangoltabbá az állami ifjúsági munkát. Részt vállal a központi állami döntések előkészítésében és végrehajtásának megszervezésében. Egyetértési jogával élve törekszik az ifjúsági szempontok érvényesítésére.

Az Állami Ifjúsági és Sporthivatal

– fontosnak tartja, hogy a tevékenységi körét érintő kormányzati programok kidolgozásának minden munkaszakaszában részt vehessen. Ehhez kapcsolódóan ifjúsági célú társadalmi programokat kezdeményez, ösztönöz és támogat;

– szorgalmazza, hogy a legfontosabb ifjúságpolitikai feladatok megoldását segítő programok folyamatosan beépüljenek a különböző távú népgazdasági tervekbe. Ennek révén kívánja elősegíteni, hogy a főhatóságok, a tanácsok és a gazdálkodó szervezetek eszközeiket célirányosan használják fel;

– ajánlja, hogy az ifjúság egészséges életmódját szolgáló állami feladatok (például a diáksport, az egészségkárosító szokások megelőzése) minősüljenek alapellátás jellegűnek;

– kidolgozza, hogy milyen mechanizmus útján hangolhatja ösz-

sze a többi tárca feladatkörébe tartozó kormányzati teendőket, milyen módon vehet részt az ifjúságpolitika állami feladatai végrehajtásának ellenőrzésében.

b) A Minisztertanács határozata alapján

– a megváltozott gazdasági és társadalmi körülményeket figyelembe véve előkészíti az Országgyűlés napirendjére az ifjúsági törvény végrehajtásának tapasztalatairól szóló beszámolót, a törvénynek és végrehajtási jogszabályrendszerének korszerűsítését;

– a fiatalok közéletiségének erősítése, valamint a formális elemek csökkentése céljából kidolgozza az ifjúsági parlamentek működésének új szabályozását;

– minisztertanácsi intézkedési tervet terjeszt elő azokra a javaslatokra, amelyeket a KISZ XI. kongresszusán fogalmaztak meg az állami szervek számára.

c) A politikai állásfoglalásoknak megfelelően javasolja, hogy az ifjúság életkörülményeinek és társadalmi beilleszkedési feltételeinek javítása érdekében már a közeli jövőben kerüljön sor néhány konkrét lépésre. Így például indokolt

– a lakáshoz jutás segítése olyan takarékossági rendszer megteremtésével, amellyel megőrizhető a lakáscélú megtakarítások reálértéke;

– az állami gondozásból kikerülő fiatalok részére – átmeneti elhelyezésük mellett – meghatározott időn belül önálló lakás biztosítása;

– azoknak az intézményeknek – és a hozzájuk kapcsolódó anyagi feltételeknek – az átcsoportosítása, amelyek a hivatal tevékenységi körébe tartozó feladatokat látnak el;

– a törvényességi felügyeleten és a szakmai segítségadáson túl, a fiatalok közéleti cselekvését kibontakoztató új szervezeti formák, ifjúsági közösségek, egyesületek létrejöttének és működésének támogatása anyagi eszközökkel;

– az állami költségvetésből fedezet biztosítása néhány olyan ifjúsági tanácsadó iroda kialakítására s működtetésére, amely a fiataloknak orvosi, pszichológiai és jogi tanácsokat nyújt, továbbá információkat szolgáltat a pályaválasztással, az elhelyezkedéssel, az alkalmi munkavállalással, a kulturális programokkal, a sportolási és turisztikai lehetőségekkel kapcsolatban;

– az egészséges életmód elterjesztését, az egészségkárosító szokások megelőzését szolgáló tevékenység anyagi feltételeinek bővítése.

3. A felnövekvő nemzedék egészségének megóvása sürgető társadalmi ügy. Ez megköveteli, hogy az ifjúságpolitikának szerves ré-

sze legyen a diáksport fejlesztése, az ifjúsági turizmus és a szabadidősport szélesebb körű kibontakoztatása.

a) A hivatal a diáksportban szükséges gyors előrelépést a szerveződő Magyar Diáksport Szövetség keretei között kívánja megvalósítani.

– A diáksport feltételeinek megteremtése és fejlesztése döntően állami feladat. Ezért a hivatal – a diáksportot szolgáló egyéb állami források kiegészítéseként – saját eszközeit jelentős mértékben átcsoportosítja e területre.

– A Művelődési Minisztériummal együttműködve és a céltámogatásra építve ösztönzi a tanintézeti diáksportkörök és diáksportegyesületek megalakulását, előmozdítja anyagi és személyi feltételeik fejlesztését.

A diáksporttal kapcsolatban meghatározza a sportegyesületek és egyéb sportszervezetek feladatait.

– Kialakítja az iskolák és testnevelő tanárok érdekeltségét abban, hogy a tanulók mind nagyobb hányada sportoljon rendszeresen, és közülük a tehetségeseket sportegyesületekbe irányítsák.

– A diáksport új szervezetét a demokratizmus, az öntevékenység és az egészséges versenyszellem fokozottabb kibontakoztatásának szolgálatába állítja.

– Kezdeményezi a tanórai testnevelés javítását, korszerűsíti a testnevelési és sportszakemberek képzését. Szorgalmazza és segíti, hogy a pedagógusképző intézmények hallgatóikat készítsék fel a diáksporttal kapcsolatos feladatok ellátására.

b) A hivatal az ifjúsági turizmusban rejlő lehetőségek jobb kihasználása érdekében előtérbe állítja a természetben való sportolásra alkalmat adó és a nevelési célokat jól szolgáló gyalogos, kerékpáros és vízi túrázás, vándortáborozás, valamint a sátortáborozás fejlesztését:

– Programot dolgoz ki az ifjúsági turizmust szolgáló, szerény komfortfokozatú létesítményhálózat fejlesztésére. Ennek keretében elsősorban a meglevő lehetőségeket tárja fel és hasznosítja.

– Szervezi és bővíti az ifjúság igényeivel jobban összhangban álló turisztikai programkínálatot, szolgáltatásokat és eszközkölcsönzést. Amellett, hogy pénzeszközeit erre a célra átcsoportosítja, támogatást kér a turizmust szolgáló állami forrásokból.

c) A hivatal a diáksportra és az ifjúsági turizmusra alapozva kívánja meggyorsítani a szabadidősport fejlesztését és megújítani a természetjáró mozgalmat:

– Ösztönzi az önfenntartó lakóhelyi testedző klubok hálózatának kialakítását.

– Kezdeményezi és támogatja azokat a mozgalmakat, kísérleteket, szolgáltatásokat, amelyek a szabadidősport, a természetjárás új formáit, módszereit népszerűsítik.

– Szorgalmazza és segíti az alapvető sport- és turisztikai eszközök, felszerelések gyártásának és a lakosság részére történő forgalmazásának a fejlesztését.

– A szabadidősportban felmerülő költségeket a jövőben növekvő arányban hárítja át a résztvevőkre.

4. Az Állami Ifjúsági és Sporthivatal az egészséges társadalmi sportszemlélet meghonosítása céljából erőfeszítéseit a következőkre összpontosítja: az egészséges életmód népszerűsítésére, az ifjúság fizikai edzettségének növelésére, a tömegsport fejlesztésére, a társadalmi-mozgalmi jelleg erősítésére. Erre alapozva kívánja a verseny- és élsportot fejleszteni.

a) A hivatal fontos feladatának tekinti, hogy segítse a sportélet demokratizálását és morális megújulását, megteremtse a versenyzők felkészítésében a nevelés és a szakmai tevékenység jobb összhangját, csökkentse a sportbürokráciát:

– A sportági szakszövetségek kialakításában fokozza a választások szerepét, növeli a szakszövetségek önállóságát és felelősségét. Törekvéseiben jobban támaszkodik a Magyar Olimpiai Bizottságban tömörülő társadalmi erőkre.

– Az egyesületeknek nagyobb lehetőséget biztosít a versenysport formálásában. Kidolgozza az egyesületek önállóságát és demokratikus működését szolgáló irányelveket, segíti gyakorlati érvényesítésüket.

– Korszerűbb, áttekinthetőbb és társadalmilag jobban ellenőrizhető irányítási, finanszírozási, értékelési, ösztönzési viszonyokat alakít ki. Jobb összhangot kíván teremteni a sportteljesítmény és annak erkölcsi, anyagi elismerése között. Az élsportban a nemzetközi színvonalat tekinti mértékadónak. A központi támogatást a nemzetközi eredményességhez igazítja, a versenysport hazai élvonalát ennek figyelembevételével minősíti.

– Határozottan, következetesen fellép a társadalmi normákat, szabályokat megszegőkkel szemben. Kezdeményezi a sportszervek, -szervezetek egyszerűsítését és a sport területén dolgozók hatékonyabb foglalkoztatását; a társadalmi tevékenység szélesítésével csökkenti a sportból élők számát.

– Növeli a nyilvánosságot, őszintébb, harmonikusabb kapcsolatot épít ki a sportszerető közvéleménnyel. Kiegyensúlyozottabb, reálisabb élsportszemléletet kíván teremteni. A tömegtájékoztató szervekkel, intézményekkel korrekt együttműködésre törekszik,

egyaránt igényelve a jó kezdeményezések, példák népszerűsítését és a kritikai felvetéseket.

– Kezdeményezi a sportsajtó irányításának és szervezetének korszerűsítését, hogy az hatékonyabban szolgálja az állami ifjúsági és sportpolitika népszerűsítését és végrehajtását.

b) A hivatal fontos feladata, hogy a társadalmi igényeknek eleget téve, hazánk nemzetközi jó hírének szolgálatában fejlessze a verseny- és élsportot, irányítsa, segítse az olimpiai felkészülést:

– Szélesíti a versenysport bázisát, az igazolt versenyzők számának növelése érdekében bővíti a kis egyesületek és a szakosztályok körét.

– Előtérbe állítja az utánpótlás-nevelés szervezeti és ösztönzési rendjének fejlesztését, megújítását.

– Olyan sportági szerkezetet alakít ki, amelyben az ország teherbírását, sporthagyományait és az eredményeket figyelembe véve differenciáltan határozza meg az egyes sportágak feladatát és támogatásának rendjét.

– Az élsport tudományos és egészségügyi hátterének fejlesztése érdekében kezdeményezi a meglevő intézmények alkalmasabbá tételét, valamint szervezetük és irányításuk korszerűsítését. Jobban hasznosítja a Testnevelési Főiskola tudományos kapacitását, érdemibb együttműködést szorgalmaz az Országos Testnevelési és Sportegészségügyi Intézettel és más intézményekkel.

– Sportdiplomáciai tevékenységének fejlesztése során arra törekszik, hogy következetesen szolgálja a Magyar Népköztársaság külpolitikáját, és nemzetközi kapcsolataival segítse az élsport eredményességét.

c) A hivatal a verseny- és élsportban kitűzött célokhoz igazítja a gazdálkodási és támogatási rendszert. A világos és valós érdekviszonyok kialakítása végett újraszabályozza az anyagi ösztönzést:

– A verseny- és élsport céljaira rendelkezésre álló eszközöket elsősorban az állami költségvetésen kívüli forrásokból kívánja növelni. Ennek érdekében kezdeményezi és támogatja a vállalkozás jellegű tevékenység kiterjesztését. A nemzetközi versenyek hazai rendezéséből származó devizabevételekből, az idegenforgalmi, az utaztatási és a reklámtevékenységből, a tv-jogdíjakból, a sportlapok, a könyvek és kiadványok terjesztéséből, a létesítmények jobb kihasználásából, a külföldi munkavállalásból növeli bevételeit, anyagi forrásait.

– Szorgalmazza, hogy a sporttal összefüggő egyéb bevételekből (például a sportfogadásból befolyó összegekből) a sport is méltányosan részesüljön.

– Az érdekeltség tudatosításával kezdeményezi, hogy a gazdálkodó szervezetek fokozottabban gondoskodjanak dolgozóik testedzéséről, támogassák a sportegyesületeket. Segítsék a saját és az iskolai sportlétesítmények bővítését, a sporttevékenység fejlesztését. Javasolja a szabályozók ezt elősegítő módosítását.

A Titkárság határozata

– A Titkárság elfogadja az Állami Ifjúsági és Sporthivatal megalakításáról és feladatairól szóló jelentést. A Politikai Bizottság elvi állásfoglalása alapján az átszervezés úgy ment végbe, hogy a hivatal tevékenységében fennakadás nem volt.

Megállapítja, hogy az ifjúság- és sportpolitikai feladatok megvalósításának döntő feltétele az állami irányítás, koordináció és ellenőrzés hatékonyságának fokozása. A központi állami irányítás erősítése mellett megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a munka társadalmi-mozgalmi jellegének további kibontakoztatására, a demokratikus módszerek szélesebb körű elterjesztésére, a társadalmi és tömegszervezetekkel való együttműködés fejlesztésére.

– A Titkárság egyetért azzal, hogy az 1984. június 25-i határozatával létrejött Országos Testnevelési és Sporttanács helyett a jövőben Országos Ifjúsági és Sporttanács működjön. A társadalmi testület az Állami Ifjúsági és Sporthivatal mellett véleményező és javaslattevő feladatokat lásson el. Vezetője az Állami Ifjúsági és Sporthivatal elnöke legyen. Tagjait az ifjúsági és sportpolitika megvalósításáért felelős szervek és szervezetek képviselőiből, a sportmozgalom, a kulturális és a tudományos élet kiemelkedő személyiségei közül válasszák ki.

– A Titkárság a fő feladatok megoldása érdekében fontosnak tartja az ésszerű takarékosság érvényesítését, a szétforgácsolt anyagi eszközök koncentrálását. Tudomásul veszi, hogy a Minisztertanács áttekinti a feladatok megvalósításához szükséges népgazdasági, tervezési és gazdasági szabályozási eszközöket.

– A Titkárság felkéri a Központi Bizottság Ifjúsági Bizottságát, hogy az Állami Ifjúsági és Sporthivatal jelentésében megfogalmazott ifjúság- és sportpolitikai feladatok végrehajtásának helyzetét 1988-ban tűzze napirendre.

– A Titkárság, módosítva az 1981. május 18-i, a KB Közigazgatási és Adminisztratív Osztályának feladatköréről, munkamódszeréről és szervezetéről szóló határozatát, egyetért azzal, hogy az Ál-

lami Ifjúsági és Sporthivatal pártfelügyeletét a Központi Bizottságnak ez az osztálya lássa el.

A budapesti, megyei pártbizottságok az állami ifjúsági és sportpolitika felügyeletét a közigazgatási és adminisztratív osztályok útján lássák el.

– A Titkárság felhívja a Budapesti Pártbizottságot és a megyei pártbizottságokat, hogy területükön nyújtsanak segítséget az átszervezés végrehajtásához. Az érintett pártszervek és -szervezetek segítsék elő az Állami Ifjúsági és Sporthivatal, valamint a tanácsi irányító szervek hatékonyabb munkájának kibontakoztatását, az állami feladatok összehangolt megvalósítását.

Megjelent: Titkári Tájékoztató, 1987. 1. sz.

36

HAVASI FERENC

Előrehaladásunk feltétele – erőforrásaink jobb hasznosítása[1]

A XIII. kongresszus húsz hónappal ezelőtt világos politikai és gazdaságpolitikai programot fogadott el, mely népünk egyetértésével, támogatásával találkozott. A szakszervezetek, a KISZ, a Hazafias Népfront kongresszusai, továbbá más társadalmi szervek közgyűlései felelősen határozták meg feladataikat a következő évekre, s nem kis szerepük volt abban, hogy a kongresszuson elfogadott társadalmi, gazdasági program nemzeti üggyé vált.

A kongresszusi határozatok végrehajtása minden területen megkezdődött, az előrehaladás azonban egyenetlen, a követelményekhez képest főként a gazdasági építőmunkában mutatkozik elmaradás.

Az eredmények között tarthatjuk számon, hogy folytatódott a szocialista demokrácia, a politikai intézményrendszer, a gazdasági mechanizmus fejlesztése.

A kongresszus gazdaságpolitikai programjának lényege, hogy elsőbbséget ad a külső és a belső egyensúlyi viszonyok javításának, az életszínvonal-politikában célul tűzi a reálbérek csökkenésének megállítását, az életszínvonal, az életkörülmények szerény javítását, a gazdaság jövedelem- és devizakitermelő képességének növelését, a gazdasági növekedés élénkítését. E célok elérésének alapvető eszközeként a kongresszus a gazdaságirányítási rendszer érdemi továbbfejlesztését és a VII. ötéves terv mellé rendelt különböző központi társadalmi-gazdasági programok megvalósítását jelölte meg.

A végrehajtás kezdeti eredményei következtében 1985–1986-ban

[1] A Központi Bizottság 1986. november 19-i ülésén elhangzott előadói beszéd rövidített változata.

is gyarapodott a nemzeti vagyon. A lakossági beruházásokkal együtt megközelítőleg 500 milliárd forintot ruháztunk be; olyan ipari objektumok kezdtek termelni, mint a Paksi Atomerőmű III. számú reaktorblokkja vagy a dunaújvárosi új kokszolómű. Felépült 150 ezer, a korábbiakhoz képest csaknem 20 százalékkal nagyobb átlagos alapterületű és jobb minőségű lakás; sor került több színház és kulturális intézmény újjáépítésére. Az új kórházi helyek, az úthálózat bővítése, az új vagy felújított hidak – ha szerény mértékben is – tovább javították a lakosság életkörülményeit.

Az anyagi gyarapodást jelzi, hogy ebben az időszakban a lakosság több mint 200 ezer személygépkocsit, 300 ezer színes tv-t és több mint 50 ezer videomagnót vásárolt. A takarékbetét-állomány mintegy 53 milliárd forinttal nőtt, s új megtakarítási formaként a lakosság megközelítőleg 7 milliárd forintért vásárolt kötvényt. Eredményeink közt tarthatjuk számon azt is, hogy noha konvertibilis adósságunk nőtt, az ország rendben eleget tett fizetési kötelezettségeinek.

Az elmúlt két évben számos olyan vállalati döntés és elhatározás született, amely megegyezik politikai törekvéseinkkel és visszaigazolja azokat. Lényegük az intenzív növekedési források feltárása, a profilváltoztatások, a vállalatok szervezeti korszerűsítése, létszámleépítések, közös vállalati összefogások, tökéletesebb belső vállalati érdekeltségi rendszerek kialakítása. Felgyorsulóban van a működő tőke bevonása, a vállalatközi kapcsolatok és közös vállalatok létesítése külföldi, köztük szocialista vállalatokkal is.

A gyarapodás ellenére látni kell, hogy főként a felhasználási célokat sikerült elérni, a gazdaság egészének fejlődése nem felelt meg a kongresszus határozatában foglalt követelményeknek. Egyes ágazatoknál és vállalatoknál megkezdődött ugyan az erőforrásokkal való takarékosabb gazdálkodás, a gazdaság egészét tekintve azonban növekedés, élénkülés nem következett be. Összességében az ország továbbra is többet fogyaszt, mint amennyit megtermel: megtört a külső és a belső pénzügyi egyensúly javításának folyamata.

*

Mi történt a gazdaságban 1984 után, miért nem folytatódott az egyensúlyi helyzet javításának 1983–1984-ben tapasztalt folyamata, milyen tényezőkkel függ össze, hogy nem tudtuk a gazdasági növekedést élénkíteni?

Az elmaradás okai között nagy szerepük van bizonyos objektív

tényezőknek, amelyekre mi nem, vagy csak alig tudunk hatást gyakorolni.

E tényezők első csoportjaként a külpiaci feltételek további romlását kell megemlítenem. Agrártermékeink exportárainak nagyarányú csökkenését mutatja, hogy a kukorica eladási ára a két évvel ezelőtti tonnánkénti 140 dollárról 70-80 dollárra csökkent, s körülbelül 90 dollárért lehet ma, a két évvel ezelőtti, közel 150 dollár helyett búzát eladni. A hús- és húsipari termékeket is csak 35-40 százalékkal olcsóbban tudjuk értékesíteni, mint két-három évvel ezelőtt. A szénhidrogén-származékok ára is zuhanásszerűen, a tőkés export esetében 40-50 százalékkal csökkent.

Az olajpiac alakulása azzal is hatással van ránk, hogy azok az olajtermelő országok, amelyek korábban a magyar termékek vásárlói voltak – éppen a kőolajexportból származó bevételük csökkenése miatt – egyre kevesebbet, s kedvezőtlenebb feltételek mellett vásárolnak tőlünk. Növeli gondjainkat, hogy – főként a Közös Piac országaiban – folytatódott exportunk egy részének hátrányos megkülönböztetése. A szocialista országok piacain is egyre magasabbak a követelmények.

Az objektív tényezők második csoportját gazdaságunk strukturális problémái alkotják. E gondok nemcsak a külpiaci feltételek változásait, hanem a múlt örökségét is tükrözik.

Ilyen problémákkal küzd például a vaskohászat. A kormány az ágazat termelési szerkezetének megújítása érdekében a közelmúltban több milliárd forintot kitevő támogatásról hozott döntést, de még most sem mondhatjuk el, hogy a végleges, megnyugtató megoldás útján volnánk. Hasonló helyzetben van a szénbányászat is, amely csak növekvő ráfordítások és költségvetési támogatás mellett képes megoldani feladatait.

A bauxitvagyonunkon alapuló és nagy ráfordításokkal kiépített alumíniumipar termékei az utóbbi időben szintén leértékelődtek a nemzetközi piacon. Ugyanez vonatkozik olefiniparunk termékeinek zömére is. Könnyűiparunk a költséges rekonstrukciók ellenére sem tudta versenyképességét érdemben javítani. Élelmiszeriparunk termékei is növekvő mértékben ütköznek a világpiacon ár- és keresleti korlátokba.

A felsorolt ágazatok termeléskiesését, illetve veszteségeit kellene pótolniuk az úgynevezett progresszív, húzó tevékenységeknek, így például a műszer-, a híradástechnikai, a gyógyszer- vagy a finomvegyiparnak. Ezek termelésének növekedési üteme ma is meghaladja az átlagot, de ahhoz, hogy a gondokkal küzdő ágazatok jövedelemkiesését pótolják, a mainál versenyképesebb kínálatra lenne

szükség, és termelésüknek becslés szerint évente legalább 15 százalékkal kellene növekednie.

Az objektív tényezők sorában kell megemlítenem a mezőgazdaságot több éve sújtó aszályt is. Csupán ebben az évben mintegy 12 milliárd forint jövedelem esett ki emiatt. E gondokat az sem kisebbíti, hogy az idei több mint 14 millió tonna gabonatermés a felszabadulás utáni évek negyedik legjobb termése.

A népgazdaság nem kielégítő teljesítményében kétségtelenül szerepük van az említett külső és belső objektív tényezőknek. Helyzetünk alakulásában azonban legalább ilyen mértékben játszottak közre a gazdaságirányítás fogyatékosságai, a vezetői munka gyengeségei, vagyis a szubjektív, rajtunk múló tényezők.

Ezek sorában főként a következőkre kell utalni:

1. Gazdaságirányítási eszközrendszerünk egészét – tehát a népgazdasági tervezést, a szabályozást és az intézményrendszert – nem sikerült a szükséges mértékben a külső és a belső egyensúlyi viszonyok javításának, a gazdaság élénkítéséhez elengedhetetlen új források feltárásának szolgálatába állítani. Olyan helyzet állt elő, hogy a régi forrásokra, így a belső felhasználás csökkentésére már nem, az új, intenzív tényezőkre, mindenekelőtt a gazdaság jövedelemtermelő és exportképességének javulására, a struktúra átalakulására viszont még nem támaszkodhatunk.

2. Sem a tervezőmunka, sem a szabályozás nem tudta megfelelően követni a felgyorsult nemzetközi és hazai változásokat, nem tudta megtalálni és kialakítani a magyar gazdaságnak a külgazdasági folyamatokkal összhangban álló fejlesztését. A tervezésnek, az irányításnak vállalnia kell, hogy a fő arányok, a növekedés és az egyensúly mellett tervezze a struktúraátalakítást is. Ha e folyamatot nem a terv vezérli, ha e feladatok nem épülnek be a népgazdasági tervbe, ha a szabályozók ezt nem segítik megfelelően, akkor a jövőben nincs biztosítékunk arra, hogy az átalakulás nagyobb zökkenők és hiányhelyzetek kialakulása nélkül valósuljon meg. A szabályozásnak mind a szelektív élénkítést, mind a szelektív visszafejlesztést tudnia kell közvetíteni.

3. Évek óta nem sikerül kielégítően összehangolni a társadalmi és a vállalati érdekeket. Amikor például a gazdaságirányítás 1985-től a tőkés export szabályozásában növelte a hatékonysági követelményeket, a vállalatok egy része – saját érdekeinek megfelelően – lemondott a leggazdaságtalanabb exportról, mert volt lehetősége arra, hogy más piacok meghódításával pótolja kieső jövedelmét. A vállalatok megtalálták számításukat, az ország viszont az emiatti dollárkiesést nagyon megérzi.

Zavar van az ösztönzés és a szigor összhangjának megteremtésében – hol az ösztönzés sikerül „túl jól", hol a szigorítás okoz gondokat. Egész adó- és támogatási rendszerünket valójában lazaság jellemzi, nincs megfelelő pénzügyi szigor, viszonylag könnyen hozzá lehet jutni támogatásokhoz, hitelekhez. A vállalatok jövedelmük egy részét nem a gazdálkodás javításával érik el, hanem áremelésekkel. A vállalat – természetszerűleg – saját érdekeit követve jár el, a tervezésnek és a szabályozásnak viszont meg kellene oldania, hogy egyúttal az országos kívánalmaknak is eleget tegyen. Ezért javítani kell az együttműködést a központi irányító szervek, valamint az érdekképviseleti szervek és a vállalatok között.

4. A szubjektív tényezők sorában kell megemlíteni a folyamatos központi gazdaságirányító és szervezőmunka gyengeségeit. Az irányítási rendszernek ez a fontos eleme az utóbbi két évben nem funkcionált kielégítően. Fontos export- és importgazdálkodási kérdésekben vagy a piac zavarainak megelőzésében, elhárításában csak nagy késedelemmel születnek a döntések.

5. Szólni kell arról is, hogy a gazdaságirányítás csúcsszerveinek tevékenysége között jelentősek az átfedések, párhuzamosságok, amelyek gyengítik az irányító munka hatásfokát.

6. Az előrehaladást nehezíti az is, hogy a gazdaságirányítási rendszer elhatározott továbbfejlesztését nem valósítottuk meg következetesen. Formálisan ugyan sokat tettünk, de érdemileg a tervezettnél lassúbb az előrehaladás. Különösen vonatkozik ez a szervezeti struktúra változtatására, a monopolhelyzetek megszüntetésére, a minisztériumok funkcióinak a megváltozott termelési-irányítási viszonyokhoz való igazítására, a piacfelügyelet korszerűsítésére stb. A vállalatirányításban bekövetkezett változások például azt igényelnék, hogy a minisztériumok munkája – szakítva a korábbi beidegződöttségekkel – a tervezés, a közgazdasági szabályozás, a műszaki fejlesztés, a struktúraátalakítás irányába fejlődjön. Ehhez azonban a feladatok világosabb elhatárolására is szükség van a kormányzati munkában.

*

Fontos, a jövőt érintő gazdaságpolitikai kérdésekben nem alakult ki közös álláspont. Az egyik ilyen vitakérdés, hogy a jelenlegi külső és belső pénzügyi egyensúlyhiányból hogyan lehetne eljutni egy kedvezőbb állapothoz. E tekintetben két álláspont alakult ki.

Az egyik felfogás képviselői a hangsúlyt az adósságnövekedés megállítására, a költségvetési deficit lefaragására, valamint a válla-

lati és lakossági jövedelmek – „teljesítményekkel arányos" – visszaszabályozására helyezik. A technikai fejlődés és az exportnövelés követelményeit ennek a felfogásnak a képviselői is hangoztatják, de feltételeit az eddig alkalmazott, túlnyomóan restriktív eszközökkel kívánják megteremteni. Ez azonban járhatatlan út, hiszen a gyakorlatban az általánosan korlátozó rendszer eddig mindig forráshiányt idézett elő, s inkább a hiányok, mintsem az új erőforrások termelődtek újjá.

A másik felfogás – s a határozat is ezt tartalmazza – a gazdasági növekedés exportorientált és jelentős technikai fejlődéssel együtt járó, szelektív élénkítését tartja elsődlegesnek, amely természetesen a gazdaságtalan termelés jelentős visszaszorításával is párosul.

A külső erőforrások bevonásával kapcsolatban azonban hangsúlyozni kell, hogy a kibontakozás érdekében az adósság növekedését – még átmenetileg is – csak akkor érdemes vállalni, ha az a jövő egyensúlyát, vagyis a termelés korszerűsítését és nem a fogyasztás növekedését szolgálja, s kiegészül a belső veszteségforrásoknak az eddiginél határozottabb felszámolásával, a társadalom magas rezsiköltségeinek csökkentésével.

Egy másik vitakérdés a már említett struktúraváltás mikéntjével függ össze. Sokan azt vetik fel, miért nem hagyjuk abba például a kohászat leggazdaságtalanabb termékeinek gyártását, miért nem fejlesztjük vissza a szénbányászat legráfizetésesebb részét, vagy éppen miért termelünk nagy ráfordításokkal ennyi húst. A kérdések természetesen jogosak, de azonnal felvetődik két dolog. Az egyik: vállalja-e a politika az átmeneti munkanélküliséget? A másik: ha valamit leállítunk, meg tudjuk-e oldani, hogy abból ne legyen áruhiány, ellátási zavar?

Magyarországon valóságos munkanélküliségtől, úgy vélem, nem kell félni, hiszen az iparból vagy máshonnan kiszoruló munkaerőt a szolgáltatás lényegében fel tudja venni. Az ellátás zavartalanságának biztosítása már nehezebb kérdés. Ha a leggazdaságtalanabbul termelt hengerelt áruból (ami körülbelül 250 ezer tonna) kevesebbet állítanánk elő, akkor a kieső részt valahol meg kellene venni. Szocialista relációból csak a tervben koordinált mennyiséget tudjuk megszerezni, ennél többet legfeljebb kemény cikkek ellenében. Tőkés viszonylatban meg lehetne vásárolni ezeket az árukat – ha volna pénzünk. Az a megoldás is nehéz, amely árut áruért cserél, mivel az eladók tudják, hogy Magyarországnak milyen termékekre van szüksége, és barter üzletet ilyenkor nemigen kötnek.

Hiába tanácsolják nekünk egyes közgazdászok, hogy a vezetés ne akarjon mindenről gondoskodni, mert így nem lesz kilábalás.

Szerintük hadd jöjjön egy kis „káosz", amelyben aztán önmaguktól rendeződnek az ügyek. Ez nem felelős hozzáállás. A vezetésnek tudnia kell, hogy mi célból vállaljuk egyes területeken az átmeneti munkanélküliséget, az érintett rétegek életszínvonalának csökkenését, s hogyan fogjuk az ellátás zavarait megelőzni.

A harmadik vitatéma az infláció mértéke körül alakult ki. A politikai vezetés – társadalompolitikai, de hozzátehetem, gazdasági megfontolásokból is – hitet tett az infláció mérséklése mellett, s ebben szerepe volt a tudós közgazdászok és szociológusok erre buzdító tanácsának is, melyet még a kongresszusi irányelvek vitája idején fogalmaztak meg. Azóta sok minden változott, a gazdasági fejlődés külső és belső feltételeitől kezdve a szakemberek véleményéig. Ma már éppen az említett körökből hallunk olyan véleményeket, hogy az árnövekedés fékezésének szándéka politikai voluntarizmus, amely gátolja az ésszerű ár- és támogatáspolitikát, halogatja a problémák megoldását, s jelenleg védi ugyan az életszínvonalat, de egy későbbi nagyobb törés veszélye árán.

A számok nem azt mutatják, mintha az árak ügyében a politikai vezetés az elmúlt időszakban merev álláspontot foglalt volna el. 1980 óta az ipari termelői árak 33 százalékkal, a fogyasztói árak pedig csaknem 47 százalékkal emelkedtek, de sem az árrendszerben és a támogatásoknál, sem pedig a termelési szerkezet átalakítását tekintve nem vagyunk jobb helyzetben, mint hat évvel ezelőtt. Most, amikor egyesek az antiinflációs politika feladását követelik, megint csak nem látszik semmi biztosíték arra, hogy ha vállaljuk ezt, s a reálbérek ezzel együtt járó csökkenését, akkor annak gyümölcse két-három év múlva beérik. Márpedig ennek reménye nélkül a vezetés nem kockáztathatja a párt és a nép közötti bizalmat, a társadalmi közmegegyezést.

Viták vannak abban a kérdésben is, hogy a gazdaságirányítás rendszere hogyan és milyen ütemben korszerűsödjön. Egyes vélemények szerint az országot a reform tette tönkre, mások viszont azt vetik fel, hogy egy ilyen óvatos, araszolva előrehaladó politikával nem lehet kibontakozást elérni. Ehhez egy vállalkozóbb szellemű, bátrabb politikára és vezetésre lenne szükség.

Ez a beállítás figyelmen kívül hagyja egyrészt, hogy gazdasági nehézségeink többsége a reform nélkül is létezne, sőt enélkül még nagyobbak lennének, másrészt, hogy a gazdaságpolitika és az irányítás fejlesztése immár 30 esztendeje a párt politikájának szerves része, s a szükséges reformokat mindig is a párt kezdeményezte. Sok mindent vállalt a párt – az áru- és pénzviszonyok realista felfogását, a nemzetközi pénzügyi szervezetekhez való csatlakozást, az

eszköz- és tőkeáramoltatás, a foglalkoztatáspolitika mai értelmezését, a bankrendszer átalakítását stb., amihez politikai bátorság kellett. Szakítottunk egy sor dogmával, s korábban tabunak tekintett kérdésekre új válaszokat adtunk. A politikának természetesen a jövőben is meg kell fontolnia, hogy az általa kialakított mozgástér elegendő-e ahhoz, hogy szakmai kérdésekben az előrehaladás biztosítva legyen. De a szakembereknek legalább ennyire kötelességük, hogy számot vessenek a politikai következményekkel.

Az MSZMP-nek régi felismerése, hogy aki gazdasági kérdésekben dönt, annak számolnia kell a politikai következményekkel, aki pedig politikai döntéseket hoz, annak figyelembe kell vennie azok pénzügyi, gazdasági hatását. Nem lehet célunk egy olyan helyzet kialakítása, amelyben egy elméletileg jól funkcionáló közgazdasági rendszernek az a végeredménye, hogy a néptömegek csalódnak pártjukban. Nekünk ezért a jövőben is a társadalompolitikai és a közgazdasági követelmények együttes érvényesítésére kell törekednünk.

Mint e néhány vitapont vázlatszerű felvetéséből is kitűnik, nem elfogult, szubjektív indíttatású véleménykülönbségekről van szó, hanem olyanokról, amelyeket a realitás, az élet vet fel. Egyik álláspontról sem lehet azt mondani, hogy egyértelműen hibás. Mindegyikben van bizonyos igazság. Lehetnek kérdések, amelyekről esetleg csak évek múlva fog kiderülni, hogy melyik álláspont a helyesebb, dönteni azonban most kell. A viták, az eltérő vélemények tehát természetesek, de a döntés után a végrehajtásban egységnek kell lennie.

*

A kibontakozás lehetőségeit mérlegelve a XIII. kongresszus határozatait és a VII. ötéves tervet tekintjük irányadónak. Meggyőződésünk, hogy van kiút a jelenlegi helyzetből, ha meghozzuk a szükséges intézkedéseket, és ezek szellemében tevékenykedünk.

Az évek óta tartó mérsékelt növekedési ütemet, amely nem teszi lehetővé gazdasági gondjaink megoldását, fel kell váltani egy szelektív, egyensúlyorientált, a gazdaság jövedelem- és devizakitermelő képességét javító élénkítéssel. Ebben meghatározó szerepet kell vállalnia az iparnak. Elsősorban a hatékony, versenyképes, legígéretesebb tevékenységek fejlesztését kell felgyorsítani. A gyártási kultúra korszerűsítésében különös jelentősége van az elektronizálásnak, amely javíthatja a népgazdaság egészének teljesítményét.

A hatékonyság, a termelékenység növelését a munkaerő átcso-

portosításával is elő kell segíteni. E követelmények szerencsére már szerepelnek a vállalati tervekben is. A gazdaságtalan termelés megszüntetése, a termelési szerkezet korszerűsítése, vagy éppen fejlesztéspolitikai célkitűzések miatt már 1987-ben jelentős létszámleépítések, illetve -átcsoportosítások várhatók. A munkaerő átcsoportosításának lehetővé kell tennie a progresszív termelési kultúrák átlagos műszakszámának növelését, a meglevő kapacitások nagyobb mértékű kihasználását, mindenekelőtt az export növelése érdekében.

A szerkezeti változások mellett a jövedelemtermelő képesség növelését a ráfordítások csökkentésével, ezen belül elsősorban az anyagigényesség és a fajlagos energiafelhasználás mérséklésével kell elérni.

Az energetikai szektor és az alapanyagipar fejlesztését a korábbi évekhez viszonyítva lassítani kell, előtérbe helyezve a feldolgozó ipar gyorsabb korszerűsítését. Ugyanakkor meg kell őrizni az energiaellátás biztonságát. Az alapanyagiparnak jobban kell igazodnia a feldolgozó ipar megnövekedett minőségi igényeihez.

Iparunk fejlődésében továbbra is meghatározóak a KGST-kapcsolatok. Számítunk arra, hogy szocialista partnereink kielégítik igényeinket az alapvető energiahordozókból és nyersanyagokból, s a korszerű technika és technológia egy részét is be tudjuk tőlük szerezni. Az ellentételezésben arra kell törekednünk, hogy a magasabb feldolgozottsági fokú termékek, mindenekelőtt a gépek és berendezések kiviteli aránya növekedjen, és a lehetőségekhez képest maximálisan használjuk ki a partnereink igényeire kifejlesztett kapacitásainkat. Az egyszerű kereskedelmi kapcsolatokon túlmenően jobban be kell kapcsolódnunk a KGST-tagországok – mindenekelőtt a Szovjetunió – átfogó gazdaságfejlesztési programjainak megvalósításába.

A közelmúltban miniszterelnöki szinten két kormányközi egyezményt írtak alá a magyar és a szovjet vállalatok, egyesülések közötti közvetlen termelési és műszaki-tudományos kapcsolatok rendjéről, valamint a magyar–szovjet vegyes vállalatok létesítésének szabályairól, működésük alapelveiről. Ennek alapján számítani lehet arra, hogy már 1987-ben bővíthető lesz a szerződéses alapokon közvetlen kapcsolatokat fenntartó magyar és szovjet gazdálkodó szervezetek köre, a közeli hónapokban befejezhető több közös vállalatra, kutató- és fejlesztő kollektívára vonatkozó megállapodás előkészítése.

Ami az élelmiszer-termelést illeti, ma már nem elég egyszerűen többet termelni gabonából, húsból vagy kertészeti termékekből. Pi-

acon maradni, versenyképesnek lenni ugyanis csak a mainál értékesebb beltartalmú, jobban feldolgozott, korszerűbben csomagolt és pontosabban szállított termékekkel tudunk.

A mezőgazdaság és az élelmiszeripar feladatai között is az első helyre kell tenni a minőségi igények kielégítését és a jövedelemtermelő képesség fokozását. Ez a munka tartalmát érintő új követelményeket támaszt a termelésben és az irányításban egyaránt. Annak a már elkezdődött folyamatnak a felerősítéséről van szó, amely az eddiginél intenzívebb pályára akarja állítani az élelmiszer-termelést. Nagyon fontos, hogy a kormányzati, a szakmai intézkedések és a szakmai propaganda összehangoltan, az eddiginél következetesebben közvetítse ezt a követelményt.

A gazdasági hatékonyság növelésének fontos feltétele a műszaki fejlesztés, a korszerűsítés a gazdaság minden területén. Ezt szolgálja, hogy a kutatásra és műszaki fejlesztésre fordítandó eszközök a nemzeti jövedelemnél gyorsabb ütemben növekednek. A műszaki fejlődés színtere alapvetően a vállalat, ezért olyan megoldásokra, szemléletváltozásra van szükség, amely a versenyképességet megalapozó és javító megoldásokra ösztönöz és késztet.

Az élénkítéshez szükséges anyagi eszközöket kombinatív módon, több forrásból kell előteremtenünk. Támaszkodnunk kell mindenekelőtt a hatékonyság javításából, a veszteségek felszámolásából, a tőke és a munkaerő gazdaságos területekre való áramoltatásából, a közületi és a lakossági fogyasztásoknak a termeléshez való igazításából nyerhető belső forrásokra, de igénybe kell vennünk mindenekelőtt a működő tőke bevonásából nyerhető külső forrásokat is, s a gazdasági diplomáciát, köztük külképviseleteinket is, jobban gazdasági érdekeink szolgálatába kell állítani.

Céljaink elérése megköveteli külgazdasági politikánk és gyakorlatunk átalakítását is. Gazdaságunk jelenlegi érdekeltségi viszonyai, állami intézményei, döntési rendszere ugyanis sokkal inkább az eladósodás előtti helyzethez, mintsem a világgazdasági környezet átalakulásából fakadó követelményekhez illeszkedik.

Külgazdasági tevékenységünk egész rendszere széttagolt. A különböző tevékenységek, a termelés és az értékesítés nemcsak ágazatilag válnak szét és nemcsak érdekrendszereikben ellentétesek, hanem mindennapi működésükben sem alakult ki olyan kapcsolatrendszer közöttük, amely a koordinált, hatékony cselekvéshez szükséges lenne. Ezért külgazdasági munkánk egész szervezeti-szerkezeti-intézményi rendszerét meg kell reformálni, s a szelektív, exportorientált gazdaságpolitika követelményeinek megfelelően kell felépíteni.

Ennek során biztosítani kell az exportösztönzés korszerű módszereit, a bedolgozó vállalatok anyagi érdekeltségétől kezdve az új technika finanszírozásának speciális módszerein át a technikai import növelését szolgáló módszerekig. Fejleszteni kell az ipari exporthoz kapcsolódó szolgáltatási tevékenységeket, és elő kell mozdítani olyan vegyes vállalatok létesítését, amelyek egyidejűleg biztosítanak technikát és piacot számukra. Az értékesítésben is új megoldásokra kell törekedni.

Változtatnunk kell eddigi elosztáspolitikai gyakorlatunkon is. Következetesebben kell érvényesíteni a munka szerinti elosztás elvét, a teljesítményekkel arányosan megfelelő teret engedve a jövedelmek differenciálódásának. A jövedelmekben jusson kifejezésre az, hogy a kollektívák és az egyének mennyivel járulnak hozzá a nemzeti jövedelem gyarapodásához. Egyúttal igazságosabb alapra kell helyezni a szociálpolitikát.

Nem folytatható a teljesítményeket megelőlegező, illetőleg a teljesítmények által nem megalapozott bérkifizetés gyakorlata. Meg kell akadályozni, hogy fedezet és teljesítmény nélkül adjanak béremelést.

Nem folytathatjuk azt a gyakorlatot sem, hogy az árualap és a vásárlóerő, a teljesítmények és a jövedelmek közötti összhangot folytonosan áremelésekkel teremtsük meg. Ez a megoldás mindenkit érint, tehát azokat is sújtja, akik megdolgoztak jövedelmükért, s azokat is, akik az áremelés ellen sem többletteljesítménnyel, sem fogyasztásuk alakításával nem tudnak védekezni. Meg kell kísérelnünk olyan gyakorlatot kialakítani, hogy azokon a területeken, üzemekben és rétegeknél, ahol a teljesítmények nem alakulnak megfelelően, ahol veszteséges tevékenységet folytatnak vagy ahol érdekünk a munkaerő átcsoportosítása, ott a bérek az átlagosnál kisebb mértékben vagy egyáltalán ne növekedjenek. El kell érni, hogy a bérek lefelé is mozogjanak, s ez is késztessen a hatékonyabb munkaerő-gazdálkodásra, a felesleges létszám leépítésére.

A gazdaság helyzete, terveink valóra váltása, céljaink elérése a munkahelyeken dől el. Változtatnunk kell azon a gyakorlatunkon is, hogy az állampolgárt mint fogyasztót jobban támogatjuk, és ösztönözzük mint termelőt.

Sokszor mondtuk, hogy csak azt oszthatjuk el, amit megtermeltünk. Ha a fogyasztás meghaladja a termelést, akkor az összhangot végső soron két úton teremthetjük meg: vagy visszafogjuk a fogyasztást, vagy a termelés területén lépünk előbbre. Az első megoldás nem nyújt perspektívát, ezért is döntött a kongresszus a terme-

lés élénkítése mellett. Ezt a célkitűzést következetesen végig kell vinnünk.

Céljaink megvalósításának elengedhetetlen feltétele a gazdaságirányítás érdemi továbbfejlesztése. Nem kevés, amit ezen a területen 1984 óta tettünk. Azt kell elérni, hogy további lépéseink érdemiek legyenek s erősítsék egymás hatását. Az új vállalatvezetési formák kialakítása után például el kell kezdeni a gyakorlati munkát. A tulajdon feletti rendelkezés és a munkáltatói jogok gyakorlásával e testületeknek vállalniok kell a rájuk háruló kötelezettségeket is. Közöttük fontos helyet foglal el a rájuk bízott vagyon eredményes működtetéséért s a dolgozóik élet- és munkakörülményeinek alakulásáért viselt felelősség. A kormány ugyanis társadalmi méretekben felelős az élet- és munkakörülmények, a reáljövedelmek alakulásáért.

A gazdaságirányítás fejlesztésében nagy horderejű lépés lesz jövőre az új bankrendszer életbe léptetése. Ez együtt jár a népgazdasági tervezés, a költségvetés, valamint a jegybank közötti munkamegosztás és feladatelhatárolás korszerűsítésével, a monetáris eszközök szerepének növekedésével, a kereskedelmi bankok megfelelő mozgásterének biztosításával.

Komoly előkészítő munka folyik a vállalati adórendszer korszerűsítése, a személyijövedelemadó-rendszer bevezetése érdekében is. A tervezett vállalati adóreformmal az a célunk, hogy a jelenleginél áttekinthetőbb, a termelési tényezőket reálisabban értékelő és egyszerűbb adórendszert alakítsunk ki. Ehhez arra van szükség, hogy a termelési folyamatot terhelő közvetlen adók egy része megszűnjön, illetve jelentős részük átkerüljön a végső felhasználás szférájába. Ezt az elemzések és számítások szerint legjobban a hozzáadottérték-adó rendszerével lehet megvalósítani. Az elgondolt adórendszer a vállalatok számára a mainál erősebb nyereségérdekeltséget fog teremteni, egyúttal reálisabb vállalati költséggazdálkodást kényszerít ki, s áttekinthetőbbé, stabilabbá teszi a támogatási rendszert is.

A személyijövedelem-adó bevezetésével elősegítjük az igazságosabb közteherviselést, azt, hogy az egyének jövedelmeikkel arányosan járuljanak hozzá a társadalmi közkiadásokhoz. Olyan adórendszerre van szükség, amely a lakosság valamennyi jövedelmét egységesen szabályozza. A személyijövedelem-adó rendszerével nem akarunk többet elvonni a bérből és fizetésből élőktől, és nem kívánjuk a tisztességesen dolgozó vállalkozásokat visszaszorítani. A becsületes munka rangját erősíteni kell, és az így szerzett jöve-

delmet jogosnak elismerni. Egyidejűleg fel kell lépni a tisztességtelen úton szerzett jövedelmekkel szemben.

*

Mindig is vallottuk, hogy a felépítménynek követnie kell az alap, a termelési viszonyok változását. Ha a gazdaság nem támaszkodhat megfelelő társadalmi, ideológiai háttérre, közhatalmi és jogi támogatásra, akkor nem tudunk előre haladni a gazdaságban sem. A politika fő erőinek e területeken is egy irányba kell „húzniuk", máskülönben társadalmi feszültségek keletkeznek. Az utóbbi évek fontos tapasztalata, hogy ezt a kölcsönhatást nem vettük elég komolyan, pedig tudjuk, hogy automatikusan nem változik a felépítmény, nem alakul át a tudat.

Nem véletlen, hogy a kommunista pártok a gazdasági reformok mellé követelményként a szemléleti és a gondolkodásmód megváltoztatását állítják. Teszik ezt azért, hogy a gazdaság ne fedezetlen előőrsként haladjon előre, hanem kövesse egyrészt a szemlélet- és gondolkodásváltást megalapozó ideológiai munka, másrészt az állami intézményrendszer, benne a jogrend közhatalmi ereje. E kettő támogatása nélkül kockázatos vállalkozás a gazdasági előretörés.

A közvélemény formálásában igen nagy a tömegtájékoztatási eszközök szerepe. Amikor időnként szóba kerül, hogy nem megfelelő arányban és szemlélettel foglalkoznak a gazdasági élet jelenségeivel s a szenzációt inkább a negatívumok pellengérre állításában találják meg, erre a leggyakrabban azt válaszolják, hogy a nehézségeket, a gazdasági helyzetet és a negatívumokat a sajtó nem teremti, csak tükrözi. Ez azonban csak részben igaz, a legnagyobb torzítások ugyanis éppen az összefüggésekből kiragadott részigazságok nyomán születnek. A gazdaság nem kielégítő teljesítménye valóban rontja a társadalom hangulatát, de a kibontakozást gátolhatja a nem megfelelő ráhangoltság is. Ennek megváltoztatásáért a sajtó sokat tehet.

Nálunk a gazdasági építőmunkát nem segíti megfelelően a jogi, hatósági munka sem. A reform lépéseit egyrészt nem követi időben a gazdasági jogalkotás, másrészt az nem lép fel a jogszabályoktól eltérő, ezzel ellentétes gyakorlattal szemben. Szinte általánossá vált, hogy azok is „jeleznek" – s általában felfelé –, akiknek éppen az előírásoktól eltérő gyakorlat tiltása vagy szankcionálása a hatáskörük. Megesik, hogy a kisvállalkozások szabálytalanságait azok észrevételezik, akik engedélyezik a működést és akiknek felügyeletet kellene gyakorolniuk e tevékenység törvényes volta felett. Az

adócsalásokon azok vannak leginkább felháborodva, akiknek azt le kellene leplezniök. A munkaügyi bíráskodás liberalizmusát is azok kifogásolják, akik tehetnének valamit a helytelen gyakorlat ellen. Gyakran hangoztatott érv, hogy amíg hiány van, addig visszaélés is lesz. Igaz, hogy a hiány visszaélést szülhet, s ezt csak a gazdaság jobb működése tudja felszámolni, de az is tény, hogy a passzív hatósági magatartás csak növeli a veszélyforrásokat, segíti a társadalom igazságérzetét sértő jelenségek elburjánzását.

Ma már a kenő- és hálapénzek rég kiléptek a vendéglői és a benzinkutas borravaló kereteiből, s megjelentek a tanácsoknál, az adóhivatalokban, az egyetemek vizsgakérdéseinek kijátszásában, a nagy értékű ajándékozások elszaporodásában, a külföldi, főleg nyugati munkavállalások, ösztöndíjak protekció és összeköttetések útján való megszerzésében. Lehet baksisért butikengedélyt szerezni és külföldi tanulmányutakra eljutni. Felerősödött a pénzért való előnyszerzés az egészségügyben és a sportban is.

Fejlődésünknek nem törvényszerű velejárója a fegyelem és a munkaerkölcs általános fellazulása, beleértve ebbe az állampolgárokat és állami intézményeinket is. De csak úgy lehet felvenni a harcot ellenük, ha a párt meg tudja őrizni intaktságát és szuverén fellépésének feltételeit. Régi igazság, hogy az igényességnek, a fegyelemnek, a demokratizmusnak a pártélet kell hogy a példája legyen. De a párt belső élete is sok vonatkozásban nem a kongresszus időálló útmutatásai szerint alakul. Egyre gyakoribb a passzív pártrendezvény vagy a „jól előkészített" értekezlet. Sok a formális, bürokratikus elem a pártmunkában, a szükségesnél több a fentről előírt napirend. Van félelemérzet azokban, akik kritizálnak, s harag, sértődöttség azokban, akiket megbírálnak. Létezik retorzió, a bírálat elfojtása, nem elég demokratikus és jó szellemű a káder-munkánk. Sokan kinézik maguknak a megfelelőnek vélt állást és azt „megpályázzák", de nem a pályázati rendszer keretében, hanem a „hátsó bejáróη keresnek s találnak protektorokat. Kialakult a lobbyzás, veszít értékéből az önzetlen társadalmi munka, a közéletiség.

Pártunknak természetesen sok aktív, kezdeményező tagja, vezetője, szerve és szervezete van. Sokan vannak, akik mernek kezdeményezni, önállóan, felelősséggel dolgozni. Mégis szólni kell arról az erősödő hibás szemléletről és magatartásról is, amelyre a felfelé mutogatás, a „nálunk minden rendben, de fent minden rossz" mentalitás a jellemző.

Vállalatok, szövetkezetek, intézmények tucatjait lehetne felsorolni, ahol az elmúlt évtizedben nem javult, sőt romlott a munka haté-

konysága. Szép számmal találunk olyan városokat, kerületeket, lakókörzeteket, talán még megyéket is, ahol mintha megállt volna az idő és – nem az anyagiakra gondolva – egy helyben topogás, visszafejlődés tapasztalható, ahonnan éveken át nem indul el kezdeményezés, ahonnan kiveszett az öntevékenység, a tenni akaró pozitív erők összefogásának képessége, csökkent az aktivitás. A helyzet felett siránkozva viszont megegyeznek abban, hogy nem ők a felelősek, hanem a szabályozók, az elvonás, vagy az elődök, akik elrontották a dolgokat. E belenyugvó, kollektív siránkozásnak helyenként részesei a párt-, a tanácsi és a szakszervezeti szervek is.

*

Az 1987. évi népgazdasági terv irányelveit a Politikai Bizottság a megszokottnál korábban terjeszti a Központi Bizottság elé. A javaslat az, hogy most és a jövőben a Központi Bizottság a részletekbe menő döntés helyett gazdaságpolitikai irányvonalat, koncepciót hagyjon jóvá. Ilyen módon a célok konkretizálásában növekszik a kormány mozgástere és egyúttal a terv egészéért – ezen belül a politikai követelményekkel összhangban álló ár- bér- és szociálpolitikáért – viselt felelőssége is.

Az 1987. évi gazdaságpolitikai és gazdaságirányítási gyakorlat legfontosabb feladata az egyensúlyi helyzet romlásának fékezése, az 1985–1986-ban elért életszínvonal főbb elemeinek stabilizálása, a munka- és életkörülmények szerény javításának megalapozása.

A nemzeti jövedelem 2 százalék körüli növekedése irányozható elő, ami feltételezi az ipar 2-2,5 százalékos, a mezőgazdaság termelésének pedig 4,5-5,5 százalékos bővülését. A gazdaság szelektív élénkítése érdekében a termelőberuházások – különösen a feldolgozó iparban – emelkednek, a kiemelt célokat szolgáló központi eszközök pedig bővülnek. A gazdaságirányításnak, a kormánynak különleges felelőssége van abban, hogy a központi gazdaságfejlesztési, valamint a ráfordításcsökkentési programok további konkretizálásával és végrehajtásának meggyorsításával egy időben meghatározza a termelési struktúra javításának, s ahol erre nincs mód, a veszteséges termelés megszüntetésének gyakorlati teendőit. Elengedhetetlen, hogy a finanszírozási és döntési rendszer, a veszteséges termelés felszámolásával kapcsolatos következetes irányítói magatartás is biztosítsa az előre vivő területek fejlődéséhez a forrásokat. Csak egy ilyen határozott program szolgálja országunk érdekeit, ad világos célt és értelmet dolgozó népünk áldozatvállalásá-

nak és célszerűséget a jövőre még elkerülhetetlen külső forrásbevonásnak.

Mivel ebben az évben a lakossági fogyasztás növekedését a termelés nem támasztotta alá, ezért 1987-ben az életkörülmények csak szerény mértékben javíthatók, a lakosság fogyasztása és az egy főre jutó reáljövedelme nem növelhető. Arra kell törekedni, hogy a jó teljesítményt nyújtó kollektívák és egyének reálbére ne csökkenjen.

Béremelésre az elért eredmények alapján az anyagi fedezet megteremtését követően, differenciáltan kerülhet sor. 1987-ben a keresetek tömege népgazdasági szinten 4,5-5 százalékkal, az átlagkeresetek 5-5,5 százalékkal emelkedhetnek. A dinamikus fejlődésre képes, hatékonyan gazdálkodó szervezetek teljesítményük növekedése arányában emelhetik a kereseteket. A veszteséges, illetve alaphiányos vállalatoknál a keresetek nem növekedhetnek, sőt néhány helyen csökkennek. Szükségesnek tartjuk, hogy 1987 első negyedévében – a sajátosságok alapján indokolt kivételektől, például a jogszabályban kötelezően előírtaktól eltekintve – ne legyen általános béremelés.

A vállalati gazdasági munkaközösségek, a kisvállalkozások és a magánszektor jövedelemszabályozásában is szigorításokra kerül sor.

A szociálpolitikában folytatódik a leginkább rászorultakat segítő intézményhálózat kiépítése, a tanácsi segélyezési pénzeszközök bővítése. A nyugdíjasok, a gyermekesek és néhány más szociális juttatásban részesülő réteg, például az ösztöndíjasok, az egyes alapvető termékeket érintő fogyasztóiár-emeléshez kapcsolódóan jövedelemkiegészítést kapnak.

Életszínvonal-politikánk részeként megkülönböztetett jelentőséget kell tulajdonítani minden lépésnek, amely javítja a lakosság életkörülményeit, közérzetét. Fenn kell tartani az elfogadhatónak minősíthető áruellátást. Megépül 55 ezer személyi tulajdonú és mintegy 6-7 ezer állami bérlakás. Fokozott ütemben folytatódik az állami lakások felújítása. Kedvezőbbé válnak a lakáscserék feltételei. A nagy létszámú korosztályok igényeivel összhangban a korábbi évekhez képest több középiskolai tanterem létesül. Az egészségügyi ellátásban a legjelentősebb előrelépés a megelőzési és a gyógyítási tevékenység műszerezettségének javítása. Folytatjuk a lakosság egészséges ivóvízzel való ellátásának programját.

Mitől reméljük, hogy elérjük a jövő évi terv céljait?

A külső tényezőket adottságnak tekintve egyértelmű a követelmény: csakis belső erőforrásaink jobb hasznosításával, munkánk javításával teljesíthetjük feladatainkat.

Segítenek a jövő évre már meghirdetett szabályozóváltozások is. Növekszik a vállalatok érdekeltsége a rubelelszámolású export bővítésében, amit a vállalatijövedelem-szabályozás kiigazításai és más kedvezmények, így például a hitel, az adózás szelektív alakítása is szolgálnak. Továbbra is fontos kiegészítő eszköznek tekintjük a dollárelszámolású kivitelt segítő pályázati rendszert, amelyet az eddigi tapasztalatok alapján továbbfejlesztünk. A keresetszabályozásban végrehajtott változások is arra irányulnak, hogy a jelenleg működő szabályozás fő vonásait megőrizve erősödjék a racionális létszámgazdálkodásra való ösztönzés, a létszámfeleslegek leépítése, a teljesítmények és bérek összhangja.

Javul az élelmiszer-gazdaság érdekeltsége is. Elsősorban az állattenyésztés, valamint a hatékonyan dolgozó üzemek jövedelempozíciói válnak kedvezőbbekké.

Jövőre csökken a szocialista relációból behozott energiahordozók ára, a cserearányok e relációban némileg javulnak. A vállalatközi kapcsolatok, közös vállalkozások erősítésével új lehetőségek nyílnak a szocialista együttműködésben, a tőkés relációban pedig számíthatunk a működő tőkének az eddiginél nagyobb beáramlására, az idegenforgalom devizaszerző képességének további növekedésére.

A Központi Bizottság határozatának az éves tervre vonatkozó része tükrözi e törekvéseinket, s a tervezőmunka is ezek megalapozására összpontosítja erőfeszítéseit. Ugyanakkor őszintén szólnom kell arról is, hogy az 1987. évi terv megalapozása még nem tekinthető kielégítőnek. A kormányzati szerveknek még dolgozniuk kell a terv belső konzisztenciájának erősítésén, főleg a források és a felhasználás jobb összehangolásán.

Ennek érdekében át kell tekinteni, hogy a költségvetési kiadások – kiváltképpen a támogatások, a társadalmi rezsiköltségek, néhány központi nagyberuházás kiadásai, a központi fejlesztési programok megvalósítására szánt pénzeszközök – hogyan és milyen mértékben csökkenthetők. Megoldást kell találni egyes lakossági rétegek magas jövedelmeinek fokozott megadóztatására csakúgy, mint a jövedelemtermelő képesség fokozására, a tartalékok feltárására.

*

Harminc évvel ezelőtt nehéz napokat élt át az ország. Súlyos sebet ejtett rajtunk a történelem. A seb azóta begyógyult, de a politikai frontátvonulásokra ma is érzékeny.

A megtett útra visszatekintve olyan korszakos eredményeket ve-

hetünk számba, mint a sikeres politikai konszolidáció, a ma már mintegy 880 ezer főt számláló megújhodott párt, a kiépült és szilárd szocialista államhatalom, a szocialista mezőgazdaság, a többszörösére nőtt ipari termelés és nemzeti jövedelem. Az akkor rangos nemzetközi fórumokon megbélyegzett Magyarország tekintélyes és megbecsült tagja lett a nemzetek közösségének, hűséges maradt szövetségeseihez, eszméihez, barátaihoz, s megbízható partnere a világ országainak.

Most azt mondjuk, nehéz napokat élünk, de harminc évvel ezelőtt e gondokat szívesen vállaltuk volna cserébe az akkoriakért. Ha az elmúlt harminc év tanulságait nem felejtjük el, ha akkori fogadalmainkhoz hűek maradunk, bizonyosak lehetünk abban, hogy a következő évek csatáit is sikerrel vívjuk meg.

Megjelent: Társadalmi Szemle, 1986. 12. sz.

37

A Központi Bizottság határozata a gazdasági munka megjavításának feladatairól és az 1987. évi népgazdasági terv és állami költségvetés irányelveiről

1986. NOVEMBER 19–20.

A Központi Bizottság november 19–20-i ülésén áttekintette a népgazdaság helyzetét, a XIII. kongresszus óta végzett gazdasági munka tapasztalatait, és a kongresszuson elfogadott gazdasági program megvalósítása, a VII. ötéves terv teljesítése érdekében meghatározta a fő tennivalókat.

A Központi Bizottság megállapította, hogy a XIII. kongresszuson elfogadott társadalmi-gazdasági program népünk egyetértésével találkozott. Ez kifejeződött az országgyűlési és tanácsi választásokon, a szakszervezetek, a Kommunista Ifjúsági Szövetség, a Hazafias Népfront kongresszusain és más felelős társadalmi fórumokon is. Az Országgyűlés elfogadta a kormány munkaprogramját, a kongresszuson elhatározott gazdasági célokkal és feladatokkal összhangban törvénybe iktatta a VII. ötéves tervet.

A kongresszusi határozatok végrehajtása megkezdődött. Tovább fejlődött a szocialista demokrácia, a társadalom életében erősödtek az önkormányzati elemek, szélesedett a társadalmi részvétel a döntések előkészítésében. Folytatódott a gazdaságirányítási rendszer korszerűsítése. Befejeződött az áttérés az új vállalatirányítási formákra. Törvény szabályozza a tisztességes gazdálkodás normáit és a tisztességtelen tevékenység tilalmát. Folyamatban van a bankrendszer átalakítása.

A Minisztertanács jóváhagyta a középtávú tervhez kapcsolódó szerkezetátalakító és hatékonyságnövelő központi gazdaságfejlesztési programokat, döntött a szénbányászat, a vaskohászat, a húsipar, a magasépítő-ipar helyzetének rendezéséről. Elkészültek a vállalatok középtávú tervei. Számos nagyüzem, vállalat és szövetkezet kollektívája javítani tudta gazdálkodásának hatékonyságát, figyelemre méltó kezdeményezéseket indított el a termékszerkezet

korszerűsítésében, a létszámgazdálkodásban, a vállalatok közötti együttműködésben.

A kongresszus célul tűzte ki, hogy a gazdasági egyensúlyi viszonyok fenntartása és megszilárdítása mellett a VII. ötéves népgazdasági terv a hatékony és fokozatosan élénkülő gazdasági fejlődés programja legyen, alapozza meg a nemzeti jövedelem növekedését, a műszaki haladást, a lakosság életszínvonalának érzékelhető emelkedését, életkörülményeinek javulását.

A Központi Bizottság megállapította, hogy a gazdasági fejlődés élénkülése 1985–1986-ban nem következett be, a VII. ötéves terv első évének eredményei nem kielégítőek. A kiadások – a nemzetközi fizetési kötelezettségek, a beruházások, a közkiadások, a személyi jövedelmek – meghaladták a bevételeket. Az ország többet fogyasztott, mint amennyit megtermelt.

A népgazdaság nem megfelelő teljesítményében szerepük van a számunkra kedvezőtlen nemzetközi körülményeknek, az értékesítési lehetőségek szűkülésének. Az elmúlt két évben jelentős exportcikkeink, például a búza, a kukorica, a hús és húskészítmények, a növényolaj, az alumínium, a kőolajszármazékok világpiaci árai 35-50 százalékkal csökkentek. Nehézségeinket fokozta a múlt évi hosszú, kemény tél és a több éve tartó aszály. Az elmaradásban a rajtunk kívül álló tényezők mellett jelentős szerepe volt saját munkánk gyengeségének, az irányítás fogyatékosságainak.

A népgazdasági tervezés, a szabályozás és az intézményrendszer nem biztosította kellő mértékben a külső és a belső egyensúlyi viszonyok javítását, a gazdaság élénkítéséhez szükséges új források feltárását. Nem sikerült kielégítő módon összehangolni a népgazdasági és a vállalati érdekeket. Fontos export- és importgazdálkodási kérdésekben, a piac zavarainak megelőzésében és azok elhárításában késedelemmel történtek meg a döntések. A gazdaságirányítási rendszer elhatározott továbbfejlesztése nem valósult meg következetesen. Az irányítás fogyatékosságaiért, a végrehajtás és az ellenőrzés következetlenségeiért felelősség terheli a Központi Bizottság végrehajtó szerveit és a kormányt.

A határozatok végrehajtásának szervezése, segítése és ellenőrzése nem kielégítő a helyi párt-, állami és társadalmi szerveknél sem. A vállalati és intézményi kollektívákban nem vált még általánossá az a szemlélet, amely abból indul ki, hogy első az eredményes munka. Indokolatlanul nagyok az eltérések azonos adottságú vállalatok, szövetkezetek teljesítménye között. Sok vállalat nem hasznosítja megfelelően erőforrásait, s nem a hatékonyság növelésével, a költségek csökkentésével, a munkaerő jobb kihasználásával, ha-

nem költségvetési támogatással, indokolatlan áremelésekkel akarja növelni bevételeit.

A hatékony gazdálkodást akadályozza, hogy sem az irányításban, sem a végrehajtásban nem érvényesítik az alapkövetelményt, hogy a jövedelmek a teljesítményekkel arányosan alakuljanak, ellenkezőleg, gyakori az elnéző magatartás a kötelezettségeiket nem teljesítőkkel szemben. Eltűrik, hogy büntetlenül megsértsék a szocialista normákat, a törvényes előírásokat, az állampolgári és a munkafegyelmet.

Az ország népgazdaságának gondjai, a rendkívül lassú fejlődés, a kibontakozás nehézségei erőteljesen foglalkoztatják és nyugtalanítják közvéleményünket, az általános követelményeket sértő rendellenességek, a helyi visszásságok felháborítják a túlnyomó többséget képviselő, becsületesen dolgozó embereket.

A Központi Bizottság elengedhetetlen és sürgős feladatnak tartja a gazdasági fejlődés élénkítésének útjában álló akadályok eltávolítását, az irányítás színvonalának emelését, a munka megjavításához szükséges politikai és társadalmi, szervezeti és személyi feltételek megteremtését.

I

A Központi Bizottság a XIII. kongresszus határozatában megfogalmazott, a VII. ötéves tervben konkretizált gazdaságpolitikai célok elérését tartja a szocialista építőmunka legfontosabb feladatának. Ezt kell szolgálnia az 1987. évi népgazdasági tervnek is. Hangsúlyozza, hogy társadalmi-gazdasági programunk teljesítéséhez nincs más járható út, mint a munka megjavításával, az erőforrások ésszerű felhasználásával a gazdasági fejlődés élénkítése.

– Társadalmi életünk minden területén, az irányításban és a végrehajtásban egyaránt elengedhetetlen a céltudatos, a követelményeknek megfelelő, jól szervezett, fegyelmezett munka.

– Javítani kell a vállalatok és a dolgozók érdekeltségét a teljesítmény növelésében.

– Véget kell vetni annak a gyakorlatnak, hogy többet használunk fel, mint amennyit megtermelünk.

1. A gazdasági fejlődés élénkítése megköveteli a termelési szerkezet korszerűsítését, a műszaki haladás gyorsítását, a szelektív fejlesztés érvényesítését, az anyag- és energiatakarékosság fokozását, az exportképesség javítását. Mindezt konkrét gyakorlati intézkedésekkel kell elősegíteni.

– Növelni kell a vállalatok érdekeltségét a gazdaságos termelésben, a ráfordítások csökkentésében. Ezt a gazdaságtalan termeléshez nyújtott támogatások csökkentése révén felszabaduló forrásokból, adókedvezményekkel, alapjuttatással, kamat-visszatérítéssel, kamatkedvezménnyel és más alkalmas eszközökkel kell támogatni. Következetesen ösztönözni kell a jövedelmező export bővítését, az importot helyettesítő megoldásokat. Az exportképes termelés fejlesztését elősegítő pályázati rendszert a jövőben is fenn kell tartani, és egyúttal a technológiai korszerűsítés szolgálatába állítani.

– Programot kell kidolgozni a veszteségesen és az alacsony hatékonysággal gazdálkodó egységek tevékenységének gazdaságossá tételére, a költségvetési támogatás fokozatos leépítésére, a gazdaságtalan termelés megszüntetésére. E folyamatban figyelmet kell fordítani arra is, hogy nélkülözhetetlen termékekből és cikkekből hiány ne jelentkezzen. A szerkezetváltás nyomán felszabaduló munkaerőt a hatékony gazdasági ágazatokban kell foglalkoztatni.

– A kutatásra és a műszaki fejlesztésre fordított eszközöket koncentráltan, hatékonyabban kell felhasználni. Az érdekeltség növelésével elő kell segíteni, hogy a kutatási eredmények gyorsabban hasznosuljanak a termelésben. A műszaki fejlesztést még inkább a nemzetközi versenyképesség és a gazdaságosság szolgálatába kell állítani.

– Népgazdasági feladataink megoldásában támaszkodni kell a Szovjetunióval, a KGST-tagországokkal folytatott gazdasági együttműködés lehetőségeinek jobb hasznosítására, a fejlettebb formák – a kooperáció, a szakosítás, az üzemek közti együttműködés – kibontakoztatására, közös vállalkozások és közös vállalatok létrehozására.

A fejlett tőkés országokkal, valamint a fejlődő országokkal törekedni kell a kölcsönösen előnyös kereskedelmi és kooperációs kapcsolatok fejlesztésére, vegyes vállalatok alapítására.

– Korszerűsíteni kell a külgazdasági tevékenység szervezeti és érdekeltségi rendszerét, a piacfeltáró és a kereskedelemfejlesztő munkát. Az export növelése megköveteli, hogy a vállalatok bővítsék és javítsák szolgáltatásaikat.

2. A Központi Bizottság az 1987. évi terv és költségvetés legfőbb követelményeinek a gazdasági teljesítmény és hatékonyság növelését, a külkereskedelmi és a pénzügyi mérleg javítását, a gazdasági szerkezet változtatását, a műszaki fejlődés gyorsítását, az életkörülmények jobbítását tartja. Az éves terv, a gazdasági szabályozás és az irányítás összpontosítson a gazdasági növekedés szelektív élénkítésére.

A versenyképes termelés és kivitel erőteljesebb növelésével meg kell alapozni a gazdasági és pénzügyi folyamatok jobb összhangját. A költségvetés hiányát mindenekelőtt a kiadások mérséklésével, széles körű takarékossági intézkedésekkel kell csökkenteni.

Az 1987. évi népgazdasági terv a nemzeti jövedelem legalább 2 százalékos növekedését irányozza elő.

Az ipari termelés 2,5-3 százalékkal emelkedjen. Meg kell gyorsítani a versenyképes termékeket előállító ágazatok és vállalatok fejlesztését, az ipar szerkezetének korszerűsítését. Az energetikai és alapanyagipar egyes területein folytatni kell a gazdaságtalan kapacitások leállítását, a munkaerő átcsoportosítását. A feldolgozó ipar, ezen belül a fejlett technikát megtestesítő elektronikai szakágazatok, a gyógyszeripar, a műanyag-feldolgozás, a járműipar és a mezőgazdaságigép-gyártás termelése az átlagot meghaladó mértékben emelkedjen. Lehetővé kell tenni az eszközök ésszerű átcsoportosítását is a gazdaságtalanul termelő vállalatoktól. Általában gondoskodni kell arról, hogy a rendelkezésre álló termelési kapacitásokat a népgazdasági céljainknak megfelelően maximálisan hasznosítsák.

A mezőgazdasági termékek termelésének az ideihez képest 4,5-5,5 százalékos növekedését kell előirányozni. A termelés szerkezete rugalmasan igazodjon a minőségi követelményekhez és az exportlehetőségekhez. Az ideinél nagyobb gabonatermést szükséges elérni. Emelkedjen az állattenyésztés színvonala. Növekedjen a vágósertés- és vágóbaromfi-termelés. A sertés- és juhállomány növekedése járjon együtt a tenyészállomány minőségi cseréjének meggyorsításával. Az élelmiszeripar növelje a magas fokon feldolgozott és jó minőségű termékek arányát, és csökkentse a termelés fajlagos költségeit.

Az építőipar legfontosabb feladata a lakásépítés minőségének és ütemességének, valamint gazdaságosságának javítása. Fokozni kell a munka szervezettségét, emelni az irányító- és vezetői munka színvonalát.

A termelő infrastruktúra területén a meglevő kapacitások jobb kihasználásával kell a termelés és a lakosság szükségleteit kielégíteni. Nagy figyelmet kell fordítani a távközlési hálózat rekonstrukcióval egybekötött fejlesztésére, az áruszállítások ésszerű szervezésére. A természeti környezetet óvni kell, az ezt szolgáló rendelkezéseket szigorúan be kell tartani.

A beruházási eszközöket elsősorban a termelés és az azt közvetlenül szolgáló infrastruktúra korszerűsítésére, a jövedelemtermelő képesség növelésére kell felhasználni, ideértve a hitelnyújtást és az

alapjuttatást is. A népgazdaság beruházási ráfordításaiban növekedjen a technológiai korszerűsítést szolgáló vállalati beruházások aránya.

A termelés, a jövedelmek és az árak megfelelő összehangolásával biztosítani kell az 1985–1986. évi életszínvonal stabilizálását és az életkörülmények szerény javítását. Gondoskodni kell a lakosság kiegyensúlyozott áruellátásáról. Az egyes dolgozók, kollektívák jövedelmének alakulása teljesítményükkel arányos legyen. Béremelésre mindenütt csak a már elért eredmények alapján, az anyagi fedezet megteremtését követően, differenciáltan kerüljön sor. A gazdaságosan termelő vállalatoknál az átlagosnál nagyobb béremelésre, a foglalkoztatottság növelésére legyen lehetőség; az alacsony jövedelmezőségű, teljesítményeiket nem, vagy alig növelő vállalatok a bérek szinten tartására, illetve mérséklésére, ésszerű létszámgazdálkodásra kényszerüljenek. A jó munkahely legyen becsült érték a dolgozók számára.

1987-ben a külkereskedelemre is növekvő feladatok várnak. A külkereskedelmi vállalatok javítsák együttműködésüket a termelőkkel. Törekedjenek a piaci lehetőségek jobb kihasználására, új piacok megszerzésére, a külkereskedelmi és kooperációs tevékenység javítására. A rubelviszonylatú kereskedelemben bővülő és kiegyenlített áruforgalomra kell törekedni. A nem rubelelszámolású áruforgalom egyenlegében 1986-hoz képest határozott javulást kell elérni.

3. A csaknem két évtizede bevezetett gazdaságirányítási rendszerünk működőképes, folyamatosan fejlődik, a gazdaságra és a társadalmi életre gyakorolt hatása összességében kedvező. A megtett útra visszatekintve, a tapasztalatokat értékelve megállapítható, hogy a reform bevezetésekor sem a központi irányító szervek, sem a gazdálkodó szervezetek nem voltak megfelelően felkészülve az új követelményekből fakadó feladatokra. Ezt a gyengeségünket még a mai napig sem sikerült teljesen felszámolni.

A kongresszus határozatának végrehajtása, a VII. ötéves és az 1987. évi terv céljainak alátámasztása szükségessé teszi, hogy a gazdaságirányítás átfogó továbbfejlesztéséről szóló 1984. áprilisi központi bizottsági állásfoglalásban kijelölt feladatok végrehajtása meggyorsuljon.

– A szabályozórendszer segítse elő, hogy a vállalatok jövedelmezőségükkel arányosan, gyorsabban fejlődjenek. Az árrendszer fejlesztésével is biztosítani kell, hogy a nyereség a valódi teljesítményt fejezze ki. Gátat kell vetni az indokolatlan áremelésből, költségvetési támogatásból származó vállalati nyereségnövekedés-

nek. Olyan kereset- és bérszabályozást kell alkalmazni, amely biztosítja a teljesítmények és a jövedelemkiáramlás összhangját, elősegíti a munkaerő ésszerű átcsoportosulását, a hatékonyabb munkaerő-gazdálkodást. A bértömeg-gazdálkodást és a létszámot mérséklő más megoldásokat fokozatosan általánossá kell tenni. A szükséges munkaerő-átcsoportosítást központi intézkedésekkel és eszközökkel is segíteni kell.

– A jogi szabályozás is kövesse a fejlődést, és segítse a gazdasági munkát. Szűnjön meg a túlszabályozás. A gazdasági kötelezettségeket rögzítő szerződéseket be kell tartani és be kell tartatni. Az ellenőrzés a társadalmi-gazdasági élet minden területén tárja fel a szabálytalanságokat. A törvényes előírások megsértését az eddigieknél következetesebb felelősségre vonás kövesse.

– A gazdaságirányításban erősíteni kell a hitel- és a pénzügyi eszközök szerepét. A Magyar Nemzeti Bank pénzkibocsátási és devizamonopóliuma változatlanul fennmarad. A működésüket 1987. január 1-jével megkezdő kereskedelmi bankok tevékenységüket rugalmasan végezzék, és azt az üzleti jövedelmezőségi megfontolások vezéreljék.

– Elő kell készíteni egy új vállalati- és személyijövedelemadórendszer bevezetését.

A vállalatoknál olyan adórendszert kell alkalmazni, amely a jelenleginél egyszerűbb, jobban megfelel mind a vállalati önállóságnak, mind pedig a szükséges jövedelem-központosítás szempontjainak.

A személyijövedelemadó-rendszer érvényesítse az igazságos közteherviselés elvét. Bevezetése ne csökkentse a bérből és fizetésből élők főállásból származó nettó keresetét, ne gátolja a teljesítmény növelését.

– A szociálpolitikában végre kell hajtani azokat a korszerűsítő és módosító lépéseket, amelyek biztosítják, hogy az egyes juttatások, szolgáltatások jobban igazodjanak a szociális helyzethez és a tényleges rászorultsághoz. Bővüljön a helyi állami szervek szociális tevékenysége.

II

A Központi Bizottság hangsúlyozza: legfontosabb feladat az elfogadott gazdaságpolitikai célok és tervelőirányzatok megvalósítását szolgáló szemléleti és cselekvési egység megteremtése, a társadalmi aktivitás kibontakoztatása.

Az egész társadalomban nagyobb rendre és fegyelemre van szükség. Ehhez elengedhetetlen a pártfegyelem erősítése, az ellenőrzés, a számonkérés rendszeressé tétele, a központi és helyi irányító szervek, illetve vezetőik felelősségének határozottabb érvényesítése. A politikai, az állami és a társadalmi intézmények mindegyike adjon meg minden támogatást a gazdasági munka megjavításához, a fejlődés élénkítését szolgáló erőfeszítésekhez.

1. A párt társadalmunknak, a szocialista építőmunkának elismert vezető ereje, ezért népünk most is elvárja, hogy utat és példát mutasson az időszerű gazdasági feladatok megoldásában. Előrehaladásunknak alapvető feltétele a párt és a tömegek közötti bizalom, a párt és a nép egysége.

A Központi Bizottság és végrehajtó szerveinek legfontosabb feladata a gazdaságpolitika stratégiai céljainak meghatározása, a végrehajtás irányítása és ellenőrzése. A budapesti és a megyei pártbizottságok tevékenységében kapjon nagyobb hangsúlyt a gazdaságpolitika képviselete, elfogadtatása, helyi érvényesítése és a mozgósítás a végrehajtásra. A területi, vállalati, szövetkezeti, intézményi pártszervek és -szervezetek legfontosabb feladata a politika, s azon belül a gazdaságpolitika képviselete. Munkájuk mércéje, hogy tevékenységi területükön milyen hatásfokkal tudják segíteni a gazdaságpolitika gyakorlati megvalósítását.

Az eredményes munka fontos feltétele a káderpolitikai elvek érvényesítése. A Központi Bizottság végrehajtó szervei, a pártszervek és -szervezetek kezdeményezzék a gazdasági feladatok sikeres megoldását biztosító személyi feltételek megteremtését. Következetesen lépjenek fel azért, hogy a vezetők munkájában az önállóság megfelelő felelősséggel párosuljon. Ne tűrjék el a káder- és személyzeti munkában az elvtelenséget, az igénytelenséget, a szubjektivizmust.

2. Növelni kell a Minisztertanácsnak a gazdaság irányításában, a fő folyamatok összehangolásában, az országos tennivalók konkrét meghatározásában, az akadályok elhárításában, a végrehajtás megszervezésében és ellenőrzésében betöltött szerepét, felelősségét. Munkájában erősítse a testületi jelleget és a személyi felelősséget, fordítson különös figyelmet a távlati és a napi feladatok összehangolt megoldására.

A kormánynak és irányító szerveinek fontos feladata, hogy gondoskodjanak a VII. ötéves tervben előirányzott szerkezetátalakító és hatékonyságnövelő központi gazdaságfejlesztési programok, többek között az elektronizáció, a gyógyszer- és növényvédőszer-

gyártás, az energiaracionalizálás, a hulladék- és másodlagos anyagfelhasználás programjának megvalósításáról.

Átgondolt intézkedéseket kell tenni a költségvetési intézmények, intézetek gazdálkodásának javítására, szervezeti rendszerének korszerűsítésére. A meglevő eszközök célszerű felhasználásával arra kell törekedni, hogy feladataikat – kevesebb létszámmal, takarékosabb gazdálkodással – az eddiginél színvonalasabban lássák el.

A becsületesen élő és dolgozó túlnyomó többség segítségével, a törvényes eszközök alkalmazásával határozottan kell védeni a társadalmi tulajdont, felelősségre kell vonni a munkájukat elhanyagoló, a kisebb és a nagyobb közösségeket megkárosító, a törvényeket, szocialista normáinkat megsértő személyeket. Ez összehangoltabb politikai, gazdasági, jogi és hatósági tevékenységet és demokratikus ellenőrzést igényel.

3. A tanácsok gazdálkodásának korszerűsítése növelte önállóságukat, felelősségüket, önkormányzati lehetőségeiket.

A tanácsok gondoskodjanak arról, hogy az irányításuk, illetve a felügyeletük alá tartozó vállalatok a gazdaságpolitikai célokkal összhangban javítsák gazdálkodásukat, termelésük, szolgáltatásaik igazodjanak a lakosság igényeihez. Az ügyintézést egyszerűsíteni, szakszerűségét, gyorsaságát fokozni kell. Ugyanakkor legyen következetesebb a hatósági jogkörök gyakorlása, valamint az ellenőrzés. A választott testületek rendszeresen ellenőrizzék a végrehajtó szervek és a szakapparátus tevékenységét.

4. A vállalatok éljenek a nagyobb önállósággal, a gazdasági szabályozás adta lehetőségekkel.

Az új vállalatvezetési formákban gazdálkodó szervezeteknél a vállalati tanácsok a fő figyelmet fordítsák a rendeltetés szerinti működés kialakítására, a szocialista tulajdonnal való hatékony gazdálkodásra, a munkáltatói jogok ésszerű gyakorlására, az igazgató hatáskörének és felelősségének érvényesítésére. A vezető testületeket meg kell óvni a formális, bürokratikus, öncélú munkától.

A vállalatok, szövetkezetek gazdálkodásának eredményességét mindenekelőtt a főmunkaidőben végzett tevékenység határozza meg. Továbbra is szükség van a népgazdasági érdeket szolgáló, a vállalat hatékony, gazdaságos működését kiegészítő, kisegítő tevékenységekre. Meg kell követelni a törvényes előírások szerinti munkát; az állami szervek, a vállalatok, a szövetkezetek vezető testületei lépjenek fel a negatív jelenségekkel szemben.

5. A sajtó, a tömegtájékoztatás valamennyi dolgozója mindennapi munkájával szolgálja társadalmi, gazdasági programunk végrehajtását. Cikkeikben, műsoraikban ismertessék, képviseljék és ma-

gyarázzák a párt álláspontját, a kormány intézkedéseit, terjesszék az előremutató tapasztalatokat, vitatkozzanak a téves nézetekkel, és bírálják a politikánkkal ellentétes gyakorlatot.

*

A Központi Bizottság felhívja a pártszervezeteket, a kommunistákat, párton kívüli szövetségeseinket, a szocializmus híveit, a társadalmi és tömegszervezeteket – mindenekelőtt a szakszervezeteket és a Kommunista Ifjúsági Szövetséget – a vállalati tanácsokat, a vállalatok vezetőit, a dolgozó kollektívákat, hogy a XIII. kongresszus határozatainak vérehajtását, az idei és az 1987. évi terv teljesítését minden termelőegységben és munkahelyen következetesen támogassák.

A Központi Bizottság szilárd meggyőződése, hogy a rendelkezésre álló erőforrások jó hasznosításával, a fegyelmezett munkával meggyorsíthatjuk gazdasági előrehaladásunkat, biztos alapot teremthetünk az életszínvonal további javításához, népünk boldogulásához.

Megjelent: Népszabadság, 1986. november 22.

38

Közlemény a Központi Bizottság üléséről

1986. NOVEMBER 19–20.

A Központi Bizottság november 19–20-i ülésén áttekintette a népgazdaság helyzetét, a XIII. kongresszus óta végzett gazdasági munka tapasztalatait, és a kongresszuson elfogadott gazdasági program megvalósítása, a VII. ötéves terv teljesítése érdekében meghatározta a fő tennivalókat.

A Központi Bizottság megállapította, hogy a XIII. kongresszuson elfogadott társadalmi-gazdasági program népünk egyetértésével találkozott. Ez kifejeződött az országgyűlési és tanácsi választásokon, a szakszervezetek, a Kommunista Ifjúsági Szövetség, a Hazafias Népfront kongresszusain és más felelős társadalmi fórumokon is. Az Országgyűlés elfogadta a kormány munkaprogramját, a kongresszuson elhatározott gazdasági célokkal és feladatokkal összhangban törvénybe iktatta a VII. ötéves tervet.[1]

A kongresszusi határozatok végrehajtása megkezdődött. Tovább fejlődött a szocialista demokrácia, a társadalom életében erősödtek az önkormányzati elemek, szélesedett a társadalmi részvétel a döntések előkészítésében. Folytatódott a gazdaságirányítási rendszer korszerűsítése. Befejeződött az áttérés az új vállalatirányítási formákra. Törvény szabályozza a tisztességes gazdálkodás normáit és a tisztességtelen tevékenység tilalmát.[2] Folyamatban van a bankrendszer átalakítása.[3]

[1] Lásd: Népszabadság, 1985. december 23., melléklet.

[2] A Politikai Bizottság 1984. szeptember 11-i ülésén állást foglalt a tisztességtelen gazdasági tevékenység tilalmáról szóló törvény fő elveiről. A határozat szerint a törvény 1. foglalja össze a szabályokat és a követelményeket; 2. a tisztességtelen tevékenység valamennyi formájának megtiltását; bővítse a tisztességtelen gazdálkodás szankcióinak körét; tartalmazzon intézkedéseket a fogyasztók érdekeinek védelmére; biztosítson megfelelő jogkört a piacfelügyeletnek; határozza meg a törvény

A Minisztertanács jóváhagyta a középtávú tervhez kapcsolódó szerkezetátalakító és hatékonyságnövelő központi gazdaságfejlesztési programokat, döntött a szénbányászat, a vaskohászat, a húsipar, a magasépítő-ipar helyzetének rendezéséről. Elkészültek a vállalatok középtávú tervei. Számos nagyüzem, vállalat és szövetkezet kollektívája javítani tudta gazdálkodásának hatékonyságát, figyelemre méltó kezdeményezéseket indított el a termékszerkezet korszerűsítésében, a létszámgazdálkodásban, a vállalatok közötti együttműködésben.

A kongresszus célul tűzte ki, hogy a gazdasági egyensúlyi viszonyok fenntartása és megszilárdítása mellett a VII. ötéves népgazdasági terv a hatékony és fokozatosan élénkülő gazdasági fejlődés programja legyen, alapozza meg a nemzeti jövedelem növekedését, a műszaki haladást, a lakosság életszínvonalának érzékelhető emelkedését, életkörülményeinek javulását.

A Központi Bizottság megállapította, hogy a gazdasági fejlődés élénkülése 1985–1986-ban nem következett be, a VII. ötéves terv első évének eredményei nem kielégítőek. A kiadások – a nemzetközi fizetési kötelezettségek, a beruházások, a közkiadások, a személyi jövedelmek – meghaladták a bevételeket. Az ország többet fogyasztott, mint amennyit megtermelt.

A népgazdaság nem megfelelő teljesítményében szerepük van a számunkra kedvezőtlen nemzetközi körülményeknek, az értékesítési lehetőségek szűkülésének. Az elmúlt két évben jelentős export-

---

alkalmazásának körét; intézkedjen a törvényt megszegők jogszabályokban meghatározott felelősségéről; és szól a törvény megalkotásáról, és javaslatot tesz hatályba lépésének időpontjára. Az állásfoglalás realizálására született, a tisztességtelen gazdasági tevékenység tilalmáról szóló 1984. évi törvény (lásd: Magyar Közlöny, 1984. október 31.) tartalmazza azokat a szabályokat, amelyekhez a piacon fellépőknek tartaniuk kell magukat. Ezek a szabályok nemcsak a gazdálkodó szervezetekre, hanem a gazdasági tevékenység folytatására jogosult magánszemélyekre és ezek társaságaira is vonatkozik.

Fontos társadalmi érdek fűződik ahhoz, hogy tisztességtelen gazdasági tevékenység esetén a törvényben és más jogszabályokban biztosított jogi eszközök alkalmazásra kerüljenek a kisvállalkozókkal szemben is. Indokolt, hogy az illetékes és jogosult szervek fokozottabb figyelmet fordítsanak a kisvállalkozások által elkövetett jogsértésekre, és következetesen éljenek a számukra biztosított jogi lehetőségekkel. (A Magyar Közlöny 1985. december 31-i különszáma a gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztésével kapcsolatos, 1986. január 1-jén hatályos jogszabályokkal foglalkozik.)

[3] A bankrendszer átalakításáról lásd a 4. dokumentum 1. sz. jegyzetét.

cikkeink, például a búza, a kukorica, a hús és húskészítmények, a növényolaj, az alumínium, a kőolajszármazékok világpiaci árai 35-50 százalékkal csökkentek. Nehézségeinket fokozta a múlt évi hosszú, kemény tél és a több éve tartó aszály. Az elmaradásban a rajtunk kívül álló tényezők mellett jelentős szerepe volt saját munkánk gyengeségének, az irányítás fogyatékosságainak.

A népgazdasági tervezés, a szabályozás és az intézményrendszer nem biztosította kellő mértékben a külső és a belső egyensúlyi viszonyok javítását, a gazdaság élénkítéséhez szükséges új források feltárását. Nem sikerült kielégítő módon összehangolni a népgazdasági és a vállalati érdekeket. Fontos export- és importgazdálkodási kérdésekben, a piac zavarainak megelőzésében és azok elhárításában késedelemmel történtek meg a döntések. A gazdaságirányítási rendszer elhatározott továbbfejlesztése nem valósult meg következetesen. Az irányítás fogyatékosságaiért, a végrehajtás és az ellenőrzés következetlenségeiért felelősség terheli a Központi Bizottság végrehajtó szerveit és a kormányt.

A határozatok végrehajtásának szervezése, segítése és ellenőrzése nem kielégítő a helyi párt-, állami és társadalmi szerveknél sem. A vállalati és intézményi kollektívákban nem vált még általánossá az a szemlélet, amely abból indul ki, hogy első az eredményes munka. Indokolatlanul nagyok az eltérések azonos adottságú vállalatok, szövetkezetek, teljesítménye között. Sok vállalat nem hasznosítja megfelelően erőforrásait, s nem a hatékonyság növelésével, a költségek csökkentésével, a munkaerő jobb kihasználásával, hanem költségvetési támogatással, indokolatlan áremelésekkel akarja növelni bevételeit.

A hatékony gazdálkodást akadályozza, hogy sem az irányításban, sem a végrehajtásban nem érvényesítik az alapkövetelményt, hogy a jövedelmek a teljesítményekkel arányosan alakuljanak, ellenkezőleg, gyakori az elnéző magatartás a kötelezettségeiket nem teljesítőkkel szemben. Eltűrik, hogy büntetlenül megsértsék a szocialista normákat, a törvényes előírásokat, az állampolgári és a munkafegyelmet.

Az ország népgazdaságának gondjai, a rendkívül lassú fejlődés, a kibontakozás nehézségei erőteljesen foglalkoztatják és nyugtalanítják közvéleményünket, az általános követelményeket sértő rendellenességek, a helyi visszásságok felháborítják a túlnyomó többséget képviselő, becsületesen dolgozó embereket.

A Központi Bizottság elengedhetetlen és sürgős feladatnak tartja a gazdasági fejlődés élénkítésének útjában álló akadályok eltávolí-

tását, az irányítás színvonalának emelését, a munka megjavításához szükséges politikai és társadalmi, szervezeti és személyi feltételek megteremtését.

I

A Központi Bizottság a XIII. kongresszus határozatában megfogalmazott, a VII. ötéves tervben konkretizált gazdaságpolitikai célok elérését tartja a szocialista építőmunka legfontosabb feladatának. Ezt kell szolgálnia az 1987. évi népgazdasági tervnek is.[4] Hangsúlyozza, hogy társadalmi-gazdasági programunk teljesítéséhez nincs más járható út, mint a munka megjavításával, az erőforrások ésszerű felhasználásával a gazdasági fejlődés élénkítése.

– Társadalmi életünk minden területén, az irányításban és a végrehajtásban egyaránt elengedhetetlen a céltudatos, a követelményeknek megfelelő, jól szervezett, fegyelmezett munka.

– Javítani kell a vállalatok és a dolgozók érdekeltségét a teljesítmény növelésében.

– Véget kell vetni annak a gyakorlatnak, hogy többet használunk fel, mint amennyit megtermelünk.

1. A gazdasági fejlődés élénkítése megköveteli a termelési szerkezet korszerűsítését, a műszaki haladás gyorsítását, a szelektív fejlesztés érvényesítését, az anyag- és energiatakarékosság fokozását, az exportképesség javítását. Mindezt konkrét gyakorlati intézkedésekkel kell elősegíteni.

– Növelni kell a vállalatok érdekeltségét a gazdaságos termelésben, a ráfordítások csökkentésében. Ezt a gazdaságtalan termeléshez nyújtott támogatások csökkentése révén felszabaduló forrásokból adókedvezményekkel, alapjuttatással, kamat-visszatérítéssel, kamatkedvezménnyel és más alkalmas eszközökkel kell támogatni. Következetesen ösztönözni kell a jövedelmező export bővítését, az importot helyettesítő megoldásokat. Az exportképes termelés fejlesztését elősegítő pályázati rendszert a jövőben is fenn kell tartani, és egyúttal a technológiai korszerűsítés szolgálatába állítani.

– Programot kell kidolgozni a veszteségesen és az alacsony hatékonysággal gazdálkodó egységek tevékenységének gazdaságossá tételére, a költségvetési támogatás fokozatos leépítésére, a gazdaságtalan termelés megszüntetésére. E folyamatban figyelmet kell fordítani arra is, hogy nélkülözhetetlen termékekből és cikkekből

[4] A Magyar Népköztársaság 1987. évi állami költségvetését lásd Magyar Közlöny, 1986. december 28.

hiány ne keletkezzen. A szerkezetváltás nyomán felszabaduló munkaerőt a hatékony gazdasági ágazatokban kell foglalkoztatni.

– A kutatásra és a műszaki fejlesztésre fordított eszközöket koncentráltan, hatékonyabban kell felhasználni. Az érdekeltség növelésével elő kell segíteni, hogy a kutatási eredmények gyorsabban hasznosuljanak a termelésben. A műszaki fejlesztést még inkább a nemzetközi versenyképesség és a gazdaságosság szolgálatába kell állítani.

– Népgazdasági feladataink megoldásában támaszkodni kell a Szovjetunióval, a KGST-tagországokkal folytatott gazdasági együttműködés kibontakoztatására, közös vállalkozások és közös vállalatok létrehozására.

A fejlett tőkés országokkal, valamint a fejlődő országokkal törekedni kell a kölcsönösen előnyös kereskedelmi és kooperációs kapcsolatok fejlesztésére, vegyesvállalatok alapítására.

– Korszerűsíteni kell a külgazdasági tevékenység szervezeti és érdekeltségi rendszerét, a piacfeltáró és a kereskedelemfejlesztő munkát. Az export növelése megköveteli, hogy a vállalatok bővítsék és javítsák szolgáltatásaikat.

2. A Központi Bizottság az 1987. évi terv és költségvetés legfőbb követelményeinek a gazdasági teljesítmény és hatékonyság növelését, a külkereskedelmi és pénzügyi mérleg javítását, a gazdasági szerkezet változtatását, a műszaki fejlődés gyorsítását, az életkörülmények jobbítását tartja. Az éves terv, a gazdasági szabályozás és az irányítás összpontosítson a gazdasági növekedés szelektív élénkítésére.

A versenyképes termelés és kivitel erőteljesebb növelésével meg kell alapozni a gazdasági és pénzügyi folyamatok jobb összhangját. A költségvetés hiányát mindenekelőtt a kiadások mérséklésével és széles körű takarékossági intézkedésekkel kell csökkenteni.

Az 1987. évi népgazdasági terv a nemzeti jövedelem legalább 2 százalékos növekedését irányozza elő.

Az ipari termelés 2,5-3 százalékkal emelkedjen. Meg kell gyorsítani a versenyképes termékeket előállító ágazatok és vállalatok fejlesztését, az ipar szerkezetének korszerűsítését. Az energetikai és alapanyagipar egyes területein folytatni kell a gazdaságtalan kapacitások leállítását, a munkaerő átcsoportosítását. A feldolgozó ipar, ezen belül a fejlett technikát megtestesítő elektronikai szakágazatok, a gyógyszeripar, a műanyag-feldolgozás, a járműipar és a mezőgazdaságigép-gyártás termelése az átlagot meghaladó mértékben emelkedjen. Lehetővé kell tenni az eszközök ésszerű átcsoportosítását is a gazdaságtalanul termelő vállalatoktól. Általában

gondoskodni kell arról, hogy a rendelkezésre álló termelési kapacitásokat a népgazdasági céljainknak megfelelően maximálisan hasznosítsák.

A mezőgazdasági termékek termelésének az ideihez képest 4,5-5,5 százalékos növekedését kell előirányozni. A termelés szerkezete rugalmasan igazodjon a minőségi követelményekhez és az exportlehetőségekhez. Az ideinél nagyobb gabonatermést szükséges elérni. Emelkedjen az állattenyésztés színvonala. Növekedjen a vágósertés- és vágóbaromfi-termelés. A sertés- és juhállomány növekedése járjon együtt a tenyészállomány minőségi cseréjének meggyorsításával. Az élelmiszeripar növelje a magas fokon feldolgozott és jó minőségű termékek arányát, és csökkentse a termelés fajlagos költségeit.

Az építőipar legfontosabb feladata a lakásépítés minőségének és ütemességének, valamint gazdaságosságának javítása. Fokozni kell a munka szervezettségét, emelni az irányító- és vezetői munka színvonalát.

A termelő infrastruktúra területén a meglevő kapacitások jobb kihasználásával kell a termelés és a lakosság szükségleteit kielégíteni. Nagy figyelmet kell fordítani a távközlési hálózat rekonstrukcióval egybekötött fejlesztésére, az áruszállítások ésszerű szervezésére. A természeti környezetet óvni kell, az ezt szolgáló rendelkezéseket szigorúan be kell tartani.

A beruházási eszközöket elsősorban a termelés és az azt közvetlenül szolgáló infrastruktúra korszerűsítésére, a jövedelemtermelő képesség növelésére kell felhasználni, ideértve a hitelnyújtást és az alapjuttatást is. A népgazdaság beruházási ráfordításaiban növekedjen a technológiai korszerűsítést szolgáló vállalati beruházások aránya.

A termelés, a jövedelmek és az árak megfelelő összehangolásával biztosítani kell az 1985–1986. évi életszínvonal stabilizálását és az életkörülmények szerény javítását. Gondoskodni kell a lakosság kiegyensúlyozott áruellátásáról. Az egyes dolgozók, kollektívák jövedelmének alakulása teljesítményükkel arányos legyen. Béremelésre mindenütt csak a már elért eredmények alapján, az anyagi fedezet megteremtését követően, differenciáltan kerüljön sor. A gazdaságosan termelő vállalatoknál az átlagosnál nagyobb béremelésre, a foglalkoztatottság növelésére legyen lehetőség; az alacsony jövedelmezőségű, teljesítményüket nem, vagy alig növelő vállalatok a bérek szinten tartására, illetve mérséklésére, ésszerű létszámgazdálkodásra kényszerüljenek. A jó munkahely legyen megbecsült érték a dolgozók számára.

1987-ben a külkereskedelmi vállalatok javítsák együttműködésüket a termelőkkel. Törekedjenek a piaci lehetőségek jobb kihasználására, új piacok megszerzésére, a külkereskedelmi és kooperációs tevékenység javítására. A rubelviszonylatú kereskedelemben bővülő és kiegyenlített áruforgalomra kell törekedni. A nem rubelelszámolású áruforgalom egyenlegében 1986-hoz képest határozott javulást kell elérni.

3. A csaknem két évtizede bevezetett gazdaságirányítási rendszerünk működőképes, folyamatosan fejlődik, a gazdaságra és a társadalmi életre gyakorolt hatása összességében kedvező. A megtett útra visszatekintve, a tapasztalatokat értékelve megállapítható, hogy a reform bevezetésekor sem a központi irányító szervek, sem a gazdálkodó szervezetek nem voltak megfelelően felkészülve az új követelményekből fakadó feladatokra. Ezt a gyengeségünket még a mai napig sem sikerült teljesen felszámolni.

A kongresszus határozatának végrehajtása, a VII. ötéves és az 1987. évi terv céljainak alátámasztása szükségessé teszi, hogy a gazdaságirányítás átfogó továbbfejlesztéséről szóló 1984. áprilisi központi bizottsági állásfoglalásban kijelölt feladatok végrehajtása meggyorsuljon.

– A szabályozórendszer segítse elő, hogy a vállalatok jövedelmezőségükkel arányosan gyorsabban fejlődjenek. Az árrendszer fejlesztésével is biztosítani kell, hogy a nyereség a valódi teljesítményt fejezze ki. Gátat kell vetni az indokolatlan áremelésből, költségvetési támogatásból származó vállalati nyereségnövekedésnek. Olyan kereset- és bérszabályozást kell alkalmazni, amely biztosítja a teljesítmények és a jövedelemkiáramlás összhangját, elősegíti a munkaerő ésszerű átcsoportosulását, a hatékonyabb munkaerő-gazdálkodást. A bértömeg-gazdálkodást és a létszámot mérséklő más megoldásokat fokozatosan általánossá kell tenni. A szükséges munkaerő-átcsoportosítást központi intézkedésekkel és eszközökkel is segíteni kell.

– A jogi szabályozás is kövesse a fejlődést, és segítse a gazdasági munkát. Szűnjön meg a túlszabályozás. A gazdasági kötelezettségeket rögzítő szerződéseket be kell tartani és be kell tartatni. Az ellenőrzés a társadalmi-gazdasági élet minden területén tárja fel a szabálytalanságokat. A törvényes előírások megsértését az eddiginél következetesebb felelősségre vonás kövesse.

– A gazdaságirányításban erősíteni kell a hitel- és a pénzügyi eszközök szerepét. A Magyar Nemzeti Bank pénzkibocsátási és devizamonopóliuma változatlanul fennmarad. A működésüket 1987. január elsejével megkezdő kereskedelmi bankok tevékenységüket

rugalmasan végezzék, és azt az üzleti, jövedelmezőségi megfontolások vezéreljék.

Elő kell készíteni egy új vállalati- és személyijövedelemadórendszer bevezetését.

A vállalatoknál olyan adórendszert kell alkalmazni, amely a jelenleginél egyszerűbb, jobban megfelel mind a vállalati önállóságnak, mind pedig a szükséges jövedelemközpontosítás szempontjainak.

A személyijövedelemadó-rendszer érvényesítse az igazságos közteherviselés elvét. Bevezetése ne csökkentse a bérből és fizetésből élők főállásból származó nettó keresetét, ne gátolja a teljesítmény növelését.

– A szociálpolitikában végre kell hajtani azokat a korszerűsítő és módosító lépéseket, amelyek biztosítják, hogy az egyes juttatások, szolgáltatások jobban igazodjanak a szociális helyzethez és a tényleges rászorultsághoz. Bővüljön a helyi állami szervek szociális tevékenysége.

II

A Központi Bizottság hangsúlyozza: legfontosabb feladat az elfogadott gazdaságpolitikai célok és tervelőirányzatok megvalósítását szolgáló szemléleti és cselekvési egység megteremtése, a társadalmi aktivitás kibontakoztatása.

Az egész társadalomban nagyobb rendre és fegyelemre van szükség. Ehhez elengedhetetlen a pártfegyelem erősítése, az ellenőrzés, a számonkérés rendszeressé tétele, a központi és a helyi irányító szervek, illetve vezetőik felelősségének határozottabb érvényesítése. A politikai, az állami és a társadalmi intézmények mindegyike adjon meg minden támogatást a gazdasági munka megjavításához, a fejlődés élénkítését szolgáló erőfeszítésekhez.

1. A párt társadalmunknak, a szocialista építőmunkának elismert vezető ereje, ezért népünk most is elvárja, hogy utat és példát mutasson az időszerű gazdasági feladatok megoldásában. Előrehaladásunknak alapvető feltétele a párt és a tömegek közötti bizalom, a párt és a nép egysége.

A Központi Bizottság és végrehajtó szerveink legfontosabb feladata a gazdaságpolitika stratégiai céljainak meghatározása, a végrehajtás irányítása és ellenőrzése. A budapesti és a megyei pártbizottságok tevékenységében kapjon nagyobb hangsúlyt a gazda-

ságpolitika képviselete, elfogadtatása, helyi érvényesítése és a mozgósítás a végrehajtásra. A területi, vállalati, szövetkezeti és intézményi pártszervek és -szervezetek legfontosabb feladata a politika, s azon belül a gazdaságpolitika képviselete. Munkájuk mércéje, hogy tevékenységi területükön milyen hatásfokkal tudják segíteni a gazdaságpolitika gyakorlati megvalósítását.

Az eredményes munka fontos feltétele a káderpolitikai elvek érvényesítése. A Központi Bizottság végrehajtó szervei, a pártszervek és -szervezetek kezdeményezzék a gazdasági feladatok sikeres megoldását biztosító személyi feltételek megteremtését. Következetesen lépjenek fel azért, hogy a vezetők munkájában az önállóság megfelelő felelősséggel párosuljon. Ne tűrjék el a káder- és személyzeti munkában az elvtelenséget, az igénytelenséget, a szubjektivizmust.

2. Növelni kell a Minisztertanácsnak a gazdaság irányításában, a fő folyamatok összehangolásában, az országos tennivalók konkrét meghatározásában, az akadályok elhárításában, a végrehajtás megszervezésében és ellenőrzésében betöltött szerepét, felelősségét. Munkájában erősítse a testületi jelleget és a személyi felelősséget, fordítson különös figyelmet a távlati és a napi feladatok összehangolt megoldására.

A kormánynak és irányító szerveinek fontos feladata, hogy gondoskodjanak a VII. ötéves tervben előirányzott szerkezetátalakító és hatékonyságnövelő központi gazdaságfejlesztési programok, többek között az elektronizáció, a gyógyszer- és növényvédőszergyártás, az energiaracionalizálás, a hulladék- és másodlagos anyagfelhasználás programjának megvalósításáról.

Átgondolt intézkedéseket kell tenni a költségvetési intézmények, intézetek gazdálkodásának javítására, szervezeti rendszerének korszerűsítésére. A meglevő eszközök célszerű felhasználásával arra kell törekedni, hogy feladataikat – kevesebb létszámmal, takarékosabb gazdálkodással – az eddiginél színvonalasabban lássák el.

A becsületesen élő és dolgozó túlnyomó többség segítségével, a törvényes eszközök alkalmazásával határozottabban kell védeni a társadalmi tulajdont, felelősségre kell vonni a munkájukat elhanyagoló, a kisebb és a nagyobb közösségeket megkárosító, a törvényeket, szocialista normáinkat megsértő személyeket. Ez összehangoltabb politikai, gazdasági, jogi és hatósági tevékenységet és demokratikus ellenőrzést igényel.

3. A tanácsok gazdálkodásának korszerűsítése növelte önállóságukat, felelősségüket, önkormányzati lehetőségeiket.

A tanácsok gondoskodjanak arról, hogy az irányításuk, illetve a felügyeletük alá tartozó vállalatok a gazdaságpolitikai célokkal összhangban javítsák gazdálkodásukat, termelésük, szolgáltatásaik igazodjanak a lakosság igényeihez. Az ügyintézést egyszerűsíteni, szakszerűségét, gyorsaságát fokozni kell. Ugyanakkor legyen következetesebb a hatósági jogkörök gyakorlása, valamint az ellenőrzés. A választott testületek rendszeresen ellenőrizzék a végrehajtó szervek és a szakapparátus tevékenységét.

4. A vállalatok éljenek a nagyobb önállósággal, a gazdasági szabályozás adta lehetőségekkel.

Az új vállalatvezetési formákban gazdálkodó szervezeteknél a vállalati tanácsok a fő figyelmet fordítsák a rendeltetés szerinti működés kialakítására, a szocialista tulajdonnal való hatékony gazdálkodásra, az igazgató hatáskörének és felelősségének érvényesítésére. A vezető testületeket meg kell óvni a formális, bürokratikus, öncélú munkától.

A vállalatok, szövetkezetek gazdálkodásának eredményességét mindenekelőtt a főmunkaidőben végzett tevékenység határozza meg. Továbbra is szükség van a népgazdasági érdekeket szolgáló, a vállalat hatékony, gazdaságos működését kiegészítő, kisegítő tevékenységekre. Meg kell követelni a törvényes előírások szerinti munkát; az állami szervek, a vállalatok, a szövetkezetek vezető testületei lépjenek fel a negatív jelenségekkel szemben.

5. A sajtó, a tömegtájékoztatás dolgozói mindennapi munkájukkal szolgálják társadalmi, gazdasági programunk végrehajtását. Cikkeikben, műsoraikban ismertessék, képviseljék és magyarázzák a párt álláspontját, a kormány intézkedéseit, terjesszék az előremutató tapasztalatokat, vitatkozzanak a téves nézetekkel, és bírálják a politikánkkal ellentétes gyakorlatot.

*

A Központi Bizottság felhívja a pártszervezeteket, a kommunistákat, párton kívüli szövetségeseinket, a szocializmus híveit, a társadalmi és tömegszervezeteket — mindenekelőtt a szakszervezeteket és a Kommunista Ifjúsági Szövetséget –, a vállalati tanácsokat, a vállalatok vezetőit, a dolgozó kollektívákat, hogy a XIII. kongresszus határozatainak végrehajtását, az idei és az 1987. évi terv teljesítését minden termelőegységben és munkahelyen következetesen támogassák.

A Központi Bizottság szilárd meggyőződése, hogy a rendelkezésre álló erőforrások jó hasznosításával, a fegyelmezett munkával meggyorsíthatjuk gazdasági előrehaladásunkat, biztos alapot teremthetünk az életszínvonal további javításához, népünk boldogulásához.

Megjelent: Népszabadság, 1986. november 22.

39

PÁL LÉNÁRD

A tudományos-műszaki haladásért[1]

Korunkban a tudományos-műszaki fejlettség színvonala a két világrendszer közötti küzdelemben döntő politikai tényezővé vált.

A tudományos-műszaki haladás a társadalmi termelésben megnyilvánuló objektív folyamat, amely áthatja a gazdaság és a társadalom egészét, átalakítja a termelés és a fogyasztás szerkezetét. A tudományos-műszaki haladás eredményeképpen átértékelődnek a munkaráfordítási szükségletek; ellentmondások és feszültségek keletkeznek a hagyományos ágazati tagozódásban, háttérbe szorul a végtermékszemlélet, megnő a kooperáció jelentősége, megváltozik a munka jellege, meghatározóvá válik az emberi tényező szerepe, nő a munka technikai felszereltsége, és összhatásként a munka egyre kevésbé a termelési folyamatokba bezárt funkcióként, inkább a termelési folyamatok előmozdítójaként, szabályozójaként jelenik meg.

Világossá vált az a felismerés, hogy az egyes országok nemzetközi gazdasági súlya hosszú távon főként a tudományos-műszaki eredményektől és ezek sikeres gyakorlati alkalmazásától függ. Számos fejlett ipari országban döntően a műszaki fejlesztés eszközeinek felhasználásával sikerült jelentős mértékben csökkenteni a fajlagos energia- és anyagfelhasználást, megvalósítani a termelési és technológiai szerkezet átalakítását. Azt mondhatjuk, hogy a világpiacon ma már a technológiák versenye folyik, és a piacok jövőbeni felosztásában az új csúcstechnológiák birtoklása fog jelentős szerepet játszani. A szocialista országok közössége – elsősorban a Szovjetunió – nem engedheti meg, hogy a két világrendszer küzdel-

[1] A Központi Bizottság 1986. december 28-i ülésén elhangzott előadói beszéd rövidített szövege.

mében nagy jelentőségűvé vált technológiai versenyben a stratégiailag fontos területeken tartós, vagy a legfontosabb frontszakaszon, például az űrtechnikában, akár csak átmeneti előny is kialakulhasson az Egyesült Államok javára.

A műszaki fejlesztés hatékonyságának és eredményességének javítása a szocialista országok mindegyikében elsődleges fontosságú politikai feladattá vált. A KGST-tagországok a tudományos-műszaki fejlődés elősegítésére 15-20 évre szóló komplex programot fogadtak el, amelynek fő irányai megfelelnek a műszaki fejlesztés világtendenciáinak és segítik a tagországok nemzeti programjainak megvalósítását. A tudományos és műszaki haladás meggyorsítása elképzelhetetlen új típusú, hatékony nemzetközi munkamegosztás nélkül.

A tudományos-műszaki haladás ügye hazánkban is a legszorosabb kapcsolatban van a közös program sikerével, a szovjet tudományos-műszaki potenciál további erősödésével. A Magyar Szocialista Munkáspárt határozataiban megkülönböztetett figyelmet fordított a tudományos-műszaki haladásra. A XIII. kongresszus megállapította: az intenzív gazdasági fejlődés feltétele a tudományos és műszaki előrehaladás ütemének meggyorsítása. A törvénybe iktatott VII. ötéves terv a végrehajtás nélkülözhetetlen feltételeként számol a műszaki fejlődés felgyorsításával, a tudományos kutatás eredményességének növekedésével. A konkrét műszaki fejlesztési feladatokat az Országos Középtávú Kutatási és Fejlesztési Terv programjai, a Központi Gazdaságfejlesztési és Szervezési Programok, valamint az úgynevezett Cselekvési Programok tartalmazzák.

A műszaki fejlődés alapvetően függ a gazdaságpolitikai gyakorlattól, a gazdaságirányítás módszereitől. Az elmúlt években a hazai műszaki fejlődés lelassult; ez azonban nem spontán módon következett be. A valóság az, hogy a gazdaságirányítási döntések egy része a műszaki fejlődés ellen hatott. Néhány korábbi fejlesztési elhatározás nehezítette, késleltette több új progresszív irányzat, például az atomenergetika, az elektronika, a korszerű anyagtechnológia és mások kibontakozását. A gépiparban jelenleg is alacsony az alkatrész- és részegységgyártás aránya. Nem léptünk előre a termelés automatizálásában; elhanyagoltuk a vegyiparban a speciális intermedierek gyártását; nem fordítottunk figyelmet a könnyűipart érintő kikészítő tevékenységek és a kellékgyártás fejlesztésére és így tovább. A változó érdekeltségi viszonyok mellett a vállalatok egy része nem a műszaki fejlesztésre támaszkodó versenyképesség és hatékonyság növelésével, hanem – a kisebb ellenállás irányába

haladva – áremeléssel, támogatások megszerzésével törekedett a nagyobb nyereségre.

A műszaki fejlődés elégtelensége miatt kialakult feszültségek varázsütésre – természetesen – nem szüntethetők meg. Hosszú távra előretekintő, de már a legközelebbi időben ható, következetes intézkedésekre és az átalakulással járó konfliktusok vállalására van szükség.

A jelen időszakban az egyik legfontosabb feladat a műszaki fejlesztés konkrét céljaihoz szükséges társadalmi, gazdasági feltételrendszer radikális javítása. Ha ugyanis hiányzik az a társadalmi, gazdasági közeg, amely a létezés, a fejlődés elemi feltételének tekinti az állandó megújulást, akkor önmagukban a jó műszaki célok sem segítenek, és a kiemelkedő tudományos-technológiai eredmények is hatástalanokká válnak.

Vívmányaink és a közepes fejlettség

Műszaki fejlettségünk állapotáról gyakran hallani egyoldalú, csak az elmaradást hangsúlyozó nézeteket. Nem tagadva, hogy a műszaki színvonal hazánkban nem kielégítő, sőt számos területen romló tendenciát mutat, fontos, hogy az összehasonlításban ne tévesszük szem elől azt, ami eredménynek számít, ami mutatja, hogy erőfeszítéseink egy része sikerrel járt.

Nemzetközi mércével mérve is jelentős eredményt értünk el az atomerőművek üzemeltetésében. Az egységnyi teljesítményre jutó, egy év alatt előállított villamos energia mennyisége a Paksi Atomerőművet a világ leghatékonyabb erőművei közé helyezi. Elismerést érdemel az atomerőművi számítógépes mérő adatgyűjtő és feldolgozó rendszer, valamint a biztonságos üzemeltetést segítő tréningszimulátor kifejlesztése. Figyelemre méltó sikereket értünk el az elektronikus méréstechnikában, a számítástechnika elterjesztésében, az ötödik generációs számítógépekhez kapcsolódó szoftvertechnológiában. A biotechnológiai kutatások területén kiemelkedő teljesítménynek számít a növényiszövet-tenyésztésen alapuló, vírusmentesített szaporítóanyagok előállítása. Büszkék lehetünk az új lineáris polietiléngyárra, a finomvegyipar több termékére, néhány új gyógyszerhatóanyag (pl. Cavinton) felfedezésére. Nemzetközi összehasonlításban is megállják a helyüket a hazai mezőgazdaság élenjáró növénytermesztési és állattenyésztési rendszerei, a mezőgazdaságigép-gyártás egyes termékei.

Természetesen tudjuk, hogy számos országhoz képest több terü-

leten alakult ki lemaradás – elsősorban a mikroelektronika, a robottechnika, az információs technológia, a nagy pontosságú megmunkálási és felületkezelési technológiák terén.

Népgazdaságunk műszaki színvonalában szükségszerűen kifejeződik az a tény, hogy hazánk gazdaságilag a közepesen fejlett országok sorába tartozik. A vizsgálatok azt mutatják, hogy a hazai műszaki fejlettség közepes színvonala mögött erős differenciáltság húzódik meg. A legkorszerűbbnek számító eljárások, gépek és berendezések mellett – amelyek gyakorta kihasználatlanok – ott vannak a régi, korszerűtlen technológiák, elavult gépek és idejétmúlt termelésirányítási módszerek is. A gyártási eljárások színvonalának egyenetlensége nemcsak egy-egy ágazaton, hanem sokszor egy-egy vállalaton belül is megmutatkozik. Általános az az ellentmondás, hogy a beruházások korszerű alapberendezéseket eredményeztek, de elmaradt a hozzájuk szükséges kiszolgáló, kisegítő folyamatok korszerűsítése, és ez korlátozza a termelés versenyképességét. Gyakori, hogy a termelési folyamatokban nem egyenszilárd módon épülnek egymásra a technológiák, s így szűk keresztmetszetek alakulnak ki, amelyek alacsony hatékonyságú működésre kárhoztatják a költséges és korszerű berendezéseket is. Más szóval, a termelési folyamatokban is érvényesül az úgynevezett „konvojeffektus": a leglassabban haladó jármű szabja meg az egész konvoj sebességét.

Az ilyen esetekben a nem rendszerszemléletre alapozott, a nem teljesen átgondolt döntéseknek, nemegyszer a beruházás menetében végrehajtott módosításoknak és az elhúzódó végrehajtás során keletkező pénzhiánynak a következményei.

Általánosnak tekinthető az a probléma, hogy a termelés közvetlen eszközei lényegesen magasabb színvonalúak, mint a termelést kiszolgáló eszközök: sem az iparban, sem a mezőgazdaságban nem megfelelő a csomagolás, a raktározás, a szállítás színvonala, kedvezőtlen a termelés közvetlen infrastrukturális ellátottsága.

Az összetett okok szerepéről

Széles körben elterjedt az a nézet, hogy a magyar gazdaság műszaki fejlődését az alacsony felhalmozási szint, a beruházások nem kielégítő mértéke hátráltatja. Ebben sok az igazság, a valóság azonban ennél összetettebb. A hetvenes években Magyarországon a bruttó felhalmozási hányad a bruttó nemzeti termékhez (GDP) viszonyítva átlagosan 35,8 százalék volt; ez a szám 1981 és 1985 kö-

zött 26,9 százalékra csökkent. Ugyanebben az időszakban az európai fejlett tőkés országok többségében is csökkentek vagy stagnáltak az ipari beruházások, és 1981 1983 között a felhalmozási hányad is csupán 20-25 százalék volt. Ezekben az országokban viszont ennek ellenére jelentős műszaki fejlődés valósult meg, ami a magyar gazdaságban nem következett be.

A nemzetközi tapasztalatok is megerősítik azt a felfogásunkat, hogy a magas felhalmozási hányad önmagában nem elégséges feltétele a műszaki színvonal emelésének és automatikusan nem fokozza a nemzeti jövedelem növekedésének ütemét. Természetesen beruházások nélkül érdemi műszaki fejlődésre nincs lehetőség, de a befektetések csak akkor vezetnek a műszaki színvonal emeléséhez, ha helyes fejlesztési stratégiára alapozódnak, ha megfelelő technológiakorszerűsítő, gyártás- és piac-előkészítő tevékenységgel párosulnak. Fontos követelmény a megvalósítási idő rövidítése is, hiszen nemegyszer előfordul, hogy a jelenlegi 8-10 éves beruházási idő alatt a műszaki megoldások elavulnak, a piaci viszonyok megváltoznak, és az új létesítmény már nem a jövedelmet, hanem a veszteséget növeli.

A tények azt mutatják, hogy az elmúlt 10-15 évben a műszaki színvonalat, a korszerűséget lényegesen növelő beruházások részaránya viszonylag alacsony szintet ért el, fejlesztéseink nem kis hányada egyszerűen kapacitásbővítő, a régi technikát és termelést konzerváló beruházás volt. Ennek a helyzetnek a kialakulásához több tényező együttes hatása vezetett el. Ezek között nem elhanyagolható az a hibás gazdasági szemlélet, amely a termelés növelését rövid távon a már meglevő és bevezetett termékek gyártásának egyszerű bővítésével erőltette még csökkenő árak mellett is, különösen, ha az árveszteséget az állami támogatás kiegyenlítette.

Kedvezőtlenül alakult a beruházás szerkezete is. 1981 és 1985 között az előző öt évhez viszonyítva 23 százalékkal csökkent a feldolgozó ipar beruházása. Domináltak az eszköz-, alapanyag- és energiaigényes beruházások. A termelőszférában a beruházási ráfordítások 50 százalékánál kisebb hányadot tettek ki a gépek beszerzésére fordított összegek, bár az utóbbi időben ez a hányad növekedett. Szükségszerűen sok pénzt kellett és kell fordítani az energetikai beruházásokra, de még így is nagy a függőségünk a külföldi energiaszolgáltatástól. Az energiaellátás racionális biztonságát mind műszaki, mind gazdasági, mind politikai meggondolásokból meg kell őrizni, sőt javítani is szükséges. Nem vállalhatjuk ugyanis az energiafelhasználás kényszerű korlátozásából adódó gazdasági

és politikai károkat. Ezért az energetika fejlesztésére a jövőben is kellő figyelmet kell fordítani.

Az ország műszaki fejlettségének megítéléséhez hozzátartoznak a nemzeti jövedelemre vonatkoztatott anyag- és energiafelhasználást jellemző mutatók is. A statisztikai adatokból kitűnik, hogy a termelés anyag- és energiaigényessége az elmúlt évtizedben valamelyest csökkent ugyan, de még mindig nagyobb, mint Európa iparilag fejlett országaiban. Az utóbbi időszak adatai – sajnos – ismét stagnálásról, sőt visszaesésről tanúskodnak. Az ugynevezett ráfordításcsökkentő programok hatékonysága nem kielégítő. Ennek egyik oka, hogy a gazdasági szervezetek költségérzékenysége kicsi, és így az egyszerű szervezési intézkedéseket nem követték befektetésekkel járó műszaki lépések.

Az elmúlt 15 évben az iparban az 1 foglalkoztatottra jutó bruttó termelési érték átlagban évi 5 százalékkal, a nettó termelési érték pedig 5,7 százalékkal növekedett. Ez a növekedési ütem valamivel meghaladta az európai szocialista országok átlagát és felülmúlta az OECD-országokét. Az utolsó 5 évben azonban ez az ütem csökkent. Az összehasonlító adatok azt mutatják, hogy a magyar ipar termelékenysége 15-30 százalékkal marad el az NDK és Csehszlovákia iparától, miközben a fejlett európai tőkés országokban az ipari termelékenység 50-100 százalékkal magasabb, mint nálunk. A mezőgazdasági munka termelékenységének növekedése az elmúlt években gyors volt. Nálunk az 1 főre és 1 hektárra jutó termelési érték meghaladja az európai szocialista országokét (az NDK kivételével), és kedvezőbb számos nyugat-európai ország eredményénél.

A társadalmi termelés hatékonysági mutatóiból és a változások természetéből nagyon fontos következtetés vonható le: az adott termelőeszköz-állomány és műszaki feltételek mellett a jelenleginél nagyobb és minőségileg jobb termelési eredmények elérése lehetséges; más szavakkal: fegyelmezettebb munkával, jobb érdekeltségi viszonyok kialakításával a jelenlegi műszaki színvonal mellett is nagyobb gazdasági teljesítmények valósíthatók meg.

A tudomány teljesítménye

A hazai műszaki fejlettség állapotának számos más jellemzőjét sorolhatnánk még fel. Most csupán a műszaki fejlődés szellemi hátterét alkotó, számszerű mutatókkal nehezen jellemezhető összetevő-

ről, a hazai tudományos kutatás színvonaláról szeretnék röviden szólni.

Megállapítható, hogy a hazai tudományos kutatás általános színvonala, eredményessége nemzetközi összehasonlításban – számos területen – jónak mondható. Jelentős különbségek vannak azonban az egyes tudományágak között. Ha a hazai tudományos kutatás eredményeire vonatkozó nemzetközi reflexiókat kifejező adatokat összehasonlítjuk 18 fejlett és közepesen fejlett szocialista és tőkés ország hasonló adataival – az összehasonlításban nem szerepel az Egyesült Államok, Franciaország, Nagy-Britannia, a Szovjetunió, a Német Szövetségi Köztársaság, Japán és Kína –, akkor Magyarország a sorrendben a tizenegyedik, s ez nem rossz helyezés.

Mégsem lehetünk elégedettek a tudományos kutatásnak a termelésre és a termékszerkezet korszerűsítésére kifejtett hatásával. Az új gyártmányoknak ugyanis csak kis százalékát teszik ki azok a típusok, amelyek hazai kutatási eredményekre támaszkodó fejlesztések eredményei. Nem kielégítő a hazai tudományos kutatás részvétele az új, korszerű eljárások bevezetésében, a gyártmányszerkezet korösszetételének javításában, a világszínvonalú termékek kifejlesztésében. Mindebben szerepet játszik az is, hogy nem elég erős az a „szívó hatás", amelyet az új eredmények iránt a vállalati kereslet fejt ki. Számos példa mutatja, hogy értékes hazai kutatási eredményeket csak nagy késéssel használnak fel, és így sokszor veszendőbe megy az a többletérték, amelyet az újdonság jelent. Sajnos az is előfordul, hogy magyar kutatási eredmények elkallódnak, hasznukat mások élvezik.

Hazánkban 1981 és 1985 között csökkent az alapkutatások költségvetési támogatása, ami nemcsak az eszközellátottságban, de az új kutatási kezdeményezések felkarolásában is nehézségeket okozott. Ebben az évben az Országos Tudományos Kutatási Alap létesítésével a feltételek valamelyest javultak.

Nem sikerült alapvető változást elérnünk a felsőoktatási intézményekben folyó tudományos kutatás feltételeinek javításában: fennmaradt a szétaprózottság, a szervezetlenség, a tanszékek elkülönültsége egymástól is és a kutatóintézetektől is. A felsőoktatási intézményekben és a főhivatású kutatóintézetekben az egymástól elszakított kutatás sem gazdaságilag, sem a tudományos eredményesség szempontjából nem látszik indokoltnak. Örvendetes, hogy az utóbbi időben már tapasztalható néhány helyi törekvés a szervezett együttműködés kialakítására a felsőoktatási intézmények, a fő-

hivatású kutatóintézetek és a gazdasági szervezetek között. Ezeket a törekvéseket fel kell karolni, és központi döntésekkel is támogatni kell.

A vállalatok felelőssége a műszaki fejlesztésben

A műszaki fejlesztés eredményességét kedvezőtlenül befolyásolja, hogy sok vállalatnál nem megfelelő a belső szervezet, fejletlen a vállalati információs rendszer, nem alakult ki értékesítésre orientált, rugalmas csapatmunka. Számos vállalatnál a termékek és a technológiák közepes színvonalától is elmarad a termelési és értékesítési folyamat szervezettsége; nem illeszkednek megfelelően a technológiák a termelés sorozatnagyságához, nem megfelelő a termelőberendezések kihasználtsága. A versenytársakhoz képest roszszabb a technológiai fegyelem, elmaradás van a vezetés színvonalában és a munkakultúrában.

A termelés krónikus gyengesége a nem megfelelő minőség, amelynek okát részben a műszaki feltételek színvonalában, részben a szervezettség és az érdekeltség hiányában, az emberi hibákban, a technológiai és munkafegyelem megsértésében kell keresni. Lassan csökken a korszerűtlen termékek nagy aránya, az átlagosnál gyorsabban fejlődő ágazatokban is kevés a műszaki újdonság. Lassú a piac változó igényeihez való alkalmazkodás, a konvertibilis exportban folyamatosan csökkent az erősen technológiaigényes, magasabb feldolgozottságú termékek részaránya, és ezen az sem változtat, hogy a gépipar tőkés exportja az elmúlt 3 évben növekedett.

Nem valósult meg az exportstruktúra távlati érdekeket szolgáló átalakítása, és ezt nem lehet pusztán a tőkés fizetési mérleg kedvezőtlen alakulásából adódó rövid távú intézkedések terhére írni. Szerepe van ebben a tervezés bizonyos egyoldalúságának és az új utakat kereső vállalati magatartás hiányának. Ilyen körülmények között csak csekély mértékben sikerült gazdaságos exportnövekedést szolgáló új gyártási eljárásokat és termékeket kifejleszteni. Amikor megállapítjuk, hogy a vállalatok innovációs tevékenységét hátráltatták a növekvő költségvetési elvonások, hogy csökkent a vállalatok kockázatviselési képessége és gyengült az újításban való érdekeltsége, akkor ezzel nem adhatunk felmentést azoknak, akik e körülményekre hivatkozva a cselekvés helyett a várakozás álláspontjára helyezkednek. Vannak ugyanis szép számmal olyan példák a gépiparban, a műszeriparban, a gyógyszer- és vegyiparban,

amelyek megmutatják, hogyan lehet kedvezőtlen körülmények között is eredményt hozó műszaki fejlesztést megvalósítani és gazdaságos termelésnövekedést elérni.

A termelési szféra humán környezetének minőségéről

A műszaki fejlettség színvonalát és annak alakulását az anyagi tényezők mellett döntően befolyásolja az emberi tényező, a termelésben és fejlesztésben részt vevő emberek tenni akarása, tudása, szakértelme, műveltsége.

A termelési szférát körülvevő és abba erősen behatoló humán környezet minősége nem lehet tartós ellentmondásban a termelési szféra minőségével. Alapigazság, hogy fejlett műszaki és termelési kultúra csak igényes, fejlett társadalmi kultúrával élhet tartósan együtt. Ezért a humán környezet minőségi színvonalának emelése kiemelkedő fontosságú a műszaki fejlesztés sikeres megvalósításában. A tudás elsajátítása, az ismeretek megszerzése, fejlesztése és eredményes felhasználása csak olyan környezetben válik társadalmi szükségletté, amely a szellemi munkát megbecsüli, a rendet, a szervezettséget, a pontosságot és a megbízhatóságot általános létfeltételként igényli.

Őszintén kell szólnom arról, hogy az elmúlt 10-15 évben nem fordítottunk elegendő figyelmet azoknak a politikai és gazdasági feltételeknek a kialakítására, amelyek megakadályozhatták volna a műszaki alkotómunka, s általában a szellemi alkotómunka erkölcsi, és különösen anyagi értékvesztését. Arról van szó, hogy a központi irányítás nem hozott létre olyan politikai és gazdasági feltételeket, amelyek mellett a vállalatoknak és intézményeknek elemi érdeke lett volna a műszaki alkotómunkát végzők teljesítmény szerint differenciált, kimagasló anyagi elismerése. 1960 és 1982 között a műszakiak átlagkeresete 272 százalékkal, a fizikai dolgozóké 300 százalékkal, a nem fizikai, nem műszaki dolgozóké pedig 322 százalékkal nőtt.

Van olyan nézet, hogy a műszaki értelmiség anyagi megbecsülését központi béremeléssel kell megoldani. Ezzel azonban nem a teljesítményt, hanem a képesítést ismernénk el, s egyformán „jutalmaznánk" a jó és a rossz munkát végzőket. A vállalatoknál és intézményeknél lehet és kell az eddiginél jóval többet tenni a műszaki teljesítmények anyagi, erkölcsi elismeréséért, hiszen itt ítélhető meg a legközvetlenebbül a műszaki alkotómunka értéke.

Az alkotó műszaki munka értékét felismerő munkahelyeken az

elmúlt években a vállalati átlagbérekhez képest erőteljesebben nőtt a műszakiak átlagbére. Vannak olyan termelőegységek, amelyeknél a műszakiak átlagbére kétszerese a vállalati átlagbérnek, és sok olyan vállalat is van, ahol az elmúlt 5 évben 50-80 százalékkal nőtt a műszaki állománycsoport átlagbére. Így volt ez a Magyar Vagon- és Gépgyárban, a Salgótarjáni Vasöntöde és Tűzhely Gyárban, az MMG Automatikai Művekben, a Híradástechnikai Ipari Szövetkezetben és még sorolhatnám a példákat. A Tiszai Vegyikombinátban például hosszú évek óta kétszer akkora a műszakiak átlagbére, mint a vállalati átlagbér. A kedvező változások hatása azonban a közhangulat alakulásában még nem érezhető. Mindazonáltal a műszaki munka teljesítményétől függő, kiemelt megbecsülését általánossá kell tenni. Ehhez azonban arra van szükség, hogy a központi irányítás a jövedelem- és keresetszabályozás eszközeivel segítse a helyes vállalati magatartás megerősödését.

A belső fejlesztés külső feltételei

A hazai műszaki fejlődés jellemző vonása, hogy főként a külföldön elért eredmények átvételére, bevezetésére és továbbfejlesztésére épül. Ebből természetesen nem következik, hogy nincs szükség a hazai tudományos, műszaki eredményekre támaszkodó fejlesztésekre. A tapasztalatok azt mutatják, hogy gyors előrehaladást ott lehet elérni, ahol a külföldi eredmények átvétele, hasznosítása és továbbfejlesztése találkozik a hazai kutatási és fejlesztési törekvésekkel. Egyes jól kiválasztott területeken pedig lehet és kell is a saját fejlesztésre építeni. Ez azonban csak akkor jár haszonnal, ha mind gazdasági, mind műszaki szempontból versenyképes termékeket eredményez.

Műszaki fejlődésünk egész jövője szempontjából alapvető a szocialista országok – elsősorban a Szovjetunió – tudományos, műszaki fejlődésének felgyorsulása, a szocialista országok tudományos, műszaki, gazdasági együttműködésének lényeges megjavítása. Továbbra sem mondhatunk le azonban a tőkés országokkal folytatott tudományos, műszaki és gazdasági együttműködésről, ha az kölcsönösen előnyös és nem teremt egyoldalú, nem ellensúlyozható függőségeket.

A külföldi eredmények hazai hasznosítását jellemzi, hogy a hetvenes években a licencek átvétele gyorsan bővült. Licencvásárlásokra alapozva számos területen – például a meginduló számítástechnikai iparban, a közútijármű-gyártásban, általában a gép- és

vegyiparban – jelentős eredmények születtek. Mindemellett a licencköltségek részaránya a kutatási-műszaki fejlesztési ráfordításokban a múlt évtized második felében is csak mintegy 5 százalékot tett ki. Ez részarányában három-négyszer kisebb, mint a nálunk fejlettebb tőkés országok többségében.

Nem tagadva a licencvásárlások kedvező hatásait a hazai műszaki fejlődés előmozdításában, ezzel kapcsolatban szóvá kell tennünk néhány kedvezőtlen jelenséget. Az egyik az, hogy a licencvásárlással megvalósított technológiakorszerűsítés számos esetben tőkésanyagimport-növekedést idézett elő, amit nem kompenzált az értékesítésből származó devizabevétel. A másik kedvezőtlen jelenség, hogy a licencvásárlások nem kapcsolódtak össze a hazai kutató- és fejlesztőtevékenységgel, pedig a tényleges versenyképességhez a külföldről átvett technika (technológia) folyamatos továbbfejlesztésére van szükség.

A licencvásárláson kívül más módjai is vannak a külföldi technika átvételének: vegyesvállalatok, közös vállalkozások létesítése, külfölditőke-bevonás lehetőségeinek kihasználása. Eddig nem éltünk kellőképpen ezekkel a komplexebb együttműködési formákkal.

A műszaki fejlesztés és a gazdaságosság

A legfontosabb feladatokra rátérve mindenekelőtt szeretném hangsúlyozni: a műszaki fejlesztés elsősorban eszköz a különböző társadalmi és gazdasági feladatok megoldásában, s alapvetően a társadalmi igények kielégítését, a szocialista társadalom erejének növelését kell szolgálnia. Ezért a műszaki fejlesztést nem önmagáért, hanem a társadalmi haladásban betöltendő funkciójának érvényesüléséért, az általa elérhető gazdasági eredményekért kell ösztönözni.

A műszaki fejlődés legfőbb hordozói a vállalatok, a szövetkezetek és egyéb gazdasági szervezetek. A műszaki fejlesztésnek éppen ezért az általuk érzékelt piaci, társadalmi igények kielégítését kell szolgálnia. Ez nem zárja ki, sőt feltételezi, hogy egyes területeken és meghatározott szervezeteknél a piac közvetlen hatását központi eszközökkel is befolyásoljuk. A műszaki fejlesztés jelentős részének azonban a kereslet által vezérelt tevékenységben kell megvalósulnia, amit a vállalatok azért folytatnak, hogy növeljék versenyképességüket, jövedelmezőségüket.

Nem lehet felmentést adni azoknak, akik eddig húzódoztak a

kockázattól, a megújulás konfliktusaitól. Ma már vállalataink jelentős része alkalmas arra, hogy önállóan alakítsa műszaki fejlesztési politikáját; önállóan és felelősen döntsön pénzeszközeinek átcsoportosításáról az innovációs folyamatnak arra a szakaszára, ahol erre az adott időben a legnagyobb szükség van. Természetesen szükség van az érdekviszonyok, a közgazdasági környezet további javítására, mert a gazdaságos termelést szolgáló műszaki fejlesztés csak így válhat a vállalati stratégia szerves részévé.

Abból, hogy a műszaki fejlesztés igazi színtere a vállalat, nem következik, hogy gyengülnie kell a központi irányításnak, sőt a tudományos-műszaki haladás világméretű felgyorsulásával együtt mindenütt, így nálunk is fokozódik a központi irányítás szerepe

- a fő prioritások meghatározásában;
- a műszaki fejlesztés országos stratégiai céljainak, programjainak kidolgozásában és megvalósításuk megszervezésében;
- az infrastruktúra műszaki fejlesztésében;
- a műszaki fejlődést elősegítő társadalmi és közgazdasági feltételek alakításában.

A gazdaság jelenlegi állapota nem teszi lehetővé, hogy a műszaki fejlődés minden területen azonos ütemben felgyorsuljon. Egyébként ilyen célt még kedvező feltételek esetén sem volna helyes kitűzni. Ezért döntő fontosságú, hogy megfelelő szelekcióval elsősorban a tartósan hatékony és versenyképes gazdasági szervezetek műszaki fejlődését segítsük elő. A szelekció követelményeit azonban mind műszaki, mind közgazdasági megfontolások alapján szigorítani kell. Ennek megfelelően a fejlesztési döntéseket az eddiginél körültekintőbb, mind a rövid, mind a hosszú távú hatásokat jobban figyelembe vevő mérlegelés alapján szabad csak meghozni. Nyilvánvalóvá kell tenni, hogy csak azok a fejlesztések támogathatók, amelyek népgazdasági szinten tartós jövedelemnövekedést tesznek lehetővé. Abból kell kiindulni, hogy azokon a területeken, ahol a hazai szükségletek kielégítése csak nemzetközi árucsere révén oldható meg, a fejlesztéssel szemben támasztott követelmények mércéje nem lehet más, mint az élenjárók eredményeihez, a nemzetközi versenyképességhez való viszonyítás.

Ez a viszonyítás azonban semmiképpen sem lehet egyoldalú: a műszaki színvonal nem mérlegelhető a gazdasági feltételektől elszakítva, hiszen közismert, hogy a legfejlettebb műszaki színvonalú termelés sem hasznos gazdaságilag, ha a termékek egyáltalán nem, vagy csak alacsony áron értékesíthetők, vagy ha a magas termelési költségek következtében csak veszteséggel, illetőleg állami támogatással adhatók el. A puszta műszaki mérce az értékesítés lehetősé-

gének elhanyagolása esetén melegházi fejlődéshez vezet, olyan ágazatok és vállalatok fennmaradásához, illetőleg kialakulásához, amelyek rendszeres állami támogatást igényelnek.

A helyes fejlesztési stratégiához hozzátartozik a gazdaságtalan termelés gazdaságossá tételét, illetve visszafejlesztését szolgáló műszaki tevékenység megtervezése is. Ezen a téren eddig – a legutóbbi időktől eltekintve – meglehetősen nagy volt a bátortalanság. A hazai műszaki fejlesztés fő iránya a jövedelmezőséget növelő, átfogóan értelmezett technológiakorszerűsítés, amely magában foglalja a gazdaságos anyag- és energiafelhasználást (megtakarítást) elősegítő technológiák, a gépgyártás-technológia, az elektronizáló és információs technológia, a biotechnológiák fejlesztését és alkalmazását, valamint a termelői infrastruktúra azon területeinek felkarolását, amelyek a műszaki haladás szempontjából fontosak.

Szeretném megjegyezni, hogy ezek a prioritások megfelelnek mind a nemzetközi trendeknek, mind a hazai követelményeknek. A VII. ötéves terv Központi Gazdaságfejlesztési és Szervezési Programjaiban, az Országos Középtávú Kutatási és Fejlesztési Tervben, valamint a Minisztertanács úgynevezett Cselekvési Programjaiban kitűzött célok összhangban vannak ezekkel a prioritásokkal. Jelenleg arra van szükség, hogy a központi irányító szervek a konkrét feladatok sorrendjét, a súlypontokat a gazdasági munka javításának új követelményeihez igazítsák. Fel kell gyorsítani az egyes területeken lassan, csaknem döcögve induló végrehajtást, vissza kell szorítani a szervezésben jelentkező bürokráciát.

Az anyagi források és a gazdaságirányítás

A XIII. kongresszus határozatának megfelelően el kell érni, hogy a kutatásra és a műszaki fejlesztésre fordítható anyagi eszközök a nemzeti jövedelemnél gyorsabban növekedjenek. A jövőben változatlanul szükség lesz a gazdálkodó szervezetek befizetéseiből képzett központi műszaki fejlesztési alapra, amelynek elsősorban a kormányzati és az ágazati irányítás hatáskörébe tartozó feladatok megoldását kell szolgálnia. A központi műszaki fejlesztési alapra történő vállalati befizetések mértékét a közös teherviselés elvének alapján kell kialakítani. A központi alap egy részét a vállalati kezdeményezéseket finanszírozó pénzintézetek alaptőkéjének emelésére célszerű fordítani. A jövőben növelni kell az olyan vállalkozásfinanszírozások részarányát, amelyeknél a társadalmi tőkével rendelkező intézmény már a fejlesztés fázisában felkarol bizonyos ak-

ciókat; finanszírozza a bevezetéshez szükséges tevékenységet, és „alkalmazásképes" állapotba hozva adja el a kész technológiát a vállalatoknak, esetleg maga vesz részt az új technológiára alapozható új vállalat létrehozásában.

A vállalati műszaki fejlesztési alap képzését szabaddá kell tenni. A vállalatok döntsenek szabadon arról, hogy pénzeszközeikből mennyit tartanak indokoltnak műszaki fejlesztésre fordítani. A központi irányításnak azonban ismernie kell a vállalati műszaki fejlesztés alakulását, és ha szükséges, közgazdasági eszközökkel kell irányítania annak mozgását.

A VII. ötéves tervben szereplő műszaki fejlesztési célok megvalósítására előirányzott anyagi feltételek biztosítását alapvető követelményként kell kezelni. A műszaki fejlesztéshez szükséges források előteremtése érdekében indokolt felgyorsítani a társadalmi tőke átcsoportosítását a vállalatok között. Arra is szükség van, hogy a VII. ötéves tervben előirányzott beruházásokon belül a technológiák korszerűsítését szolgáló beruházások aránya növekedjen.

A műszaki fejlődést segítő társadalmi-gazdasági környezet alakítása szorosan összefügg a gazdaságirányítási rendszer korszerűsítésével. A műszaki fejlődés szempontjából is alapvetően fontos a hatékonysági követelmények következetes érvényesítése és a valódi verseny erősítése. Az egyensúlyi követelményekkel összhangban mérsékelni kell a vállalati jövedelem centralizációját, amely tompítja a teljesítménykényszert, csökkenti a kockázatvállalási készséget és képességet. A támogatásoknak nem a teljesítményhiány eltüntetésére, hanem a teljesítménynövelés ösztönzésére kell irányulniuk. A közeljövő fontos feladata a tulajdonosi érdekeltség erősítése, mivel enélkül nem alakítható ki a hosszú távú érdekeltség, amelynek hiánya viszont kedvezőtlen a műszaki fejlesztés szempontjából.

A gazdasági munka megjavításáról hozott tavaly novemberi központi bizottsági határozat megfogalmazta azokat a feladatokat, amelyeknek végrehajtása esetén kedvezőbbé válik a műszaki fejlesztés közgazdasági környezete. Az adórendszer átalakítása, amelynek során az adók jelentős része a termelési szférából a végső felhasználási szférába kerül át, a műszaki fejlesztés feltételeinek javulását hozhatja magával. Ehhez is, akárcsak a gazdasági munka megjavításához, szükség van azonban arra, hogy az adózás teljes rendszerével összhangban a bér- és az árrendszer is a teljesítménynövelésre, a hatékonysági követelmények érvényesítésére, a kooperációs készség és a fegyelem erősítésére ösztönözzön.

A gazdaság működésének javulása gyorsítja a műszaki fejlesz-

tést, a műszaki fejlesztés pedig elősegíti a gazdaság működésének javulását. Elengedhetetlen, hogy ennek a pozitív visszacsatolásnak a kedvező hatásai minél előbb kibontakozhassanak.

A nemzetközi együttműködés javítása

A hazai műszaki fejlődésben – amint erre már utaltunk – meghatározó szerepet játszik a nemzetközi együttműködés. A szocialista országok által kidolgozott és elfogadott, 2000-ig szóló komplex program átfogó célrendszernek tekinthető, amely megfelel a tudományos-műszaki haladás fő tendenciáinak. Jelenleg mind a nemzetközi együttműködésben, mind az országon belüli tennivalókban az egyik legfontosabb feladat, hogy a jól kidolgozott célokhoz megtaláljuk a megvalósítás hatékony eszközeit. A régi módszerek és eljárások már nem megfelelőek, új együttműködési, szervezési, finanszírozási formákra van szükség. Ezek között döntő fontosságúak a vállalatok és intézmények közötti közvetlen, az érdekek kölcsönös érvényesítésén alapuló, jövedelemszerzésre orientált együttműködési formák.

Az illetékes állami szervek tevékenysége irányuljon arra, hogy a komplex programban való résztvételünk segítse elő mindenekelőtt saját műszaki fejlesztési céljaink elérését, az új tudományos és műszaki eredmények gazdaságos, gyors alkalmazását, összpontosítson az ország gazdasági fejlődését előmozdító fő feladatokra. A közös kutató-fejlesztő, termelő és értékesítő szervezetek létrehozása szolgálja a hazai tudományos, műszaki és gazdasági érdekeket, és ezzel együtt az egész szocialista közösség érdekeit.

A szocialista országokkal, elsősorban a Szovjetunióval folytatott nemzetközi tudományos-műszaki együttműködés elsődlegessége mellett továbbra is fontosnak tartjuk a műszaki fejlődést előmozdító technológiakereskedelmi, tudományos és egyéb kapcsolatok fenntartását és bővítését a fejlett tőkés országokkal. A különböző típusú tőke- és kockázatmegosztáson alapuló kooperációkat, közös vállalkozásokat, a fejlesztési és gyártási együttműködéseket, valamint a licencvásárlásokat olyan eljárások meghonosítására kell irányítani, amelyek magas technikai színvonalon tartósan valószínűsítik a nemzetközi piacokon a gazdaságos értékesítést. Azokat az eljárásokat kell preferálni, amelyeknek a továbbfejlesztése megteremtheti a versenyben maradás feltételeit, és amelyek nem növelik, hanem csökkentik a tőkés importot. Ösztönözni kell a technológiakereskedelmet elősegítő, gazdaságosan működő külföldi és hazai,

közös, illetve vegyesvállalatok létesítését, javítani kell a működő tőke bevonásának feltételeit.

A még eredményesebb nemzetközi együttműködés érdekében a vállalatoknak lényegesen javítaniuk kell tájékozottságukat a nemzetközi piaci lehetőségeket meghatározó műszaki, gazdasági és üzleti fejleményekről, erősíteniük kell piaci jelenlétüket. A tájékozottság növelésére fel kell használni a nemzetközi szervezeteket és rendezvényeiket, a tanulmányutakat, a vállalatok és intézmények közötti közvetlen együttműködési formákat. Kapcsolódjanak be a vállalatok a nemzetközi információs hálózatokba; teremtsék meg ennek műszaki, gazdasági és emberi feltételeit.

A nemzetközi együttműködésben fontos szerepe van az idegen nyelvek ismeretének. Sajnos műszaki, gazdasági szakembereink egy része nem jeleskedik a nyelvtudásban. Az idegen nyelvek ismerete nemcsak a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésében fontos, hanem a világban végbemenő folyamatokról való gyors és közvetlen tájékozódásban is. Állami és vállalati szinten az eddiginél sokkal szélesebb körben elő kell segíteni és meg kell követelni az idegen nyelvek elsajátítását.

A humán erőforrás aktivizálása

A tudományos-műszaki haladás radikálisan módosítja a munkavégzés körülményeit, megváltoztatja az ember szerepét a termelésben, és minőségileg új követelményeket támaszt a dolgozókkal szemben, méghozzá – a korábbi feltételezésekkel ellentétben – felelősségteljesebb és öntevékenyebb szerepvállalást kíván. A tudományos-műszaki fejlődés hatására csökkenni fog a közvetlen fizikai munkát végzők köre; a termelési folyamatokban mindinkább a tervezői, összeszerelési, ellenőrzési, karbantartási, felügyeleti és irányítási funkciók kerülnek előtérbe.

Mindezek alapján át kell gondolnunk, hogyan illeszkedjen oktatási, képzési és továbbképzési rendszerünk az új követelményekhez. Elkerülhetetlen a szakmunkásképzés és a középfokú szakképzés tartalmi korszerűsítése. Ebben meghatározóvá vált a vállalatok szerepe. A központi intézkedéseknek az önálló vállalati kezdeményezéseket bátorítaniuk kell.

A műszaki és agrár-felsőoktatásban a szervezeti és anyagi feltételek javításával elő kell segíteni a képzés színvonalának emelését. A nagy tapasztalatú, kiemelkedő szaktudású vállalati szakembereket nagyobb számban kell bevonni a felsőoktatásba. Növelni kell a

szakminisztériumok és az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság szerepét a felsőoktatás stratégiai irányításában. A szakmunkásképzéstől az egyetemi képzésig és továbbképzésig abból kell kiindulnunk, hogy nemcsak a szakmai felkészültség megalapozására van szükség, hanem az általános műveltség elmélyítésére is, hiszen ezen múlik olyan személyiségjegyeknek a kifejlődése, mint az igényesség, ítélőképesség, együttműködési készség, kötelességtudat, fegyelmezettség, felelősségvállalás, amelyek elengedhetetlenek az új technika által megkövetelt munkakultúrához. Az emberi tényező nemcsak a jövő, hanem a jelen szempontjából is perdöntő: a tudás, a tenni akarás, a leleményesség, az öntevékeny cselekvés anyagi erőforrásokat is tud helyettesíteni.

Az emberi tényezőben rejlő húzóerők felszabadítása elsősorban a vezetés alkalmasságán múlik. Fel kell ismerni, hogy a változó világ új követelményeire a korábban bevált vezetők közül sokan nem tudtak ráhangolódni. Az irányító szervek és a tulajdonosi funkciókat gyakorló testületek segítsék elő, hogy a vállalatok és intézmények élére az eredmények által is igazoltan vállalkozó szellemű, előrelátó meggondoltsággal és szervező erővel rendelkező, a párt politikájának megvalósításáért kiálló, nagy tudású személyiségek kerüljenek.

A vezetés minősítésének legfőbb kritériumává az eredményességet kell tenni. Nem lehet jó vezető az, akinek a felelősségére bízott vállalat, szövetkezet, intézmény tartósan eredménytelenül működik. A vezetésre alkalmas személyek nevelése, a vezetők kiválasztása, munkájuk értékelése mind az állami, mind a pártmunkában az egyik legfelelősségteljesebb feladat.

A vezetésre való alkalmasság szükséges, de nem elégséges feltétele a műszaki fejlődésre épülő gazdasági fellendülésnek. A legfejlettebb technika sem váltja be a hozzá fűzött reményeket, ha az azt létrehozó és működtető emberek nem teszik hozzá tudásuk és képességeik legjavát minden munkakörben: a vezérigazgatótól a segédmunkásig. Ehhez nemcsak szakmai felkészültségre van szükség, hanem a korszerű technikához nélkülözhetetlen munkakultúrára, munkafegyelemre is. A munkaszellem javításának sokrétű feladatai közül meg kell említeni az eszmei motivációt, a meggyőződést, a belső eszmei szilárdságot mint számottevő hajtóerőt.

Az emberi tényező teljesítőképességének kibontakoztatásában természetesen fontos szerepe van az anyagi elismerésnek. Ha abból indulunk ki, hogy a műszaki fejlesztés megvalósításának igazi letéteményesei a vállalatok, akkor nyilvánvalónak látszik az a követelmény, hogy a műszaki fejlesztés sikerességét döntő mértékben

meghatározó mérnöki, műszaki munka teljesítményekhez igazodó elismerésében is a vállalatoknak kell a fő szerepet játszaniok. Ezt elő kell segítenie a központi keresetszabályozásnak is.

*

A műszaki haladás előmozdításában fontos szerep hárul a társadalmi szervezetekre, különösen az ágazati szakszervezetekre, amelyek közvetlenül érzékelik a megújulással, a struktúraváltással járó feszültségeket, és amelyek sokat tehetnek – eddig is sokat tettek – a nem könnyen vállalható közvetlen és távlati célok elfogadtatása és valóra váltása érdekében. Jelentős a feladata a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének, amely a magyar műszaki és agrárértelmiség legjobbjait tömöríti, s már eddig is – például az energiatakarékosság felkarolásával – számottevő konkrét eredményt ért el kezdeményezéseivel.

A tömegtájékoztatásban az eddiginél jóval nagyobb figyelmet kell fordítani a műszaki fejlesztés fő feladataira, társadalmi, gazdasági funkcióinak megismertetésére, az újat teremtő, alkotómunkát végző kiemelkedő személyek bemutatására, az elért eredmények népszerűsítésére, a kárt okozó hibák feltárására. A propagandamunkában – a társadalomtudományi kutatások segítségével – el kell érni, hogy a tudományos-műszaki haladás nemzetközi és hazai folyamatairól, társadalmi és gazdasági hatásairól, és főként az időszerű feladatokról a párttagság és a széles közvélemény megfelelő tájékoztatást kapjon, és hogy az új gondolatok, módszerek meghonosításával járó küzdelem vállalását a társadalom elismerése illesse.

Az emberi erőforrás felértékelődésének korszakában különösen fontossá válik a pártszervezetek irányító szerepe az adott munkahelyi közösség belső életének formálásában. Az új gondolatok, módszerek térnyerése mindig konfliktusokon keresztül, nézetek csatájában valósul meg. Meggyőződésem, hogy a párttagok és pártonkívüliek, a munkások, a mérnökök, a kutatók, az alkotó emberek összefogásával képesek leszünk a társadalmi, gazdasági előrehaladásunkat szolgáló műszaki fejlődés meggyorsítására.

Megjelent: Társadalmi Szemle, 1987. 2. sz.

40

A Központi Bizottság állásfoglalása a műszaki fejlődés gyorsításáról és a tudományos kutatás eredményességének fokozásáról

1986. DECEMBER 28.

I

A szocialista és a kapitalista világrendszer közötti versenyben a tudományos-műszaki fejlettség színvonala egyik meghatározó tényezővé vált, jelentős hatást gyakorol az erőviszonyokra.

A műszaki fejlesztés hatékonyságának és eredményességének javítása a szocialista országok mindegyikében elsődleges fontosságú politikai feladat. A szocialista országok kommunista és munkáspártjainak kezdeményezésére a KGST-tagországok a tudományos-műszaki fejlődés elősegítésére 15-20 évre szóló komplex programot fogadtak el, amelynek fő irányai megfelelnek a műszaki fejlesztés világtendenciáinak, és segítik a nemzeti programok megvalósítását is.[1]

Az MSZMP XIII. kongresszusának határozata a társadalmi és gazdasági fejlődés fontos feltételeként jelölte meg a műszaki fejlesztés és a tudományos kutatás eredményességének fokozását, a műszaki fejlődés politikai, társadalmi, gazdasági feltételrendszerének javítását.

A felszabadulás óta eltelt idő alatt hazánkban a műszaki színvonal jelentősen emelkedett. A technológiai fejlődés főbb nemzetközi irányait lényegében követtük. Egyes területeken olyan technológiák honosodtak meg, amelyek hozzájárultak a korszerű műszaki kultúra kibontakozásához. Bár nem kellő mértékben, de sikerült olyan új termékeket és termelési kultúrákat kifejleszteni, amelyek gazdaságos és dinamikusan növekvő exportot alapoztak meg. Kü-

[1] A KGST-tagországok 2000-ig szóló komplex programjáról lásd a 19. dokumentum 4. sz. jegyzetét, valamint a Népszabadság 1985. december 19-i számát.

lönösen a mezőgazdasági termelésben volt erőteljes a műszaki fejlesztés hatása.

A tudományos-technikai fejlődés világméretű felgyorsulása és a nem kielégítő hazai munka következtében az utóbbi időszakban számos területen fokozódott a gazdaságilag fejlett országoktól való műszaki elmaradás. A műszaki megújulást hátráltatta a teljesítményekre nem kellően ösztönző társadalmi-gazdasági környezet és az igénybe vehető források csökkenése. A gazdaságirányítás a fő erőfeszítéseket a külgazdasági egyensúly rövid távú stabilizációja érdekében tette, és kisebb figyelmet fordított a termelési szerkezet javítására, a technológiák korszerűsítésére.

A termékek és technológiák közepes műszaki színvonalától elmaradt a termelési folyamat műszaki-gazdasági szervezettsége; számos helyen nem épült ki korszerű vállalati belső szervezet. A termelés sorozatnagyságához nem illeszkednek megfelelően a technológiák; nem kielégítő a technológiai fegyelem és a munkakultúra. Az ipari termelőberendezések kihasználtsága nemzetközi összehasonlításban alacsony. Nagy és lassan csökken a korszerűtlen termékek aránya, és kicsiny a bevezetett új termékeké. Lassú a piac igényeihez való alkalmazkodás.

Módosult a kutatás-fejlesztés intézményi és finanszírozási rendszere. Növekedett a vállalati műszaki fejlesztési tevékenység súlya. Megkezdték munkájukat a kutatási eredmények bevezetését szolgáló új szervezetek. Szorosabbá váltak a kutatóintézetek és az egyetemek kapcsolatai a vállalatokkal, a szövetkezetekkel. A műszaki fejlesztés finanszírozásában a vállalatok döntési szabadsága bővült. Haladás történt a műszaki fejlesztés bankszerű támogatásában, valamint a kutatás-fejlesztési és gazdasági programok összehangolásában.

A tudományos-műszaki haladás az elmúlt másfél évtizedben azonban a szükségesnél és a lehetségesnél lassúbb volt. Számos fontos területen nőtt a műszaki fejlettségbeli elmaradás; előállt annak a veszélye, hogy hátrányba kerülünk a korábban velünk gazdaságilag egy szinten álló vagy nálunk fejletlenebb országokhoz képest.

A XIII. kongresszus határozatának végrehajtása, a VII. ötéves tervben szereplő feladatok megoldása, a Központi Bizottság 1986. novemberi határozatának valóra váltása szükségessé teszi a műszaki fejlesztés és a tudományos kutatás eredményességének fokozását. Ennek érdekében meg kell határozni a műszaki fejlesztési politika alapvető irányait, stratégiai feladatait és a megvalósításukat szolgáló konkrét teendőket.

II

1. A tudományos-műszaki haladás a társadalmi termelésben megnyilvánuló objektív folyamat, amely átalakítja a gazdaság, a termelés, a fogyasztás szerkezetét, és összhatásként a társadalmi fejlődés meggyorsítását segíti. A tudományos-műszaki haladás mind előfeltételei, mind következményei szempontjából alapvetően társadalmi folyamat. Fő hajtóereje a társadalmi szükségletek magasabb szintű kielégítése.

A műszaki fejlesztés eredményességét a társadalom innovációs készsége, a gazdasági szervezetek, az egyének érdekeltsége, az emberi tényező minősége szabja meg. A helyes műszaki fejlesztési stratégia kialakításához a társadalmi, a közgazdasági és a műszaki tényezők együttes figyelembevételére és összehangolt fejlesztésére van szükség.

2. A műszaki fejlesztés döntő mértékben vállalatoknál, szövetkezeteknél megvalósuló, a versenyképesség és a jövedelmezőség növelését szolgáló – többnyire a kereslet által vezérelt – tevékenység, amelynek egyik fő ösztönzője a verseny. A műszaki fejlesztés igazi színtere a vállalat, a szövetkezet.

3. Jelentős és növekvő szerepe van a műszaki fejlesztésben a központi irányításnak, amelynek feladata a prioritások meghatározása, a műszaki fejlesztés stratégiai céljainak kidolgozása, a műszaki fejlődést szolgáló társadalmi és közgazdasági feltételek alakítása. Az irányításban a közgazdasági eszközök, a közvetett módszerek alkalmazásának erősítésére van szükség.

Növelni kell a központi tervezés szerepét az egész gazdaság nemzetközi versenyképességét meghatározó új termelési kultúrák meghonosításában, a technológiai korszerűsítés gyorsításában és az infrastruktúra fejlesztésében. A népgazdasági tervezést alkalmassá kell tenni a tudományos-műszaki haladás távlati irányainak kijelölésére, a középtávú műszaki fejlesztési célok meghatározására és az elérésükhöz szükséges feltételek biztosítására. Erősíteni kell a társadalmi, a gazdasági és a műszaki fejlesztési célok összhangját.

4. A műszaki fejlődés alapvető feltétele, hogy a társadalom és a gazdaság új műszaki eredményeket befogadó készsége és képessége, a vállalkozásokban való érdekeltsége javuljon. Ez olyan gazdasági környezetben lehetséges, amelyben a gazdálkodó szervezetek jövedelmező működését – más tényezők mellett – a folyamatos műszaki fejlesztés teszi lehetővé. Ennek a környezetnek a kialakításában döntő szerepe van a gazdaságirányítási rendszernek. Továbbfejlesztésében a társadalmi, a közgazdasági és a műszaki tényező-

ket valódi súlyuknak megfelelően s egymásra gyakorolt hatásaik figyelembevételével kell kezelni.

5. Az új műszaki megoldások jelentős kutató-fejlesztő munka eredményei. Az ország objektív adottságaiból következik, hogy a gazdaság a műszaki fejlődés tendenciáit csak a nemzetközi együttműködésre építve tudja követni. Alapelv, hogy külföldről vegyük át azt, ami szükséges és ésszerű feltételek között megszerezhető. Az átvett eljárások gyors és eredményes alkalmazását, továbbfejlesztését azonban saját tudományos és műszaki fejlesztő tevékenységgel kell elősegíteni. Különösen fontos a szocialista országok tudományos, műszaki és termelési együttműködésének fejlesztése.

A hazai oktatás és kutatás szolgálja mind a belföldi, mind a külföldi eredmények hasznosításához és továbbfejlesztéséhez szükséges műszaki ismeretek és kultúra elsajátítását.

A tudományos bázis jobb hasznosítását elő kell segíteni a kutatóintézetek és a felsőoktatási intézmények szervezett együttműködésével és a vállalatokkal létesítendő közös társulásokkal.

6. A műszaki fejlesztés gyorsításában meghatározó az emberi tényező szerepe. A korszerű technika hatékony alkalmazásában megnőtt az általános műveltség, a munkakultúra, a szervezettség, az együttműködési készség, valamint az alkotómunkára való ösztönzés fontossága.

A műszaki fejlesztést alapvetően befolyásolja a vezetők tevékenysége. Elsősorban a vezetés alkalmasságán múlik az átgondolt, hosszú távú stratégia kidolgozása, a változó körülményekhez való rugalmas alkalmazkodás, az optimális gazdálkodás az erőforrásokkal.

Az irányító szervek és a tulajdonosi funkciókat gyakorló testületek a kádermunkára vonatkozó párt- és állami határozatok alapján tegyenek intézkedéseket, hogy a vállalatok és az intézmények élére eredményre törő, vállalkozó szellemű, kellő előrelátással, ítélőképességgel és szervező erővel rendelkező, a párt politikájának megvalósításáért kiálló, nagy tudású személyiségek kerüljenek.

III

Az országban folyó műszaki fejlesztési tevékenység fő irányait és feladatait a VII. ötéves népgazdasági terv, a központi gazdaságfejlesztési programok, valamint az ezekkel összehangolt országos középtávú kutatási-fejlesztési terv programjai tartalmazzák.

1. A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a gazdasági

növekedés élénkítésének, a hatékonyság javításának egyik meghatározó feltétele a technológiák korszerűsítése. A hazai műszaki fejlesztésben is a gazdaságosságot növelő technológiakorszerűsítést kell fő feladatnak tekinteni. Ez többek között magában foglalja: a gazdaságos anyag- és energiafelhasználást, a megtakarítást elősegítő eljárásoknak, a gépgyártás-technológiának, az elektronizációnak, az információs technológiának, a biotechnológiának a fejlesztését, alkalmazását és elterjesztését, valamint a termelői infrastruktúra műszaki haladás szempontjából fontos területeinek fejlesztését. A fejlesztésekkel kapcsolatban követelmény a természeti környezet fokozott védelme.

2. A VII. ötéves tervben szereplő műszaki fejlesztési célok megvalósítása döntő fontosságú a gazdaság egésze szempontjából. Ezért a műszaki fejlesztési tevékenység előirányzott anyagi feltételeinek biztosítását alapvető gazdasági követelménynek kell tekinteni. Ugyanakkor minden szinten el kell érni az anyagi eszközök koncentrált, kellően differenciált, takarékos felhasználását. Elsősorban a tartósan hatékony és versenyképes gazdasági szervezetek, valamint a termelési szerkezet javítását szolgáló súlyponti területek műszaki fejlesztését kell összehangolt intézkedésekkel meggyorsítani. Ennek elérését az exportkövetelményeket szem előtt tartó technológiaimporttal is elő kell segíteni.

3. A technológiai fejlesztésekhez szükséges források részben a társadalmi tőke vállalatok közötti átcsoportosításával, részben a beruházások megengedhető mértékű növelésével teremthetők elő. Indokolt, hogy a VII. ötéves tervben előirányzott beruházásokon belül növekedjen a technológiák korszerűsítését szolgáló beruházások aránya. Ezt össze kell kapcsolni a politikai, gazdasági és műszaki szempontból megalapozott átalakítási, illetve visszafejlesztési programok megvalósításával.

4. A XIII. kongresszus határozatának megfelelően a kutatásra és a műszaki fejlesztésre fordítható anyagi eszközök a nemzeti jövedelemnél gyorsabban növekedjenek. A jövőben változatlanul szükség lesz központi műszaki fejlesztési alapra, amelynek a kormányzati és ágazati irányítás hatáskörébe tartozó feladatok megoldását kell szolgálnia. A központi műszaki fejlesztési alap a feladatokkal arányban növelhető. A központi alap egy részét az innovációt finanszírozó pénzintézetek alaptőkéjének emelésére célszerű fordítani.

A vállalati műszaki fejlesztési alap kötelező képzését célszerű teljeskörűen megszüntetni. Döntsenek a vállalatok önállóan arról,

hogy anyagi eszközeiket az innovációs folyamatban milyen feladatok megoldására használják fel.

A vállalati műszaki fejlesztési tevékenységet elő kell segíteni a hosszú távú tulajdonosi érdekeltség megteremtésével, a verseny erősítésével, a hatékonysági követelmények érvényesítésével, valamint az együttműködési készség és a fegyelem növelésével is. A termelési szerkezet korszerűsítése érdekében meg kell gyorsítani a társadalmi tőke áramlását a vállalatok között.

5. Az alapkutatások fejlesztését elő kell segíteni az anyagi forrásoknak a növelésével, a korábbi eredményességet figyelembe vevő differenciált felhasználásával, a pályázati és a megbízási rendszer javításával.

A kutatási témák számát csökkenteni kell, a szellemi és az anyagi erőforrásokat a legfontosabb feladatokra kell összpontosítani. Az alapkutatások anyagi feltételeit elsősorban az állami költségvetésben kell biztosítani. Az eredmények hasznosításában érdekelt vállalatok számára az alapkutatások támogatásához kedvezőbb, az adózást könnyítő feltételeket indokolt kialakítani.

6. Az alkalmazott kutatások feladatainak kitűzésében, az eredmények minősítésében, felhasználásában és finanszírozásában a termelő- és a kereskedelmi vállalatok töltsenek be meghatározó szerepet. E téren is növelni kell a hosszú távú együttműködések arányát. Ezt segítsék elő a kormányzati és a tárcaprogramok is.

A gazdálkodó szervezetek fordítsanak nagy figyelmet műszaki fejlesztői bázisaik szakemberszükségletének biztosítására, a munka tárgyi feltételeinek javítására; bővítsék a számítógépekkel segített tevékenységek körét; növeljék a minőség ellenőrzését szolgáló műszerezettséget.

7. A tudományos kutatás gyakorlati hasznosítása érdekében kölcsönös érdekeltségen alapuló tartós munkamegosztást kell kialakítani a kutató- és a felsőoktatási intézmények, illetve a vállalatok között. A termelő-, az oktatási és a kutatási szervezetek műszaki fejlesztési céljait össze kell hangolni. Új együttműködő szervezetek létrehozása is segítse elő a tudományos-műszaki eredmények alkalmazásához szükséges idő lerövidítését, az anyagi eszközök takarékos, hatékony, közös célokat szolgáló felhasználását, a kutatási berendezések jobb kihasználását.

8. A műszaki fejlődés gyorsításának fontos feltétele a vállalati belső szervezet javítása. Alakítsanak ki a vállalatok és a szövetkezetek a technológiai és a piaci követelményekhez rugalmasan illeszkedő belső szervezeti rendszert, amelyben kis létszámú, hozzáértő, döntőképes kooperatív irányítás működik. A belső szervezet

korszerűsítése segítse a fogyasztói igények kielégítésére irányuló innovációs tevékenységet, az ehhez alkalmazkodó termelésszervezést.

A vállalati innovációs folyamatban biztosítani kell, hogy a termelést és a műszaki fejlesztést döntően a kereslet mennyiségi és minőségi követelményei vezéreljék. Ösztönözni kell a kutató-, termelő- és értékesítő szervezetek – közös érdekeltségen és kockázatviselésen alapuló – társulásainak létrehozását. A társulások az új műszaki eredmények gyors megszerzését, alkalmazását és piacra juttatását szolgálják. A hazai gazdasági szervezetek együttműködésének javításával, a szerződésekben vállalt kötelezettségek pontos teljesítésével elő kell mozdítani a műszaki fejlődéshez nélkülözhetetlen kutatási, fejlesztési, termelési és értékesítési kooperációt.

9. A vállalatok lényegesen javítsák ismereteiket a nemzetközi piaci lehetőségeket meghatározó műszaki, gazdasági és üzleti fejleményekről. Ennek érdekében erősíteni kell piaci jelenlétüket. A tájékozottság növelésére jobban használják ki a nemzetközi szervezeteket és rendezvényeket, a tanulmányutakat, a vállalatok és az intézmények közötti közvetlen együttműködési formákat. Célszerű javítani a nemzetközi információs hálózatokba való vállalati bekapcsolódás műszaki, gazdasági és személyi feltételeit.

10. Az ország műszaki fejlődésében döntő jelentőségű a nemzetközi együttműködés fejlesztése, a technológiakereskedelem lehetőségeinek szélesítése.

Nemzetközi tudományos-műszaki kapcsolatainkban meghatározó a szocialista országokkal, különösen a Szovjetunióval folytatott együttműködés. Ennek fő irányait és feladatait a tudományos-műszaki haladás 2000-ig szóló komplex programja tartalmazza. A programban való részvételünk tartalmi és minőségi fejlesztése folyamatos kormányzati és vállalati feladat.

A komplex program keretében végzett tevékenységünk segítse műszaki-fejlesztési céljaink elérését, az új tudományos és műszaki eredmények gazdaságos, gyors alkalmazását, összpontosuljon az ország gazdasági fejlődését előmozdító fő feladatokra. Közös kutató-fejlesztő, termelő- és értékesítő szervezetek létrehozásával is járuljunk hozzá tudományos-műszaki és gazdasági céljaink megvalósulásához.

Fontosnak tekintjük a műszaki haladást elősegítő technológiakereskedelem, valamint az együttműködés és a kapcsolatok más formáinak fenntartását és bővítését a tőkés országokkal. A technológiai ismeretek mellett a termelés megszervezésével és irányításával kapcsolatos tudás elsajátítására is nagy figyelmet kell fordítani.

A különböző típusú kooperációk, közös vállalkozások, fejlesztési és gyártási együttműködések, licencvásárlások olyan eljárásokra irányuljanak, amelyek valószínűsítik a tartósan gazdaságos piaci értékesítést, s amelyek továbbfejlesztésével megteremthetők a versenyben maradás feltételei, csökkenthető a tőkés import. Ösztönözni kell a technológiakereskedelmet elősegítő, gazdaságosan működő külföldi és hazai közös, illetve vegyes vállalatok létesítését, s javítani a működő tőke bevonásának feltételeit.

11. A gazdasági szabályozórendszernek a műszaki fejlődést elsősorban a hatékonysági követelmények következetes érvényesítésével, a versenyhelyzet erősítésével és a gazdasági szervezetek együttműködési készségének fokozásával kell elősegítenie. A feladatok megvalósítását segítse a műszaki fejlesztést befolyásoló ár-, bér- és adórendszer folyamatban levő tökéletesítése. A műszaki fejlesztést szolgáló normatív kedvezmények meghatározásával párhuzamosan a vállalatokat érdekeltté kell tenni a költségek csökkentésében és a teljesítmények növelésében. A jövedelemcentralizációnak az egyensúlyi követelményekkel összhangban levő fokozatos csökkentésével bővüljön a jól működő vállalatok mozgástere. Ez segítse elő a műszaki megújulásukhoz szükséges erőforrások megszerzését.

A gazdasági szabályzók legyenek kiszámíthatók, tegyék lehetővé mind a rövid, mind a hosszú távú gazdasági, műszaki fejlesztési döntések következményeinek biztonságosabb megítélését.

IV

1. A műszaki fejlesztésben alapvető jelentősége van a szellemi és az anyagi tartalékok mozgósítását szolgáló érdekeltségi rendszernek, a szakemberek anyagi és erkölcsi megbecsülésének. A gazdálkodó szervezetek műszaki értelmiségének anyagi és erkölcsi elismeréséért a vállalatok, a szövetkezetek tehetnek a legtöbbet. A központi irányításnak megfelelő jövedelem- és keresetszabályozással ezt elő kell segítenie. A pályakezdő műszakiak fizetését úgy kell megállapítani, hogy a mérnöki szakma vonzereje jelentőségének megfelelően növekedjen.

Az állami, a társadalmi és az érdekvédelmi szervezetek gondoskodjanak a vállalati szakemberek, a jelentős műszaki teljesítmények megfelelő elismeréséről, díjazásáról.

A tömegtájékoztatás segítse elő a műszaki, agrár- és gazdasági pályák tekintélyének és vonzerejének növelését. Az alkotómunká-

ban kitűnt emberek, a sikeres életutak bemutatásával erősítse az értékteremtő munka becsületét.

2. A műszaki haladás elképzelhetetlen szakmunkások nélkül. Ezért a szakmunkásképzés személyi és tárgyi feltételeit javítani kell. A szakmunkásképzésben fokozni kell a vállalatok közvetlen részvételét. A továbbképzési programokat össze kell hangolni a vállalatok és a népgazdaság technológiai korszerűsítéséből adódó követelményekkel. Amennyiben a termékszerkezet változása munkaerő-átcsoportosítással jár, gondoskodni kell a szükséges átképzésről.

A műszaki és agrár-felsőoktatásban a szervezeti és anyagi feltételek javításával elő kell segíteni, hogy emelkedjen a képzés színvonala. Az ismeretek állandó megújítására kész, művelt, fegyelmezett és pontos munkára nevelt, szocialista céljainkat magukénak valló szakemberekre van szükség. Korszerűsíteni indokolt az intézmények technikai felszereltségét, különös tekintettel a számítástechnikai (informatikai) háttér fejlesztésére. A műszakiszakember-képzésben növelni kell a gazdasági és vezetési ismeretek oktatását. Valósuljon meg a szakmunkás-, technikus-, üzemmérnök- és oklevéles mérnökképzés tartalmi egymásraépülése. A technika gyors fejlődése szükségessé teszi a mérnöktovábbképzés lehetőségeinek szélesítését. A gazdasági szervezetek fokozzák közreműködésüket a műszaki és agrár-felsőoktatási intézmények tevékenységében. A tapasztalatokban gazdag, kiemelkedő tudású vállalati szakembereket nagyobb számban kell bevonni a felsőoktatásba. Növekedjen a szakminisztériumok és az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság szerepe a műszaki felsőoktatás korszerűsítésében.

V

A pártszervek és a pártszervezetek segítsék a műszaki fejlődéshez szükséges politikai feltételek kialakítását, a kollektívák és az egyes emberek alkotótevékenységét támogató társadalmi környezet megteremtését.

Az emberi erőforrások mozgósítása, a személyes képességek és készségek kibontakoztatása érdekében a vállalati és intézményi pártszervezetek növeljék aktivitásukat elsősorban a középszerűség elleni küzdelemben, a teljesítmények szerinti, differenciált anyagi elismerés elfogadtatásában, az új megoldások kezdeményezésének felkarolásában, a megújulással járó konfliktusok kezelésében.

A területi pártszervek, a pártszervezetek, a kommunisták ismer-

jék meg, képviseljék és támogassák a Központi Bizottság állásfoglalását, vegyenek részt a feladatok végrehajtásában. Segítsék elő a műszaki fejlesztési tevékenység helyi társadalmi feltételeinek javítását. Érvényesítsék következetesen a káderpolitikai elveket, és támogassák az eredményesen dolgozó, fegyelmet követelő, újat kezdeményező vezetőket.

*

A Központi Bizottság felhívja a Minisztertanácsot, hogy az állásfoglalásban foglaltak végrehajtására 1987 első negyedévének végéig dolgozzon ki munkaprogramot, megjelölve benne az illetékes állami szervek feladatait.

A Központi Bizottság kötelezi a pártszerveket és pártszervezeteket, felkéri a társadalmi és tömegszervezeteket, hogy 1987 első félévének végéig dolgozzák ki és határozzák meg a műszaki fejlesztés meggyorsítását elősegítő politikai feladataikat.

A propaganda, a tömegtájékoztatás, a szaksajtó foglalkozzon rendszeresen a műszaki fejlesztés kérdéseivel, és mutassa be a műszaki haladás érdekében tett erőfeszítések eredményeit.

Megjelent: Társadalmi Szemle, 1987. 2. sz.

41

Közlemény a Központi Bizottság üléséről

1986. DECEMBER 28.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1986. december 28-án Kádár János elvtárs elnökletével ülést tartott. Az ülésen a Központi Bizottság tagjain kívül részt vettek: a Központi Ellenőrző Bizottság elnöke és titkára, a Központi Bizottság osztályvezetői, a megyei, a megyei jogú pártbizottságok első titkárai, a Budapesti Pártbizottság titkárai, a Szakszervezetek Országos Tanácsának titkárai, a Minisztertanács tagjai, az országos főhatóságok és a központi sajtó vezetői, valamint a napirend előkészítésében közreműködő tudományos és gazdasági szakemberek.

A Központi Bizottság megvitatta és elfogadta
– Pál Lénárd elvtársnak, a Központi Bizottság titkárának előterjesztésében a műszaki fejlődés gyorsítására és a tudományos kutatás eredményességének fokozására vonatkozó állásfoglalást.

A Központi Bizottság a kutatásban és a műszaki fejlesztésben tevékenykedő szakemberek véleményére támaszkodva meghatározta a műszaki fejlesztési politika főbb elveit, feladatait és a megvalósításukat szolgáló társadalmi teendőket.

1. A Központi Bizottság megállapította, hogy hazánkban a felszabadulás óta a műszaki színvonal jelentősen emelkedett. A technológiai fejlődés a főbb nemzetközi tendenciákat követte, számos hazai és nemzetközi tudományos eredmény alkalmazására került sor. Olyan gyártási eljárások honosodtak meg, amelyek hozzájárultak a korszerű műszaki kultúra kibontakozásához és elterjedéséhez. Az utóbbi időszakban azonban fokozódott a gazdaságilag fejlett országoktól való technológiai elmaradás. A műszaki haladást szorgalmazó központi bizottsági határozatok és kormányzati dön-

tések nem valósultak meg kielégítő mértékben. Ebben szerepet játszott, hogy az igénybe vehető források csökkentek, s a gazdaságirányítás és a gazdálkodó szervezetek még a rendelkezésre álló anyagi eszközöket sem használták fel megfelelően.

2. A XIII. kongresszus határozatai, a VII. ötéves terv előirányzatai a műszaki fejlesztés meggyorsítását igénylik. Ehhez a Központi Bizottság novemberi állásfoglalása cselekvési programot adott, megvalósítása a kormányzat és a vállalatok együttes feladata.

A műszaki fejlesztésben, a technológiai korszerűsítésben, új termelési kultúrák meghonosításában, a magyar népgazdaság nemzetközi versenyképességének javításában növekvő szerepe van a központi irányításnak és tervezésnek. A műszaki fejlesztés színvonalát meghatározza a tudományos kutatás, a tudomány eredményeinek alkalmazása: megvalósításának fő színtere végső fokon a vállalat és a szövetkezet.

3. A hazai műszaki fejlesztési tevékenység fő irányait és feltételeit a VII. ötéves népgazdasági terv, a központi gazdaságfejlesztési programok, valamint a velük összehangolt országos középtávú kutatási-fejlesztési tervek tartalmazzák. Ezek magukban foglalják: a gazdaságos anyag- és energiafelhasználást, a megtakarítást elősegítő eljárásoknak, a gépgyártás-technológiának, az elektronizációnak, az információs technológiának, a biotechnológiának a fejlesztését, alkalmazását és elterjesztését, valamint a termelői infrastruktúra műszaki haladás szempontjából fontos területeinek a fejlesztését.

Középtávon elsősorban a tartósan hatékony és versenyképes gazdasági szervezetekben, valamint a termelési szerkezet javítását szolgáló súlyponti területeken kell a műszaki fejlesztést meggyorsítani. Az ehhez szükséges forrásokat a vállalatok közötti átcsoportosítással és a technológiák korszerűsítését célzó beruházások arányának növelésével kell előteremteni.

A gazdasági szabályozórendszer, az ár-, bér- és adórendszer jobban segítse a műszaki fejlesztést. Bővüljön a jól működő vállalatok mozgástere a fejlesztésben. Műszaki megújulásukhoz járuljon hozzá a hosszú távú érdekeltség megteremtése, a hatékonysági követelmények érvényesítése, valamint a vállalatok közötti együttműködés megjavítása, a szerződéses fegyelem betartása és betartatása.

Fontos feladat a vállalati belső szervezet korszerűsítése, a műszaki fejlesztés szakemberszükségletének biztosítása, a munka tárgyi feltételeinek javítása. A vállalatoknál a műszaki tervezésben, a

termelési folyamatok irányításában bővíteni kell a számítógépes módszerek alkalmazását. A termelésben alapvető követelmény a minőség javítása. Ennek biztosítása érdekében a gyártás minden fázisában növelni kell a minőség műszeres ellenőrzését.

4. A kutatásra és a műszaki fejlesztésre fordítható anyagi eszközök a nemzeti jövedelemnél gyorsabban növekedjenek. Az alapkutatásokat az anyagi források differenciált felhasználásával, a pályázati és a megbízási rendszer javításával, versenyhelyzet kialakításával kell ösztönözni. Az alkalmazott kutatás feladatainak kitűzésében, az eredmények minősítésében, felhasználásában és finanszírozásában a termelő- és a kereskedelmi vállalatok töltsenek be meghatározó szerepet. A vállalati műszaki-fejlesztési alap kötelező képzését meg kell szüntetni; döntsenek a vállalatok önállóan anyagi erőforrásaiknak műszaki fejlesztésre történő felhasználásáról. Változatlanul szükség van a központi műszaki-fejlesztési alapra, amelynek a kormányzati irányítás hatáskörébe tartozó feladatok megoldását kell szolgálnia.

A tudományos kutatás eredményeinek gyakorlati hasznosítására kölcsönös érdekeltségen alapuló, tartós munkamegosztást és együttműködést kell kialakítani a kutatóintézetek, a felsőoktatási intézmények és a vállalatok között. A kutatási, az oktatási és a termelőszervezetek együttműködése segítse elő a tudományos-műszaki eredmények alkalmazásához szükséges idő lerövidítését, a fejlesztési erőforrások koncentrált, takarékos felhasználását.

5. Az ország adottságaiból következik, hogy a gazdaság a műszaki fejlődés tendenciáit csak a nemzetközi együttműködésre építve tudja követni. Fontos, hogy külföldről vegyük át azt, ami ésszerű feltételek mellett megszerezhető. Gondoskodni kell az átvett eredmények gyors, hatékony alkalmazásáról és továbbfejlesztéséről.

A nemzetközi együttműködésben meghatározó a szocialista országokkal, különösen a Szovjetunióval folytatott kooperáció, amelynek fő irányait és feladatait a tudományos-műszaki haladás 2000-ig szóló komplex programja tartalmazza. A program végrehajtásában való aktív, érdemi részvételünk biztosítása folyamatos kormányzati és vállalati feladat.

Fontosnak tekintjük a műszaki haladást elősegítő technológiakereskedelem, valamint az együttműködés és a kapcsolatok más formáinak fenntartását és bővítését a tőkés országokkal.

6. A műszaki haladás gyorsításában, a szellemi és anyagi tartalékok mozgósításában alapvető szerepe van az érdekeltségnek, az emberi tényezőnek. A műszaki értelmiség teljesítményekhez igazodó anyagi és erkölcsi megbecsüléséért a vállalatok tehetnek a legtöbbet. Az állami, a társadalmi és az érdekvédelmi szervezetek gondoskodjanak a vállalati szakemberek, a jelentős műszaki teljesítmények megfelelő elismeréséről, díjazásáról. Ezt a jövedelem- és keresetszabályozással is elő kell segíteni. A technika gyors fejlődése szükségessé teszi a mérnökképzés színvonalának emelését, a továbbképzés lehetőségeinek szélesítését. A műszaki és agrár-felsőoktatásban javítani kell a szervezeti és az anyagi feltételeket. Különösen az intézmények technikai felszereltségét, számítástechnikai, informatikai hátterét kell fejleszteni.

A műszaki haladás elképzelhetetlen megfelelő szakmunkások nélkül. Ezért a szakmunkásképzés személyi és tárgyi feltételeit javítani kell. A továbbképzési programokat össze kell hangolni a vállalatok és a népgazdaság technológiai korszerűsítéséből adódó követelményekkel. Amennyiben a termékszerkezet változása munkaerő-átcsoportosítással jár, gondoskodni kell a szükséges átképzésről.

7. A propaganda, a tömegtájékoztatás, a szaksajtó folyamatosan foglalkozzon a technikai fejlesztés kérdéseivel, mutassa be a műszaki haladást szolgáló erőfeszítéseket és azok eredményeit.

8. A pártszervek és a pártszervezetek gondoskodjanak a műszaki fejlődéshez szükséges politikai feltételekről, alakítsanak ki a kollektívák és az egyes emberek alkotó tevékenységét támogató közszellemet. Az irányító állami szervekben, a vállalatoknál, a kutatóintézetekben és az oktatási intézményekben dolgozó kommunisták sokoldalú kezdeményezéssel, célratörően segítsék az állásfoglalás végrehajtását.

A Központi Bizottság felhívja a társadalmi és tömegszervezeteket, az egyesületeket, a műszaki fejlesztésben fontos szerepet betöltő kutató-, fejlesztő-, tervezőintézetek, egyetemek dolgozóit, az újítókat, a feltalálókat, hazánk egész műszaki értelmiségét, hogy az állásfoglalásban megjelölt feladatok végrehajtásában aktívan és alkotóan működjenek közre.

A Központi Bizottság úgy határozott, hogy az állásfoglalást a párt folyóirataiban és a szaksajtóban nyilvánosságra hozza.

*

A Központi Bizottság személyi és szervezeti kérdéseket tárgyalt.

– Ballai László elvtársat, a Központi Bizottság gazdaságpolitikai osztályának vezetőjét – más fontos megbízatása miatt – érdemei elismerésével felmentette tisztségéből.

– Németh Miklós elvtársat, osztályvezető-helyettest kinevezte a Központi Bizottság gazdaságpolitikai osztályának vezetőjévé.

– A Központi Bizottság ajánlásokat fogadott el állami tisztségek betöltésére.[1]

Megjelent: Népszabadság, 1986. december 30.

[1] A Központi Bizottság ajánlásai alapján a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa nyugállományba helyezése miatt, érdemei elismerése mellett felmentette: Faluvégi Lajost, a Minisztertanács elnökhelyettesét, az Országos Tervhivatal elnökét; Hetényi István pénzügyminisztert; Szakali Józsefet, a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnökét. Megválasztotta: Maróthy Lászlót, a Minisztertanács elnökhelyettesét – tisztségének megtartásával – az Országos Tervhivatal elnökévé; Berecz Frigyest, a BHG Hiradástechnikai Vállalat vezérigazgatóját a Minisztertanács elnökhelyettesévé; Medgyessy Péter pénzügyminiszter-helyettest pénzügyminiszterré; Ballai Lászlót a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnökévé. (Lásd Magyar Közlöny, 1986. december 30.)

Tartalom[1]

Előszó 5

1. A KB Politikai Bizottságának határozata az 1985/86. évi pártoktatás irányelveiről. 1985. április 23. 7

(A pártoktatás feladatai a XIII. kongresszus anyagainak részletes feldolgozásában) 7
(A „Társadalmi fejlődésünk időszerű kérdései" tanfolyam indítása, a tanfolyam témaköre) 8
(A pártszervek és az alapszervezetek feladatai az 1985/86. évi pártoktatási évben) 8
(A Politikai Bizottság határozata) 8

2. Közlemény a Központi Bizottság üléséről. 1985. április 29. 11

(Tájékoztató az időszerű kérdésekről)
1. (A Varsói Szerződés tagállamai párt- és állami vezetőinek varsói tanácskozásáról) 11
2. (Az 1985. június 8-i országgyűlési képviselő- és tanácstagválasztások előkészítéséről) 12
3. (A 1985. évi népgazdasági terv teljesítésének feladatairól) 13

3. A KB Szövetkezetpolitikai Munkaközösségének állásfoglalása a kisszervezeti formák működésének tapasztalatairól a szövetkezeti mozgalomban. 1985. június 3. 14

(A kisszervezeti formák működésének eredményei) 14
(A szocialista normatívák erősödésének fontossága a kisszervezetekben) 15
(Kapcsolatuk fejlesztése a vegyes szövetkezetekkel és az egész szövetkezeti mozgalommal) 15

[1] *Megjegyzés:* Ott, ahol a dokumentumok eredeti szövegében nem szerepelnek fejezet-, illetve alcímek – a könnyebb áttekinthetőség érdekében –, a kötet összeállítója a tartalomjegyzékben szerkesztett címeket alkalmazott. Ezeket zárójelbe tettük.

(Az oszthatatlan szövetkezeti alap képzéséről) 16
(Vita a kisszervezeti formák érdekképviseletéről) 16
(A szövetkezeti jogszabályok korszerűsítésének fontossága) 16

4. A KB Szövetkezetpolitikai Munkaközösségének állásfoglalása a szövetkezeti közös alapok rendszerének és a tagok vagyoni kapcsolatának továbbfejlesztéséről. 1985. június 3. 17

(A közös pénzalapok működtetése) 17
(A közös alapok kialakulásának és működésének feltételei a különböző szövetkezeti ágazatokban) 17
(A korszerűsítés különböző útjai, módszerei a banki jelleg kialakításában) 18
(A Szövetkezetpolitikai Munkaközösség állásfoglalása) 18

5. A KB Politikai Bizottságának állásfoglalása a szakszervezeti választásokról és a pártszervezetek feladatairól. 1985. június 4. 20

(A választások menetrendje) 20
A legfontosabb változások 20
A választások fő politikai céljai és a kommunisták feladatai 21

6. Horváth István: Előrelépés a szocialista demokrácia útján. Előadói beszéd a Központi Bizottság 1985. június 26-i ülésén 25

Népünk ismét hitet tett a szocializmus mellett 25
Kritikusan értékeljük a végzett munkát 27
Tömeges bizalom 29
Nagyobb jelentősége volt a propagandának 30
Az új követelményekhez igazodva 31
Hasznosítani a közérdekű javaslatokat 32

7. Közlemény a Központi Bizottság üléséről. 1985. június 26. 34

I. (Időszerű nemzetközi és külpolitikai kérdések) 34
II. (Az országgyűlési és tanácsi választások tapasztalatai) 38
III. (A XIII. kongresszus határozatainak végrehajtásáról) 39

8. A KB Politikai Bizottságának határozata a mezőgazdaság helyzetéről, fejlesztésének feladatairól. 1985. július 16. 41

I. (A mezőgazdaság VI. ötéves tervének teljesítéséről) 41
II. (Megoldásra váró feladatok a VII. ötéves tervben) 44
III. (A Politikai Bizottság határozata) 47

9. A KB Politikai Bizottságának határozata a kiegészítő és kisegítő gazdasági tevékenységről. 1985. július 30. 49

I. (A kiegészítő és kisegítő gazdaságok helyzete 1984–1985-ben) 49
II. A Politikai Bizottság határozata 55

10. A KB Politikai Bizottságának határozata az ipar helyzetéről és fejlesztésének főbb feladatairól. 1985. szeptember 10. 57

I. (Az ipari termelés és az ipar helyzete a VI. ötéves terv időszakában) 57
II. (Feladatok a VII. ötéves terv időszakában) 58
III. (A Politikai Bizottság határozata) 62

11. A KB Politikai Bizottságának állásfoglalása a KISZ XI. kongresszusának összehívásáról és a Központi Bizottság 1984. októberi ifjúságpolitikai állásfoglalásával kapcsolatos néhány feladatról. 1985. október 8. 64

I. (A KISZ fő hivatása) 64
1. (Feladatai a politikai munka és a tagfelvétel területén) 64
2. (Szervezeti feladatok a kongresszus előkészítésében) 65
3. (A rétegpolitika fejlesztésének irányai) 65
II. (A pártszervek és pártszervezetek feladatai a KISZ munkájának támogatásában) 66
III. (A SZOT ifjúsági tagozatainak munkájáról) 67

12. A KB Szövetkezetpolitikai Munkaközösségének állásfoglalása az áfészek helyzetéről, gazdasági és tagsági kapcsolatuk fejlesztésének lehetőségeiről. 1985. október 14. 69

I. (Az áfészek fejlődésének sajátosságai) 69
1. A gazdasági tevékenység fő jellemzői 69
2. A gazdálkodás és a vezetés színvonala 72
3. A fejlesztéspolitika, szervezeti rendszer 74
4. Tagsági kapcsolatok 75
5. A gazdasági kapcsolatok fejlesztésének további lehetőségei 76
a) Kereskedelem 76
b) Fejlesztéspolitika 76
c) Szervezeti, intézményi rendszer 77
d) A tagsági kapcsolatok fejlesztése 78
II. A Szövetkezetpolitikai Munkaközösség állásfoglalása 78

13. A KB Politikai Bizottságának állásfoglalása az 1984/85-ös tanév befejezéséről és az 1985/86-os tanév kezdetéről az állami oktatásban. 1985. november 5. 81

1. (Az 1984/85-ös tanév jellemző adatai) 81
2. (A továbbtanulók statisztikai összetétele 1984-ben) 82
3. (Az 1985/86-os tanévre felvettek adatai) 83
4. (A fiatalok elhelyezkedési lehetőségei) 84
5. (Az oktatás tárgyi feltételeinek alakulása) 86
6. (A szakemberellátás helyzete) 86

14. Havasi Ferenc: Társadalmi-gazdasági fejlődésünk programja: a VII. ötéves terv. Előadói beszéd a Központi Bizottság 1985. november 12-i ülésén 87

I. (Gazdasági fejlődésünk értékelése) 87
II. (A VII. ötéves terv kidolgozásának hazai és nemzetközi feltételei) 91
III. (Az életszínvonal és az életkörülmények fejlesztését szolgáló feladatok és problémák) 97
IV. (Feladatok az irányítási rendszer fejlesztése területén) 100

15. A Központi Bizottság határozata a tagdíjfizetés új rendjéről. 1985. november 12. 104

(A tagdíjfizetés jelentősége) 104
(A tagdíjfizetés rendjének szabályozása) 104
(A kereseti arányok szerinti tagdíj-kategóriák) 105
(A tagdíj megállapításának és fizetésének módja) 105

16. Németh Károly: A tagdíjfizetés rendjének módosításáról. Előadói beszéd a Központi Bizottság 1985. november 12-i ülésén 106

(A tagdíjfizetés helyzete) 106
(A tagdíjfizetés elvi jelentősége) 107
(A módosítások okai, elemei és azok indokolása) 108
(Az új besorolási kategóriák indoklása) 108

17. Közlemény a Központi Bizottság üléséről. 1985. november 12. 110

I. (A nemzetközi helyzet időszerű kérdései) 110
II. (A VI. ötéves terv teljesítésének tapasztalatai; a VII. ötéves terv fő előirányzatai) 115

18. Közlemény a Központi Bizottság üléséről. 1985. december 4. 121

I. (Tájékoztató a genfi szovjet–amerikai csúcstalálkozóról) 121
II. (A gazdasági építőmunka 1985. évi tapasztalatai és az 1986. évi költségvetés irányelvei) 122
(Szakszervezeti és személyi kérdések) 126

19. A KB Agitációs és Propaganda Bizottságának irányelvei a pártoktatás 1986/87. évi feladatairól. 1986. január 21. 128

(Változások a pártoktatásban) 128
A változások indokolása 129
A pártoktatás fejlesztésének célja és módja 130
Az 1986/87. évi pártoktatás előkészítése 132
A tömegoktatás formái 136
Káderoktatás 139

20. Németh Károly: A párt kádermunkája. Előadói beszéd a Központi Bizottság 1986. március 18-i ülésén 144

(A kádermunka sajátosságai a szocializmus építésének különböző szakaszaiban) 144
(A káderpolitika az MSZMP politikájában) 145
(A vezetőkkel szemben támasztott követelmények) 146

(A politikai alkalmasság tartalma) 147
(A hozzáértés és vezetői képesség szerepe napjainkban) 147
(A rátermettség kritériumainak elvei és a szövetségi politika kapcsolata) 147
(A stabilitás és a tervszerű cserék összhangjának követelményei) 148
(Az idősebbek és a fiatalok szerepének értelmezése) 149
(Az iskolázottság alakulása) 150
(A nők arányának növelése) 150
(A nyugdíjkorhatárt elért vezetők ügyének kezelése) 150
(Az elvszerűség és az objektivitás érvényesítésének követelményei) 151
(A döntésre jogosult választott testületek hatáskörének tiszteletben tartása) 152
(A nyíltság, a demokrácia érvényesítése a döntéseknél) 153

21. A Központi Bizottság határozata a párt kádermunkájáról. 1986. március 18. 156

I. (A Központi Bizottság 1973. november 28-i határozata végrehajtásának tapasztalatai) 156
II. (A káderpolitika feladatai) 158
1. (A vezetők kiválasztásáról) 158
2. (A kádercserék érvényesítésének elvei) 158
3. (A kádermozgás ciklikussága) 159
4. (A káderutánpótlás biztosítása) 160
5. (A minősítések rendjéről) 160
6. (A káderképzés és -továbbképzés feladatai) 160
7. (A kádermunka demokratizmusának erősítése) 161
8. (A döntési hatáskörök rendszere) 162
9. (Káderpolitikai Bizottság létrehozása) 162
10. (A pártszervek és -szervezetek feladatai) 162
11–12. (Az állami és a tömegszervezetek feladatai) 163

22. Közlemény a Központi Bizottság üléséről. 1986. március 18. 164

I. (Tájékoztató az időszerű nemzetközi és külpolitikai kérdésekről) 164
II. (A párt kádermunkájáról) 168
(A kádermunka követelményei) 168

23. A KB Politikai Bizottságának ajánlása a szövetkezeti kongresszusok előkészítéséhez. 1986. április 8. 172

(A szövetkezetek fejlődésének sajátosságai és ezek forrásai) 172
(A Politikai Bizottság javaslatai a kongresszusnak) 173
1. (A szövetkezetek egyes területein) 173
a) (A mezőgazdasági szövetkezetek feladatai a hazai élelmiszer-ellátásban) 174
b) (Az ipari szövetkezetek feladatai) 175
c) (A fogyasztási, a takarék-, a lakásépítő szövetkezetek tevékenysége) 175
d) (Együttműködés a szövetkezetek és az állami vállalatok között) 176
e) (A munkafeltételek javítása) 177

2. (A tagok tulajdonosi jogának erősítése) 177
a) (A szövetkezeti demokráciáról) 177
b) (A szakszervezeti munkáról) 177
3. (Az érdekképviselet egységessé tételének feladatai) 178
4. (A kommunisták és a pártszervezetek munkája) 179

24. A KB Politikai Bizottságának állásfoglalása az egészségügyi ellátásról és a fejlesztéséről szóló határozat végrehajtásának tapasztalatairól. 1986. május 6. 181

I. (A lakosság egészségi állapota alakulásának tendenciái) 182
II. (Eredmények és problémák a fő célok megvalósításában) 185
III. (Hosszú távú egészségpolitikai program kialakításának fontossága) 188
IV. A Politikai Bizottság határozata 191

25. A KB Politikai Bizottságának határozata a párt- és társadalmi rendezvényekkel összefüggő kérdések szabályozásáról. 1986. május 20. 195

1. (A párt- és társadalmi rendezvények szervezésének rendje a pártban) 195
2. (A pártoktatásban) 196
3. (A tömegrendezvényeken) 196
4. (Az állami és tömegszervezetek, -mozgalmak feladatai) 196

26. A KB Politikai Bizottságának határozata a könyvszakma helyzetéről és a könyvkultúra hatásának fejlesztéséről. 1986. május 20. 197

(A könyvkultúra társadalmi szerepe a közgondolkodás alakításában) 197
(A könyvszakma fejlődésének főbb jellemzői) 197
(A politikai könyvkiadás és -terjesztés eredményei) 198
(Szépirodalmi könyvkiadásunk jellemzői) 199
(A könyvolvasók táborának alakulása) 199
(A könyvpropaganda és -kritika feladatai) 200
A Politikai Bizottság határozatának főbb megállapításai 200

27. A KB Politikai Bizottságának határozata a tagfelvételi munkáról, a párt összetételének alakulásáról. 1986. június 5. 202

I. (A párttagság összetételének alakulása) 202
II. (Az alapszervezetek felelőssége a párttaggá nevelésben, az utánpótlás biztosításában) 204
III. (Feladatok a tagfelvételi munka fejlesztésében) 206

28. Havasi Ferenc: Előtérben a gazdaság teljesítőképességének javítása. Előadói beszéd a Központi Bizottság 1986. június 18-i ülésén 208

(Az 1985-ös év feladatainak megoldásában jelentkező lemaradások és az ezek megszüntetésére hozott intézkedések 208
(A kedvezőtlen tendenciák folytatódása) 210

(A belső felhasználás alakulása, ennek hazai és nemzetközi vetületei, következményei) 211
(Az 1986-ban várható változások) 214
(A felelősség érvényesítése az irányításban és a végrehajtásban) 215
(A gazdasági helyzet és a politikai stabilitás összefüggései) 218

29. Közlemény a Központi Bizottság üléséről. 1986. június 18. 221

I. (Tájékoztató az időszerű nemzetközi és külpolitikai kérdésekről) 221
1. (M. Gorbacsov magyarországi látogatásáról) 221
2. (A Varsói Szerződés Szervezete Politikai Tanácskozó Testületének üléséről) 222
II. (Az 1986. évi népgazdasági terv végrehajtásának tapasztalatai) 223
1. (Eredmények, nehézségek és azok forrásai) 223
2. (Az előtérben álló feladatok) 225

30. A KB Politikai Bizottságának határozata a Magyar Szabadság Érdemrend, a Munkás-Paraszt Hatalomért Emlékérem kitüntetéssel rendelkező nyugállományúak nyugdíjának rendezéséről. 1986. július 1. 226

(A kedvezményezettek köre) 226
(A Minisztertanács rendelete végrehajtásának folyamata) 226

31. A KB Politikai Bizottságának határozata a párttagok átjelentkezésének rendjéről. 1986. július 15. 228

(A munkaviszonyban álló párttagok átjelentkezésének rendje) 228
(A hosszabb időre külföldön tartózkodókkal kapcsolatos teendők) 228
(A nyugdíjasok elbírálása) 228
(A szövetkezetek [tsz-ek, áfészek, ktsz-ek] területén) 229

32. A KB Politikai Bizottságának határozata a környezet- és természetvédelem helyzetéről, társadalmi támogatásáról. 1986. július 15. 230

(A környezetvédelem helyzete hazánkban) 230
(Beruházásai a VII. ötéves tervben) 230
(A jogi szabályozás érvényesítése) 231
(A társadalmi közreműködés fontossága) 231
(A társadalmi szervezetek, egyesületek, klubok tevékenysége) 232
(A pártszervek feladatai) 232

33. A KB Ifjúsági Bizottságának állásfoglalása a Hazafias Népfront ifjúságpolitikai feladatairól. 1986. szeptember 9. 234

I. (Az Ifjúsági Bizottság a Hazafias Népfront eddigi munkájáról a fő feladatokról) 234
(A lakóterületen önkéntes ifjú aktivisták szervezése és aktivizálása) 235
(A tanulóifjúság körében) 236
II. (A pártszervek és -szervezetek, a KISZ részvételének területei) 236

34. A KB Politikai Bizottságának határozata a Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségéről. 1986. november 4. 238

(A szövetség szervezeti felépítése, működési rendje) 238
(Taglétszámának alakulása) 239
(Történetének kutatása) 239
(Szociális tevékenysége) 239
A Politikai Bizottság határozata 240
(Az irányítás színvonaláról) 240
(A szövetség tevékenységének fő irányairól) 240
(A szociális javaslatokról) 241
(A nemzetközi tevékenységről) 241
(A tagfelvételi munka lezárásáról) 241
(A szervezeti tevékenységről) 241
(Az özvegyi nyugdíjpótlékról) 242

35. A KB Titkárságának határozata az Állami Ifjúsági és Sporthivatal megalakulásáról és feladatairól. 1986. november 10. 243

I. (Az Állami Ifjúsági és Sporthivatal [ÁISH] feladata és hatásköre) 243
II. (A hivatal munkaprogramjának alapjai és tevékenységének irányai) 243
1. (Az ifjúsággal és a sporttal kapcsolatos állami feladatok területén) 244
2. (A központi állami döntések előkészítésében és végrehajtásában) 245
3. (A felnövekvő nemzedék egészségének megóvásában, a diáksport fejlesztésében) 246
4. (A sportélet demokratizmusában, a verseny- és élsport fejlesztésében) 248
A Titkárság határozata 250
(Az állami irányítás, a koordináció és ellenőrzés szerepéről) 250
(Az Országos Ifjúsági és Sporttanács létrehozásáról) 250
(A gazdálkodásról) 250
(Az Állami Ifjúsági és Sporthivatal pártfelügyeletéről) 251

36. Havasi Ferenc: Előrehaladásunk feltétele – erőforrásaink jobb hasznosítása. Előadói beszéd a Központi Bizottság 1986. november 19–20-i ülésén 252

(A XIII. kongresszus határozatai végrehajtásának kezdeti eredményei) 252
(Az egyensúlyi helyzet javítása 1984 utáni elmaradásának okai) 253
(Álláspontok, viták az egyensúlyhiány megszüntetésének útjáról, módjáról) 256
(A kibontakozást elősegítő feladatok, követelmények) 259
(A szemléletváltást megalapozó ideológiai munka, az állami intézményrendszer és jogrend szerepének fontossága) 264
(Az 1987. évi népgazdasági terv irányelveinek főbb feladatai és azok indokolása) 266

37. A Központi Bizottság határozata a gazdasági munka megjavításának feladatairól és az 1987. évi népgazdasági terv és állami költségvetés irányelveiről. 1986. november 19–20. 270

(A XIII. kongresszus határozatának végrehajtását szolgáló intézkedések) 270
(A határozatok végrehajtását gátló tényezők) 271

I. (A VII. ötéves terv célkitűzéseinek jelentősége és végrehajtásának alapvető feltételei) 272
1. (A konkrét gyakorlati intézkedések szükségessége a gazdasági fejlődés élénkítése érdekében) 272
2. (Az 1987. évi terv és költségvetés fő célkitűzései) 273
3. (A gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztésére 1984 áprilisában kijelölt feladatok végrehajtásának területei) 274
II. (A szemléleti és cselekvési egység megteremtésének, a társadalmi aktivitás kibontakoztatásának fontossága) 276
1. (A Központi Bizottság és végrehajtó szerveinek feladatai) 277
2. (A kormány és az állami irányító szervek fő teendői) 277
3. (A tanácsok munkájának korszerűsítése, önállóságuk, felelősségük, önkormányzatuk fejlesztésének szerepe) 278
4. (A vállalatok, szövetkezetek tevékenységének fő területei) 278
5. (A sajtó, a tömegkommunikáció feladata) 278
38. Közlemény a Központi Bizottság üléséről. 1986. november 19–20. 280
(Az 1985–1986-os gazdasági fejlődés értékelése. A XIII. kongresszus óta végzett gazdasági munka tapasztalatai) 280
(A tervfeladatok teljesítésében a lemaradások okai) 282
I. (A társadalmi-gazdasági program végrehajtásának fő feltételei) 283
1. (A termelési szerkezet korszerűsítése a műszaki haladás gyorsítása érdekében) 283
2. (Az 1987. évi terv és költségvetés legfőbb követelményei) 284
3. (A gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztése) 286
II. (A szemléleti, cselekvési egység megteremtése a társadalmi aktivitás kibontakoztatása érdekében) 287
1. (A Központi Bizottság és végrehajtó szerveinek feladatai) 287
2. (A Minisztertanács és irányító szerveinek feladatai) 288
3. (A tanácsok teendői) 288
4. (A vállalatok feladatai) 289
5. (A sajtó és a tömegkommunikáció közreműködése) 289
39. Pál Lénárd: A tudományos-műszaki haladásért. Előadói beszéd a Központi Bizottság 1986. december 28-i ülésén 291
(A tudományos-műszaki haladás politikai, gazdasági, nemzetközi jelentősége) 292
Vívmányaink és a közepes fejlettség 293
Az összetett okok szerepéről 294
A tudomány teljesítménye 296
A vállalatok felelőssége a műszaki fejlesztésben 298
A termelési szféra humán környezetének minőségéről 299
A belső fejlesztés külső feltételei 300
A műszaki fejlesztés és a gazdaságosság 301
Az anyagi források és a gazdaságirányítás 303
A nemzetközi együttműködés javítása 305
A humán erőforrás aktivizálása 306
(A társadalmi szervezetek és a műszaki haladás) 308

40. A Központi Bizottság állásfoglalása a műszaki fejlődés gyorsításáról és a tudományos kutatás eredményességének fokozásáról. 1986. december 28. 309

I. (A tudományos-technikai fejlődés követelményeinek helyzete hazánkban) 309
II. (A tudományos-műszaki fejlesztés feltételrendszere) 311
1. (A tudományos-műszaki haladás a társadalmi termelésben – objektív folyamat) 311
2. (A verseny ösztönző szerepe) 311
3. (A központi irányítás feladatai és módszerei) 311
4. (A befogadó készség és képesség, az érdekeltség fejlesztésének szerepe) 312
5. (A kutató-fejlesztő munka és a nemzetközi együttműködés) 312
6. (Az emberi tényező szerepe) 312
III. (A fejlesztés fő irányai) 312
1. (A technológiák korszerűsítése) 312
2. (Az anyagi eszközök takarékos és hatékony felhasználása) 313
3. (A fejlesztés forrásai) 313
4. (A központi és vállalati műszaki fejlesztési alap képzése) 313
5. (A alapkutatások fejlesztése) 314
6. (Az alkalmazott kutatási feladatok) 314
7. (A tudományos kutatás gyakorlati hasznosítása) 314
8. (A vállalati belső szervezet javításának fontossága) 314
9. (A vállalatok piaci tevékenységeinek, tájékozottságának növelése) 315
10. (A nemzetközi együttműködés fejlesztésének bővítése) 315
11. (A gazdasági szabályozórendszer szerepe) 316
IV. (Az érdekeltségi rendszer és a szakmunkásképzés jelentősége) 316
1. (Az érdekeltségi rendszer jelentősége a tartalékok mozgósításában) 316
2. (A szakmunkások képzésének és továbbképzésének fontossága) 317
V. (A pártszervek és -szervezetek feladatai a politikai feltételek megteremtésében) 317
A Minisztertanácsnak, a Központi Bizottság apparátusának, a társadalmi és tömegszervezeteknek, a kommunistáknak feladatai 318

41. Közlemény a Központi Bizottság üléséről. 1986. december 28. 319

1. (A műszaki színvonal fejlődése a felszabadulás óta) 319
2. (A XIII. kongresszus a műszaki fejlesztés meggyorsításának fontosságáról) 320
3. (A fejlesztési tevékenység fő irányai) 320
4. (Az anyagi eszközök növekedésének biztosítása a kutatás és a műszaki fejlesztés területén) 321
5. (A nemzetközi együttműködés jelentősége) 321
6. (Az érdekeltség, az emberi tényező szerepe a fejlesztésben) 321
7. (A tömegkommunikáció feladatai) 322
8. (A pártszervek, pártszervezetek, a társadalmi és tömegszervezetek teendői) 322
(Személyi és szervezeti kérdések) 322–323

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
Szikra Lapnyomda, Budapest (87-0668)
Felelős vezető Csöndes Zoltán vezérigazgató
A kötetet Dús Ágnes szerkesztette
A borító Szántó Tibor munkája
Műszaki vezető Bereczki Gábor
Terjedelme 22,1 (A/5) ív

50,– Ft